

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Nijolė Bliūdžiuvienė

STANDARTIZACIJOS VAIDMUO ATMINTIES
INSTITUCIJŲ INTEGRACIJOS PROCESĖ

Daktaro disertacija

Humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija (06H)

Vilnius, 2010

Disertacija rengta 2005–2009 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Osvaldas Janonis (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai,
komunikacija ir informacija – 06 H)

TURINYS

TURINYS.....	3
Santrumpos	4
ĮVADAS	5
1. ATMINTIES INSTITUCIJŲ INTEGRACIJA KULTŪROS IŠTEKLIŲ IŠSAUGOJIMO PERSPEKTYVOJE	21
1.1. Atminties institucijų integracijos būdai ir standartizacijos poreikis.....	21
1.2. Standartizacijos reikmė kuriant bendrą Europos Sąjungos kultūros paveldo erdvę.....	29
1.3. Standartizacija Lietuvos atminties institucijų integracijos kontekste.....	43
2. STANDARTIZACIJOS VEIKLA – INSTITUCIJŲ SAŲVEIKUMO RAIŠKA.....	53
2.1. Standartizacijos veiklos sandara	53
2.2. Tarptautinės standartizacijos veiklos integraciniai aspektai.....	73
2.3. Tarptautiniai informacijos ir dokumentavimo srities standartai bendroje bibliotekų, muziejų ir archyvų veikloje	83
3. STANDARTIZACIJOS VEIKLOS TYRIMAS LST TK 47 „INFORMACIJA IR DOKUMENTAVIMAS“ PAGRINDU	89
3.1. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos ir plėtros analizė .	89
3.2. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos metodologija	97
3.3. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos rezultatai.....	101
IŠVADOS	148
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	154
1 priedas. Anketos pavyzdys	173
2 priedas. Požymių priklausomumo analizės diagramos	181

Santrumpos

CEN – Europos standartizacijos komitetas.

CEN/TC – Europos standartizacijos komiteto technikos komitetas.

CIDOC – ICOM Tarptautinis dokumentavimo komitetas.

ICA – Tarptautinė archyvų taryba.

ICOM – Tarptautinės muziejų taryba.

IFLA – Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir institucijų federacija.

ISO – Tarptautinė standartizacijos organizacija.

ISO/TC 46 – Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komitetas

ISO/TC 46 „Information and documentation“, dirbantis informacijos ir dokumentavimo standartizacijos srityje.

LAFSIS – Lietuvos archyvų fondų sąvado informacinė sistema.

LIBIS – Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema.

LIMIS – Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema.

LST – Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos.

LST TK 47 – Lietuvos standartizacijos departamento technikos komitetas, dirbantis informacijos ir dokumentavimo standartizacijos srityje.

TC 46/SC – ISO/TC 46 pakomitetas.

TC 46/WG – ISO/TC 46 technikos komiteto darbo grupė.

ĮVADAS

Problemos pagrindimas ir aktualumas. Atminties institucijoms pradėjus kurti virtualią kultūros paveldo informacinę sistemą ir dalyvauti informacinės visuomenės kūrime atsiranda standartizacijos poreikis, kuris ryškėja ieškant sutarimo dėl bendrų standartų taikymo skirtingose institucijose. Standartai kaip būtina priemonė kurti suderintas sistemas minima Lietuvos Respublikos Vyriausybės dokumentuose, skirtuose viešojo sektoriaus įtinklinimui, viešųjų paslaugų teikimui [143; 35]. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintoje „Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo koncepcijoje“ valstybės informacinius išteklius, duomenų bazes numatyta formuoti laikantis vieningų reikalavimų bei standartų [43]. Nacionalinėje informacinės visuomenės plėtros koncepcijoje įtvirtinama nuostata, kad *būtų laikomasi tarptautinių, Europos ir Lietuvos standartų <...>* [36]. Tačiau nei viename minėtų dokumentų nėra išreikšti ketinimai dalyvauti standartizacijos veikloje.

Didėjanti standartizacijos svarba ES politikai pabrėžiama Europos Komisijos komunikate Europos parlamentui [57] ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje [59]. Europos Sąjungos teisės aktuose [33; 34; 58; 60], skirtuose kultūros paveldo išsaugojimo ir pateikimo skaitmeninėje aplinkoje iniciatyvose, numatytas siekis sudaryti galimybę bendrai veiklai, koordinuoti prieigą prie skaitmeninių išteklių, integruoti juos į Europos skaitmeninės bibliotekos mokslinių tyrimų sistemą, tačiau juose nėra motyvuojama kaip tai pasiekti standartizacijos veiklos kontekste.

Kultūros paveldo skaitmeninio turinio, saugojimo ir prieigos standartizavimas laikomas vienu svarbiausių uždavinių siekiant sukurti darnią skaitmeninio paveldo erdvę šalies ir Europos mastu. Europos Komisijos inicijuotų skaitmeninio projektų atminties institucijose [22; 158] taip pat ir Lietuvos integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimo dokumentacijoje [44;126] regimi bandymai nustatyti bendrus standartus.

Tačiau nėra atskleista, ar atminties institucijų skaitmeninimo projektų partneriai dalyvauja nacionalinio, Europos ar tarptautinio lygmens standartizacijos veikloje, ar dalyvavimas standartizacijos veikloje gali turėti reikšmės siekiant tarpsektorinio susitarimo dėl bendrų standartų taikymo, ar standartizacijos žinios, įgytos dalyvaujant standartizacijos veikloje gali būti panaudojamos atstovaujamosiose institucijose.

„Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija“ [126] – svarbiausias šalies dokumentas, skirtas bendrai atminties institucijų veiklai kuriant vientisą kultūros paveldo sistemą. Strategijoje glaustai pristatyta standartizacijos situacija atminties institucijose, numatytos standartizacijos priemonės, tačiau lieka neaišku kaip tai susiję su nacionalinės standartizacijos institucijos įkurto technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ vaidmeniu įgyvendinant strategijos tikslus ir uždavinius.

Archyvų, bibliotekų ir muziejų dalyvavimas standartizacijos veikloje nebuvo plačiai nagrinėjamas ar tiriamas, nors technikos komitete visų trijų tipų atminties institucijos dalyvauja nuo 2004 metų. Lietuvoje susiklosčiusi institucinė bibliotekų, muziejų ir archyvų atskirtis, steigėjų įvairovė ir pavaldumo skirtumai, taip pat bendro administravimo vieneto, kuriame būtų aptariamai aktualūs atminties institucijų standartizacijos klausimai, nebuvimas leidžia manyti, kad vienas tokių tarpsektorinės partnerystės išraiškos būdų galėtų būti standartizacijos veikla. Todėl disertaciniame tyrime keliami problema, **koks standartizacijos veiklos vaidmuo atminties institucijų integracijos procese.**

Problemos iširtumas. Standartizacija mokslinėse publikacijose vertinama įvairiais požiūriais. Lelas Vermanas, pasauliniu mastu laikomas standartizacijos kaip naujos disciplinos kūrėju, atskleidė ir akcentavo aprėptį, kurioje standartizacija yra susijusi ir veikia visas socialinės žmonių veiklos sritis. Veikale, skirtame standartizacijai [216], jis pabrėžė, kad standartizacija apimdama plačią socialinio ir ekonominio gyvenimo sritį sukuria standartizacijos objektų ir subjektų įvairovę. Savo išvalgas L. Vermanas

sukonstravo į trimatę standartizacijos erdvę, kurią sudaro standartizacijos lygmenys, sritys ir objektai.

Standartai dažniausiai suvokiami kaip žmonių gerovę užtikrinantis reiškinys, atsižvelgiant į jų ypatybę tam tikroje srityje užtikrinti vienodus reikalavimus ir tapti ekonomikos skatinimo veiksnium. Ekonominiu aspektu standartizacija nagrinėjama Charles'o Kindlebergero [108], Josepho Farrello ir Gartho Salonerio, Stanley'io S. Beseno [20] ir kitų autorių darbuose. Strateginių standartų vaidmenį derinant technologijas ir organizuojant rinką nagrinėjo Knutas Blindas, Susanne K. Schmidt ir Raymundas Werle [187] bei Richardas Hawkinsas [79].

Peterio Grindley [74], Kristinos T. Hallström [77] ir kitų autorių veikaluose, skirtuose standartizacijai, apibūdinti standartizacijos subjektai ir standartų rūšys. Šiuose darbuose, kaip ir L. Vermano monografijoje, pabrėžiama, kad nepaisant skirtingų tarptautinių standartų rengėjų, Tarptautinė standartizacijos organizacija yra pagrindinė tarptautinių standartų rengėja.

Standartizacijos veiklos sampratos susiaurinimas iki *standartų rengimo, išleidimo ir taikymo procesų* [63] dažnas standartizacijos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, technikos komitetų veiklos programose. Mokslinėse publikacijose, plačiau analizuojami standartizacijos subjektai, tikslas ir rezultatas, dažniausiai nagrinėjami atskiri veiklos sandai, tačiau nėra tyrimų apie standartizaciją kaip kompleksinę veiklos sritį.

Bendras bibliotekų, muziejų ir bibliotekų tikslas vienu metu aptarnauti vartotojus, pateikti kuo daugiau skaitmeninio turinio nagrinėjamas Jono B. Østby, Ruth Hedegaard ir kitose publikacijose [169; 80; 4]. Dažniausiai pabrėžiama būtinybė kurti minimalius katalogavimo bei aprašymo standartus ir remiantis tarptautiniais standartais siekti suderinamumo ir sąveikumo. Vienas bandymų sukurti tarpsektorinio metaduomenų schemas bandymą, grįstą įvairiais metaduomenų standartais ir paremtą Morgano bibliotekos ir muziejaus patirtimi, teikiamas Murtha Baca ir Elizabeth O'Keefe straipsnyje [6]. Požiūrį į tai, kad būtina telkti dėmesį į metaduomenų standartus randame ir kitų autorių

publikacijose bei Europos Sąjungos skaitmeninių bibliotekų kūrimo iniciatyvose.

Atskiros šalies patirtis kuriant skaitmeninę biblioteką, apimančią visų trijų tipų atminties institucijas, pateikiamas Carolio van Nuyso [166] publikacijoje, kurioje akcentuojama, kad skirtingų organizacijų teikiamos paslaugos gali būti suderintos tik naudojant bendrus standartus, taigi būtina įvertinti jų pasirinkimo ir taikymo svarbą. Alanas Hopkinsonas [85] pabrėžia vis didėjantį bibliotekų ir kitų atminties institucijų poreikį domėtis standartais, siekiant sutarti dėl vienodų standartų taikymo.

Bibliotekų, muziejų ir archyvų partnerystės ryšiai, bendradarbiavimo galimybės bei modeliai Kroatijos archyvuose, bibliotekose ir muziejuose nagrinėjami Sanjicos Faletar Tanacković mokslinėse publikacijose [61; 62]. Jungtinių Amerikos Valstijų atminties institucijų bendradarbiavimo patirtį ir pokyčius analizavo Robertas Martinas [151]. Autoriai pastebi pasaulinę tendenciją, kuri parodo atminties institucijų specialistų suvokimą, kad vis reiklesnius vartotojų poreikius jie sugebės patenkinti tik suvieniję jėgas, t. y. kurdami ir dalyvaudami bendrose iniciatyvose, kurios itin imlios naujoms technologijoms.

Mokslinių publikacijų, skirtų bibliotekų, muziejų ir archyvų veiklai kuriant skaitmenines bibliotekas analizė rodo, kad standartizacija bendramoksliniu veiklos požiūriu nebuvo tiriama. Standartizacija minima kaip priemonė pasiekti geresnį rezultatą, taip pat akcentuojama, kad trūksta bendrų bibliotekoms, muziejams ir archyvams taikytinų standartų [2; 65; 81, 85].

Nepaisant įvairių atminties institucijų integracijos formų *kultūrinė atminties institucijų integracija* gali būti suprantama kaip didelio kultūros paveldo išteklių masyvo apjungimas į vieningą informacinę struktūrą. Galima minimali, atrankinė arba visiška atminties institucijų integracija [100, 12], vertikali arba horizontali kultūros paveldo išteklių sistema [226; 234, 4 ekr.], tačiau bet kuri integracijos forma negalima be informacinių ir komunikacinių technologijų taikymo, kultūros išteklių skaitmeninimo ir internetinės prieigos,

kuriai užtikrinti reikia standartais paremtų sprendimų, todėl išskyla standartizacijos reikmė.

Lietuvoje atminties institucijų standartizacijos aspektas buvo paliestas Zinaidos Manžuch tyrime „Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: ES strateginio požiūrio analizė“ [149], kuriame atskleidžiama kolektyvinė ES pozicija dėl strateginių prioritetų, tarp kurių minima ir standartizacija atminties institucijose. Standartizacijos ir standartų svarbos išvalgos pastebimos Rimvydo Laužiko sukurtame archeologijos ir muzeologijos komunikacijos skaitmeninėje erdvėje makromodelyje [114] taip kitose minėto autoriaus publikacijose [115, 116, 117]. Ingos Petravičiūtės atliktame elektroninių dokumentų saugojimo strategijos tyrime [174] kaip viena svarbiausių priemonių siekiant užtikrinti kokybišką ilgalaikį elektroninių dokumentų išsaugojimą įvardijami standartai.

Audronės Glosienės ir Giedriaus Viliūno publikacijoje [67], kurioje analizuojami svarbiausieji ideologiniai ir organizaciniai institucinių talpyklų aspektai, kaip vienas atviros prieigos sukūrimo akcentų minimas standartų naudojimo motyvas, o standartinių metaduomenų kūrimas laikomas svarbia institucijos darbuotojų intelektualinės produkcijos skaitmeninių formatų duomenų bazės sklandžios sklaidos ir užtikrintos prieigos sąlygų. Aptardamos kultūros paveldo institucijų plėtros politikos, technologijų ir inovatyvios praktikos bei mokslinių tyrimų sąveiką A. Glosienė ir Jurgita Rudžionienė [68] pastebi, kad plečiantis tarpsektoriniam bendradarbiavimui ir diegiant naujas informacines ir komunikacines technologijas būtina kurti bendrus standartus, klasifikacijų schemas ir žodynus.

Apie Lietuvos atminties institucijų dalyvavimą nacionalinėje informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veikloje, atstovavimą Lietuvai Tarptautinės standartizacijos organizacijos ir Europos standartizacijos komiteto veikloje, tarptautinių ar Lietuvos standartų taikymą atskirose institucijose žinių randame Reginos Varnienės [214], Daivos Lukšaitės [146], Nijolės Bliūdžiuvienės [12; 13, 14] bei minėtos autorės ir Liubovės Buckienės [10] moksliniuose straipsniuose.

Rolandas Kvietkauskas ir R. Varnienė [111;112], apžvelgdami Europos Sąjungos šalių kultūros paveldo skaitmeninimo koordinavimo iniciatyvas ir rezultatus, pristato pirmąją mūsų šalies šios krypties iniciatyvą – „Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepciją“ ir Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos inicijuotą projektą „Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimas“. Standartai čia suprantami kaip pagrindinė sąlyga sukurti bendrą kultūros erdvę, laisvai prieinamą šalies, Europos ar viso pasaulio žmonėms, besidomintiems suskaitmenintu įvairių šalių kultūros paveldu, bei užtikrinanti ilgalaikį skaitmenintos informacijos išsaugojimą ir prieigą.

R. Varnienės ir Giedriaus Daugialos publikacijoje [209], skirtoje aptarti pagrindinius virtualios skaitmeninio paveldo sistemos metodologinius sprendimus, pabrėžiama, kad kuriant integralios virtualios paveldo sistemos lingvistinį aprūpinimą buvo remtasi tarptautiniu mastu pripažintais standartais ir rekomendacijomis ir tokiu būdu pirmą kartą Lietuvoje bendru projekto partnerių sutarimu buvo sukurta suderinta standartų visuma.

Lietuvos pasiekimai kuriant integralios virtualios bibliotekos informacinę sistemą, taikant bendrus atminties institucijoms tinkamus standartus, kurie užtikrintų kultūros paveldo sistemos suderinamumą šalies lygmenyje ir jos integraciją į Europos skaitmeninį turinį, pristatomi Reginos Varnienės-Janssen tarptautinei bendruomenei skirtose publikacijose [208; 212]. Jose taip pat akcentuojamas Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei Lietuvos dailės muziejaus susitarimas taikyti bendrus metaduomenų, skaitmeninių objektų archyvavimo, jų išsaugojimo ir prieigos standartus kuriant integralios virtualios bibliotekos informacinę sistemą ir derinant ją su minėtų institucijų naudojamomis sistemomis.

Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad nagrinėjami atskiri bibliotekų, muziejų ir archyvų standartizacijos aspektai, pasireiškiantys atminties institucijų integracijos procese. Tačiau standartizacija nėra tirta kaip vientisas socialinis reiškinys, kuris gali tapti atminties institucijų

standartizacinės integracijos forma. Publikacijose minimi arba įvardijami konkretūs standartai, tačiau nėra nagrinėta, ar atminties institucijoms tikslinga dalyvauti standartizacijos veikloje ir tokiu būdu keistis žiniomis, dalintis gerą patirtimi, daryti įtaką standartizacijos objektų plėtrai ir siekti galutinio standartizacijos veiklos tikslo ir rezultato.

Disertacijos tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai. Disertacijoje daroma prielaida, kad dalyvavimas standartizacijos veikloje gali tapti tarpsektorinės partnerystės ir institucijų standartizacinės integracijos forma, o standartų taikymas būtinas siekiant suteikti bibliotekoms, muziejams ir archyvams galimybę tapti darniomis ir patraukliomis vartotojui virtualiomis kultūros paveldo sistemomis, kurios yra svarbi žinių visuomenės sudėtinė dalis.

Tyrimo objektas – atminties institucijų standartizacijos veikla kaip jų integracijos priemonė.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti standartizacijos vaidmenį atminties institucijų integracijos procese.

Tikslo įgyvendinimo uždaviniai:

- nustatyti bibliotekų, archyvų ir muziejų integracijos prielaidas ir būdus;
- įvertinti atminties institucijų standartizacijos poreikį kultūros paveldo išteklių integracijos perspektyvoje;
- išanalizuoti standartizacijos veiklos sandarą kaip galimą atminties institucijų sąveikumo raišką;
- išnagrinėti informacijos ir dokumentavimo srities Tarptautinės standartizacijos organizacijos veiklą numatant ISO standartų taikymą atminties institucijų kultūrinės integracijos kontekste;
- ištirti informacijos ir dokumentavimo srities nacionalinio lygmens technikos komiteto standartizacijos veiklą kaip galimą Lietuvos atminties institucijų integracijos formą.

Objekto turinio ribų nustatymas. Tarptautinė standartizacijos veikla tiriamą remiantis ISO/TC 46 „Information and documentation“ veiklos

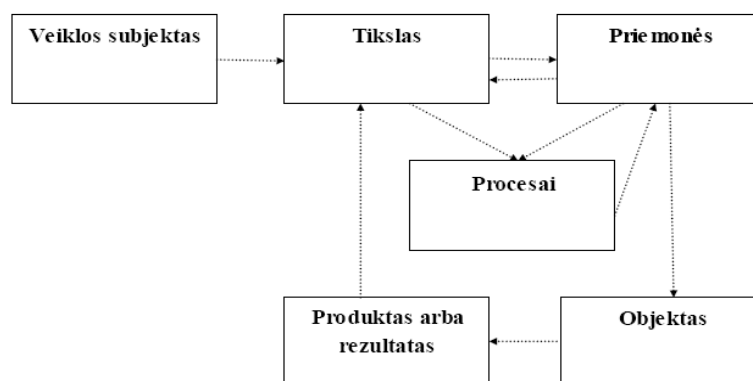
pavyzdžiais ir parengtų standartų kiekybine ir kokybine analize. Apie 50 % ISO/TC 46 parengtų standartų patvirtinti Lietuvos standartais.

Nacionalinė standartizacijos veikla tirama LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ standartizacijos srities ribose. Technikos komiteto viena pagrindinių funkcijų – rengti Lietuvos standartus ir stebėtojo teise dalyvauti ISO/TC 46 „Information and documentation“ veikloje.

Disertacijos metodologinės nuostatos ir tyrimo metodai.

Disertacijos problemai formuluoti ir atlikti tyrimą naudojamas bendramokslinis veiklos požiūris, kuris sudaro darbo metodologinį pamatą. Tuo tikslu taikoma XX a. 8-ajame dešimtmetyje Georgijaus Ščedrovickij pateikta šešių tarpusavyje susijusių veiklos elementų schema [8, 22] (žr. 1 paveikslą). Veiklos požiūris kaip praktinė filosofija ir bet kokios tikslinės žmonių veiklos tyrimo metodas leidžia nustatyti standartizacijos veiklos subjektus, objektus, tikslus, procesus, priemones ir rezultatus, taip pat išvelgti individualius ir kolektyvinius pokyčius bei atminties institucijų integracijos galimybes. Remiantis sisteminiu struktūriniu veiklos požiūriu standartizacija tiriama kaip tikslinga kompleksinė žmonių veiklos sritis, atskleidžiant standartizacijos veiklos sandarą, jos sandų sąveiką bei kiekvieno iš jų vaidmenį atminties institucijų integracijos procese.

1 paveikslas. **Pagrindiniai veiklos elementai [8, 22]**

Darbo autorės teikiama *standartizacinės integracijos* sąvoka grindžiama integracijos, kaip vienu svarbiausių šiuolaikinės socialinės

filosofijos sisteminiu požiūriu jungiant atskiras dalis į vieną sistemą, ir bendramoksliniu veiklos požiūriu, kuris atskleidžia standartizacijos veiklos kaip šešių sąveikaujančių sandų specifiką deriniu. Daugiadalykis visuminis požiūris į standartizacinę integraciją paremtas veiklos požiūriu suteikia jai kultūros politikos kryptį, kai ieškoma naujos atminties institucijų turinio jungties, neprarandant kiekvienos jų savarankiškumo.

Standartizacinės integracijos realizacija leidžia dalyvauti standartizacijos veikloje išlaikant subjektų savarankiškumą ir jungiant žinias, gebėjimus ir kitus žmogiškuosius bei materialius išteklius į visumą, siekiant bendro tikslo. Tokiu būdu dalyvaujant kolektyvinėje veikloje sudaroma galimybė realizuoti individualių subjektų potencialias žinijos galias ir atskleisti tarpdisciplininių žinių darną ir sąveiką bei pažinti įvairių reiškinių atsiradimo aplinkybes ir suvokti jų integracinius ryšius.

Tokiu būdu standartizacinė integracija gali būti suprantama kaip jungimasis, atsinaujinimas per standartizacijos veiklą, kurios plėtrą sąlygoja naujų technologijų iššūkiai ir su tuo susiję vartotojų poreikiai. Taigi galima pateikti tokią *atminties institucijų standartizacinės integracijos* apibrėžtį – *tai jų suartėjimo ir sąveikos procesas, pasireiškiantis dėl atminties institucijų dalyvavimo standartizacijos veikloje ir virtualios kultūros paveldo informacinės sistemos kūrimo*. Standartizacinės integracijos sąvoka glaudžiai siejasi su partnerystės kaip kolektyvinių subjektų, turinčių bendrą tikslą, vienijančios veiklos suvokimu.

Empirinio tyrimo metodologijos pagrindą sudaro LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų vertinimo metodas, atliktas anketinės apklausos būdu. Visuminės ekspertų apklausos taikymas pagrįstas tuo, kad šiuo metu tai bene vienintelis galimas produktyvus metodas, siekiant gauti rezultatus, kurie padėtų suvokti standartizacijos reikšmę bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, susidaryti skirtingų atminties institucijų požiūrį į standartizaciją, gauti atitinkamas rekomendacijas dėl atminties institucijų standartizacinės integracijos.

Anketinės apklausos būdu gautų LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos duomenų analizei naudotas SPSS 11.5 versijos statistinės analizės paketas. Atlikta požymių priklausomumo analizė ir nustatyti ryšiai tarp kintamųjų. Vizualiai pateikiant surinktus ir apdorotus statistinius duomenis naudojami grafiniai ir skaitiniai duomenų vaizdavimo būdai parengti Microsoft Excel 2000 programa. Kokybiniai ekspertų apklausos rezultatai susisteminti darbe teikiamo standartizacijos veiklos modelio pagrindu.

Europos Sąjungos inicijuotų bibliotekų, muziejų ir archyvų skaitmeninimo projektų rekomendacijų, vadovų ir kitų dokumentų analizė standartizacijos aspektu, leido nustatyti, kokie *de facto* ir *de jure* standartai rekomenduojami bibliotekoms, muziejams ir archyvams kultūrinės integracijos kontekste. Duomenys susisteminti ir pateikta bendresnė bibliotekose, muziejuose ir archyvuose galimų vartoti standartų schema. Kadangi Lietuvoje ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengti standartai perimami Lietuvos standartais, tarptautiniai standartai detaliau sugrupuoti pagal standartizacijos objektą ir objekto aspektus.

Atlikus Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo oficialių dokumentų analizę gautas Lietuvos atminties institucijų apibendrintas standartizacinės integracijos vaizdas. Remiantis standartizacijos veiklos modeliu ir dokumentų analizės rezultatais jis buvo papildytas atliktos LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ visuminės ekspertų apklausos išvadomis.

Svarbiausios sąvokos

Atminties institucija – archyvas, biblioteka, muziejus ar kita institucija, dalyvaujanti formuojant, integruojant ir skleidžiant žmonijos kultūrą, užfiksuotą kultūros paveldo objektuose [126].

Atminties institucijų kultūrinė integracija – didelio kultūros paveldo išteklių masyvo apjungimas į vieningą informacinę struktūrą, pasireiškiantis atminties institucijų, veiklos krypčių, formų, metodų sąveika.

Atminties institucijų standartizacinė integracija – suartėjimo ir sąveikos procesas, kurį lemia atminties institucijų dalyvavimas standartizacijos veikloje ir virtualios kultūros paveldo informacinės sistemos kūrimas.

Atvirasis standartas – standartas arba specifikacija, kurių tekstas laisvai ir nemokamai prieinamas visuomenei [55].

De facto standartas – paprastai plačiai vartojamas, tačiau oficialios standartizacijos institucijos nepatvirtintas standartas.

De jure standartas – oficialios standartizacijos institucijos parengtas ir patvirtintas standartas.

Europos standartas – Europos standartizacijos organizacijos priimtas, paskelbtas ir visuomenei skirtas standartas [132].

Įgaliotasis atstovas (ekspertas) – asmuo, įgaliotas atstovauti ir reikšti technikos komiteto nario nuomonę.

Lietuvos standartas – nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas, paskelbtas ir visuomenei skirtas standartas [132].

LST TK 47 narys – organizacija, turinti įgaliotąjį atstovą technikos komitete.

Nacionalinė standartizacijos institucija – vienintelė šalyje nacionaliniu lygmeniu pripažinta standartizacijos institucija, turinti teisę būti tarptautinės ar Europos standartizacijos organizacijos nare [132].

Nacionalinis standartas – nacionalinės standartizacijos institucijos priimtas, paskelbtas ir visuomenei skirtas standartas.

Atminties institucijų partnerystė – kolektyvinių subjektų santykių sistema, kuria siekiama suderinti jų interesus išlaikant savarankiškumą.

Privalomasis standartas – standartas, kurį privalu taikyti pagal bendrąjį įstatymą ar išskirtinę nuorodą į jį teisės akte [193].

Standartas – pripažintos standartizacijos institucijos priimtas dokumentas, kuris nustato bendram ir daugkartiniam naudojimui tinkančias taisykles, bendruosius principus ar charakteristikas tam tikroje srityje [132].

Standartizacija – veikla, skirta tam tikroje srityje (pramonės, transporto, žemės ūkio ir kt.) įvesti optimalią tvarką nustatant bendrąsias

nuostatas, kurios gali būti visuotinai ir daug kartų panaudotos esamiems ir galimiems uždaviniams spręsti [132].

Standartizacijos institucija – nacionaliniu, Europos arba tarptautiniu lygmeniu pripažinta institucija, kurios pagrindinė funkcija – rengti ir priimti visuomenei skirtus standartus [132].

Standartizacijos sritis – susijusių standartizacijos objektų visuma [193].

Standartizacinė institucija – institucija, kurios veikla standartizacijos srityje yra pripažinta [193].

Tarptautinė standartizacijos organizacija – standartizacijos organizacija, kurios narė gali būti bet kurios valstybės atitinkama nacionalinė institucija [193].

Tarptautinis standartas – tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas, paskelbtas ir visuomenei skirtas standartas [132].

Virtuali kultūros paveldo informacinė sistema – atminties institucijų skaitmenintų kultūros paveldo objektų sisteminimo, tvarkymo, saugojimo, skaitmeninio turinio pateikimo ir paieškos sistema, prieinama vartotojams taikant informacines technologijas virtualioje erdvėje [126].

Naudoti šaltiniai. Tarptautinės standartizacijos organizacijos publikacijos ir standartai, Europos standartizacijos komiteto, Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos dokumentai bei Europos Komisijos komunikatai ir Europos Sąjungos direktyvos yra vienas iš kokybinių duomenų šaltinių.

Buvo naudoti su nacionaline standartizacija ir atminties institucijų veikla susiję teisės aktai, Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo strateginiai dokumentai, Lietuvos standartai, taip pat LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos dokumentai (veiklos planas, posėdžių protokolai). Atliekant dokumentų tekstų analizę gauti duomenys leido pagrįsti standartizacijos veiklos modelį, nagrinėti standartizacijos ir atminties institucijų integracijos santykį, atlikti Lietuvos atminties institucijų ir kitų

dalyvaujančių LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų požiūrio į standartizacijos veiklą tyrimą.

Remtasi Europos ir Tarptautinės standartizacijos organizacijos ekspertų bei Lietuvos atminties institucijų atstovų teiktais pranešimais konferencijose, seminaruose, pamatiniais ir kitais Lietuvos standartais, Lietuvos Respublikos terminų banku, Lietuvos standartizacijos departamento terminų baze ir kt.

Mokslinės literatūros paieškai ir analizei buvo naudoti elektroniniai Lietuvos ir užsienio bibliotekų ištekliai, mokslinės informacijos paieškos sistema Scirus, elektroninė visatekstė serialinių ir kitų leidinių straipsnių duomenų bazė EBSCO, Emerald Fulltext, SAGE Journals Online, Wiley-Blackwell visateksčių mokslinių žurnalų duomenų bazės, mokslinių žurnalų archyvas JSTOR ir kt. Tyrimui reikalingos medžiagos rasta Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos interneto svetainėje, Tarptautinės standartizacijos organizacijos, Europos standartizacijos komiteto, IFLA, ICOM, ICA ir kt. interneto svetainėse.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trys dalys, išvados, bibliografinių nuorodų sąrašas ir priedai. Tekste pateiktos 27 diagramos ir 26 lentelės.

Pirmoji dalis skirta remiantis Europos Sąjungos ir Lietuvos atminties institucijų strateginių kultūros paveldo dokumentų analize ir skaitmeninimo pavyzdžiais standartizacijos aspektu išnagrinėti atminties institucijų integraciją kultūros paveldo išteklių išsaugojimo ir prieigos perspektyvoje. Antrojoje dalyje sudarytas standartizacijos veiklos modelis, kuris leidžia pažinti standartizacijos veiklos subjektus, objektus, tikslus, procesus, priemones ir rezultatus. Taip pat analizuojami Tarptautinės standartizacijos organizacijos veiklos ypatumai bibliotekų, muziejų ir archyvų standartizacinės integracijos aspektu. Trečiojoje dalyje, skirtoje Lietuvos informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos tyrimui, pateikta LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos ir plėtros analizė bei technikos komiteto ekspertų apklausos metodologija ir rezultatai.

Mokslinis naujumas ir praktinė reikšmė. Pirmą kartą nagrinėjant Lietuvos atminties institucijų bendros veiklos perspektyvą *kultūrinė* ir *standartizacinė integracija* teikiama kaip konceptualus pamatas, siejamas su atminties institucijų dalyvavimu standartizacijos veikloje ir pasireiškiantis virtualios kultūros paveldo informacinės sistemos kūrime. Tyrimo autorės teikiama *standartizacinės integracijos* dimensija grindžiama integracijos ir standartizacijos veiklos modelio deriniu, suteikia jai strateginės inovacijos kryptį, kai ieškoma naujos atminties institucijų turinio jungties, neprarandant kiekvienos jų savarankiškumo.

Teorinę darbo reikšmę įrodo universalus standartizacijos veiklos modelis, kuriuo remiantis galima nustatyti bet kurios standartizacijos srities sandų turinį. Standartizacijos veiklos modelį kaip metodologinį pagrindą galima papildyti ir adaptuoti bei sukurti kitų standartizacijos sričių tyrimams taikytiną sisteminių tyrimo instrumentą. Standartizacijos veiklos modelis yra atvira ir kaiti sistema, todėl paliekama tolesnių teorinių išvalgų ar pradinio modelio tobulinimo galimybė.

Apibendrinti tyrimo rezultatai ir rekomendacijos dėl Lietuvos atminties institucijų įtraukties ir dalyvavimo standartizacijos veikloje, atsižvelgiant į atminties institucijų pokyčius, atskleidžia praktinę disertacinio darbo reikšmę. Standartizacijos subjektams tyrimo rezultatai gali padėti priimti sprendimus formuojant kultūros politikos kryptis, geriau suprasti standartizacijos vyksmą, tobulintinas grandis ir giliau suvokti požiūrį į standartizaciją kaip inovatyvią ir atminties institucijas vienijančią veiklą.

Ginamieji teiginiai. Lietuvos bibliotekos yra kultūros paveldo išteklių integracijos ir standartizacijos veiklos, vienijančios atminties institucijas, pirmeivės.

Standartizacijos veikla technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ – perspektyvi Lietuvos atminties institucijų partnerystės veiklumo forma. Tarpusavyje susiję standartizacijos veiklos sandai sukuria taktišką atminties institucijų sąveikavimo struktūrą.

Atminties institucijų standartizacinė integracija kuria naują kultūros politikos kryptį bei gali būti laikoma strategine ir inovatyvia bibliotekų, muziejų ir archyvų veikla.

Tarptautinė standartizacijos organizacija laikoma didžiausia tarptautinių standartų rengėja, tačiau vien tik ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartizacijos objektai ir parengti standartai negali užtikrinti atminties institucijų bendros veiklos kuriant virtualią kultūros paveldo sistemą.

Disertacijos aprobavimas. Svarbesnieji tyrimo rezultatai pateikti tarptautinėse ir respublikinėse konferencijose bei seminaruose, kuriuose buvo skaityti pranešimai. Publikacijos, susijusios su disertacijos tema buvo paskelbtos mokslo darbuose „Knygotyra“ bei kituose Lietuvos ir užsienio leidiniuose.

Straipsniai, paskelbti mokslo leidiniuose, registruotuose Lietuvos mokslo tarybos patvirtintame duomenų bazių sąraše:

1. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Tarptautinių ir Europos informacijos ir dokumentavimo standartų perėmimas Lietuvoje. *Knygotyra*, 2004, t. 43, p. 87–95. ISSN 0204-2061.
2. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Standartizacija: samprata ir rezultatai. *Knygotyra*, 2008, t. 51, p. 192–211. ISSN 0204-2061.
3. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Standartizacija dokumentinės komunikacijos institucijose rinkos požiūriu. *Knygotyra*, 2009, t. 52, p. 185–197. ISSN 0204-2061.

Pranešimai konferencijose ir seminaruose:

1. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. *Bibliotekininkystės ir bibliografijos terminijos raida ir kaita*. Tarptautinė mokslinė konferencija „Tautinių kalbų terminologija ir globalizacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006 m. spalio 11–13 d.
2. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. *Standartinta terminija – privalumas ir perspektyvos globalizacijos sąlygomis*. Vaclovo Biržiškos skaitymai: šešiolikštasis mokslinis seminaras. Šilutė, 2006 m. gruodžio 7–8 d.

3. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. *Standartizuotas leidybinis informinimas: reikalavimai ir praktinė reikšmė*. Tarptautinė knygotyros konferencija „Knygos ir kitų medijų mokslas: tyrimai, mokslininkai, komunikacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2009 m. spalio 22–23 d.

Publikuoti pranešimai:

1. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. *Šiuolaikinės atminties institucijų standartizavimo kryptys. Iš Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: mokslo, politikos ir praktikos sąveika*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008, p. 263–268. ISBN 978-9955-33-314-2.
2. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė; ir BUCKIENĖ Liubovė. International standardization in practice: Lithuanian approach. *Latvijas Arhīvi*, 2008, vol. 2, p. 12–18. ISSN 1407-2270; taip pat prieiga per internetą: <http://www.arhivi.lvsitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/12-18-ARHIVI-Bliudziuviene.pdf>.
3. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. *Tarptautinių standartų perėmimas ir taikymas informacijos ir dokumentacijos srityje*. Archyvai Lietuvos tūkstantmečio kontekste: konferencija, skirta Tarptautinei archyvų dienai paminėti. Vilnius: Archyvarų asociacija, 2009 m. birželio 9 d. Prieiga per internetą: <[http://archyvarai.org./](http://archyvarai.org/)>.

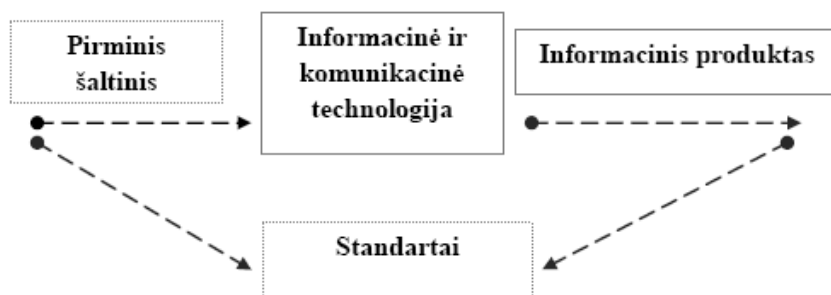
1. ATMINTIES INSTITUCIJŲ INTEGRACIJA KULTŪROS IŠTEKLIŲ IŠSAUGOJIMO PERSPEKTYVOJE

1.1. Atminties institucijų integracijos būdai ir standartizacijos poreikis

Pastaruoju dešimtmečiu, kuris paženklintas sparčiu informacijos ir komunikacijos technologijų taikymu atminties institucijose, ryškėja tendencija ne tik apjungti vienos šalies kultūros paveldo išteklius, bet juos integruoti į bendrą pasaulinę kultūros paveldo informacinę erdvę. Tai tampa strategine informacinės visuomenės kūrimo kryptimi, kurios realizavimas priklauso nuo atminties institucijų gebėjimo vienyti savo pastangas virtualioje aplinkoje, suteikti prieigą prie kultūros paveldo išteklių skaitmeninių kopijų.

Taikant technologijų pasiekimus išteklius fiziniai vienetai pakeičiami virtualiais, tačiau tai išstisas procesas, kurio metu pirminis išteklius apdorojamas ir pateikiamas viešai prieigai, tokiu būdu perkeičiamas į naujos kokybės produktą. Jungiant to paties sektoriaus ar tarpsektorinius išteklius, atsižvelgiant į sistemų suderinamumo būtinybę, taip pat atsiliepiant į globalizacijos ir Europos kultūros išteklių integracijos įstangas, būtina aktualizuoti standartizacijos veiklą. Taigi, kuriant informacinį produktą (duomenų bazę, katalogą, skaitmeninį ar elektroninį išteklių, virtualią biblioteką) atsiranda vieta standartizacijai kaip reiškiniui, kuris leidžia užtikrinti produkto ar paslaugos kokybę ir kaip veiklai, į kurią įsitraukia suinteresuotos institucijos (žr. 2 paveikslą).

2 paveikslas. Standartų poreikis kuriant informacinį produktą

Integracijos procesai šiuolaikiniame kultūros paveldo sektoriuje įgauna vis didesnę mastą, apimdami daugelį kultūros ir viešojo sektoriaus įstaigų, tarp kurių yra bibliotekos, muziejai ir archyvai. Informacinės visuomenės plėtros ir žinių visuomenės poreikiai skatina integracijos procesus, tokiu būdu įsisavinama tarpsektorinė patirtis ir realizuojamas siekis pasiekti naują paslaugų teikimo kokybę, kuri užtikrina kultūros paveldo išteklių išsaugojimą ir sklaidą.

Kultūrinė integracija kaip didelio kultūros paveldo išteklių masyvo apjungimas į vieningą informacinę struktūrą praktiniame lygmenyje pasireiškia įvairių kultūros subjektų, tarp kurių yra ir atminties institucijos, veiklos krypčių, formų, metodų sąveika. Kultūrinė integracija vykdoma nacionaliniu, Europos lygmeniu, ištekliai gali būti integruoti į pasaulinio kultūros paveldo tinklus. Kultūros paveldo išteklių yra visų tipų atminties institucijose, todėl integracija negalima be jų skaitmeninimo ir internetinės prieigos, kuriai užtikrinti būtina taikyti standartais grįstas informacinės ir komunikacinės technologijas. Taigi kultūros paveldo išteklių, kuriais disponuoja įvairių tipų atminties institucijos, integracija reikalauja standartais paremtų technologinių sprendimų tiek kuriant, tiek ir valdant skaitmeninį turinį.

Atminties institucijų kultūrinės integracijos plotmėje galima išskirti du integracijos lygmenis. Pirmasis apima to paties tipo institucijų kultūros išteklių integraciją, antrasis skirtingo tipo atminties institucijų, turinčių kultūros paveldo objektų, integraciją. Antruoju atveju tarp bibliotekų, muziejų, archyvų ir kitų institucijų vystosi partnerystės santykiai, kurie dažnai perkopia šalies ribas ir tampa tarptautiniu bendradarbiavimu.

Boydas Raywardas [178] pastebi, kad šios institucijos praeityje buvo neatsiejamoms, jos tenkino plačius tarpdisciplininius interesus, o šių trijų tipų institucijų diferenciacija įvyko vėliau. Remdamiesi garsių pasaulio muziejų pavyzdžiais Jennifer M. Proffitt bei Günteris Waibelas [176] teigia, kad istoriškai bibliotekos, archyvai ir muziejai buvo vienis ir tik gerokai vėliau išsivystė į atskiras institucijas, tačiau dėl saityno technologijų jos telkiasi bendrai veiklai, kurią skatina ne tik technologiniai, bet ir socialiniai aspektai.

2004–2005 m. Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir institucijų federacija atliko viešųjų bibliotekų, archyvų ir muziejų bendradarbiavimo ir kooperacijos kryptį tyrimą [100]. Tyrėjų nuomone trijų tipų atminties institucijų partnerystė padeda sutelktai aptarnauti bendruomenę, remti mokymosi visą gyvenimą galimybes, išsaugoti dokumentinį paveldą ir suteikti universalią prieigą prie informacijos, dalyvauti kultūrinėse ir ekonominėse iniciatyvose.

Karen A. Dornseif nagrinėdama bibliotekų bendradarbiavimą išskiria tris integracijos lygmenis. Minimali integracija apima tik kai kurių paslaugų teikimą bendrose patalpose, atrankinė integracija susijusi su specialiais projektais arba padaliniais, visiška integracija, kai ta pati įstaiga įgyvendina vieną misiją teikdama visas paslaugas ir naudodama bendrus kultūros dokumentinius išteklius [49, 107–108].

IFLA tyrimo tyrėjai teigdami, kad tokie integracijos lygmenys galimi ir tarp skirtingų tipų atminties institucijų taip pat išskiria ir kitą bendradarbiavimo kryptį – įvairių institucijų partnerystę kuriant skaitmeninius rinkinius. Tokią atminties institucijų bendradarbiavimo kryptį skatina sparti technologijų raida ir jų taikymas bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, kuri lemia institucijų siekį pateikti savo išteklius saityne ir ieškoti partnerių plečiant išteklių apimtį bei dalinantis žiniomis. Todėl daugelyje šalių bibliotekos, muziejai ir archyvai įsitraukia į bendrus projektus ir kuria bendrus portalus [100, 16].

Davidas Whittakeris pabrėžia, kad bendri portalai turėtų išspręsti tarpsektorinės paieškos bibliotekų, muziejų ir archyvų duomenų bazėse problemas [219]. Todėl galima teigti, kad būtent šioje atminties institucijų kryptyje išvelgiamas didžiausias standartizacijos veiklos vaidmuo dėl integracijos masto, kuris įvardijamas kaip pasaulinis, europinis ir nacionalinis.

Tris galimus atminties institucijų sąveikumo lygmenis išskiria Jarmila Majerová ir pabrėžia, kad *dokumentinės komunikacijos institucijų sąveika apima bendradarbiavimą, informacijos ir žinių mainus* [148, 38]. Atminties institucijų sąveika pasireiškianti bendradarbiavimo aspektu yra artima

standartizacijos veiklos ypatumui vienyti įvairių organizacijų atstovus žinių ir organizaciniame lygmenyse spręsti ne tik pavienių, bet ir daugeliui institucijų svarbius standartizacijos klausimus. Dauguma atminties institucijų jau turi sukurtą technologinę infrastruktūrą ir informacines sistemas, todėl atsiranda technologinis sąveikumo lygmuo, kuris gali būti pasiektas taikant standartus.

J. Majerová atkreipia dėmesį, kad standartų taikymas pamatinėms aprašomosioms struktūroms ir duomenų įvedinių būdams taps neišvengiamas, ypač kai bus kuriama darni kultūros paveldo duomenų bazė, kuri taps pagrindine žinių duomenų baze. Semantinis lygmuo apima standartus, duomenų struktūrų ir sąvokų darninimą, metaduomenų standartus, dokumento aprašymą, kontroliuojamojo žodyno sukūrimą ir naudojimą, tezaurus, klasifikacijas ir t. t. Semantinio suderinamumo aspektu skaitmeninių objektų katalogavimas ir aprašymas yra aktualiausias klausimas, kurio sprendimui taikomi standartai [148, 39]. Semantinė informacijos integracija elektroninėse bibliotekose reikalauja suderinti metaduomenų aprašymo formatus ir naudoti ontologijas [233].

Atminties institucijoms svarbus ne tik techninis ar semantinis suderinamumas. Dušanas Katusčákas teigia, kad atsiranda *mentalinis sąveikumas* [105, 15], nes bibliotekos, muziejai ir archyvai turi panašias socialines sąlygas ir profesinės raidos kryptis ir vien tik vienodų technologijų taikymas negali būti vienintelis veiksnys, lemiantis šių institucijų bendradarbiavimą. Platesnė organizacijų komunikacija padeda labiau pažinti giminingų institucijų veiklos ypatumus, atskleidžia daugiau bendrų dalykų, lemiančių tolesnę bibliotekų, muziejų ir archyvų integraciją, kurios raišką galima pastebėti standartizacijos veikloje.

Integracijos procesai prasidėję atminties institucijose XX a. pab. turėjo didžiulę įtaką bibliotekų, muziejų ir archyvų raidai. Kultūros paveldo išsaugojimas iškelia naujus uždavinius, reikalauja pastangų suderinti sistemas, paslaugas ir integruoti išteklius teikiant paslaugas visuomenei, kurti pridėtinę vertę. Naujos integracijos galimybės atsirado atminties institucijose pradėjus

taikyti informacines ir komunikacines technologijas, aktyviai dalyvaujant tarptautinėje veikloje.

Nadežda Brakker ir Leonidas Kuibyševs pastebi tendenciją, kad bibliotekos pirmauja informatizavimo, integracijos procese, daugelyje šalių pirmiausia bibliotekos kūrė integralias informacines išteklių sistemas, inicijavo tarpsektorinį bendradarbiavimą. Pirmiausia bibliotekos suteikė galimybę naudotis elektroniniais katalogais, tuo tarpu muziejai ir archyvai tokių informacijos paieškos priemonių dar nebuvo sukūrę [226].

Bibliotekų kaip lyderio integracijos procese ypatybes galėjo lemti tai, kad bibliotekos fondus sudaro tiražuoti dokumentai, nors juose yra ir unikalių dokumentų, tačiau daugumą tiražuotų dokumentų galima surasti įvairių bibliotekų fonduose. Tai ypač palengvino sukurti paskirstytojo katalogavimo ir bibliografavimo sistemas. Kita ypatybe, padėjusia aktyviau vienyti bibliotekų pastangas, laikytina tai, kad bibliotekos dar iki kompiuterizavimo pradžios turėjo pakankamai gerą bendradarbiavimo pamatą, buvo sukurta centralizuota bibliotekų sistema, veikė tarpbibliotekinis bei tarptautinis abonementas. Be to, bibliotekos naudojo vienodas aprašo taisykles, tuo tarpu muziejai nesinaudojo bendru visiems muziejams aprašu, nebuvo taikomas vienodas archyvinių dokumentų aprašas. Taigi, bibliotekos pasižymėjo ne tik organizaciniu sutelktumu, bet ir bendrų taisyklių taikymu, todėl technologinių iššūkių pradžioje jos greičiau galėjo persiorientuoti pirmiausia kuriant informacijos paieškos sistemas, o vėliau integruojant išteklius.

Archyvams ir muziejams taip pat teko patirti šiuolaikinių technologijų įtaką ir reaguoti į pokyčius bei atsižvelgti į naujus vartotojų poreikius. Bibliotekoms, muziejams ir archyvams atsiranda bendrų uždavinių, jie kaupia kultūros išteklius, išsaugo ir teikia prieigą, ir tuo pačiu siekia *išlaikyti pusiausvyrą tarp bendradarbiavimo ir konkurencijos, įgyvendinant socialinę strategiją, kuri toliau stiprintų kultūros vertybes skaitmeniniame amžiuje* [17, 118].

Bibliotekoms, muziejams ir archyvams atsiveria naujos galimybės dalyvauti bendraeuropinėse programose, kurti bendrą informacinę erdvę,

suteikiant vartotojams galimybę aktyviai dalyvauti jos kūrime. Šiuolaikinis atminties institucijų veiklos lygis pasižymi išsiplėtusiomis socialinėmis funkcijomis, tarp kurių kaip svarbiausias Julia Demčenko mini memorialinę, informacinę, emocinę ir aksiologinę [229].

Standartų taikymo poreikis geriausiai pasireiškia memorialinėje ir informacinėje funkcijoje todėl, kad atminties institucijos yra sudėtinė informacinės visuomenės infrastruktūros dalis, jų išteklius būtina integruoti į šalies ar bendraeuropines bei pasaulines informacines struktūras, kurioms būtinas suderinamumas ir patogi internetinė prieiga. Integracija didžiausią įtaką daro vartotojui, nes suteikiama galimybė interneto naršyklės pagalba pasiekti daugelio institucijų kultūros paveldo ir kitus išteklius. Vartotojo požiūriu nyksta ribos tarp institucijų, tačiau, nepaisant bendrų standartų taikymo, bibliotekos, muziejai ir archyvai išlaiko savitumą.

Tam kad informacinėje visuomenėje vartotojas turėtų prieigą prie nevienarūšių kultūros išteklių, sukauptų skirtingose atminties institucijose, būtina jų tarpsektorinė integracija, kuri leistų šalies ir užsienio gyventojams turėti vieningą prieigą prie bendro integralaus informacinio produkto. Todėl atskirų atminties institucijų vidinė (vieno sektoriaus ribose) ir išorinė (tarpsektorinė) kultūros paveldo išteklių integracija yra pagrindas efektyviam darbui su vartotojais, siekiant patenkinti jų informacinius poreikius, padidinti informacinės erdvės kokybę ir sukurti pridedamąją vertę, kuri siejama su kokybiniais socialinės ir ekonominės srities pokyčiais. Integrali standartais paremta kultūros paveldo informacinė išteklių sistema suteikia ekonominius privalumus, nes sutaupoma programinės įrangos sąskaita, taikomas bendras lingvistinis aprūpinimas, sutarus dėl tų pačių standartų taikymo nereikia skirti lėšų duomenų konvertavimui iš vienos sistemos į kitą.

Integracijos procesui būtina naudoti naujas informacines ir komunikacines technologijas, todėl labai svarbu parengti kvalifikuotus specialistus, pritaikyti įvairių sričių specialistų dalykines ir standartizacijos žinias, kurios įgyjamas tiek praktinėje tam tikros srities veikloje, tiek dalyvaujant standartizacijos veikloje.

Vykdamy kultūros paveldo skaitmeninimo projektus didelis dėmesys skiriamas technologijų standartizacijos aspektams, ypatingai siekiant funkcinio sistemų suderinamumo vieno sektoriaus ribose, o gilėjant integracijos procesams ieškant tarpsektorinių standartizacijos sprendimų.

Kultūros paveldo išteklių integracijai būtinas organizacinių, teisinių, technologinių, standartizacijos klausimų sprendimas. Todėl būtina surasti integracijos proceso koordinavimo ir standartizavimo priemonės, kurti teises ir organizacines integracijos prielaidas, o taip pat užmegzti ir plėsti tarptautinio bendradarbiavimo ryšius.

Tarptautiniame lygmenyje bibliotekos, muziejai ir archyvai turi savo tarptautines organizacijas, kurios vienija įvairių šalių vieno sektoriaus institucijas. Tarptautinė muziejų asociacija ne tik vienija įvairių šalių muziejus, rengia savo srities *de facto* standartus, bet ir padeda surasti partnerius vykdomiems projektams. Tarptautinė archyvų asociacija vienija institucinius ir individualius narius, joje yra įsteigtas gerosios praktikos ir profesinių standartų komitetas, kuris rengia ir palaiko archyvinio aprašymo standartus. Tarptautinė bibliotekinių asociacijų ir institucijų federacija – pagrindinė tarptautinė bibliotekų ir informacijos paslaugų įstaigų atstovų organizacija, kurioje sprendžiami svarbiausieji bibliotekų veiklos ir profesijos klausimai. Visose šiose tarptautinėse profesinėse organizacijose aktyviai diskutuojama standartų, taikomų atskirose srityse klausimais, jos dalyvauja Tarptautinės standartizacijos organizacijos veikloje, kurioje savo žinias naudoja siekiant bendro standartizacijos veiklos tikslo.

Bibliotekų, muziejų, archyvų suartėjimas padeda išryškinti tuos veiklos bruožus, kurie pabrėžia bendrą atminties institucijų tikslą – tapti integralia informacinės visuomenės dalimi, išsaugoti savąsias vertybes ir kurti kokybiškai naujas paslaugas, kurios reikalauja visų tipų atminties institucijų bendrų pastangų.

Kuriant informacinę visuomenę kinta atminties institucijų funkcijos. Greta įprastų veiklos būdų ir priemonių, jos turi suteikti prieigą prie elektroninių arba skaitmeninių išteklių tiek ateinantiems į bibliotekas, muziejus

ar archyvus lankytojams, tiek virtualiems vartotojams, kurie naudojami katalogais arba fondais. Atminties institucijos pasauliniame kultūros paveldo kontekste atlieka dvejopą vaidmenį. Viena vertus, jos suteikia prieigą prie tradicinių ir elektroninių dokumentų, kurių dalis yra kultūros paveldo išteklių, kita vertus, fondai sukaupti tose įstaigose didele dalimi yra kultūros paveldo dalis. Tokia padėtis lemia bibliotekų, muziejų ir archyvų ir kitų institucijų, turinčių ir tiriančių kultūros paveldą, bendradarbiavimo būdus.

L. Kuibyševas ir N. Brakker, nagrinėdami bibliotekų ir muziejų bendradarbiavimo būdus, išskiria kooperaciją ir integraciją. Kooperacija aiškinama kaip prieigos suteikimas prie esamų kultūros paveldo išteklių, tuo tarpu integracija suprantama kaip išteklių sutelkimas kuriant žinių bazes [231]. Kultūros paveldo požiūriu barjerai tarp įvairaus tipo institucijų ir šalių dažnai atrodo dirbtiniai. Dalis medžiagos, kuri laikoma bibliotekose, galėtų priklausyti muziejams arba atvirkščiai, bibliotekos ir muziejai turi archyvinių rinkinių ir pan. Vartotojui nėra svarbu, kas yra dokumento turėtojas ir saugotojas, jam svarbiausia gauti jį dominančią medžiagą. Autoriai pastebi, kad kultūros paveldo išteklių integracija vyksta dviejuose lygmenyse: vertikaliame, kai skirtingų kultūros sričių išteklių pateikiami nacionalinio paveldo sistemoje ir horizontaliame, kai kuriama tarptautinė įvairių šalių ir tautų kultūros paveldo išteklių sistema [227].

Kultūros paveldo išteklių integraciją Levas Nolis aiškina dvejopai. Viena vertus, integracijos procesas gali apimti vieno tipo kultūros paveldo išteklius, kurie priklauso vieno sektoriaus institucijoms, kita vertus – gali apjungti skirtingų sektorių išteklius. Jeigu vykdomas antro tipo integracijos procesas, gali būti skiriami trys integracijos lygmenys. Integracija suprantama kaip įvairių tipų atminties institucijų kultūros išteklių suvienijimas technologijų pagalba, taip pat kaip kultūros išteklių suvienijimas regione, ir integracija kaip skirtingų tipų institucijų duomenų bazių susijusių nuorodų sistema [234, 4 ekr.].

Išnagrinėjus atminties institucijų integracijos proceso būtinumą ir jo būdų įvairovę galima teigti, kad bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros išteklių

integracijos procesas yra daugialygis. Kultūrinė integracija yra strateginė kryptis kuriant atviros informacinės visuomenės infrastruktūrą nacionaliniu, europiniu ar pasaulio mastu. Pastebima tendencija, kad bibliotekos yra kultūrinės integracijos proceso lyderės. Tiek vertikaliame, tiek horizontaliame integracijos lygmenyse kaupiami ir apdorojami duomenys, užtikrinama jų prieiga ir sklaida, todėl integracijos procesai glaudžiai susiję su norminių dokumentų sukūrimu, standartų taikymu ir standartizacijos veiklos plėtra.

Tokiu būdu informacinių technologijų taikymas kultūros paveldo sektoriuose gali užtikrinti visuomenės kokybinius socialinius ekonominius pokyčius bei įtraukti daugiau partnerių, kurių dėka duomenų bazėse vartotojai galės surasti įvairesnę informaciją, o nacionalinis kultūros paveldas galės būti integruotas į pasaulinį informacijos tinklą. Šios užduoties įgyvendinimui būtina įvairių šalių specialistų santalka ir tarpsektorinis bendradarbiavimas siekiant sukurti standartizuotą informacinį lingvistinį integruotos informacinės kultūros išteklių sistemos aprūpinimą, t. y. sukurti ir taikyti turinio, aprašymo, kodavimo, metaduomenų, prieigos ir sklaidos standartus, kurie galėtų būti naudojami visose kultūros paveldo sektoriuose.

1.2. Standartizacijos reikmė kuriant bendrą Europos Sąjungos kultūros paveldo erdvę

Bendros informacinės erdvės formavimas – svarbiausia žinių sklaidos visuomenėje ir paslaugų teikimo tendencija. Vertę vartotojui turi ne tik pati informacija, bet ir galimybė greitai joje orientuotis ir turėti patogią prieigą. Kooperaciniai bibliotekų, muziejų ir archyvų projektai, skirti organizuoti prieigą prie jau turimų išteklių ir integruoti naujus plačiai paplitę visame pasaulyje. Nacionaliniai skaitmeninių kultūros išteklių kūrimo ir jų integracijos projektai buvo realizuojami nuo XX a. 10 dešimtmečio. XXI a. pradžioje Europos Komisijos iniciatyva atminties institucijų integracijos galimybės tapo bendraeuropinės, tuo pačiu buvo pabrėžtas atminties institucijų vaidmuo kuriant informacinę ir žinių visuomenę.

Bendraeuropiniai kultūros paveldo išsaugojimo projektai skatina ne tik vieno tipo institucijų, bet ir tarpsektorinį bendradarbiavimą bei turimų išteklių integraciją į bendrą Europos kultūros paveldo erdvę. Europos Sąjunga skatina muziejų, archyvų ir bibliotekų integraciją, kuria siekiama, kad atminties institucijos bendradarbiautų kurdamos ir teikdamos naujomis technologijomis grįstas paslaugas ir palengvintų prieigą prie kultūros paveldo išteklių. Tokiu būdu jos padėtų įgyvendinti informacinės visuomenės kūrimo tikslus – suteikti laisvą prieigą prie informacijos ir ją naudoti darbo, pramogų ar kitoms reikmėms, o tai savo ruožtu skatina atminties institucijas dalyvauti kultūros ekonomikos, verslumo plėtroje. Įgyvendinant kultūros politikos tikslus atsiradusių inovacijų pobūdis suteikia galimybes integracijai ir efektyviam bendradarbiavimui tarpsektorinėje sferoje.

Tačiau pradėjus skaitmeninimą Europos mastu Lundo principuose buvo įvardytos svarbiausios tokios veiklos problemos tarp kurių minimos *fragmentiškas ir nenuoseklus požiūris į skaitmeninimą, technologijų senėjimas, saugojimo talpyklų, paprastų ir bendrų kultūros paveldo prieigos formų stoka* [125]. Nuo 2001 m. Europos Komisijos inicijuotų bendrųjų programų tikslas – skaitmeninti atminties institucijų išteklius, saugoti kultūros paveldą ir suteikti prie jo prieigą. Tuo tikslu buvo įgyvendinami atminties institucijų skaitmeninimo projektai *Calimera, Minerva*. Nuo 2005 m. ypatingas dėmesys skiriamas kultūros išteklių integracijai kuriant Europos skaitmeninę biblioteką, kurią galima laikyti įvairių šalių tarpsektorinės įvairialypės informacijos integruota sistema.

Siekiant kurti skaitmeninį turinį ir jį valdyti susitarimas dėl bendrų standartų ir jų taikymas yra pagrindinė priemonė sukurti integruotą kultūros paveldo sistemą. Tokiu būdu šalia kultūrinės integracijos atsiranda vieta standartizacinei integracijai, kuri pasireiškia per kultūrinę integraciją ir dalyvavimą standartizacijos veikloje.

Visuomenės pažanga vis labiau priklauso nuo informacinės infrastruktūros tobulinimo, jos sukūrimo efektyvumo, informacijos apie išteklius ir jų pačių talpinimo ir naudojimo. Susitarimas dėl bendrų *de jure* ar

de facto standartų taikymo ir tinkamų standartų parinkimas arba reikiamų sukūrimas užtikrina sistemų suderinamumą ir prieigą bet kuriame išteklių integracijos lygmenyje.

Siekdama integruoti daugiatautį kultūros paveldą į bendrą Europos informacinę erdvę Europos Sąjunga skiria lėšų integralioms kultūros paveldo informacinėms sistemoms sukurti. Šiame procese informacinių sistemų suderinamumas užtikrinamas Tarptautinės standartizacijos organizacijos bei neformalių organizacijų parengtais ir plačiai taikomais standartais. Informacinio produkto kūrėjai gali rinktis įvairius technologinius būdus integruoti nevienarūšius išteklius ir per patogią vartotojo sąsają suteikti efektyvią prieigą.

Kimas Veltmanas pastebi, kad visiškas turinio suderinamumas ir internetinė prieiga gali būti nagrinėjami technologiniu, tinklų, bandomųjų projektų, mokslinių tyrimų ir tarptautiniu aspektais, tačiau neįmanomas be naujų technologijų, tarpdisciplininių tyrimų ir viešos bei privačios partnerystės, kurią formuojant svarbų vaidmenį turėtų atlikti Europos Komisija [215].

Europos Komisijos teikiamos programos ir atminties institucijų projektai glaudžiai susiję su standartizacija. Standartizacija dažniausiai įvardijama bendrame informacinių ir komunikacinių technologijų kontekste, tačiau ji glaudžiai siejasi su ekonomine aplinka, nors standartizacijos ekonominis veiksnys nėra aiškiai apibrėžtas ES atminties institucijų kultūros paveldo išteklių skaitmeninimo projektuose. Tačiau standartizaciją galima vertinti ne tik technologijų, bet ir kultūros politikos aspektu, kuris glaudžiai siejasi su nauda visuomenei.

Kompleksinis sisteminis požiūris į kultūros paveldą išreikštas dar Europos Komisijos programoje MEDICI, kurioje buvo susieti prieigos prie kultūros paveldo klausimai su gyventojų švietimo ir užimtumo reikalais. 1998 m. pradėta įgyvendinti Europos Sąjungos Penktoji bendroji mokslinių tyrimų programa padarė pradžią atminties institucijų bendradarbiavimui. Šioje programoje pagrindinis dėmesys buvo skirtas Europos kultūros informacijos

kraštovaizdžio tyrimui, siekiant sukurti tinkamą infrastruktūrą, kurios svarbią technologinę dalį sudaro standartai.

Europos Komisija kaip pagrindinė atminties institucijų skaitmeninimo projektų finansinė rėmėja siekė pateikti rekomendacijas dėl kultūros paveldo skaitmeninimo, informacijos kaupimo ir pateikimo vartotojams, skatino taikyti *de facto* ir *de jure* ar atvirosius standartus ir sutarti dėl standartuose teikiamų reikalavimų, kurie galėtų būti naudojami kultūros paveldo projektuose [185]. Todėl buvo pabrėžta, kad kuriant bendrą skaitmeninį turinį labai svarbu telkti dėmesį į standartizavimo aspektus, sukurti bendrą skaitmeninimo strategiją ir metodologiją.

Pirmasis bandymas tai padaryti buvo Europos Sąjungos inicijuotame *Digicult* tyrime (2001–2002 m.) „Rytojaus kultūros ekonomikos technologinis kraštovaizdis“, kur technologijų probleminėje srityje buvo atkreiptas dėmesys į standartizacijos poreikį. Kultūros sektoriaus strateginės parterystės ir bendradarbiavimo srityje buvo pastebėta aiški tarpsektorinės partnerystės tendencija sprendžiant svarbius kultūros paveldo skaitmeninimo klausimus. Vienas iš svarbiausių laikomas tinkamas standartų pasirinkimas ir sutarimas dėl jų taikymo atminties institucijų bendroje kultūros paveldo skaitmeninio turinio kūrimo srityje. Tokia tendencija užfiksuota ne iš pat pradžių, o tik praėjus keleriems metams nuo bendrų projektų vykdymo pradžios, nes buvo pastebėta, kad reikia stiprinti partnerystę tarp naujai atsirandančių kultūros organizacijų ir verslo, sukurti stiprius tarpsektorinio bendradarbiavimo pamatus.

Digicult tyrime pabrėžiama, kad įtinklintoje visuomenėje labai svarbu suteikti prieigą prie kultūros paveldo išteklių, ir tai turi tapti pagrindine kultūros paveldo institucijų veiklos kryptimi. Siekiant suteikti vieningą prieigą prie skaitmenintų kultūros paveldo išteklių reikia tarpsektorinio sistemų suderinamumo ir suvesties. Technologiniu požiūriu optimalus sprendimas gali būti pasiektas per susitarimus dėl aukšto sąveikumo lygmens, kuris susideda iš metaduomenų visumos ir kokybiškos tarpsektorinės paieškos rezultatų. Tačiau tarp kitų pagrindinių vieningos prieigos barjerų buvo pastebėta, kad yra

tarpsektorinis metaduomenų standartų nesuderinamumas aprašant kultūros paveldo objektus, kultūros paveldo sektoriaus *de facto* standartų trūkumas, stokojama supratimo apie standartų naujoves, kuris atsiranda dėl priemonių, kuriomis kultūros paveldo institucijos gali gauti tikslią, pagrįstą ir patikimą informaciją apie standartus, trūkumo [107, 46–47].

Tyrimo rekomendacijose daugiausia dėmesio kreipiama į *de facto* ir atvirųjų standartų taikymą ir neakcentuojami ISO standartai. Europos Komisija rodo ypatingą susidomėjimą nevyriausybinių organizacijų, tarptautinių standartų konsorcių ir atminties institucijų bendradarbiavimo galimybėmis siekiant nustatyti reikiamus standartus. Toks bendradarbiavimas gali vykti tiek formaliu (oficialiose įvairaus lygmens standartizacijos organizacijose), tiek neformaliu lygmeniu. Bet kuriuo atveju rekomenduojama, kad standartizacijos veikloje dalyvautų įvairių sektorių ekspertai, siekdami pasiekti sutarimo dėl sektoriaus ar tarpsektorinių standartų sukūrimo ir rezultatų sklaidos.

Siekiant vieningos prieigos prie kultūros paveldo išteklių kaip ateities paslaugų pamato būtina susitarti dėl metaduomenų standartų, įtraukiant į standartų rengimo procesą visas suinteresuotas šalis, nepaisant veiklos skirtumų tarp archyvų, bibliotekų ir muziejų. Taip pat svarbu skatinti taikyti atvirosius arba *de facto* standartus, sukurti priemones, kurios leistų kultūros paveldo institucijoms daryti motyvuotus sprendimus dėl standartų kūrimo ir tobulinimo, taigi dalyvauti standartizacijos veikloje.

Dar 2001 m. parengtame Lundo veiksmų plane laikomasi nuostatos, kad sparti technologijų kaita ir standartų įvairovė kelia grėsmę sistemų suderinamumui ir sąveikumui, todėl būtina keistis gerosios praktikos pavyzdžiais ir, remiantis tais pačiais standartais, sukurti bendrą technologinę ir metodologinę skaitmeninio platformą [1].

Minerva projekto rėmuose buvo sukurta ekspertų grupė suderinamumo ir kultūros paveldo paslaugų reikalams, kuriai buvo paskirta analizuoti nacionalinius ir tarptautinius standartus, tinkamus kurti ir valdyti skaitmeninį turinį, ypatingą dėmesį kreipiant techninių ir metaduomenų standartų suderinamumui. Paveldo inventorinių sąrašų sudarymo ir skaitmeninto turinio

radimo bei daugiakalbystės problemų sprendimo darbo grupei buvo pavesta ištirti dvylikos dalyvaujančių Europos šalių skaitmeninimo veiklą ir patirtį, išspręsti daugiakalbystės problemas bei apibrėžti, koks turėtų būti bendras metaduomenų standartas [158].

2003 m. publikuotas *Minerva* projekto *Gerosios praktikos vadovas*, kurio penktasis skyrius skirtas standartams [50, 86–94]. Jame pabrėžiama, kad yra daug ir įvairių standartų, todėl pirmiausia reikėtų susipažinti su esamais, pasirinkti tinkamus ir neskubėti kurti savų. Geriausiai tinka oficialių standartizacijos organizacijų patvirtinti standartai, visų pirma ISO arba CEN, nes jie nuolat peržiūrimi, atnaujinami, plačiai vartojami, juos lengviau suderinti su jau egzistuojančiais standartais arba įvesti pakeitimus ar papildymus ir suderinti jau sukurtoje sistemoje. *Gerosios praktikos vadove* pateikti technologijų ir metaduomenų standartai pripažinti kaip labiausiai tinkami vykdant skaitmeninimo projektus (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Minerva* rekomenduoti standartai

Standarto paskirtis	Standarto pavadinimas
Grafikos formatai	TIFF, JPEG, JPEG2000, GIF, PNG
Garso formatai	WAV, MP3, Real Audio
Skaitmeninio vaizdo formatai	MPEG, Real Video, Quick Time
Trimačiams objektams	VRML, Shockwave3D (S3D)
Metaduomenų standartai	Dublin Core, RDF, GILS, CIMI, EAD, TEI, MARC
Kontroliniai žodynai, tezaurai	AAT, ULAN (vaizduojamasis menas ir architektūra), LCSH

Šaltinis: sudaryta pagal [50, 86–94].

Dauguma įvardytų *de facto* standartų yra patentu patvirtinti standartai, kuriuos sukūrė ekspertų grupės arba privačios bendrovės, t. y. neoficialios standartizacijos organizacijos. Keletas jų patvirtinti ISO standartais (žr. 2 lentelę), tai rodo glaudų *de facto* standartų kūrėjų ir Tarptautinės standartizacijos organizacijos bendradarbiavimą, siekiant bendro standartizacijos tikslo.

2 lentelė. *Gerosios praktikos vadove minimi de facto standartai, Minerva projekto laikotarpiu patvirtinti ISO standartais*

Standarto paskirtis	ISO standartas	ISO technikos komitetas
TIFF formatas	ISO 12234-2:2001 Electronic still-picture imaging -- Removable memory -- Part 2: TIFF/EP image data format	TC 42 <i>Photography</i>
JPEG	ISO/IEC 10918-1:1994 Information technology -- Digital compression and coding of continuous-tone still images: Requirements and guidelines ISO/IEC 10918-2:1995 Information technology -- Digital compression and coding of continuous-tone still images: Compliance testing ISO/IEC 10918-3:1997 Information technology -- Digital compression and coding of continuous-tone still images: Extensions ISO/IEC 10918-4:1999 Information technology -- Digital compression and coding of continuous-tone still images: Registration of JPEG profiles, SPIFF profiles, SPIFF tags, SPIFF colour spaces, APPn markers, SPIFF compression types and Registration Authorities (REGAUT)	JTC 1/SC 29 <i>Coding of audio, picture, multimedia and hypermedia information</i>
JPEG 2000	ISO/IEC 15444-1:2000 Information technology -- JPEG 2000 image coding system -- Part 1: Core coding system (panaikintas) ISO/IEC 15444-1:2004 Information technology -- JPEG 2000 image coding system -- Part 1: Core coding system ISO/IEC 15444-2:2000 Information technology -- JPEG 2000 image coding system: Extensions (panaikintas) ISO/IEC 15444-2:2004 Information technology -- JPEG 2000 image coding system: Extensions ISO/IEC 15444-3:2002 Information technology -- JPEG 2000 image coding system -- Part 3: Motion JPEG 2000 (panaikintas) ISO/IEC 15444-3:2007 Information technology -- JPEG 2000 image coding system: Motion JPEG 2000 ISO/IEC 15444-4:2002 Information	JTC 1/SC 29 <i>Coding of audio, picture, multimedia and hypermedia information</i>

	<p>technology -- JPEG 2000 image coding system -- Part 4: Conformance testing (panaikintas)</p> <p>ISO/IEC 15444-4:2004 Information technology -- JPEG 2000 image coding system: Conformance testing</p> <p>Pastaba. Pasibaigus <i>Minerva</i> projektui išleistos dar septynios šio tarptautinio standarto dalys.</p>	
Trimatės technologijos	<p>ISO/IEC 14772-1:1997 Information technology -- Computer graphics and image processing -- The Virtual Reality Modeling Language -- Part 1: Functional specification and UTF-8 encoding</p> <p>Pastaba. Pasibaigus <i>Minerva</i> projektui patvirtinti du susiję su VRLM tarptautiniai standartai.</p>	JTC 1/SC 24 <i>Computer graphics, image processing and environmental data representation</i>
Metaduomenys	<p>ISO 15836:2003 Information and documentation - The Dublin Core metadata element set (panaikintas 2009 m.)</p> <p>ISO 15836:2009 Information and documentation – The Dublin Core metadata element set</p>	TC 46 <i>Information and documentation</i> SC 4 <i>Technical interoperability</i> (TC 46/SC 4)

Šaltinis: parengta pagal [50, 86–94].

Minerva projekto darbo grupės parengtose techninėse rekomendacijose, skirtose kuriantiems skaitmeninį kultūros turinį, teigiama, kad kuriant, valdant ir skleidžiant skaitmeninį turinį suderinamumo pamatą užtikrina standartai, taisyklės ir gerosios praktikos rekomendacijos. Svarbu rinktis ne privačių bendrovių sukurtus standartus, bet atvirose, čia tokiais vadinami visi standartai, prie kurių yra atvira prieiga, kaip ir prie produktų ar paslaugų, kuriais remiantis jie sukurti. Rekomenduotini standartai, kuriais leidžiama naudotis nemokamai arba už mažą kainą, pavyzdžiui įsigyjant licenciją, ir kurie yra nuolat atnaujinami siekiant visuomeninio intereso, o ne standarto rengėjo naudos. Rekomendacijų rengėjai pabrėžia, kad išvardytus formalius reikalavimus geriausiai atitinka *de jure* standartai, nors kai kuriais atvejais tinka taikyti *de facto* standartus. Tinkamai pasirinktų standartų rinkinys turi užtikrinti suderinamumą, prieinamumą, ilgalaikį išsaugojimą ir saugumą [196].

Tony'is Gillas ir Paulas Milleris tik išibėgėjus kultūros paveldo skaitmeninimo veiklai, atkreipė dėmesį į standartų įvairovę, tačiau pabrėžė, kad daugelis standartų yra plačiai pripažinti ir pirmiausia juos reikėtų rinktis perkeliant turinį į skaitmeninį formatą, suteikiant ilgalaikio išsaugojimo ir prieigos galimybes. Pripažintų standartų taikymas skaitmeninimo veikloje padeda išlaikyti suderinamumą ir sąveikumą net tada kai keičiasi technologijos ir standartai [66].

Calimera projekto gairėse taip pat pabrėžiama, kad svarbu pasirinkti pripažintus standartus, nes tai leidžia tikėtis, kad keičiantis technologijoms, jie bus atnaujinami ir palaikomi ateityje. Įgyvendinat Europos Sąjungos Šeštosios bendrosios mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos projektą *Calimera* (2003–2005 m.) buvo parengtos „Sėkmingos veiklos gairės“, kuriose skiriama dėmesio bibliotekų, muziejų ir archyvų paslaugoms, jų socialiniams, ekonominiams ir technologiniams aspektams. Trečiasis „Sėkmingos veiklos gairių“ skyrius skirtas technologiniams skaitmeninimo aspektams [22], įvardijami pagrindiniai *de facto* ir *de jure* standartai, kurie gali būti vartojami konvertuoti į skaitmeninį formatą, aprašyti skaitmenintus išteklius, suteikti prie jų prieigą, užtikrinti paiešką ir ilgalaikį išsaugojimą, t. y. kurti ir valdyti skaitmeninį turinį bibliotekose, muziejuose ir archyvuose (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Skaitmeninio turinio kūrimo ir valdymo standartai rekomenduojami *Calimera* projekto gairėse

Skaitmeninio turinio kūrimas ir valdymas	Vartotini <i>de facto</i> standartai	Vartotini <i>de jure</i> standartai
<i>Failo formatai</i>		
	TIFF, PNG, JPEG, GIF, PDF, MPEG, AVI, SVG, MP3, Real Audio, Sun AU, VRML, X3D, Shockwave 3D	ISO/IEC 15444 Information technology – JPEG 2000 image coding system
<i>Dokumento struktūra</i>		
	HTML, XHTML	
<i>Skaitmeninis išsaugojimas</i>		
	ASCII, PDF, XML, TIFF (teksto dokumentai) TIFF, JPEG2000 (grafikos)	ISO/IEC 15444

	WAV, BWF, MPEG (garso ir vaizdo dokumentai)	Information technology – JPEG 2000 image coding system
<i>Suderinamumo standartai</i>	CIMI (Computer Interchange of Museum Information)	ISO 23950 Information and documentation – Information retrieval (Z39.50) – Application service definition and protocol specification
<i>Išteklių kodavimo standartai</i>		
puslapių aprašymo formatai	PostScript, PDF	
grafinės informacijos formatai	TIFF, GIF	
dokumento užrašymo kalba	SGML, XML	
judančių vaizdų ir garso formatai	WAV, BWF, MPEG	
<i>Išteklių identifikavimo standartai</i>	URN, DOI, PURL, ARK, Handles	
<i>Išteklių aprašymo (metaduomenų) standartai</i>	AACR2, MARC, EAD, RDF, RLG, METS, CIDOC-CRM, CDWA, SPECTRUM	ISO 15836 Information and documentation – The Dublin Core metadata element set ISO 19115 Geographic information – Metadata
<i>Duomenų archyvavimo standartai</i>		ISO 14721 Space data and information transfer systems – Open archival information system – Reference model
<i>Dokumentų valdymo standartai</i>		ISO 15489 Information and documentation – Records management ISO/TS 23081-1:2004 Information and documentation – Records management processes – Metadata for records – Part 1: Principles (2006 m. paskelbtas negaliojančiu. Jį pakeičia ISO 23081-1 Information and

		documentation -- Records management processes -- Metadata for records -- Part 1: Principles)
<i>Kontroliniai žodynai, tezaurai</i>	Library of Congress Subject Headings (LCSH), the Getty Art and Architecture Thesaurus (AAT), the Getty Thesaurus of Geographic Names (TNG)	ISO 2788 Documentation – Guide to establishment and development of monolingual thesauri ISO 5964 Documentation – Guide to the establishment and development of multi- lingual thesauri
	<i>Paieška ir radimas</i>	
<i>Turinio valdymo sistemos</i>	SRW, OAI-PMH, SOAP, XML	ISO 23950 Information and documentation – Information retrieval (Z39.50) – Application service definition and protocol specification
<i>Rinkinių valdymo sistemos</i>	MARC, EAD, SPECTRUM, MIDAS, ISAD(G), ISAAR(CPF)	
<i>Trimačių technologijų standartai</i>	X3D standard, MPEG-4, VRML	ISO/IEC 14772 Virtual Reality Modeling Language (VRML)

Šaltinis: sudaryta pagal [22, 176–370].

Dauguma gairėse pateiktų standartų, tinkamų kurti ir valdyti skaitmeninį turinį bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, yra nekomercinių konsorciūmų sukurti formatai ar *de facto* standartai, siūloma naudoti ir komercinius *Microsoft* ar *Apple* produktus, įvardyti keli ISO standartai. Tarp jų yra ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengtų standartų, kurie skirti skaitmeninės informacijos išsaugojimo ir paieškos aspektams.

Vienas svarbiausių ir plačiausiai naudojamų *ISO 23950 Information and documentation – Information retrieval (Z39.50) – Application service definition and protocol specification* užtikrina įvairių sistemų suderinamumą ir informacijos paiešką vienu metu keliuose kataloguose ar duomenų bazėse per vieną vartotojo sąsają. Naudojant šį standartą galima atlikti įvairiarūšių išteklių

– visateksčių dokumentų, bibliografinių duomenų, vaizdinės, daugialypės terpės informacijos – paiešką naudojant vieną paieškos sistemą.

ISO 15836 Information and documentation – The Dublin Core metadata element set išteklių aprašymo standartas palengvina ir išteklių paiešką. Tarptautinis standartas dėl aiškios struktūros, kurią sudaro penkiolika pagrindinių elementų, ir dėl savo taikymo paprastumo bei patogumo aprašyti didelius dokumentų kiekius tinka naudoti visose atminties bei kitose informacijos ir dokumentavimo institucijose. Dublin Core standartas dėl galimybės aprašyti universalaus pobūdžio turinį rekomenduojamas naudoti kuriant Europos skaitmeninę biblioteką. Skirtingų duomenų struktūros problemą galima spręsti naudojant bendrą Dublin Core metaduomenų elementų rinkinį išplėstą papildomais elementais.

Calimera projekto gairėse įvardijami du dokumentų valdymo standartai. Tarptautiniame standarte *ISO 15489 Information and documentation – Records management* suteikiama žinių apie dokumentų valdymo politiką, atsakomybę ir reikalavimus, dokumentų valdymo kontrolės priemonės, dokumentų valdymo sistemų projektavimą ir kūrimą. Be to, jame pateiktos rekomendacijos kaip dėl stiprinti dokumentų valdymo kokybės procesą, laikantis ISO 9001 serijos tarptautinių kokybės valdymo ir ISO 14001 serijos aplinkosaugos vadybos sistemų standartų. Antrasis tarptautinis dokumentų valdymo standartas *ISO 23081-1 Information and documentation -- Records management processes -- Metadata for records -- Part 1: Principles* nustato metaduomenų kūrimo, valdymo ir naudojimo principus. Abu ISO dokumentų valdymo standartai leidžia įgyvendinti dokumentų valdymo strategijas, procedūras ir praktiką, gali būti vartojami kuriant elektroninio archyvo infrastruktūrą.

Siekiant užtikrinti metaduomenų nuoseklumą ir indeksuojant informaciją rekomenduojama taikyti ISO standartus, skirtus tezaurų sudarymui. Tarptautiniai standartai *ISO 2788 Documentation -- Guide to establishment and development of monolingual thesauri* ir *ISO 5964 Documentation -- Guide to the establishment and development of multi-lingual*

thesauri yra patikima duomenų struktūravimo priemonė. Kontroliniai žodynai, kurių viena rūšių yra tezaurai, reikalingi informacijai tvarkyti ir ieškoti, kadangi užtikrina archyvuojamų dokumentų apdorojimo ir paieškos kokybę.

Calimera projekto gairėse skiriama dėmesio gerajai praktikai, kuri įmanoma laikantis standartų, nes kitu atveju gali atsirasti kliūčių skaitmeninti išteklius, prieinamus internetu, keistis rinkmenomis tarptautiniu mastu ir manoma, kad *ateityje turėtų būti visuotinai priimti techniniai standartai, užtikrinantys rinkinių tarpusavio suderinamumą* [22, 200].

Europos Komisijos komunikatuose [58; 194] pabrėžiama, kad reikia susipažinti su esamais standartais, kituose panašiuose projektuose vartojamais standartais, ir tik išimtiniais atvejais imtis kurti savo standartą, taip pat skatinama vartoti atvirosius standartus. Visuotinai pripažintų *de facto* ar *de jure* standartų taikymas padeda užtikrinti funkcinį ir perspektyvinį suderinamumą.

Europos Komisijos dokumentuose, skirtuose europinėmis kultūros išteklių skaitmeninimo iniciatyvomis, skaitmeninių bibliotekų kūrimui ir prieigos prie Europos kultūros paveldo suteikimui pabrėžiama standartų taikymo svarba. Europos Komisijos komunikate „i2010: skaitmeninės bibliotekos“ išdėstytoje strategijoje dėl Europos skaitmeninės bibliotekose kūrimo raginama *esamų ir pritaikytų formatų pagrindu pasirinkti ir naudoti bendrus standartus, siekiant turinio tarpusavio sąveikos, kuri būtina norint, kad Europos skaitmeninė biblioteka gerai veiktų, laipsniškai pritaikant nusistovėjusias metaduomenų kalbas („Dublin Core“ ir t. t.)* [175, ekr.3.].

Europos Komisijos rekomendacijoje „Dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos“ išsakoma nuostata *propaguoti Europos skaitmeninę biblioteką, kuri yra bendras daugiakalbis prieigos punktas prie išsibarsčiusios – tai yra įvairių organizacijų laikomos įvairiose vietose – skaitmeninės Europos kultūrinės medžiagos [...] užtikrinant, kad kultūros institucijos, tam tikrais atvejais ir privačios bendrovės, taikytų bendrus skaitmeninimo standartus tam, kad būtų*

užtikrintas suskaitmenintos medžiagos saveikumas Europos lygiu ir būtų lengviau daryti paiešką įvairiomis kalbomis [33, ekr.3.].

Kuriant Europos skaitmeninę biblioteką ir siekiant į ją įtraukti įvairialypius kultūros paveldo išteklius Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. rekomendacijoje „Dėl filmų paveldo ir susijusių pramonės veiklų konkurencingumo“ pabrėžiama, kad *kinematografijos kūriniai yra esminė mūsų kultūrinio paveldo sudedamoji dalis* [60, ekr. 1]. Tais pačiais metais Europos Komisija suteikė mandatą M/365 Europos standartizacijos komitetui „Dėl kinematografinių kūrinių katalogo sudarymo ir indeksavimo praktikų darninimo bei filmų duomenų bazių suderinamumo“, kuriuo pradėtas dviejų Europos standartų kūrimas [189].

Vienas jų, 2009 m. buvo patvirtintas Europos standartu *EN 15744 Film identification - Minimum set of metadata for cinematographic works*. Europos standartai padės kurti filmų duomenų bazes, integruoti kino paveldą į Europos skaitmeninę biblioteką ir suteikti prieigą prie Europos filmų rinkinių. *Standartuose bus pateiktas optimaliausias duomenų, būtinų kinematografijos kūrinių identifikavimui, pateikimo būdas ir numatyta, kaip pagerinti duomenų bazių suderinamumą* [102, 8].

Atlikus Europos Sąjungos inicijuotų ir remiamų bibliotekų, muziejų ir archyvų skaitmeninimo projektų ir Europos Komisijos rekomendacijų ir komunikatų analizę galima daryti išvadą, kad atminties institucijų atliekamų skaitmeninimo darbų reikmėms naudojami konsorciūmų, profesinių susivienijimų sukurti standartai, arba *de facto standartai*, ir oficialių standartizacijos institucijų standartai, *de jure* standartai, tarp kurių yra Tarptautinės standartizacijos organizacijos ir Europos standartizacijos komiteto patvirtinti standartai. Tačiau dokumentuose nėra pabrėžiama, kad atminties ar kitų suinteresuotų institucijų atstovai turėtų dalyvauti nacionalinėje, europinėje ar tarptautinėje standartizacijos veikloje ir savo žinias panaudoti rengiant standartus.

Tai, kad kai kurie ISO standartais patvirtinti norminiai dokumentai yra sukurti konsorciūmų ar kitų susivienijimų, rodo glaudžius ryšius tarp

standartizacijos ir standartizacinių institucijų bei vienodai suvokiamas standartizacijos priemonės, tikslus ir siekiamus rezultatus. Atsiradus naujoms kultūros išteklių pateikimo vartotojams galimybėms ir atminties institucijoms pradėjus bendradarbiauti skaitmeninimo srityje būtina pabrėžti sąveikos ir funkcinio suderinamumo svarbą. Naudojant pripažintus standartus galima integruoti įvairių rūšių išteklius į bendras informacines sistemas ir palaikyti jų atnaujinimus.

1.3. Standartizacija Lietuvos atminties institucijų integracijos kontekste

Lietuvos švietimo, mokslo ir kultūros sektoriai atliepdami į Lisabonos strategijos pagrindinį tikslą – Europos Sąjungą paversti *konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį* [39, ekr. 3] įsitraukė į šiuolaikinėmis informacijos ir komunikacijos technologijomis paremtą informacinių paslaugų kūrimą ir teikimą.

Kultūros politikos ir informacinės visuomenės strateginių tikslų įgyvendinimą lemia glaudžiai susiję technologiniai ir socialiniai iššūkiai. Europos informacinės visuomenės modelis akcentuoja socialinį aspektą, technologijos turi tik padėti pasiekti sprendimus, skirtus teikti visai visuomenei prieinamas paslaugas teikiamas viešajame sektoriuje [53, 280]. Bibliotekos, muziejai ir archyvai atnaujinami savo vietą informacinės visuomenės infrastruktūros kūrimo procese dalyvauja kultūros išteklių pateikimo visuomenei projektuose.

Europos Sąjungos kultūros paveldo skaitmeninimo dokumentuose regimas įvairių sektorių skatinimas bendradarbiauti ir teikti šiuolaikines paslaugas, įgyvendinti šalies informatizavimo, kultūros paveldo išsaugojimo ir prieigos programas bei kurti bendrą Europos informacinę erdvę. Europos Komisijos remiamose atminties institucijų kultūrinės integracijos programose,

kurių prioritetas skatinti bibliotekų, muziejų ir archyvų bendradarbiavimą, kultūros paveldo skaitmeninimą, išsaugojimą ir prieigos užtikrinimą, dalyvauja ir Lietuvos institucijos.

Lietuvos kultūros politikos nuostatuose pabrėžiama, kad *informacinės visuomenės plėtra yra vienas iš strateginių valstybės tikslų, o pagrindinės kultūros įstaigos, kurių funkcijos sietinos su informacinės visuomenės plėtra, yra bibliotekos ir muziejai* [127]. Atminties institucijų dalyvavimą kultūros paveldo išsaugojimo projektuose ar jų inicijavimą galima išvelgti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos plane, kuriame įvardytas ketvirtasis prioritetas *puoselėti Lietuvos kultūrą, kultūros paveldą, lietuvių kalbą ir išsaugoti juos pasaulio informacinės visuomenės aplinkoje* [35]. Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos nuostatu vienas pagrindinių tikslų *puoselėti Lietuvos kultūrą ir išsaugoti lietuvių kalbą pasaulio informacinėje visuomenėje bei skatinti dalyvauti Europos Sąjungos programose ir projektuose, sudarančiuose palankias sąlygas plėtoti Lietuvos informacinę visuomenę* [36].

Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje taip pat akcentuojama, kad *šalia svarbios kultūros infrastruktūros bei informacijos sistemų integracijos, jungimosi su ES kultūros infrastruktūros dariniais ir tinklais Lietuvos kultūros plėtrai yra ypač svarbi vertybių integracija* [45], tačiau minėtame dokumente nenagrinėjama koku pagrindu turėtų vykti informacijos sistemų integracija, todėl galima tik numanyti, kad taikant bendrus standartus.

2005 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijoje pabrėžiama, kad naudojant informacines technologijas būtina skatinti šiuolaikines kultūros iniciatyvas, jas skleisti ir dalyvauti kuriant atvirą pasaulio kultūrų erdvę bei užtikrinti Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimą. Siekiant įgyvendinti šį *Lietuvos kultūros ir lietuvių kalbos* prioritetą iškeltas vienas svarbiausių tikslų *įgyvendinti kultūros paveldo skaitmeninimo programas ir projektus, kad būtų išsaugotas Lietuvos kultūros paveldas* [124].

Sukurta lituanistikos paveldo informacinė sistema „Aruodai“, Vilniaus bažnytinės provincijos istoriniai dokumentai ir jų metaduomenų informacinės sistemos duomenų bazė pateikta BARIS projekte, vykdomas audiovizualinio Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos archyvo suskaitmeninimo ir prieigos prie jo automatizavimo projektas „Aukso fondas“ ir kitos Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo iniciatyvos. Šie projektai vienijo įvairaus profilio mokslo ir studijų, bažnytinių institucijų, muziejų ir kitų institucijų pastangas. Vykdamas minėtus projektus dalyviai sprendė su standartų taikymu susijusius klausimus, tačiau nebuvo vieningo požiūrio į standartizaciją. Jo trūko ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar Seimo nutarimuose, kuriuose nebuvo akcentuojami standartizacijos veiklos ar standartų taikymo reikalai atminties institucijose, o archyvai dėl kitos jų žinybinės priklausomybės neminimi kaip galimi informacinės visuomenės plėtros kūrėjai.

2004 m. prasidėjo reali Lietuvos atminties institucijų kultūros išteklių integracija, skirta sukurti vieningą duomenų bazę, apjungiančią skaitmenintas bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo vertybes. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka šalies mastu inicijavo pirmąjį projektą, kuris gavo Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą. Atkreiptinas dėmesys, kad 2003–2005 m. vykusio nacionalinio standartizacijos technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ pertvarka, kai į standartizacijos veiklą įsitraukė archyvai, muziejai, kitos kultūros paveldu susijusios institucijos, sutapo su skaitmeninimo strateginiuose dokumentuose įvardytais esminiais pokyčiais Lietuvos atminties institucijų integracijos procese.

Bendro bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo skaitmeninimo projekto „Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimas“ pagrindiniai uždaviniai buvo įvardyti kaip atminties institucijų skaitmeninės informacijos duomenų banko sukūrimas ir jo pagrindu elektroninių paslaugų teikimas vartotojams [111]. Tai lėmė kitus žingsnius, kuriuos atliko projekto dalyviai, siekdami sudaryti tarpsektorinio bendradarbiavimo sąlygas ir koordinuoti veiksmus kuriant integralią kultūros paveldo skaitmeninę erdvę. Pirmiausia, įvairias institucijas atstovaujanti darbo grupė parengė Lietuvos

kultūros paveldo skaitmeninimo koncepciją, kurią 2005 m. patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė, taip pat buvo sudaryta tarpžinybinė skaitmeninimo taryba.

Siekiant suformuoti nuoseklų požiūrį į skaitmeninimą, išsaugoti kultūros paveldą ir gerinti prieigą, t. y. sukurti prielaidas skaitmeninimo politikai Lietuvoje, nuo 2005 m. nacionaliniu mastu pradėtas spręsti atminties institucijų kultūros paveldo išteklių integracijos klausimas. Tuo pačiu buvo stiprinama bibliotekų, muziejų ir archyvų bei kitų institucijų, turinčių kultūros paveldo objektų, partnerystė, rengiami atitinkami teisės aktai, kuriuose šalia kitų svarbių skaitmeninimo politikos klausimų minimi ir standartų taikymo reikalai.

Biblioteka tapo pagrindiniu projekto vykdytoju ir buvo numatyta, kad *tikslingiausia Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimą atlikti remiantis sukurta integralia sistema, pagrįsta bendrais standartais bei informacijos naudojimo susitarimais, užtikrinančiais ilgalaikį skaitmenintos informacijos išsaugojimą ir prieigą, taigi naujoji virtualioji biblioteka kuriama tais pačiais principais, kaip visi LIBIS posistemiai ir moduliai* [112, 3–4].

Toks strateginis sprendimas buvo priimtas ne todėl, kad Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo yra projekto iniciatorė ir pagrindinė vykdytoja. Pirmiausia tai lėmė Nacionalinės bibliotekos kaip atminties institucijos pažanga kuriant valstybinės reikšmės bibliotekų, organizacijų bibliotekų ir apskričių, rajonų bei miestų viešųjų bibliotekų suvestinį elektroninį katalogą.

Daugelyje Europos šalių bibliotekos buvo kompiuterizuojamos anksčiau nei archyvai ir muziejai. Lietuvoje ši tendencija taip pat regima, Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos projektas vykdomas nuo 1997 metų. Pirmiausia LIBIS buvo įdiegta Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, o vėliau – kitose šalies bibliotekose, nevalstybinės reikšmės muziejuose ir archyvuose.

2006 m. buvo patvirtinti „Lietuvos archyvų fondų sąvado“ nuostatai [32] ir pradėtas įgyvendinti archyvų informacinės sistemos kūrimas. Informacinės sistemos „Lietuvos archyvų fondų sąvadas“, arba LAFSIS,

funkcija kaupti, sisteminti ir informacinių technologijų priemonėmis ieškoti duomenų apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus.

2009 m. pradėtas Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos diegimas tiesiogiai susijęs su Kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos įgyvendinimu. Strategijos įgyvendinimo plane numatyta priemonė įdiegti integralią informacinę sistemą Lietuvos muziejuose ir vykdyti muziejinių vertybių skaitmeninimą. Lietuvos dailės muziejui pavesta vykdyti projektą „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“ [40] ir koordinuoti LIMIS diegimą nacionaliniuose, respublikiniuose, apskričių, savivaldybių ir kituose muziejuose

Įgyta patirtis plečiant LIBIS posistemius lėmė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos lyderystę kuriant integralią kultūros paveldo sistemą. Dalinantis žiniomis su muziejų ir archyvų atstovais galima buvo spręsti skaitmenintų išteklių kaupimo, katalogavimo ir archyvavimo bei ilgalaikio išsaugojimo uždavinius bei išvelgti standartizacijos būtinybę vykdant tokio masto projektą.

LIBIS sistemą kurianti informacinių technologijų bendrovė pabrėžė sistemos modernumą, atitikimą tarptautiniams standartams ir galimybę LIBIS sistemą plėtoti link skaitmeninių bibliotekų [184]. Taigi, integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos *sukūrimas ne tik išplečia jau egzistuojančių LIBIS funkcijų vykdymą, bet ir užtikrina visateksčių elektroninių išteklių pateikimą nutolusiems vartotojams, paspartina įvairių leidinių rengimą* [213, 126].

Skaitmeninimo koncepcijos parengimas ir patvirtinimas buvo nuoseklus žingsnis, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programą, kurioje numatyta *užbaigti kultūros paveldo apsaugos sistemos pertvarką, įgyvendinti kultūros vertybių [...] išsaugojimo programas [...] [37].* Viena priemonių apima atminties institucijų tarpžinybinį bendradarbiavimą – *Kilnojamojo kultūros paveldo skaitmeninimo koncepciją*

pavesta parengti Kultūros ministerijai, Švietimo ir mokslo ministerijai, Lietuvos archyvų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

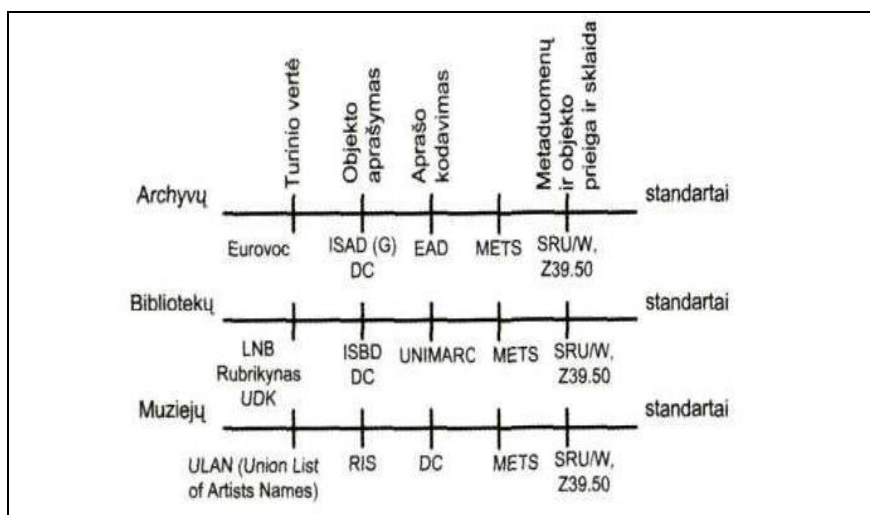
Igyvendinant bibliotekų, muziejų ir archyvų kultūros paveldo skaitmeninimo projektą „Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimas“ daug dėmesio buvo skirta projekto iniciatorės Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos bei partnerių Lietuvos dailės muziejaus ir Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, susitarimui dėl standartų. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijoje, kuri 2005 m. buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, integralios, vienodais standartais ir informacijos naudojimo susitarimais pagrįstos Lietuvos kultūros paveldo informacijos sistemos, užtikrinančios ilgalaikį skaitmenintos informacijos saugojimą ir prieigą, sukūrimas įvardijamas kaip vienas pagrindinių kultūros paveldo skaitmeninimo uždavinių [125].

2009 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintoje „Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijoje“ taip pat skelbiama apie skaitmeninio turinio suderinamumą šalies mastu, pabrėžiant, kad *dauguma atminties institucijų sukurtų skaitmeninio turinio saugyklų ir prieigos sistemų nėra standartizuotos, dažnai taikomi tarpusavyje nesuderinami standartai, todėl užkertamas kelias vientisai skaitmeninio turinio prieigai ir paieškai* [126, ekr. 22]. Atminties institucijoms nustatyti bendri skaitmeninimo standartai *leistų sėkmingiau derinti atminties institucijų vykdomus nacionalinius ir regioninius skaitmeninimo projektus ir iniciatyvas, užtikrinti skaitmeninio kultūros paveldo objektų saugyklų suderinamumą šalies mastu ir integravimą į bendrą Europos skaitmeninio kultūros paveldo informacinę sistemą* [126, ekr. 23]. Kaip pastebėta strategijoje pateiktoje SSGG analizėje *atminties institucijoms, kurios skaitmeninimo projektams naudoja skirtingus standartus, užkertamas kelias integruoti juos į bendrą virtualią kultūros paveldo informacinę erdvę tiek Lietuvoje, tiek Europoje* [126, ekr. 31].

Dar prieš patvirtinant skaitmeninimo strategiją mokslinėse publikacijose buvo konstatuota, kad *susitarta dėl skaitmeninius objektus aprašančių metaduomenų, skaitmeninių objektų archyvavimo ir jų saugojimo bei prieigos standartų* [210, 3]. Projekto dalyviai rinkdamiesi, kokius *de jure* ir *de facto* standartus taikyti, rėmėsi Europos Komisijos inicijuotų projektų patirtimi, elektroninių archyvų pasauline patirtimi bei virtualios kultūros paveldo sistemos poreikiais (žr. 3 paveikslą).

3 paveikslas. **Virtualios skaitmeninio paveldo sistemos lingvistiniai standartai [209, 98]**

Lingvistinio integralios kultūros paveldo sistemos aprūpinimo standartais schemeje išskirtos penkios sritys – turinio vertė, objekto aprašymas, aprašo kodavimas, metaduomenų ir objekto archyvavimo, metaduomenų ir objekto prieigos ir sklaidos – dėl kurių standartų turėjo sutarti projekto dalyviai. Projekte šalia *de facto* standartų ir tezaurų naudojami *de jure* Tarptautinės standartizacijos organizacijos patvirtinti standartai. Integralios virtualios bibliotekų informacijos sistemos pagrindu pasirinktas *ISO 14721 Space Data and Information Transfer Systems – Open Archival Information System – Reference Model (OAIS)* kaip standartinis skaitmeninių išteklių archyvinų sistemų kūrimo modelis [213].

Kuriant skaitmeninio paveldo sistemą būtina įvertinti visus standartizacijos aspektus, kurie leistų įvertinti dokumento turinį, aprašyti išteklių, archyvuoti metaduomenis ir patį objektą bei suteikti prieigą prie jų. Šiems veiksams atlikti šalia specifinių tik bibliotekoms, muziejams ar archyvams taikomų standartų, minimas visų tipų institucijoms dalyvaujančioms projekte priimtinas ISO/TC 46 „Information and documentation“ patvirtintas metaduomenų pateikimo Dublin Core elementų rinkinys ir paieškos protokolas Z39.50.

Įgyvendinti kultūros paveldo skaitmeninimo strategijos priemonių plane išreikštas standartizacijos nuostatas *kurti vientisą kultūros paveldo skaitmeninimo sistemą, užtikrinančią kultūros paveldo objektų saugojimą, prieigą ir integravimą į bendrą skaitmeninę Europos kultūros paveldo erdvę ir standartizuoti kultūros paveldo skaitmeninimo, saugojimo ir prieigos procesus* numatoma priemonė *adaptuoti Europos ir ISO skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartus, užtikrinti jų taikymą atminties institucijose* [126, ekr. 17].

2010 m. sausio pradžioje žengtas konkretus standartizacinės integracijos žingsnis, kai Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu buvo patvirtintas skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartų ir norminių dokumentų sąrašas [44]. Jį sudaro keturiolika Lietuvos standartų ir 36 norminiai dokumentai, kurie suskirstyti į penkias grupes.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ parengti standartai sudaro pusę standartų sąrašė minimų Lietuvos standartų ir apima skaitmeninio turinio reikšmės, duomenų turinio aprašymo, metaduomenų kodavimo sritis. Be to oficialus sąrašas gerokai platesnis nei pateiktas mokslinėse publikacijose, kuriose aptariamas virtualios skaitmeninio paveldo sistemos lingvistinio aprūpinimo standartizacijos lygmuo. Visi sąrašė minimi standartai yra Tarptautinės standartizacijos arba Europos standartizacijos komiteto parengti standartai perimti Lietuvos standartais LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ teikimu.

Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintame sąrašė minimi turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos Lietuvos standartai privalomi Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2013 m. plane numatytiems atsakingiems vykdytojams. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ir nacionaliniai bei respublikiniai muziejai, vykdančys skaitmeninimo projektus įpareigoti taikyti įsakymu patvirtintus skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos norminius dokumentus. Lietuvoje archyvai turi kitą nei bibliotekos ir muziejai žinybinę priklausomybę, tačiau dalyvauja kuriant bendrą kultūros paveldo sistemą, todėl patvirtintus sąrašė Lietuvos standartus ir kitus norminius dokumentus rekomenduojama taikyti visose institucijose kurios įgyvendina skaitmeninimo projektus.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje atminties institucijų kultūros paveldo išteklių integracija įgavo realų vaizdą, kai buvo patvirtinti atitinkami teisės aktai ir pradėta įgyvendinti skirtingų kultūros sektorių žinių ir informacinių išteklių vienijimo programa. Suburtas įvairaus tipo atminties institucijas vienijantis standartizacijos technikos komitetas padėjo įgyvendinti Lietuvos kultūros paveldą integruojančios virtualios bibliotekos idėją.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ esminė pertvarka sutapo su dideliais visų trijų tipų atminties institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo užmojais, kai buvo pradėtas įgyvendinti „Integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimas“ projektas. Informacinės sistemos sukūrimui buvo pasitelkti tarptautiniai, Europos ir Lietuvos standartai bei kiti norminiai dokumentai, kurie padėjo sukurti bibliotekų, archyvų ir muziejų skaitmeninto kultūros paveldo duomenų banką, prieinamą per virtualios bibliotekos svetainę *epaveldas.lt*.

Šis inovatyvus projektas reikšmingas Lietuvos kultūrai politikai todėl, kad buvo priimta svarbių teisės aktų reglamentuojančių skaitmeninimo tikslus, uždavinius ir priemones atminties institucijose, dalyvaujančiose kuriant integralią sąveikaujančią kultūros paveldo sistemą. Archyvų, bibliotekų ir muziejų sąveikos metodologija padėjo įgyvendinti standartizacijos požiūrį į

integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimą, įpareigojant naudoti bendrus skaitmeninio turinio, duomenų turinio aprašymo, metaduomenų kodavimo ir duomenų saugojimo (archyvavimo) bei skaitmeninio turinio kūrimo Lietuvos standartus bei norminius dokumentus. Technologiniai sprendimai užtikrino Lietuvos kultūros paveldo sistemos vientisumą ir prieigą bendro portalo pagrindu, o skaitmenintas kultūros paveldo turinys galės tapti bendros Europos skaitmeninto kultūros paveldo informacinės sistemos sudėtine dalimi.

Išnagrinėti Europos Komisijos ir Lietuvos inicijuotų kultūros paveldo skaitmeninimo projektų atvejai rodo, kad atminties institucijose, kurios dalyvauja bendruose kultūros paveldo skaitmeninimo projektuose, taikomi vos keli ISO standartai, tarp kurių yra parengtų technikos komitete ISO/TC 46 „Information and documentation“. Dažniausiai kiekvieno tipo institucija praktinėje veikloje taiko informacinių technologijų palaikymui skirtus *de facto* standartus.

Galima teigti, kad bibliotekos, muziejai ir archyvai naudoja ne tik tarptautinius informacijos ir dokumentavimo srities, bet ir atvirosius informacijos technologijų, elektroninių dokumento formato ir interneto standartus. Tačiau pastebima, kad nepakankamai dėmesio standartizacijos veiklai kaip galimai atminties institucijų integracijos formai skiriama Europos Komisijos parengtuose strateginiuose dokumentuose arba gerosios praktikos gairėse. Iš šių dokumentų ryškėja atminties institucijų pasyvus vaidmuo standartizacijos veikloje, t. y. tik kaip standartų naudotojo, ir neatskleidžiama atminties institucijų galimybė patiems dalyvauti standartizacijos veikloje.

Dalyvavimas standartizacijos veikloje sudaro galimybes labiau pažinti standartų įvairovę, standartizacijos veiklos specifiką bei pritaikyti žinias tiek atskiroje institucijoje, tiek dalyvaujant projektinėje veikloje. Taigi kultūrinis atminties institucijų integracijos lygmuo sudaro sąlygas standartizacinės integracijos dimensijai.

2. STANDARTIZACIJOS VEIKLA – INSTITUCIJŲ SĄVEIKUMO RAIŠKA

Standartizacijos veikloje tarpsektorinis sąveikumas pastebimas ne tik standartizacijos veiklos subjekto, bet ir rezultato, proceso ir kituose lygmenyse. Standartai taikomi įvairiose žmonių veiklos srityse, juose naudojami pažangiausi kitų veiklos sričių, įskaitant ir mokslo tiriamosios veiklos, rezultatus. Rengiant ir taikant standartus naudojami intelektiniai išteklių, sukuriamos naujos žinios, remiamasi pažangiausiais mokslo ir technikos pasiekimais, neretai standartizacijos veikloje dalyvauja ne tik praktinės veiklos atstovai bet ir mokslininkai. Standartizacijos institucijos rengia visuomenei skirtus standartus, kurie yra paremti bendru standartizacijos subjektų sutarimu.

Standartizacijos svarba pastebima visose srityse, nes tai *veikla suteikianti sprendimus, kurie gali būti pakartotinai taikomi mokslo, technologijos, ekonomikos problemoms spręsti, siekiant didžiausios naudos tam tikroje srityje* [63, 92]. Atminties institucijų partnerystė ypač akivaizdi vykdant kultūros paveldo skaitmeninimo projektus, kuriuose būtina pasiekti sutarimą dėl bendrų standartų naudojimo.

Kadangi materialus pasaulis dėl žmogaus veiklos yra ne už jo, bet yra įsikūnijęs paties žmogaus materialiuose ir dvasiniuose dariniuose, tai pasaulis niekada negali būti baigtinis, uždaras, sustingęs objekto ar būsenos forma, bet dėl žmogiškosios veiklos nepaliaujamai vykstantis tapimo, kitimo ir vystymosi procesas [161, 17]. Kompleksinis požiūris į standartizacijos veiklą leidžia pažinti jos subjektus ir objektus, tikslus, procesus, priemones ir rezultatus. Standartizaciją nagrinėjant veiklos požiūriu parodoma jos sandara, išryškunami pagrindiniai standartizacijos veiklos sandai ir juos sudarantys elementai bei atminties institucijų dalyvaujančių standartizacijos veikloje sąveika.

2.1. Standartizacijos veiklos sandara

Standartizacijos veiklos subjektas. Standartizacija – kaiti kolektyvi žmonių veikla, kurioje individualus kiekvieno eksperto indėlis turi didžiulę

reikšmę visai standartizacijos sistemai. Standartizacijos veiklos modelis panašus tiek tarptautiniame, tiek regioniniame, tiek nacionaliniame lygmenyse, kur veikia pagrindinė standartizacijos institucija, kuri remiasi specializuotų technikos komitetų veikla.

Organizacinė standartizacijos struktūra, kai oficialių standartizacijos institucijų veikla remiasi suinteresuotų organizacijų įgaliotųjų atstovų dalyvavimu technikos komitetuose, sudaro standartizacijos veiklos specifiką, nes į standartizacijos veiklą įtraukiamas labai platus spektras dalykinių sričių žinovų. Todėl technikos komitetų sandara, ekspertų suinteresuotumas, aktyvumas, sugebėjimai ir galimybės kuo geriau atstovauti įgaliojusią organizaciją sudaro standartizacijos veiklos pamatą.

Individualūs subjektai yra vienas pagrindinių standartizacijos veiklos sandaros elementų. Profesionalūs standartizacijos veiklos specialistai nėra rengiami. Tarptautiniame profesijų klasifikavimo standarte [93], kurį parengė Tarptautinė darbo organizacija, tiek juo remiantis parengtame Lietuvos profesijų klasifikatoriuje su standartizacijos veikla siejama profesija yra fizinių mokslų srityje. Iš 5509 į standartizuotą profesijų klasifikatorių [128] įtrauktų profesijų, dvi turi dėmenį „standartizacijos“, tai *standartizacijos inžinierius* ir *standartizacijos technikas*. Jų apraše daug užduočių susijusių su standartizacijos reikalais įmonėje arba gamykloje. Standartizacijos inžinierius atsakingas už standartų diegimą ir standartizacijos darbų vykdymo kontrolę, atlieka metodinį, ugdomąjį ir mokslinį darbą įmonėje, standartizacijos klausimais atstovauja įmonei valdžios ir valdymo institucijose, rengia naujų gaminių ar darbų standartų projektus ir kt. Taigi apraše randame nuorodų į dalyvavimą standartizacijos veikloje.

Standartai taikomi ir humanitarinėje ar socialinėje srityse, taigi šių sričių specialistai gali dalyvauti atitinkamuose nacionalinių, regioninių ar tarptautinių standartizacijos organizacijų sudaromuose technikos komitetuose. Standartizacijos žinovais paprastai tampa tam tikrų sričių dalyko žinovai, įgalioti dalyvauti standartizacijos veikloje, arba kiti suinteresuoti asmenys, siekiantys įgyti žinių ir besidomintys standartizacijos teikiama nauda.

Standartizacijos veikloje turėtų dalyvauti asmenys, turintys tinkamą tam tikros standartizuojamos srities kompetenciją. Kaip pastebi vadybos profesoriai Nilsas Brunssonas ir Bengtas Jacobssonas vis dažniau į standartizacijos veiklą įsitraukia mokslininkai ir tyrėjai [20, 3]. Jane Thacker teigimu, tinkama kompetencija reiškia, kad tokie ekspertai turi atstovauti interesams tų, kurie bus atsakingi už realų standartų įgyvendinimą ir taikymą. Standartai nėra abstraktūs dokumentai, tai yra veiklos problemų sprendimai [199, ekr. 2].

Standartizacijos veikloje realizuojami individualaus subjekto kūrybiniai gebėjimai. Lietuvos standartizacijos įstatymo 6 straipsnio 7 punkte rašoma, kad *Lietuvos standartų ir kitų leidinių projektų rengimas yra prilyginamas kūrybinei veiklai* [132]. Taigi gali būti pritaikytos individualaus subjekto praktinės ir teorinės žinios, erudicija, komunikaciniai ir intelektiniai gebėjimai, sugebėjimas orientuotis standartizacijos sistemoje. Todėl standartizacijos veiklą galima vertinti kaip individualaus subjekto galimybę tobulėti ir pasireikšti, tai yra jo saviraidos ir saviraiškos forma.

Standartizacijos veikla labiausiai priklauso nuo ekspertų, kurie į standartizacijos veiklą įsitraukia iš pramonės, verslo ar kitų sektorių ir turi galimybę bendrauti su viešojo valdymo ar valstybinio sektoriaus, vartotojų organizacijų, mokslo ir kitų įstaigų atstovais. Ekspertai laikomi svarbiausiais standartizacijos subjektais, tai pabrėžiama Tarptautinės standartizacijos organizacijos metinėse ataskaitose [48] ir kituose standartizacijos organizacijų leidiniuose bei nacionalinių standartizacijos organizacijų teisės aktuose.

Standartizacijos subjektu laikomas joje dalyvaujantis individualus asmuo ir jį delegavusi organizacija, nes standartizacijos veikloje dalyvaujantis individualus asmuo dažniausiai yra tam tikros organizacijos įgaliotasis atstovas. Socialinės asmenų bendrijos, darbo grupės, technikos komitetai, standartizacijos institucijos laikomi kolektyviniais subjektais. Kolektyviniai ir individualūs subjektai sąmoningai dalyvauja tikslingoje veikloje, kuri priklauso nuo visuomenės poreikių ir rinkos pokyčių.

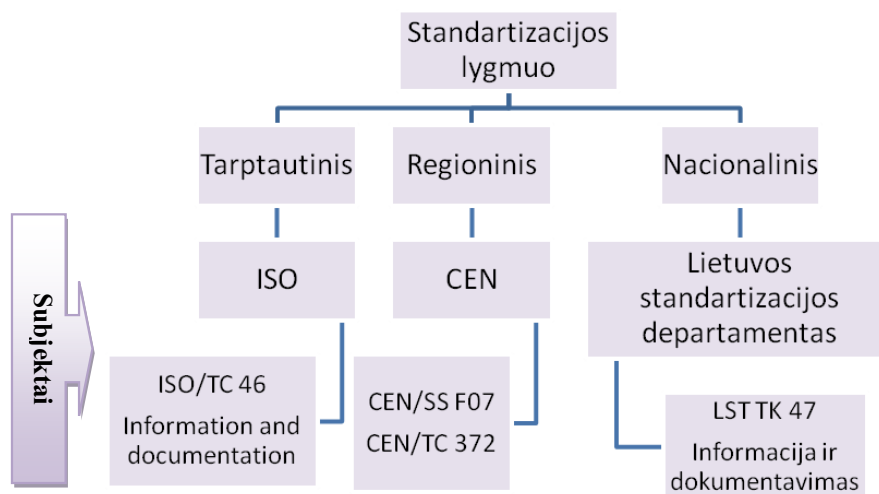
Abi subjektų grupės glaudžiai susijusios, individualus asmuo priklauso tam tikrai socialinei bendrijai ir dalyvaudamas standartizacijos veikloje reiškia

kolektyvinę (įgaliojusios įstaigos), o ne savo asmeninę nuomonę. Nors kiekvienas asmuo yra savitas, turi savo darbo stilių, psichologinių ir asmenybės individualių savybių, tam tikrą pasirengimo dalyvauti standartizacijos veikloje ir profesinės patirties lygį, tačiau dalykinės ir asmeninės individo savybės paklūsta standartizacijos tikslams, bendrosioms standartizacijos veiklos nuostatoms, kolektyvinės veiklos principams.

Standartizacijos veiklą vykdo ne tik tarptautinio, regioninio ar nacionalinio lygmens standartizacijos, bet ir standartizacinės institucijos. Standartizacijos organizacijos priima *de jure* standartus, kai tuo tarpu standartizacinės institucijos rengia *de facto* standartus. Visų trijų tipų atminties institucijos turi tarptautinės standartizacinės institucijas, kurių pagrindinė veiklos sritis nesusijusi su standartų rengimu. IFLA, ICA ir ICOM rengia standartus skirtus profesinei bendruomenei, bet ne visai visuomenei.

Oficiali informacijos ir dokumentavimo srities standartizacija vyksta trimis lygmenimis. Joje dalyvauja atminties ir kitų institucijų atstovai, siekiantys spręsti šios srities standartizacijos klausimus, dalintis žiniomis ir įgyti naujų įgūdžių. Standartizacijos veikloje dalyvauja suinteresuotos atminties institucijos kaip kolektyviniai, o jų įgaliojami atstovai kaip individualūs subjektai, kurie sudaro technikos komitetus (žr. 4 paveikslą).

4 paveikslas. **Standartizacijos lygmenys ir subjektai**

Standartizacijos subjektu laikomas ne tik standarto rengėjas, bet ir standarto vartotojas. Jis standartizacijos veikloje atlieka dvejopą funkciją. Vartotojai sukuria standartų poreikį ir tuo pačiu skatina standartizacijos veiklą bei tampa standartizacijos veiklos objektu. Antra, turėdamas aktyvaus objekto bruožų, jis gali daryti įtaką standartizacijos veiklai, joje dalyvauti ir tokiu būdu atlikti subjekto funkciją.

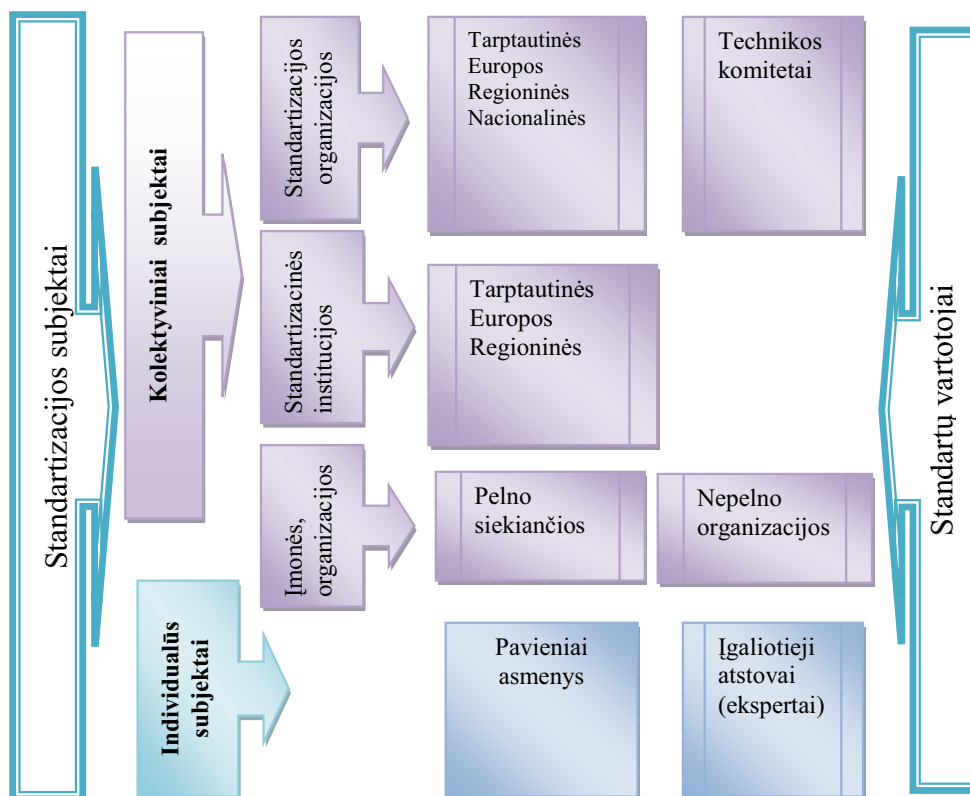
Standartizacijos veikloje kaip ir kitose žmonių veiklos srityse, kuriose tenkinamas asmens žinių poreikis, pasireiškia subjekto objektiniai ir objekto subjektiniai ryšiai, dėl to galimas toks standarto vartotojo virsmas. Vyksta standarto rengėjo ir standarto vartotojo veiklos mainai, kai pagrindinis standartizacijos veiklos produktas – standartas – tampa kito subjekto – standarto vartotojo – žinių tenkinimo poreikio dalyku. Tokiu būdu standartizacijos veiklos subjektu tampa individualūs asmenys (dažniausiai atstovaujantys kokį nors kolektyvinį subjektą), kurie dalyvauja veikloje, skirtoje rengti, platinti ir vartoti standartus bei skleisti informaciją apie juos visuomenėje.

Standartų vartotojai, kurdami produktą ar paslaugą taikant standartus, netiesiogiai dalyvauja standartizacijos veikloje. Jie propaguoja standartus ir visuomenėje formuoja nuostatą jų atžvilgiu, dalyvauja standartų viešinimo procese ir galutinio standartizacijos veiklos tikslo realizavime. Pagal standartų reikalavimus teikiama paslauga, pagamintas produktas ar atliekamas procesas gali visiškai atitikti vartotojų poreikius ir teikti socialinę bei ekonominę naudą.

Dėl sudėtingos ir daugialgės standartizacijos subjekto esaties (žr. 5 paveikslą) standartizacijos veikloje atsiranda tarpasmeninės, tarpsektorinės ir tarporganizacinės komunikacijos ir sąveikumo poreikis ir galimybės. Tarptautiniame, regioniniame, Europos ar nacionaliniame lygmenyse standartizacijos subjektais gali būti pavieniai asmenys, jų grupės, formalios ar neformalios organizacijos (įmonės, asociacijos, konsorciumai ir kt.), standartizacijos ir standartizacinės institucijos, tokiu būdu įmanoma atsizvelgti į daugelį nuomonių ir bendru sutarimu jas įtvirtinti standartu. Standartizacijos organizacijos ypatingą dėmesį skiria ekspertų įtraukimui į standartizacijos

veiklą, kurie, atstovaudami savo organizacijas, rengia ir peržiūri standarto projektą.

5 paveikslas. Standartizacijos subjektų daugialykiškumo schema

Apibendrinant galima teigti, standartizacijos veikla savo pobūdžiu yra kolektyvi savanoriška veikla, kurioje dalyvauja įvairaus lygmens standartizacijos veiklos kolektyviniai ir individualūs asmenys arba vadinamieji ekspertai, atstovaujantys įgaliojusią įstaigą. Individualus ar kolektyvinis asmuo yra standartizacijos subjektas, kuris gali būti ir standartų rengėjas, ir standartų vartotojas.

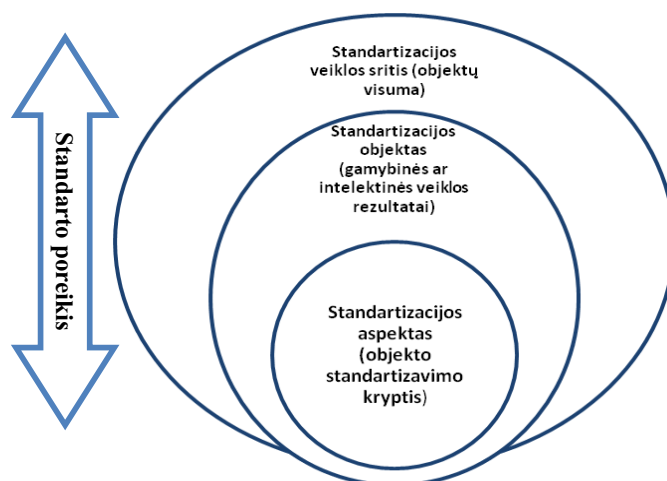
Standartizacijos veikloje pastebimas sąveikumas, nes remiamasi atskirų šalių standartizacijos subjektų patirtimi, platus institucinis atstovavimas suteikia galimybę skleisti standartizacijos mintį. Standartizacijos subjektai dalinasi žiniomis savo atstovaujamosiose įstaigose, kolektyvuose ir taip

populiarina standartizacijos veiklą bei jos produktus. Tokiu būdu standartizacijos veikla sudaro palankią subjektų komunikacijos ir sąveikumo terpę.

Standartizacijos veiklos objektas. Standartizacijos objektas kitas esminis standartizacijos veiklos sandaros sandas. Standartizacijos objektas – objektyvios realybės sritis, į kurią nukreiptos subjekto pastangos, t. y. *objektas, kuris yra standartizuojamas* [198].

Standartizacijos objektu gali būti produktas, procesas ar paslauga plačiaja prasme suprantamas kaip bet kuri medžiaga, gaminys, komponentas, įrenginys, sistema, procedūra, funkcija, metodas arba veikla. Standartizacijos sritis apima susijusių standartizacijos objektų visumą, kurioje galima išskirti objekto aspektus (žr. 6 paveikslą).

6 paveikslas. **Standartizacijos objekto sandara**

Standartizacijos objekto aspektai tai pasirinkto standartizacijos objekto standartizavimo kryptis, apibūdinanti tam tikrą objekto savybę. Susijusių standartizacijos objektų visuma sudaro standartizacijos sritį. Kai kuriais atvejais standartizacijos aspektas gali būti standartizacijos sritis.

Standartizuojamas gali būti ne tik objektas, bet ir tam tikras objekto aspektas, jeigu tam yra poreikis. Svarbiausia tai, kad standartizacijos objektai yra gamybinės ir intelektinės veiklos rezultatai, turintys bendro ir daugartinio

naudojimo perspektyvą, t. y. gali būti naudojami daug kartų ir bet kurioje veikloje.

Standarto poreikis pirmiausia iškyla kaip informacijos apie jį poreikis, kuris gali pavirsti į paties standarto poreikį. Pradinis poreikis, kuris dažnai tapatinamas su informacija apie standartus, perauga į aukštesnio lygmens poreikį – standarto taikymą, kartu tai skatina naujų standartizacijos objektų ar jų aspektų atsiradimą.

Standartų poreikis ir jų taikymas turi ekonominį ir socialinį efektą. Socialinė sfera susijusi su gyvenimo kokybės gerinimu taikant standartus, ekonominė su paslaugų kokybe, darbo efektyvumu ir kt. Standartų poreikį gali išreikšti visuomenė, atstovų grupė arba individualus asmuo. Nors pagal standartizacijos objekto supratimą galima standartizuoti bet kokią daiktą ar reiškinį, tačiau standartizacijos objektu netiktų laikyti tokių sąvokų ar reiškinų, kurių standartizacija stabdytų naujos minties ar pažangos raidą. Standartizacija turi tarnauti mokslo ir technikos pažangai, teikti socialinę ir ekonominę naudą.

Taigi standartizacijos objektu gali būti bet koks gamybinės ar intelektinės veiklos reiškinys, o subjektų ir objektų sąveika grindžiama tiesioginio ir grįžtamojo ryšio principu: tiesioginis ryšys išreiškia subjekto poveikį objektui, o grįžtamasis ryšys pasireiškia per standartizuoto objekto poveikio subjektui rezultatyvumą. Tai leidžia kompleksiau suvokti standartizacijos subjektų ir objektų įvairovę, taip pat sistemiškiau įvertinti šiuolaikinėje standartizacijos praktikoje susiklosčiusią standartizacijos subjektų ir objektų visumą. Tokiu būdu atsiskleidžia standartizacijos veiklos sudėtingumas ir tikslų bei rezultatų daugialygiškumas.

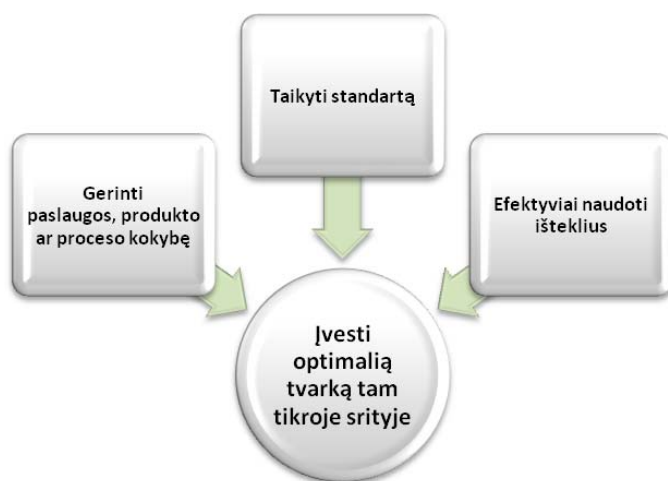
Standartizacijos veiklos tikslai. Tikslas yra ypatingas standartizacijos veiklos sandaros sandas. Standartizacijos tikslai, neskirstant jų į bendruosius ir dalinius arba trumpalaikius ir ilgalaikius, atskleidžiami standartizacijos institucijų strateginiuose dokumentuose, teisės aktuose, standartizacijos dokumentuose. Tarptautinės standartizacijos organizacijos, Europos standartizacijos komiteto, Lietuvos [132] ir kitų nacionalinių standartizacijos

institucijų deklaruojamas standartizacijos tikslas yra tapaciai suvokiamas, tai reikstu, kad del vieno is pagrindiniu standartizacijos veiklos sando apibrzhties yra pasiektas sutarimas.

Standartizacijos tikslas dažniausiai įvardijamas kaip bendrųjų nuostatų, kurios gali būti *visuotinai ir daug kartų panaudotos esamiems ir galimiems uždaviniams spręsti* nustatymas [198]. Tokios nuostatos, kurios paprastai turi rekomendacijų ar taisyklių pavidalą, padeda įvesti veiksmingiausią ir racionaliausią tvarką tam tikroje srityje, gerinti produktų, paslaugų atitikimą paskirčiai, užtikrinti saugų jų naudojimą. Įvardijant tikslus atsiskleidžia su jo įgyvendinimu susiję standartizacijos veiklos procesai – standarto rengimas, išleidimas ir taikymas.

Numatant standartizacijos tikslus paprastai atskleidžiamas ryšys su socialine ir ekonomine standartizacijos paskirtimi, kuri įvardijama kaip optimalios tvarkos tam tikroje srityje įvedimas (žr. 7 paveikslą). Ekonominis standartizacijos aspektas atsiskleidžia keliant tikslą sudaryti sąlygas efektyviai naudoti ir taupyti išteklius

7 paveikslas. **Standartizacijos tikslai**

Įgyvendinus tikslų kompleksą pasiekiamas visuotinis standartizacijos tikslas – taikyti standartus ir patenkinti visuomenės poreikį gaminti ir vartoti kokybišką produktą, teikti ir gauti tinkamą paslaugą ar našiai atlikti procesą bei taupiai naudoti išteklius. Pastebima, kad *vienu metu gali būti siekiama kelių*

tikslų [29, 4]. Standartizacijos institucijos propaguoja savo veiklos tikslus, stengiasi, kad standartizacijos veikla susidomėtų kuo daugiau įvairių sričių specialistų iš valstybės, mokslo, viešojo ar verslo sektoriaus įmonių. Skatinant, kad standartizacijos veikloje dalyvautų kuo daugiau visuomenės atstovų skleidžiama geroji patirtis, įgyta taikant standartus, o standartų projektai pateikiami viešajai apklausai.

Įvairių subjektų dalyvavimas standartizacijos veikloje gerina visų suinteresuotųjų šalių žinias ir supratimą apie standartų socialinę naudą. Dalyvavimas standartizacijos veikloje nėra prioritetinga įstaigų veiklos kryptis, tačiau dalyvaujantys standartizacijos veikloje geriau susipažinę su standartizacijos tikslais, informacija apie standartus ir kitus standartizacijos dokumentus, standartų taikymu, atstovavimo galimybėmis ir kt.

Daugialygiai standartizacijos tikslai sudaro veiklos pamatą, nes jiems paklūsta visi kiti standartizacijos veiklos sandai ir jų elementai, kurie regimi įgyvendinus tikslus. Tikslai konkretizuojami rengiant veiklos programas, jie formuoja veiklos strategiją, o programose fiksuojama veiklos taktika, kuri numato veiklos priemones ir veiksmų seką realizuojant strategiją, t. y. įgyvendinant tikslą. Standartizacijos veikla sudaro galimybę spręsti praktines užduotis ir subjektų tikslus derina su tais tikslais, kuriuos iškelia visuomenė ar rinka ir taip parodomas standartizacijos veiklos socialinis ir ekonominis efektyvumas.

Standartizacijos veiklos procesai. Procesai yra svarbus ir sudėtingas standartizacijos veiklos sandas, jie parodo subjektų aktyvumą, žmogiškųjų išteklių fizines ir intelektines pastangas ir įstangas, kurios suteikia galimybę veikti kolektyviniams subjektams ir visai standartizacijos sistemai.

Jeigu standartizacijos veikla nenagrinėjama kompleksiskai, paprastai ji suprantama kaip *standartų nustatymas* [30, 731] arba kaip *procesas, skirtas nustatyti vienodą tvarką veiksmų, reikalingų kam nors atlikti ir nustatyti standartus tam tikroje srityje, siekiant palengvinti mainus ir bendradarbiavimą bei užtikrinti kokybę ir padidinti našumą* [168]. Standarto laikymosi ir nustatymo procesas nėra detaliam įvardijamas ir gali būti suvokiamas kaip

vientisas vyksmas, kurį sudaro atskiri standartizacijos procesai (žr. 8 paveikslą).

8 paveikslas. **Standartizacijos veiklos procesai**

Diagramoje parodyti standartizacijos veiklos procesai, kurių metu informacija transformuojama į standartizuotą informaciją, turinčią dokumentuotą – standarto – pavidalą. Standartas yra viešinamas, taikomas, grįžtamasis ryšys padeda tobulinti procesus, o vadyba apima visus veiklos procesus. Standarto rengimo procesas glaudžiai susijęs su pasirengimu kurti standartą, standarto išleidimu, peržiūra ir, jeigu reikia, paskelbimu negaliojančiu. Rengiant standartą bet kuriame standartizacijos lygmenyje atliekama naujausių tam tikros srities žinių analizė, nustatomas standarto poreikis, tvirtinama standartizacijos tema, rengiamas projektas, jis svarstomas, vykdoma viešoji apklausa, balsuojama, projektas patvirtinimas, standartas publikuojamas, peržiūrimas ir jeigu neatitinka visuomenės ar rinkos poreikių, skelbiamas negaliojančiu.

Standartizacijos organizacijose standartų rengimo ir patvirtinimo procese gali dalyvauti tik tos nacionalinės standartizacijos institucijos, kurios turi tikrojo nario statusą. Tokiu būdu yra varžomas narių stebėtojų dalyvavimas priimant galutinį sprendimą dėl standarto. Tačiau nacionalinės standartizacijos organizacijos dalyvaujančios standartizacijos veikloje stebėtojo teisėmis

oficialiai supažindinamos su standarto rengimo procesu, todėl standarto rengimo procesas yra skaidrus ir valdomas.

Antrajame standartizacijos veiklos procese – standarto viešime dalyvauja tiek kolektyviniai, tiek individualūs standartizacijos veiklos subjektai. Tam pasitelkiamos šiuolaikinės informacinės technologijos, teikiami pranešimai spaudai, atliekama informacijos apie standartą, jo galimą naudą, taikymo sritį sklaida. Viešinimo procesas glaudžiai susijęs tiek su parengimo, tiek su taikymo procesais. Standartizacijos veiklos ir jos produktų propagavimas svarbus sėkmingos veiklos segmentas. Publikacijos, kuriose dalijamasi standarto taikymo patirtimi ir pasiektais rezultatais yra svarbi viešinimo priemonė, kuri ne tik padeda paskleisti informaciją, bet ir tampa sėkmingos veiklos pranešimu, skatinančiu į standartizacijos veiklą ir tapti standartizacijos subjektu.

Standarto taikymo procesas tiesiogiai susijęs su bendruoju standartizacijos veiklos tikslu ir parodo standarto vartotojo santykį su pateiktos standarte informacijos praktine reikšme ir galimybe ją taikyti. Standarto naudojimas yra pagrindinis standartizacijos naudingumo visuomenei rodiklis ir standartizacijos veiklos paskata.

Grižtamojo ryšio fiksavimas sudėtingas ir silpniausiai išvystytas standartizacijos veiklos procesas. Žinių apie standartų taikymą gavimas iš standartų vartotojų yra sunkiai kontroliuojamas dėl tos priežasties, kad standartai taikomi savanoriškai, jeigu kitaip nenumatyta teisės aktuose ar tam tikrą veiklos sritį reguliuojančiuose dokumentuose. Kita priežastis ta, kad standartai gali būti taikomi tiesiogiai, t. y. neperimant jų kaip nacionalinio norminio dokumento. Todėl nėra tikslų statistinių duomenų apie standartų taikymą atskirose veiklos srityse ir šalyse. Dažniausiai remiamasi tais statistiniais duomenimis, kuriuos pateikia nacionalinės standartizacijos institucijos apie tarptautinių ar Europos standartų perėmimą nacionaliniais standartais, standartų pardavimo statistika taip pat galima būti vienas standarto taikymo apskaitos būdų.

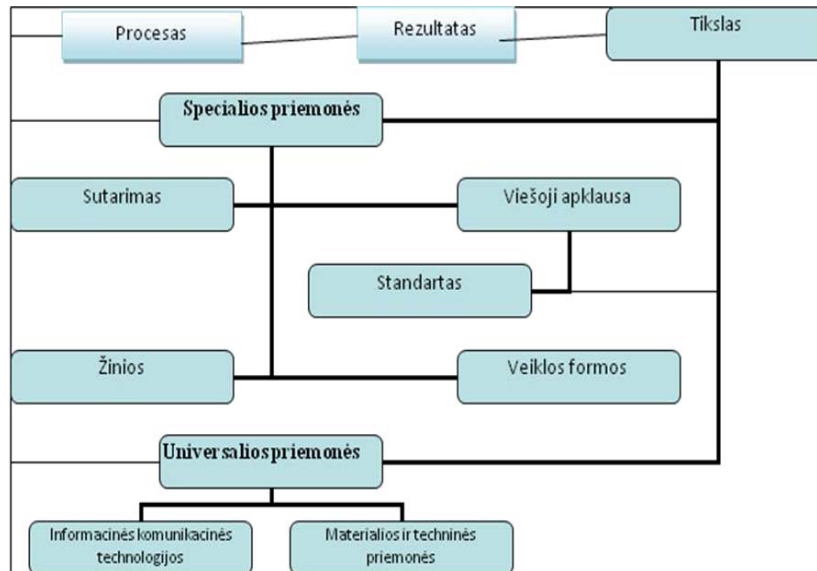
Standarto rengimo, standarto ir standartizacijos veiklos viešinimo, standarto taikymo, grįžtamojo ryšio standartizacijos veiklos procesus apima standartizacijos procesų vadybos procesas. Vadybos funkciją atlieka standartizacijos organizacijos vadovai, jų paskirti asmenys arba struktūriniai padaliniai, žemesnio organizacinio lygio standartizacijos veiklą atliekančiuose kolektyvuose, technikos komitetų ar darbo grupių vadovai.

Taigi veiklos procesai atsiranda iš standartizacijos veiklos vyksmo ir nukreipti į standartizacijos tikslus ir rezultatus. Standartizacijos veiklos procesuose dalyvauja kolektyviniai ir individualūs subjektai, kurie naudodami intelektualius ir materialius išteklius dalyvauja rengiant standartą, jį viešinant, taikant, palaikant grįžtamąjį ryšį ir vadovaujant visiems procesams.

Standartizacijos veiklos priemonės. Dalyvaujant standartizacijos veiklos procesuose ir siekiant galutinio standartizacijos tikslo svarbu pasirinkti tinkamas priemones. Naudojant standartizacijos veiklos priemones atsiranda galimybė vystyti ir tobulinti standartizacijos veiklą, užtikrinti ryšius tarp visų standartizacijos veiklos sandaros sandų.

Standartizacijos veiklos priemonėmis laikytinos visos materialios ir techninės priemonės, veiksmai, informacinės ir komunikacinės technologijos, įvairūs būdai ir veiksmai, kuriuos naudoja standartų rengėjai, siekdami patenkinti visuomenės poreikius gauti informacijos apie standartus ir juos taikyti. Standartizacijos priemonių įvairovė ir deriniai turi padėti realizuoti standartizacijos veiklos tikslus, aprūpinti standartizacijos veiklos procesus. Standartizacijos veiklos priemonės gali būti specialios, taikomos tik standartizacijos veikloje ir universalios, taikomos bet kurioje žmonių veiklos srityje (žr. 9 paveikslą).

9 paveikslas. Standartizacijos veiklos priemonės

Specialios veiklos priemonės apima veiklos būdus ir veiksmus, būdingus tik standartizacijos veiklai. Speciali standarto rengimo priemonė – bendras sutarimas. Išskirtinis būdas taikomas aptarti standarto projektą technikos komiteto lygmenyje. Tik tada, kai komitetas bendru sutarimu priima dalykinį standarto turinį, projektas teikiamas kitam etapui – viešajai apklausai ir registruojamas kaip standartizacijos organizacijos standarto projektas. Minėtos specialiosios standartizacijos veiklos priemonės galioja bet kurio lygmens standartizacijos organizacijoje.

Kadangi standartai priimami savanoriškų susitarimų pagrindu, jie turi būti pagrįsti tvirta ekspertų nuomone. Sutarimas, kuriuo išsprendžiami esminiai prieštaravimai, yra būtina standarto priėmimo procedūros priemonė. Jis suprantamas kaip *bendras susitarimas, kuriam būdinga suinteresuotųjų šalių prieštaravimų dėl esminių dalykų nebuvimas, pasiekiamas įvertinant visų suinteresuotųjų šalių nuomones ir derinat prieštaraujančias nuomones*. Tačiau *sutarimas nebūtinai turi reikšti vieningumą* [198]. Nepaisant to, kad siekiama standartą parengti kuo greičiau, kol nesusitarta dėl prieštarų nuomonių technikos komitete, tol projektas neteikiamas viešajai apklausai.

Viešoji apklausa – kita speciali standartizacijos veiklos priemonė, kurios metu visuomenė gali pareikšti dalykines, redakcines ar bendro pobūdžio pastabas. Ši priemonė suteikia galimybę standartizacijos veikloje dalyvauti ne tik atitinkamo technikos komiteto narius ar ekspertus, bet ir visus standartizacijos organizacijos narius, suinteresuotus standartizuojama sritimi ar objektu, kuriam skirtas standarto projektas.

Standartizacijos veikla laikoma savanoriška veiklos forma, kuriai būdingas atstovavimo principas. Standartizacijos veiklos formos laikytinos specialiaja standartizacijos veiklos priemone. Standartizacijos veikla vykdoma nacionaliniu, regioniniu ar tarptautiniu lygmeniu pripažintų standartizacijos institucijų, kurių pagrindinė funkcija yra rengti, priimti arba perimti *de jure* standartus. *De facto* standartus rengia ir visuomenei teikia standartizacinės institucijos (profesiniai susivienijimai, tarptautiniai konsorciumai ir kt.), kurių pagrindinė veikla nėra susijusi su standartų rengimu, tačiau jų parengti standartai yra pripažinti ir taikomi, o kartais patvirtinami *de jure* standartais.

Žinios standartizacijos veiklos priemonių sistemoje priskirtinos specialiosioms priemonėms. Standartizacijos veikloje kuriamos kokybiškai naujos žinios ir naudojamos jau sukurtos žinios. Neretai esama patirtis ir žinios susistemintos, pateikiamos standarto pavidalu ir tampa prieinamos visiems vartotojams. Standartuose pateiktos žinios yra didelis postūmis aktualizuojant ir aktyvinant praktinę tam tikros srities veiklą. Standartuose pateiktos sutarimu priimtoms taikomojo pobūdžio žinios standarto pavidalu kaip atvira žinija pateikiamos visuomenei.

Standartas gali būti laikomas dokumento pavidalu pateiktu standartizacijos rezultatu. Tačiau standartą galima nagrinėti kaip standartizacijos priemonę, nes jis yra svarbiausias standartintos informacijos šaltinis. Tokiu aspektu nagrinėjamas standartas suprantamas kaip pagrindinis informacijos pateikimo vartotojui šaltinis, priimtas standartas gali būti kito standarto informacijos šaltiniu ir priemone.

Pabrėžtinai standarto kaip priemonės universalumas, nes standartinta informacija skirta įvesti tvarką tam tikroje srityje ir bet kurioje šalyje, kurioje

standartas taikomas. Teikiamos standartuose informacijos atitiktis vartotojų poreikiams yra svarbiausias standartizacijos veiklos kokybės matas. Siekiant standartizacijos veiklos efektyvumo, tai yra standartų taikymo, būtina vystyti vartotojų poreikį standartams. Ne tik poreikį standartui kaip norminiam dokumentui, bet ir informacijai, kuri juose pateikta. Todėl standartas kaip priemonė glaudžiai susijusi su standarto viešinimo procesu, kurio metu aktyviai propaguojama standartizacijos veikla, jos pasiekimai taikant standartus.

Universalios priemonės apima visas materialias ir technines priemones, kurios gali būti naudojamos bet kurioje žmonių veiklos srityje. Jos apima finansinius ir techninius veiklos aspektus, visas standarto rengimo, informacijos sklaidimo ir viešinimo priemones, kurios mažai kuo skiriasi nuo kitose žmonių veiklos srityse naudojamų priemonių. Tačiau standartizacijos veikla pasižymi savo turinio specifika, standartizacijos organizacijos leidžia spausdintinius ir internetinius leidinius, naudojami šiuolaikiniai komunikacijų kanalai, kuriais propaguojama standartizacijos veikla ir atskiri standartai, sukurta galimybė technikos komitetų ekspertams bendrauti elektroninėje terpėje.

Taigi, standartizacijos veikloje naudojamos specialios ir universalios priemonės yra standartizacijos tikslo realizacijos prielaida. Veiklos priemonės užtikrina veiklos procesų atlikimą, todėl gali būti laikoma jungiančiąja visos standartizacijos veiklos grandimi.

Standartizacijos veiklos rezultatai. Rezultatas – paskutinis standartizacijos veiklos sandaros sandas. Visi anksčiau išvardyti sandai – standartizacijos veiklos subjektai, objektai, tikslai, procesai ir priemonės – jam pavaldūs, nes padeda pasiekti rezultatą.

Veiklos požiūris leidžia analizuoti standartizacijos veiklos daugialygius rezultatus. Bendrasis standartizacijos veiklos rezultatas – visuomenės ar rinkos poreikio tenkinimas turėti standartą ar standartus, tinkamus įvesti tvarką tam tikroje veiklos srityje. Galutinį standartizacijos rezultatą padeda pasiekti standartizacijos procesų metu gauti rezultatai. Taigi,

galima ne tik išskirti bendrąjį ir galutinį standartizacijos veiklos rezultatą, bet ir atskiruose procesuose gautus pagrindinius ir papildomus rezultatus.

Standartas yra tarpinis standartizacijos rezultatas ir standartintos informacijos pateikimo priemonė. Parengtas norminis dokumentas padeda apjungti pagrindinius procesus, suteikiančius standartizacijos veiklai vientisumo. Jeigu standartas netaikomas, jis netenka savo funkcionalumo ir gali būti laikomas tik produktu, skirtu vartotojui, tačiau neatliekančiu savo paskirties. Standartai, turintys standartų rengėjų numatytą sandarą, techninį turinį, būtinas dalis ir priedus, gali būti nenaudojami ir neduoti laukiamo rezultato.

Vartotojai taiko standartą kai jame pateikta informacija atitinka poreikio turinį ir yra prieinama vartotojui. Tada rezultatą gauna ir vartotojas, ir standarto rengėjas, atsiranda subjektų tarpusavio ryšys, kuris perauga į standartizacijos veiklos rezultatą.

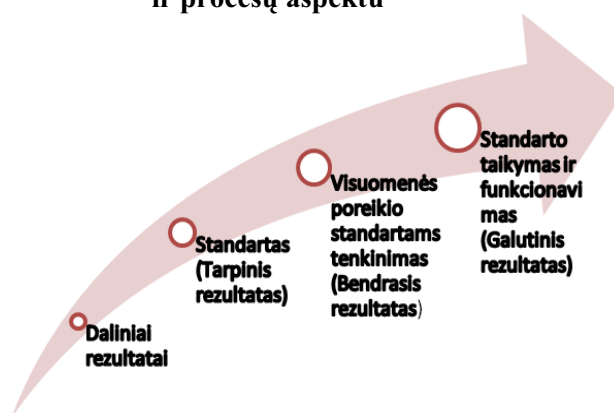
Standartą nagrinėjant tokiu aspektu jis tampa ne standarto rengimo proceso rezultatu, o vartojimo proceso priemone, kuri duoda rezultatą, skirtingą pagal savo išbaigtumą viename iš procesų. Tokiu būdu standartas yra tarpinė grandis siekiant galutinio rezultato – standarto taikymo, kuris taip pat yra vienas standartizacijos tikslų.

Komunikacijos priemonių visuma padeda pasiekti bendrą standartizacijos veiklos ir standartų viešinimo proceso tikslą – patenkinti informacijos apie standartą poreikį. Kai šis poreikis patenkinamas atsiranda poreikis pasirinkti tinkamą standartą, susipažinti su jo turiniu, pasirinkti reikalingas žinias, jas taikyti mokslinėje, praktinėje, mokomojoje, gamybinėje ir kt. veikloje. Būtent čia kaupiasi bendrasis standartizacijos veiklos rezultatas, kuris įvardijamas kaip visuomenės poreikio standartams tenkinimas, išryškėja ir galutinio standartizacijos rezultato – standarto funkcionavimo gairės.

Pirmajame daugialygio rezultatų sampratos lygmenyje (žr. 10 paveikslą) standarto rengėjas sukuria standartą. Standartas kaip tarpinis standartizacijos veiklos rezultatas yra pagrindas gauti bendrąjį standartizacijos rezultatą standarto vartotojo lygmenyje – patenkinti visuomenės poreikį gauti

informaciją apie standartus ir įgyti patį standartą. Galutinis rezultatas – standarto taikymas – atsiskleidžia standarto rengėjo ir standarto vartotojo lygmenyje. Standarte pateiktos žinios naudojamos visuomenės interesams, siekiant galutinio standartizacijos veiklos tikslo – gerinti gyvenimo kokybę, naudoti standartus atitinkančias paslaugas, procesus ar produktus ir įvesti optimalią tvarką tam tikroje veiklos srityje.

10 paveikslas. **Standartizacijos veiklos rezultatai subjekto ir tikslo ir procesų aspektu**

Standartizacijos veiklos rezultatus galima nagrinėti ne tik subjekto ar tikslo aspektu. Rezultatai gaunami ir standartizacijos veiklos procesuose (žr. 4 lentelę), kurie yra daliniai bendrojo ir galutinio standartizacijos rezultato atžvilgiu. Pagrindiniai rezultatai yra numatomi iš anksto, papildomi gali atsirasti dėl standartizacijos subjekto ar objekto ypatybių, keliamų tikslų. Papildomi standartizacijos veiklos rezultatai yra vartotojų įgytos naujos žinios, tų žinių skleidimas ir taikymas. Standartai taikomi skirtingose veiklos srityse ir apima įvairius objektus, todėl netiesioginius standartizacijos veiklos rezultatus sunku įvardyti, nes jie išsilyja į įvairių sričių, kuriose taikomi standartai veiklos procesus ir rezultatus.

4 lentelė. **Standartizacijos veiklos rezultatų modelis procesų aspektu**

Rezultatas procesų lygmenyje	Rezultatas	
	Pagrindinis	Papildomas
Standarto rengimas	Standartas	Naujų standartizacijos temų išaiškinimas ir tvirtinimas, naujų žinių įsisavinimas
Standarto viešinimas	Informacijos apie standartus poreikio tenkinimas	Naujų poreikių atsiradimas, naujų narių įtraukimas į standartizacijos veiklą
Standarto taikymas	Žinių, pateiktų standarte vartojimas, taikymas įvairiems produktams, procesams ir paslaugoms	Standarto žinių netiesioginis pasireiškimas įvairiose srityse; vartotojas randa naujų galimybių taikyti standartus (nebūtinai paslaugai ar produktui, bet ir mokymo ar kitu tikslu)
Grižtamasis ryšys	Standarto taikymo patikrinimas	Informacijos apie standarto naudą gavimas; naujų poreikių formavimasis, naujų standartizacijos objektų ar jų aspektų išaiškinimas
Proceso vadyba	Standartizuojamos srities efektyvumo užtikrinimas	Procesų tobulinimas, siekiant galutinio rezultato

Taigi standartizacijos rezultatai yra daugialygiai, juos galima nagrinėti subjekto ir tikslo ir procesų aspektu. Pradedant daliniais rezultatais jie perauga į tarpinį ir galutinį ir bendrą rezultatą. Standartizacijos procesų plotmėje kiekvienas procesas turi pagrindinį ir papildomus rezultatus.

Apibendrinant standartizacijos veiklos kaip sąveikumo modelio tyrimą, galime teigti, kad standartizacijos veiklą sudaro šeši sandai: standartizacijos subjektai, objektai, tikslai, procesai, priemonės ir rezultatai.

Standartizacijos veiklos modelis yra universalus ir taikomas bet kurioje standartizacijos srityje. Visi veiklos sandai yra glaudžiai susiję ir sąveikauja tarpusavyje. Standartizacijos veiklos specifiška leidžia glaudžiai bendradarbiauti įvairioms institucijoms, kurios deleguoja savo įgaliotuosius

atstovus dalyvauti technikos komitetuose ir reikšti ją įgaliojusios institucijos nuomonę.

Standartizacijos objektai yra gamybinės ir intelektinės veiklos rezultatai, kurie gali būti daug kartų panaudoti (pakartoti, atgaminti, atkurti) bet kurioje žmogaus veiklos srityje. Svarbu tai, kad gali būti standartizuojamas bet kuris objektas, jeigu standarto taikymas yra naudingas ne atskiriems asmenims, bet visuomenei.

Atitinkamos srities technikos komiteto veikloje dalyvauja suinteresuotos šalys – gamintojai, vartotojai, valstybės, mokslo ir visuomeninių ir kitų organizacijų atstovai, kurie sprendimus dėl standarto turinio priima sutarimu. Sutarimas ir viešoji apklausa yra specialios standartizacijos veiklos priemonės. Įvairios techninės priemonės, informacinės ir komunikacinės technologijos laikomos universaliomis standartizacijos veiklos priemonėmis.

Standartizacijos veikla vykdoma atliekant konkrečius procesus, kurių vienas pagrindinių yra standarto rengimas. Nemažiau svarbūs yra standarto viešinimo, taikymo ir grįžtamojo ryšio ir vadybos procesai. Visuomeninis vartotojo poreikis standartams yra standartizacijos veiklos išeities taškas, jis lemia pateikiamos standarte informacijos pobūdį, taikymą ir sklaidą.

Standartizacijos priemonės kartu su kitais standartizacijos veiklos sandais lemia koks bus pasiektas rezultatas. Taip atsiranda pagrindas atminties institucijų mentaliniam sąveikumui, o standartų taikymas leidžia pasiekti galutinį standartizacijos tikslą ir rezultatą. Galutinis standartizacijos veiklos rezultatas pasiekiamas taikant standartą ir gaunant visuomenei naudingus standartizuojamos srities pasiekimus. Tai bendra veikla, kurioje savanoriškai bendradarbiaujantys lygiateisiai partneriai, organizacijų įgaliojami atstovai, bendru sutarimu patvirtina standartą, kurio taikymas tikėtina turi patenkinti visuomenės ekonominius ir socialinius interesus.

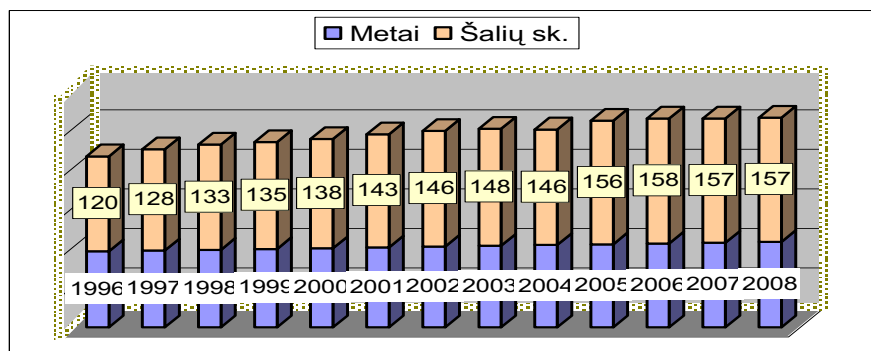
2.2. Tarptautinės standartizacijos veiklos integraciniai aspektai

Tarptautiniame lygmenyje standartizacijos veiklos institucionalizacija prasidėjo XX a. pradžioje. Viena svarbiausių ir didžiausių, nespecializuota standartizacijos organizacija – Tarptautinė standartizacijos organizacija buvo įkurta 1947 m. ISO veikloje dalyvauja per pusantro šimto šalių nacionalinių institucijų, kurios turi tikrojo nario arba nario stebėtojo statusą.

Kiekvienais metais į Tarptautinės standartizacijos organizacijos veiklą įsitraukia vis daugiau nacionalinių standartizacijos organizacijų iš įvairių šalių. Suvokdamos standartizacijos veiklos naudą ir siekdamos vykdyti valstybės politiką standartizacijos srityje bei vystyti ir plėtoti nacionalinę standartizaciją savo šalyje, nacionalinės standartizacijos institucijos siekia tapti pasaulinės standartų rengėjų ir vartotojų bendruomenės dalimi.

ISO svetainėje skelbiami statistiniai duomenys rodo, kad 2007–2008 m. buvo 157 nariai [97, 96], įpusėjęs 2009 m. jų buvo 161 [98]. 2000 m. Tarptautinėje standartizacijos organizacijoje dalyvavo nacionalinės standartizacijos institucijos iš 138 šalių [95], o 1996 m. savo atstovus turėjo 120 nacionalinių standartizacijos organizacijų [94]. Taigi atstovaujamų šalių nacionalinių standartizacijos organizacijų skaičius nuolat augo, o tuo pačiu didėjo susidomėjimas standartizacijos veikla (žr. 1 diagramą).

1 diagrama. Šalių atstovavimas Tarptautinėje standartizacijos organizacijoje

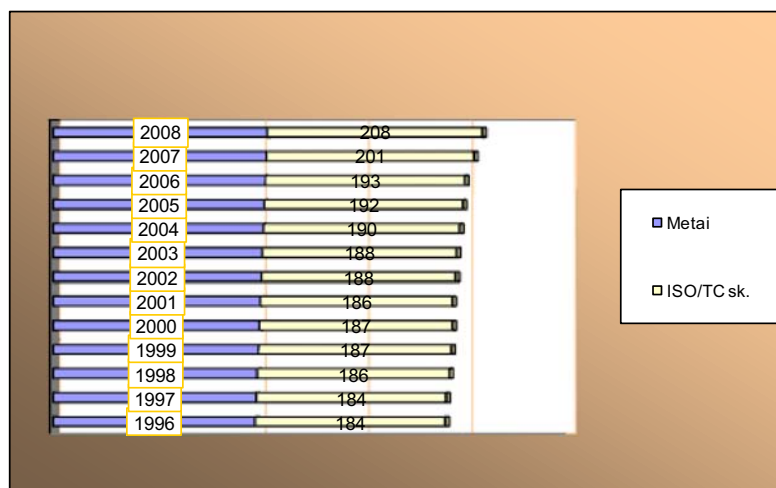

Šaltinis: parengta pagal ISO svetainėje pateiktus statistinius duomenis [92].

2007 m. pabaigoje ISO pateiktos statistikos duomenimis 3488 skirtingos organizacijos dalyvavo rengiant tarptautinius standartus. Daugiau kaip 50 tūkst. ekspertų dirbo 201 technikos komitete, kur buvo parengta per 17 tūkst. standartų, apimančių įvairius ūkio ir paslaugų objektus [97]. Kiekvienas technikos komitetas veikia jam priskirtoje standartizacijos srityje. Jeigu sritis labai plati, sudaromi pakomitečiai ir darbo grupės atskiriems standartizacijos objektų ar jų aspektų standartams rengti.

Standartizacijos objektų aprėptis leidžia parengti bet kurios srities standartą, reikalingą taikyti socialinėje ar ekonominėje srityje. Tarptautinė standartizacija apima daugelį standartizacijos sričių ir objektų, kurių standartizacijai 2009 m. duomenimis įkurti 208 technikos komitetai [96] (žr. 2 diagramą). Technikos komitetai su jų viduje sukurtais pakomitečiais ir darbo grupėmis tiesiogiai dalyvauja standarto rengimo procese ir laikomi pagrindiniais standartizacijos sistemos organizacinės sistemos elementais

2 diagrama. ISO technikos komitetų skaičiaus kaita

Šaltinis: parengta pagal ISO svetainėje pateiktus statistinius duomenis [92].

Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komitetas, kurio veikla susijusi su informacijos ir dokumentavimo srities standartizacija įkurtas 1947 m. ir pavadintas „Technical committee 46“. Per daugiau nei šešiasdešimt

veiklos metų keitėsi technikos komiteto ISO/TC 46 struktūra, buvo kuriami nauji ar pertvarkomi pakomitečiai ir darbo grupės, kito veiklos apimtis, dalyvaujančių nacionalinių standartizacijos institucijų skaičius.

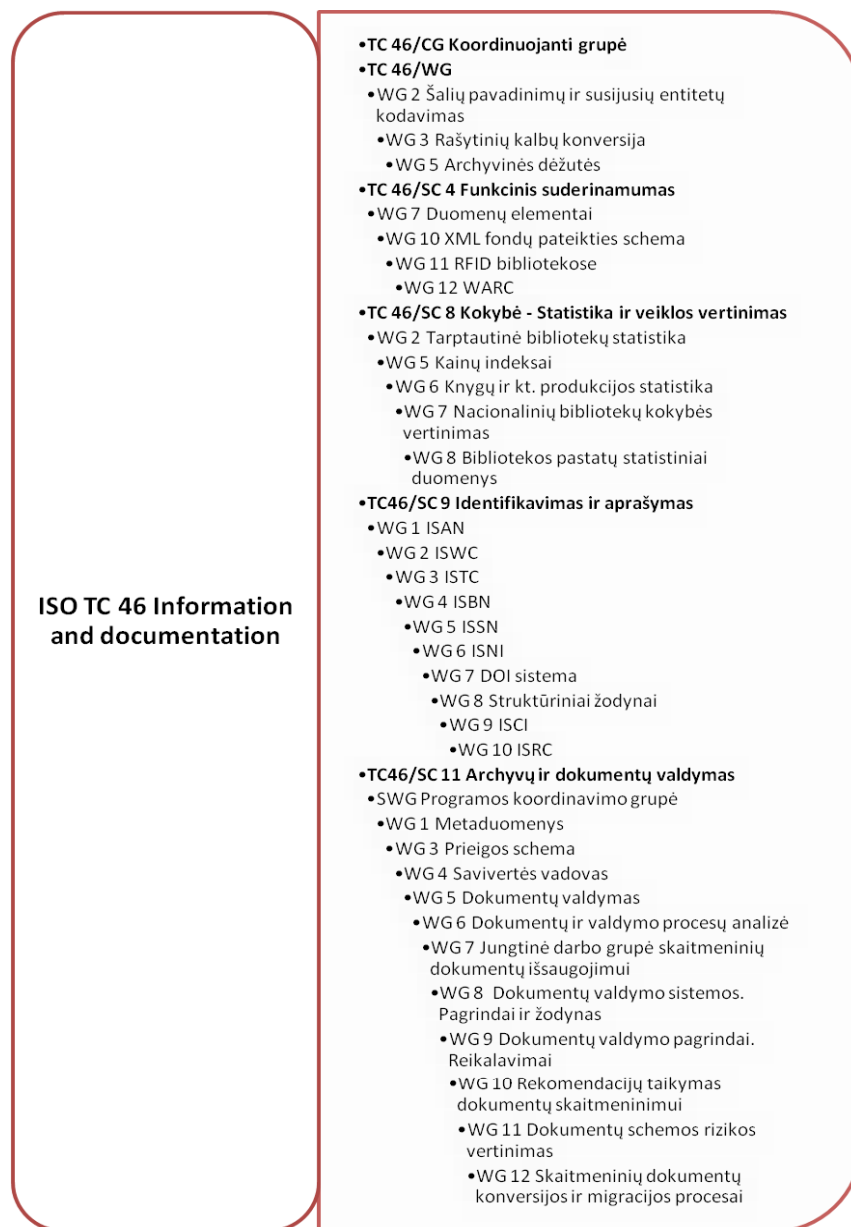
Vienas svarbesnių pokyčių įvyko XX a. 8-ajame dešimtmetyje, kai atsižvelgiant į besiplečiančius bibliotekų, muziejų ir archyvų standartizacijos interesus ir rezultatus buvo peržiūrėta ir patikslinta technikos komiteto veiklos sritis. Technikos komitetas tapo atsakingas už bibliotekų, dokumentavimo ir informacijos centrų, klasifikavimo ir referavimo tarnybų, archyvų, informacijos mokslo ir leidybos standartizaciją.

Šis pokytis iš esmės pakeitė technikos komiteto profilį, jeigu anksčiau dėmesys skirtas bazinėms sistemoms ir specifikacijoms, tai nuo 1979 m. orientuojamasi į vartotojų poreikius ir standartai rengiami veiklos sritims ir atskiroms funkcijoms [230, 84]. 1987 m. nutarta pakeisti „Technical committee 46“ pavadinimą į „Information and documentation“ paliekant tą patį technikos komiteto numerį. 1998 m. technikos komiteto veiklos tematika dar prasiplėtė, nes buvo įkurtas pakomitetas, kuris rengė veiklos dokumentų rengimo ir valdymo standartus.

ISO/TC 46 „Information and documentation“ priskirta veiklos, susijusios su bibliotekomis, dokumentavimo ir informacijos centrais, leidyba, archyvais, muziejų dokumentacija, dokumentų valdymu, indeksavimo ir referavimo paslaugomis ir informacijos mokslu [92] tarptautinio lygmens standartizacija.

Technikos komitetą sudaro koordinuojanti grupė, keturi pakomitečiai, kiekviename jų pagal standartizacijos objektus sudarytos darbo grupės (žr. 11 paveikslą). Kiekvienas pakomitetas ar darbo grupė atsakingi už tam tikrą standartizacijos sritį ir užsiima tos srities standartų rengimu ir ar viešiniu.

11 paveikslas. Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO/TC 46 „Information and documentation“ struktūra

Šaltinis: parengta pagal ISO svetainėje pateiktą informaciją [92].

Pagal atstovaujамų technikos komitete šalių skaičių ISO/TC 46 „Information and documentation“ yra antras pagal dydį ISO technikos komitetas, jame dalyvauja beveik 80 šalių. Vis daugiau standartų sukuria

Tarptautinė standartizacijos organizacija, tačiau greta savo standartus rengia ir profesinės bendruomenės, konsorciškai ir pan. Interneto plėtra paskatino kurti standartizacinės institucijas – W3C, IETF, OASIS ar Dublin Core metaduomenų iniciatyva. Šios organizacijos buvo sukurtos siekiant pagreitinti interneto taikomųjų programų standartizacijos vystymą ir taikymą, kai kurie naujesni susivienijimai susiję su atvirųjų standartų kūrimu ir plėtra.

Dokumentai vis labiau panašėja į daugialypius informacijos objektus, todėl jų sukūrimas, gamyba, valdymas, platinimas ir laikymas tampa sudėtingesnis ir reikalauja naujų standartų. Archyvuose, bibliotekose ir muziejuose reikalingi standartai, kuriuos galima taikyti tiek pavienėms įstaigoms, tiek kuriant bendras skaitmenines saugyklas ir virtualius prieigos taškus vartotojams, todėl atsiranda būtinybė taikyti ne tik ISO/TC 46 ar kitų technikos komitetų parengtus, bet ir atvirose arba *de facto* standartus.

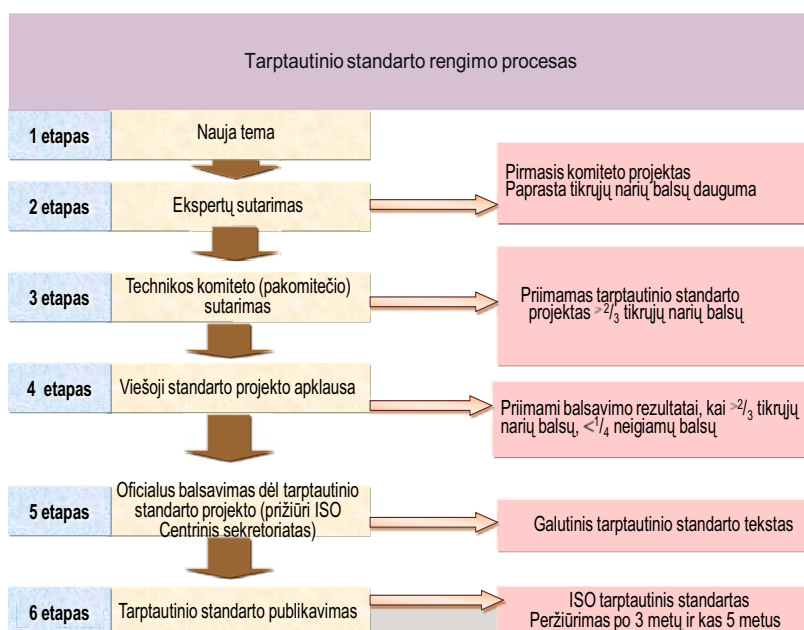
ISO/TC 46 „Information and documentation“ siekia, kad tarptautiniams standartams būtų plačiai taikomos įvairios informacijos apie juos sklaidos priemonės, privatus bei viešasis sektorius skatinamas naudoti ISO standartus ir patirti jų naudą. Tarptautinė standartizacijos organizacija atsižvelgia į potencialių standartų vartotojų poreikius ir užtikrina, kad standartai būtų laiku parengti, o juose pateikiama informacija nepasentų, taigi nuolat siekiama optimizuoti standartų viešinimą, naudojimą ir tinkamumą.

ISO/TC 46 veiklos programoje keliami siekiamybė subalansuoti plataus profilio informacijos ir dokumentavimo sektoriaus interesus. Tuo tikslu pakomitečiuose, darbo grupėse, rengiant tarptautinių standartų projektus siekiama užtikrinti, kad atitinkamų sektorių atstovai dalyvautų nuo pat projekto rengimo pradžios ir būtų parengtas visuotinai priimtinas standartas, atitinkantis daugumos vartotojų poreikius.

Tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtuose darniuosiuose standartų rengimo reikalavimuose [91] numatyti šeši standarto rengimo proceso etapai (žr. 12 paveikslą). Tarptautinio standarto rengimas pradedamas pateikiant standartizacijos temą, už kurią ISO technikos komiteto nariai turi balsuoti. Balsavimu nustatoma, koks yra rinkos poreikis pasiūlytam standartui

ir išsiaiškina, ar yra pakankamai šalių narių, kurios norėtų dalyvauti jo rengime, paisydamos savo šalies ir profesinių interesų.

12 paveikslas. **Tarptautinio standarto rengimo procesas**

Šaltinis: sudaryta pagal [91].

Jeigu ISO narys sutinka dalyvauti tarptautinio standarto rengime, jis prisiima atsakomybę, kad kitų suinteresuotųjų asmenų interesai bus tinkamai atstovaujami tame projekte. Dauguma narių tai užtikrina kurdami nacionalinius komitetus, kurie atspindi atitinkamo ISO technikos komiteto veiklą. Tokie nacionaliniai komitetai turi koordinuoti standartizacijos veiklą šalies viduje ir surasti būdus, kaip suderinti skirtingus požiūrius ir suformuoti vieningą nuomonę, kurią reikės išreikšti balsuojant dėl ISO standarto projekto.

Antrajame etape, kai naujos temos pasiūlymui pritariama, atsakingas ISO technikos komitetas kuria ekspertų darbo grupę, kuri turi parengti techninį standarto turinį. Ekspertus skiria narys, siekdamas, kad būtų atstovaujami jo interesai. Kai sutariama dėl standarto projekto turinio, projektas turi praeiti nuoseklius pritarimo etapus, kol būna oficialiai pripažįstamas ISO standartu.

Trečiajame etape projekto standartas yra išplatinamas atsakingiems ISO komiteto nariams, kad jie pateiktų savo pastabas. Šiame etape standarto turiniui pastabas teikia nacionalinės standartizacijos institucijos, dalyvaujančios ISO veikloje. Rengiamas standartas gali būti peržiūrimas vieną ar daugiau kartų, kol bus pasiektas sutarimas tarp visų atitinkamo komiteto narių. Tik tada kai technikos komitete pasiekiamas sutarimas, dokumentas registruojamas kaip tarptautinio standarto projektas ir išplatinamas visiems ISO nariams oficialiai balsuoti.

Ketvirtajame etape kiekvienas ISO narys penkis mėnesius gali teikti komentarus, jie turi būti apsvarstyti ir, jeigu reikia, standarto projektas redaguojamas. Atitinkamo technikos komiteto pirmininkas ir sekretoriatas turi užtikrinti, kad komitetas pateiks atsakymą į kiekvieną pastabą, kuri gali tapti tolimesnio projekto keitimo priežastimi.

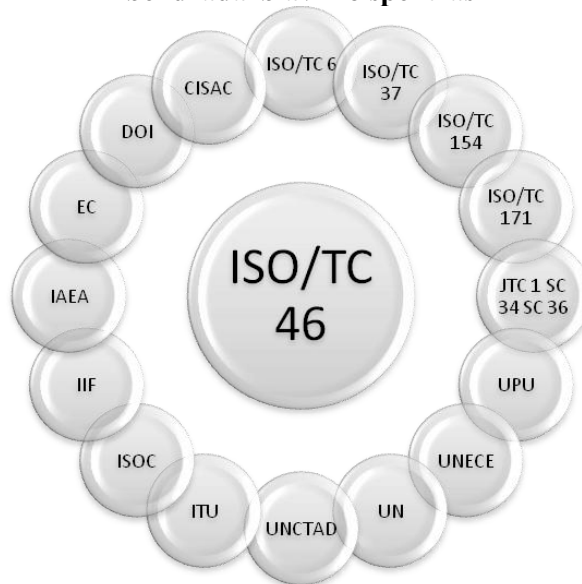
Penktajame etape technikos komiteto parengtas tarptautinio standarto projektas siunčiamas ISO nariams patvirtinti balsuojant. Jei jam pritaria ne mažiau kaip 75 % už šį projektą balsuojančių narių, dokumentas toliau rengiamas ir pateikiamas ISO Centriniam Sekretariatui kaip galutinis tarptautinio standarto projektas.

Šeštajame, arba tarptautinio standarto publikavimo etape, tarptautinio standarto projektas patvirtinamas ir oficialiai publikuojamas. Tada atskirų šalių standartizacijos nariai, sprendžia, ar perimti ISO standartą nacionaliniu standartu ar taikyti jį tiesiogiai.

Pirmos laidos tarptautinis standartas peržiūrimas po trejų metų, vėliau kas penkerius metus oficialiai peržiūrimas ir pateikiamas ISO nariams balsuoti. Peržiūros metu nustatoma, ar tikrai standartas buvo (ne)naudojamas ir remiantis balsavimo rezultatais nusprendžiama, ar ISO standartas turi būti patvirtintas, peržiūrėtas ar panaikintas.

Technikos komitetas ISO/TC 46 „Information and documentation“ rengdamas standartus informacijos ir dokumentavimo organizacijoms aktyviai bendradarbiauja su daugeliu kitų ISO technikos komitetų ir profesinių susivienijimų bei tarptautinių organizacijų (žr. 13 paveikslą).

13 paveikslas. **ISO/TC 46 „Information and documentation“
bendradarbiavimo spektras**

Šaltinis: parengta pagal ISO svetainėje pateiktą informaciją [92].

ISO/TC 46 „Information and documentation“ veikloje dalyvauja pagrindinės bibliotekų, muziejų ir archyvų tarptautinės organizacijos, tarptautiniai standartinių numeravimo sistemų centrai, Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga, Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija, Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija, skaitmeninio objekto identifikatoriaus organizacija, Europos komisija, autorių ir kompozitorių draugijų konfederacijos, Interneto sąjunga ir kt. Toks bendradarbiavimo spektras atskleidžia tarptautinėje aplinkoje dalyvaujančių standartizacijos veikloje subjektų įvairovę ir galimų standartizacijos objektų plėtrą.

ISO/TC 46 glaudžiai bendradarbiauja ne tik su įvairiomis tarptautinėmis profesinėmis organizacijomis, interneto konsorciumais, bet su kitais Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komitetais, kurie dirba terminijos (TC 37), plaušienos, popieriaus ir kartono (TC 6), procesų, duomenų elementų ir prekybos, pramonės ir administravimo dokumentų (TC 154), dokumentų valdymo, kokybės kontrolės ir vientisumo palaikymo (TC 171) informacijos technologijų (JTC 1) standartizacijos srityse. Tuo siekiama kuo

visapusiškiau ir tiksliau technikos komitetui atlikti pavestą užduotį informacijos ir dokumentavimo standartizacijos srityje, taip pat derinti standartizacijos veiklos objektus.

Remiantis Tarptautine standartų klasifikacija [87] galime išskirti aštuonis informacijos ir dokumentavimo srities objektus (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. **Objektai pagal Tarptautinę standartų klasifikaciją**

ICS	Objektas
01.040.01	Bendrieji dalykai. Terminologija. Standartizacija. Dokumentai (Terminų žodynai)
01.140.10	Rašyba ir perraša (transliteracija)
01.140.20	Informacijos mokslai
01.140.30	Administravimo, prekybos ir pramonės dokumentai
01.140.40	Leidyba
35.040	Ženklų rinkiniai ir informacijos kodavimas
35.240.30	Informacijos technologija informavimo, dokumentavimo veikloje ir leidyboje
85.060	Popierius ir kartonas

Šaltinis: parengta pagal Tarptautinę standartų klasifikaciją [87].

Objektai gali būti standartizuojami atskirais aspektais. Pavyzdžiui, ICS 01.140.30 objektas informacijos ir dokumentavimo srityje atsiskleidžia pateikiant vartotojams dokumentų valdymo standartus, kurie taikomi archyvų veikloje. ICS 01.140.40 objektas turi aspektus, pagal kuriuos parengti leidinių įforminimo standartai, knygų gamyboje naudojamų įrišimo medžiagų bei archyvų ir bibliotekų naudojamų popierinių dokumentų įrišimo reikalavimai. Informacijos technologija informacijos ir dokumentavimo veikloje bei leidyboje standartizuojama SGML kalbos, automatinio vertimo sistemų aspektais.

Informacijos ir dokumentavimo standartizacijos veiklos objektais laikytini bibliotekų, dokumentavimo ir informacijos centrų, muziejų, archyvų procesai, paslaugos ar produktai. Ypatinę susidomėjimą kelia standartai skirti

terminijai, dokumentacijai, duomenų apdorojimui ir kai kuriems kitiems panašioms standartizacijos objektams, nes jie padeda apdoroti, pateikti informaciją ir pasiekti sąveikumą [160, 35]. ISO/TC 46 savo veiklą pradėjęs nuo bibliotekoms ir bibliografijos tarnyboms skirtų standartų šiuo metu orientuojasi į su technologijų pokyčiais susijusius procesus vykstančius visose atminties institucijose ir kitose su informacijos ir dokumentavimo veikla susijusiose įstaigose.

Tarptautiniai informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos objektų aspektai parodo, kad pastaraisiais metais išaugus skaitmeninės informacijos kūrimo, išsaugojimo ir prieigos poreikiui kuriami standartai, susiję su informacijos kodavimu, tezaurų ir kitų žodynų sąveikumo užtikrinimu, kultūros paveldo informacijos mainų ontologija, įvairių kalbų ženklų rinkinių praplėtimu bibliografinės informacijos mainams, garso, vaizdų, multimedijos ir hipermedijos informacijos kodavimu ir kt.

Taigi Tarptautinėje standartizacijos organizacijoje dalyvaujančių narių ir įgaliotųjų atstovų skaičius, standartizuojamų objektų aprėptis, tarptautinio standarto rengimo procesas, kurio pagrindinės priemonės bendras sutarimas ir vieša apklausa, rodo tendenciją, kad standartizacijos veikla gali būti laikoma institucinės ir žinių integracijos modeliu. Integraciniai tarptautinės standartizacijos veiklos aspektai atskleidžiami atlikus ISO/TC 46 „Information and documentation“, kurio veiklos sritis susijusi su atminties institucijų standartizacijos objektais, plėtos analizę.

ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartizuojamos veiklos sritis plati, pateikiama informacija įvairialypė, todėl technikos komitetas glaudžiai bendradarbiauja standartizacinėmis ir įvairiomis tarptautinėmis ir pasaulinėmis organizacijomis. Svarbiausios bibliotekų, muziejų ir archyvų tarptautinės organizacijos taip pat dalyvauja ISO veikloje, todėl galima numanyti didėjantį atminties institucijų susidomėjimą standartizacijos veikla ir atliepą į jų poreikius.

2.3. Tarptautiniai informacijos ir dokumentavimo srities standartai bendroje bibliotekų, muziejų ir archyvų veikloje

Bibliotekos, muziejai ir archyvai teikdami paslaugas vartotojams įvertina ne ekonominį reiškinį, t. y. kainą, bet remiasi neekonominė sąvoka – verte, kuri nėra medžiaginis ar objektyvus veiksnys, nustatomas pagal gamybos sąnaudas ar atsispindintis kainoje. Vertė kuriama, kai vyksta virsmas, šiuo atveju informacija paverčiama plačiai prieinama paslauga. Atskiros ir bendradarbiaujančios atminties institucijos siekia didesnės vertės vartotojui ir remiasi standartais kaip priemone kurti inovatyvias suderintas sistemas, tinkamas teikti plačiai prieinamas paslaugas ir dalyvauti informacijos rinkoje.

V. Pruskus teigia, *ekonominės ir kultūrinės vertybės sudaro ekonominės plėtros modelio du svarbiausius komponentus. Jų buvimas ir tarpusavio sąveika būtent ir užtikrina (palaiko) visuomenės raidą. Kaip ekosistemos palaiko biosferą, taip ir kultūrinės infrastruktūros palaiko socialinį universumą (visuomenės stabilumą), kartu sudarydamos sąlygas esmingai plėtoti ekonomikos galias. Taigi į kultūros vertybes galima žiūrėti kaip į ekonominės plėtros palaikytojas. Būtent čia ir glūdi jų ekonominis vertingumas* [177, ekr. 3].

Kuriant kultūrinę infrastruktūrą prieinamą šiuolaikinėmis informacijos ir komunikacijos priemonėmis atminties institucijos dalyvauja integracijos procese, kuriant bendrą kultūros išteklių informacinę sistemą. Šiame procese standartai gali daryti įtaką ekonomikai, skatindami ekonomikos veiksmingumą. Kultūros ištekliuose esanti informacija virsta žiniomis ir padeda priimti daugiau efektyvių, teisingų sprendimų, lengviau įsisavinti naujoves, taigi tampa svarbia žinių visuomenės infrastruktūros kūrimo dalimi.

ISO/TC 46 „Information and documentation“ veiklos sritis, apima bibliotekų, muziejų ir archyvų bei kitų dokumentavimo organizacijų veiklos standartizaciją. Technikos komiteto struktūra ir platus standartizacijos objektų ir subjektų spektras leidžia manyti, kad informacijos ir dokumentavimo srities

standartai gali būti naudojami kultūros išteklių skaitmeninimo, išsaugojimo, prieigos ir sklaidos procesuose, kurie aktualūs visoms atminties institucijoms.

Kai kurie ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengti standartai taikomi už bibliotekų, archyvų ir muziejų sektoriaus ribų. Technikos komiteto veiklos sritis apima elektroninės vyriausybės ir elektroninio verslo plėtrą, tuo pačiu kitų ISO technikos komitetų parengti ir patvirtinti standartai plačiai taikomi atminties institucijose, siekiant patenkinti informacinius vartotojų poreikius.

ISO/TC 46 veiklos plane pabrėžiama, kad technikos komitetas yra svarbus ekonominės ir socialinės veiklos dalyvis. Šio technikos komiteto indėlis stebimas ekonominėje ir socialinėje srityse, kai kalbama apie informacijos pateikimą, išvestį kompiuterio ekrane, kontekstualizaciją, rūšiavimą, tvarkymą, išsaugojimą ir naudojimą įvairiose pramonės ir intelektinėse srityse [21].

Informacinių paslaugų rinkoje, kuriai standartus rengia ISO/TC 46 „Information and documentation“, dalyvauja stipriai susijusios pelno ir nepelno organizacijos, turinčios interesų informacijos rinkoje. Todėl Tarptautinė standartizacijos organizacija siekia sutarimo dėl tarpusavio sąveikos atpažįstant skirtingus arba prieštarigus požiūrius į standartizaciją.

ISO standartai rengiami įvairiems bibliotekų, archyvų, muziejų ir kitų dokumentavimo institucijų veiklos aspektams. Remiantis 2009 m. birželio mėnesį ISO interneto svetainėje pateiktu ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartų sąrašu buvo atlikta pasiskirstymo pagal ICS ir standartų skaičiaus atitinkamose teminėse srityse analizė. Nustatyta, kad pagal Tarptautinę standartų klasifikaciją [87] standartai rengiami aštuoniose srityse (žr. 6 lentelę). Daugiausia jų parengta informacijos mokslų srityje, po keliolika standartų – informacijos technologijų, susijusių su informacijos ir dokumentavimo veikla bei leidybos ir perrašos srityse, vos po kelis standartus skirta administravimo dokumentams, ženklų ir informacijos kodavimui, parengtas vienas terminų žodynas ir popieriaus reikalavimams skirtas tarptautinis standartas.

6 lentelė. ISO/TC 46 „Information and documentation” standartų teminis pasiskirstymas

ICS	Standartų skaičius	Rengėjas ISO/TC 46
01.040.01 Bendrieji dalykai. Terminologija. Standartizacija. Dokumentai (Terminų žodynai)	1	Sekretoriatas
01.140.10 Rašyba ir perraša (transliteracija)	14	Sekretoriatas
01.140.20 Informacijos mokslai	40	Sekretoriatas, SC 8, SC 9, SC 11
01.140.30 Administravimo, prekybos ir pramonės dokumentai	5	Sekretoriatas
01.140.40 Leidyba	13	Sekretoriatas, SC 9
35.040 Ženklų rinkiniai ir informacijos kodavimas	2	SC 4
35.240.30 Informacijos technologija informavimo, dokumentavimo veikloje ir leidyboje	18	SC 4
85.060 Popierius ir kartonas	1	Sekretoriatas
Iš viso	94	

Šaltinis: parengta pagal Tarptautinę standartų klasifikaciją ir ISO svetainėje pateiktus duomenis [87; 92].

Pagal ICS sritis, kurioms ISO/TC 46 „Information and documentation” rengia standartus galima spręsti apie standartizuojamo objekto apimtį. Išnagrinėjus aštuoniose ICS srityse parengtų ir 94 galiojančių ISO standartų turinį galima teigti, kad kiekvieno objekto aspektai gana plačiai skverbiasi į dokumentavimo ir informacinius procesus (žr. 7 lentelę). Bendro standartų vartojimo bibliotekose, muziejuose ir archyvuose aspektu, galima išskirti standartus, kurie susiję su skaitmeninimo veikla ir tuos, kurie gali būti naudojami visose atminties institucijose, nesiejant jų su skaitmeninimo veikla.

7 lentelė. ISO/TC 46 „Information and documentation” standartų pasiskirstymas pagal objektą

Objektas (pagal ICS)	Objekto aspektas
01.040.01 Bendrieji dalykai. Terminologija. Standartizacija. Dokumentai (Terminų žodynai)	Informacijos ir dokumentavimo terminija.
01.140.10 Rašyba ir perraša (transliteracija)	Kirilicos, arabų, hebrajų, graikų, armėnų, gruzinų, tajų, korėjiečių, devanagari ir kt. kalbų raidžių perteikimas ir perraša lotynų kalbos raidėmis.
01.140.20 Informacijos mokslai	<p><i>Informacijos pateikimas ir glaudinimas</i>: santraukos, mikrokopijų antraštės, bibliografinės informacijos išdėstymas, santrumpos bibliografiniame apraše ir nuorodose, indeksavimo terminų nustatymo būdai, spausdintinių ir elektroninių dokumentų bibliografinės nuorodos, fondų pateiktis, intelektinio turinio kūrimas, platinimas ir teisių valdymas; vienkalbių ir daugiakalbių tezaurų kūrimas;</p> <p><i>bibliotekų veikla</i>: tarptautinė bibliotekų statistika, bibliotekos išsilyjamos spausdintinės ir elektroninės medijos kainos indeksų nustatymo metodika, spausdintinių ir e. dokumentų gamybos ir platinimo statistika, nacionalinės bibliotekos veiklos rodikliai, bibliotekos veiklos rodikliai;</p> <p><i>tarptautinė standartinė dokumentų identifikavimo sistema</i>: standartinis serialinio leidinio numeris (ISSN), standartinis įrašo numeris (ISRC), standartinis knygos numeris (ISBN), standartinis muzikos leidinio numeris (ISMN), standartinis audiovizualinis numeris (ISAN), standartinis muzikos kūrinio kodas (ISWC), standartinis teksto kodas (ISTC);</p> <p><i>dokumentų valdymas</i>: teorija, procesai, dokumentų metaduomenų vadyba, darbo proceso su dokumentais analizė, dokumentų valdymo reikalavimų formulavimas standartuose;</p> <p><i>informacijos ir dokumentų laikymas</i>: standartų katalogai, ilgalaikis dokumentų saugojimas, rašmenų kodai, dėžutės ir aplankai popieriui ir pergamentui laikyti, įrašų, atspaudų ir kopijų popieriuje patvarumas ir ilgalaikiškumas.</p>
01.140.30 Administravimo, prekybos ir pramonės dokumentai	Šalių pavadinimų kodai.
01.140.40 Leidyba	<i>Leidinio įforminimas</i> : periodinio leidinio, teikinio,

	antraštinio lapo, rašytinių dokumentų skyrių ir poskyrių numeravimas, vertimų pateikimas, nugarėlių antraštės, tezių pateikimas; publikacijų antraščių sutrumpinimas, rodyklių sudarymas. <i>popierius, įrišimas</i> : popierius dokumentams, įrišimo medžiagos ir būdai, įrišimas bibliotekoms ir archyvams.
35.040 Ženklių rinkiniai ir informacijos kodavimas	Bibliografinių duomenų apdorojimo ženklai, kirilicos abėcėlės koduotų ženklių aibės plėtinys ne slavų kalboms bibliografinių duomenų apsikeitimui.
35.240.30 Informacijos technologija informavimo, dokumentavimo veikloje ir leidyboje	<i>Informacijos saugojimas</i> : saityno duomenų išsaugojimas (WARC failo formatas). <i>Informacijos apdorojimas</i> : elektroninio rankraščio rengimas ir ženklimas SGML kalba, Dublin Core elementų rinkinys, MARC formato bibliografiniai įrašai XML kalba, bibliotekų ir giminingų organizacijų identifikatorius. <i>Informacijos perdavimas ir mainai</i> : informacijos mainų tarp duomenų apdorojimo sistemų formatas, bibliografinių duomenų elementai, skirti mainams, elektroninių dokumentų kopijų tarp kompiuterinių sistemų mainų formatas, kultūros paveldo informacijos mainų ontologija. <i>Informacijos paieška</i> : interaktyvios teksto paieškos komandos, atvirųjų sistemų tarpusavio ryšys (tarpbibliotekinis abonementas), informacijos paieškos protokolas Z39.50, fondų pateikties informacijos schema.
85.060 Popierius ir kartonas	Archyvinių dokumentų popierius.

Standartų, galimų naudoti atminties institucijose su skaitmeninimu susijusioje veikloje, yra beveik visuose Tarptautinės standartų klasifikacijos skyriuose, priskirtinuose ISO/TC 46 „Information and documentation” standartizacijos sričiai. Tokie tarptautiniai standartai skirti užtikrinanti sistemų daugiakalbiškumą, taip pat galimi vartoti transliteracijos ir transkripcijos, rašmenų kodų, vienkablių ir daugiakablių tezaurų kūrimo, informacijos saugojimo, perdavimo ir mainų, taip pat išteklių apdorojimo, paieškos, informacijos kodavimo bei kitų informacinių procesų standartai.

Bibliotekos, muziejai ir archyvai bei kitos dokumentavimo institucijos naudoja tuos pačius standartus, kurie užtikrina įprastus dokumentavimo ir informacinius procesus. Dauguma atminties institucijų gali taikyti tarptautinius

leidybai skirtus standartus, taip pat vartoti sunormintą terminiją, tarptautinę standartinę dokumentų numeravimo sistemą, glaudinti informaciją, paisyti informacijos ir dokumentų laikymo, archyvams perduodamų dokumentų, popieriaus bei įrišimo reikalavimų.

Tik bibliotekų, archyvų ar muziejų veiklai skirta nedaug ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartų. Dauguma tarptautinių informacijos ir dokumentavimo srities standartų yra universalūs ir gali būti taikomi visose atminties institucijose ir kitose dokumentavimo įstaigose.

Atlikus ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengtų standartų pagal Tarptautinės standartų klasifikaciją analizę buvo nustatyti informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos objektai ir aspektai. Teminė ir kiekybinė ISO/TC 46 analizė parodė, kad tik maža technikos komiteto parengtų standartų dalis tinka bendrai bibliotekų, muziejų ir archyvų veiklai, kuri susijusi su skaitmeninimu. Tarp skatintinų naudoti Europos Komisijos inicijuotuose projektuose minimi informacijos paieškos Z39.50 protokolai, vienkablių ir daugiakablių tezaurų kūrimo, ontologijų, išteklių metaduomenų Dublin Core, dokumentų valdymo standartai.

Todėl atminties institucijos siekdamos integruoti kultūros išteklius į šalies, Europos ar pasaulio mastu kuriamas sistemas taiko ne tik ISO/TC 46 „Information and documentation“, bet ir kitų Tarptautinės standartizacijos organizacijų technikos komiteto parengtus standartus, taip pat pripažintus *de facto* standartus. Galimų taikyti atminties institucijose standartų įvairovė skatina įsitraukti ir aktyviau dalyvauti standartizacijos veikloje, kurioje galima atstovauti įgaliojusios institucijos interesams ir labiau pažinti gretimų sričių institucijų veiklą.

3. STANDARTIZACIJOS VEIKLOS TYRIMAS LST TK 47 „INFORMACIJA IR DOKUMENTAVIMAS“ PAGRINDU

3.1. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos ir plėtros analizė

1997 metų pabaigoje Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos kurdamas ir tobulindamas standartizacijos sistemą, pakeitė standartų projektų rengimo ir standartų tvirtinimo tvarką [41]. Remiantis nacionalinės standartizacijos darbų organizavimo tvarka standartams rengti turėjo būti sudaromas atitinkamos standartizacijos srities technikos komitetas, kuriame atstovaujimų institucijų įgaliojimai atstovai sprendimus priima bendru sutarimu.

Vienas pagrindinių Lietuvos standartizacijos principų – pirmenybės teikimas tarptautinei ir Europos standartizacijai. Tuo tikslu buvo nustatyta tarptautinių ir Europos standartų priėmimo Lietuvos standartais tvarka, o technikos komitetas tapo vienu svarbiausių standartizacijos veiklos kolektyvinių subjektų, kuriame atliekami pagrindiniai standartizacijos procesai.

Nuoseklus ir sistemingas požiūris į pagrindinius standartizacijos principus ir tikslus padėjo sukurti informacijos ir dokumentavimo standartizavimo srities sistemos gaires Lietuvoje. 1998 metų pabaigoje Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos kreipėsi į Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centrą kaip į instituciją, daugiausia nuveikusia tarptautinių standartų pritaikymo Lietuvos poreikiams srityje, skatindamas atsižvelgti į nuostatą vis labiau taikyti tarptautinius standartus. Bibliografijos ir knygotyros centras tuo metu vertimo būdu jau buvo parengęs kelis Lietuvos standartų projektus, susijusius su tarptautine standartine numeravimo sistema, kuriuos Lietuvos standartizacijos departamentas buvo patvirtinęs Lietuvos standartais.

1998 m. lapkričio 11 d. LST TK 47 steigiamajame susirinkime dalyvavo 2 Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos atstovai, po vieną

atstovą iš Lietuvos medicinos, Lietuvos mokslų akademijos, Lietuvos technikos bibliotekų, taip pat po vieną Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Vilniaus universiteto atstovą [136]. LST TK 47 ketinta pavadinti „Bibliotekininkystė ir bibliografija“, tai rodė standartizuotinas veiklos sritis ir pasirinkimą tapti atitiktiniu ISO/TC 46/SC9 komitetu, taip pat ir įgaliotųjų atstovų profesiją ir institucinę priklausomybę. Penki ekspertai atstovavo bibliotekoms, vienas iki 2001 metų – Vilniaus universitetą.

Siekiant užtikrinti vieningą standartizacijos politiką bibliotekininkystės srityje [38, 1] 1998 m. gruodžio 31 d. Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktoriaus įsakymu buvo sudarytas technikos komitetas ir nustatyta jo veiklos sritis, kuri apėmė bibliotekininkystę ir bibliografiją. LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ nuostatuose numatyta, kad technikos komiteto atstovai galėjo *nekliudomai propaguoti komiteto tikslus ir uždavinius ir dalyvauti tarptautinių ir Europos standartizacijos organizacijų, kurių nariais yra Departamentas, atitinkančių jų technikos komitetų sritį, veikloje – rengiant tarptautinius ir Europos standartus* [38, 2]. Nuostatuose buvo numatyta, kad technikos komiteto buveinė ir metodinis standartizacijos centras yra Bibliografijos ir knygotyros centras.

Taigi technikos komitetas tapo vieninteliu Lietuvoje subjektu atsakingu už bibliotekininkystės ir bibliografijos standartizacijos veiklą galinčiu *teikti pasiūlymus dėl tarptautinių ir Europos standartų priėmimo Lietuvos standartais bibliotekininkystės ir bibliografijos srityje* ir oficialiai dalyvauti tarptautinėje ar Europos atitinkamos srities standartizacijos veikloje bei *teikti informaciją nustatyta tvarka komiteto nariams ir suinteresuotoms organizacijoms* [38, 3].

Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komiteto TC 46 pakomitečio SC9 „Identification and description“ veikla tuo metu buvo laikytina pagrindine LST TK 47 standartizacijos sritimi. Tokį pasirinkimą pirmiausia lėmė tai, kad šiame pakomitetyje buvo daugiausia parengtų standartų tuo metu labiausiai reikalingų bibliografijos tarnyboms ir pradėtai kurti Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemai. Kita vertus,

LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ veikloje dalyvavo tik penkių didžiųjų Lietuvos bibliotekų įgaliotieji atstovai, kurie standartizacijos veikloje reiškė juos įgaliojusios institucijos nuomonę.

Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2002 m. sausio mėn. TK 47 „Bibliotekininkystė“ prašymu kreipėsi į Tarptautinę standartizacijos organizaciją dėl narystės stebėtojo teisėmis technikos komitete ISO/TC 46 „Information and documentation“ ir jo pakomitečiuose [167]. Po mėnesio iš ISO Centrinio sekretoriato buvo gautas patvirtinimas dėl narystės [224] ir Lietuvos standartizacijos departamento nustatyta tvarka LST TK 47 tarptautiniu lygmeniu pradėjo bendradarbiauti ir tapo atitiktiniu ISO/TC 46 „Information and documentation“ technikos komitetu.

LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ nariu stebėtoju buvo patvirtintas visuose keturiuose Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ pakomitečiuose – ISO TC 46/SC 4 „Computer applications in information and documentation (dabar „Technical interoperability“), ISO TC 46/SC 8 „Quality – Statistics and performance evaluation“, ISO TC 46/SC 9 „Identification and description“, ISO TC 46/SC 11 „Archives/records management“.

2003 m. gegužės mėnesį Romoje Tarptautinės standartizacijos organizacijos surengtame technikos komiteto ISO/TC 46 „Information and documentation“ metiniame susitikime pirmą kartą dalyvavo Lietuvos atstovai. LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ pirmininkės ataskaitoje, teiktoje Lietuvos standartizacijos departamentui, pabrėžiami trys pagrindiniai aspektai, kuriais dalyvavimas tarptautinio lygmens susitikime, turėjo didelę reikšmę Lietuvos atminties institucijų integracijai šalies mastu ir jų integracijai į Tarptautinės standartizacijos organizacijos veiklą. Visų pirma ši patirtis buvo naudinga susipažinti *su ISO organizacine-funkcine struktūra ir jos veiklos strategija*, oficialus atstovavimas sudarė galimybę susipažinti *su atskirų ISO/TC 46 darbo grupių bei pakomitečių vykdoma veikla bei rengiamais standartais*, taip pat

buvo užmegzti nauji profesiniai ryšiai bei numatyta *kaip patobulinti LST TK 47 veiklą* [211].

2003 m. birželio mėn. buvo priimtas sprendimas iš esmės pertvarkyti technikos komiteto TK 47 „Bibliotekininkystė“ organizacinę struktūrą, įtraukti naujus narius ir priimti jų įgaliotuosius atstovus bei papildyti technikos komiteto turinį naujomis standartizacijos sritimis. Lietuvos standartizacijos departamento direktorius pritarė tokiai pertvarkai ir pabrėžė, nors *prioritetas skiriamas Europos standartams*, tačiau LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ neturi atitiktinio CEN komiteto, todėl jo veikla remiasi ISO/TC 46 technikos komiteto standartizacijos sritimis ir jo parengtais standartais, taikomais bibliotekininkystės ir informacijos veikloje [137].

Bibliotekos pirmiausia siekė įvesti tvarką valstybinės bibliografinės apskaitos, spaudos ir bibliotekų statistikos bei su šia veikla susijusios leidybos srityse, todėl atsižvelgiant į LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ narių poreikius Lietuvos standartais daugiausiai buvo perimta ISO/TC 46/SC 9 parengtų standartų. Kuriant Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą buvo remtasi ISO/TC 46/SC 4 parengtais standartais, skirtais sistemų funkciniam suderinamumui užtikrinti, juos taikant tiesiogiai, neperėmus Lietuvos standartais. Tačiau kitų ISO/TC 46 „Information and documentation“ pakomitečių parengti informacijos ir dokumentavimo tarptautiniai standartai nebuvo siūlyti perimti Lietuvos standartais dėl to, kad kitos atminties institucijos, išskyrus bibliotekas, nedalyvavo nacionalinėje standartizacijos veikloje ir neturėjo galimybių tai padaryti.

Kai LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ tapo atitiktiniu ISO/TC 46 „Information and documentation“ technikos komitetu ir visų jo pakomitečių nariu stebėtoju atsirado galimybė ir būtinybė sudaryti sąlygas standartizacijos veikloje dalyvauti visoms atminties institucijoms ir kitoms organizacijoms, turinčioms interesų informacijos ir dokumentavimo standartizacijos veikloje.

2003 m. sudaryto technikos komiteto LST TK 47 pakomitečio PK 1 „Informacinis ir lingvistinis aprūpinimas“ sudėtį ir turinį lėmė ISO/TC 46/SC 4, SC 8 ir SC 9 standartizuojamų sričių specifika, bei ISO/TC 46 sekretoriato

rengiamų standartų standartizacijos objektai. LST TK 47 antrajam pakomitečiui PK 2 „Archyvų/dokumentų vadyba“ buvo priskirta ISO/TC 46/SC 11 standartizacijos sritis, susijusi su dokumentų valdymu archyvuose ir iš dalies ISO/TC 46/SC 4 veiklos sritis susijusi su informacinių sistemų funkcinio suderinamumu.

Kaip rodo 2003–2004 m. technikos komiteto veiklos dokumentų analizė LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ toliau buvo sistemingai pertvarkomas. Pagrindinė permainų ir plėtros kryptimi tapo naujų institucijų, siekiančių dalyvauti standartizacijos veikloje, įtraukimas į technikos komitetą. Buvo tvirtinami komiteto narių ir jų atstovų įgaliojimai, svarstomas nuostatų projektas [139], kuris buvo priimtas LST TK 47 veiklos pagrindu [140]. 2003 m. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ naujais nariais buvo patvirtintos valstybės, mokslo institucijos ir privati įmonė, dirbanti Lietuvos informacinių sistemų ir programinės įrangos kūrimo srityje.

2004 m. į technikos komiteto veiklą įsitraukė Lietuvos muziejai. Naujai sukurtam technikos komiteto pakomitečiui LST TK 47 PK 3 „Muziejai“ buvo pavesta atsakomybė už muziejų veiklos standartizavimą ir standartus. Nors kaip patys muziejų įgaliotieji atstovai pastebėjo, kad beveik nėra ISO standartų muziejams, tačiau muziejams dalyvavimas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje suteikė galimybę rengti originalių nacionalinių standartų projektus arba *Amerikos ar kitų šalių standartus įforminti kaip nacionalinius, kai nėra atitinkamų tarptautinių ar Europos standartų* [141].

Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos siekdamas užtikrinti nuoseklią standartizacijos veiklą informacijos ir dokumentavimo srityje ir įvertindamas beveik pusantrų metų vykusią LST TK 47 pertvarką ir plėtrą 2004 m. kovo mėn. įteisino technikos komiteto įgaliotųjų atstovų susirinkimo teikiamus protokoluose nutarimus. Lietuvos standartizacijos departamento direktoriaus įsakymu buvo pakeistas LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ pavadinimas į LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“, patvirtinti nauji technikos komiteto nuostatai. Praplėsta LST TK 47 veiklos sritis įvardyta *kaip veiklos, susijusios su bibliotekomis,*

dokumentavimo ir informacijos centrais, bibliografavimo ir referavimo tarnybomis, archyvų ir dokumentų vadyba, informacijos mokslu ir leidyba, standartizacija ir nustatyta, kad ji *atitinka Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) technikos komiteto ISO/TC 46 „Information and documentation“ veiklos sritį* [138, 2].

Atnaujinto ir pertvarkyto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ sekretoriatu Lietuvos standartizacijos departamento įsakymu ir technikos komiteto nuostatais patvirtintas Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centras. Nuostatuose numatyta, kad *kiekviena suinteresuota institucija, kurios veikla susijusi su LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos sritimi, gali tapti komiteto nare bei dalyvauti jo veikloje, siūlyti įrašytinus į jos standartų programą darbus* [138, 7]. Taigi technikos komiteto veiklos pertvarka buvo vykdoma atsižvelgiant į vis labiau europiniu ir pasauliniu mastu pastebimą atminties ir kitų institucijų kultūrinės integracijos tendenciją, kurios viena sąlygų yra standartizacinė integracija.

Savanoriškas dalyvavimas ir atvira galimybė dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje bei didėjantis standartų poreikis pavienėse įvairaus informacijos ir dokumentavimo profilio įstaigose bei bendroje institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo, išsaugojimo, sklaidos ir prieigos veikloje lėmė naujų suinteresuotų narių išitraukimą į technikos komiteto veiklą. 2006–2007 m. į technikos komitetą LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ savo įgaliotuosius atstovus delegavo valstybės archyvas, vykdomosios valdžios institucija, visuomeninis transliuotojas ir šalies kino rinkoje veikianti privati įmonė [142]. Šie duomenys leidžia teigti, kad standartizacijos poreikis augo ne tik popierinius dokumentinius išteklius turinčiose, bet ir garso bei vaizdo medžiagą kaupiančiose ir teikiančiose prie jos prieigą įstaigose.

Tokiais ištekliais disponuojančių įstaigų susidomėjimas standartizacija ir konkrečių standartų poreikis pastebimas ne tik nacionalinėje, bet ir tarptautinėje, ypač Europos lygmens standartizacijos veikloje. 2005 m.

Europos lygmeniu buvo pradėtas darbas siekiant suderinti kinematografinių darbų katalogavimo ir indeksavimo praktikas. Tuo tikslu buvo sudaryta Europos standartizacijos komiteto Techninės tarybos tikslinė darbo grupė CEN/BT/TF 179 „Cinematographic Works“ (dabar CEN/TC 372), kurios tikslas parengti du Europos standartų projektus, susijusius su kinematografinių darbų metaduomenimis ir filmų identifikavimu, apimančiu bendrąsias katalogavimo ir indeksavimo taisykles.

Pagal nuostatuose patvirtintą veiklos sritį technikos komitetas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ siekė aktyviau dalyvauti Europos standartizacijos komiteto Techninės tarybos tikslinės darbo grupės veikloje ir 2007 m. sudarė naują pakomitetį, kurio veiklos sritis susijusi su standartizacija kinematografinių kūrinių srityje [197, 2]. Kadangi nuo 2004 m. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos yra Europos standartizacijos komiteto narys, tai atitiktinio nacionalinio technikos komiteto įgaliotieji atstovai dalyvavo rengiant Europos standartų projektus.

Lietuvos nacionalinio audiovizualinio paveldo katalogavimui ir indeksavimui niekada nebuvo naudojami jokie specialiai kinematografiniams kūriniams skirti Europos standartai. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ pakomitečio „Kinematografijos kūriniai“ ekspertai turėjo galimybę dalyvauti rengiant Europos standartų projektus. Valerijos Jusevičiūtės teigimu, tai padėjo Lietuvai integruotis į Europos Sąjungos audiovizualinio paveldo informacinę erdvę, palengvino vidaus ir tarptautinę veiklą audiovizualinio paveldo kaupimo, tvarkymo, išsaugojimo ir naudojimo srityse [102]. 2008 m. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ir Lietuvos standartizacijos departamento pastangomis surengtas Europos standartizacijos komiteto CEN/TC 372 susitikimas Vilniuje, kuriame buvo svarstomi kinematografinių kūrinių metaduomenų ir filmų identifikavimo standartų projektai.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ kasmet rengdamas Lietuvos standartizacijos departamento tvirtinamą standartų programą

įsipareigoja parengti standartų projektus, kuriuos Lietuvos standartais tvirtina departamentas. 2010 m. sausio mėn. duomenimis yra 48 galiojantys informacijos ir dokumentavimo srities standartai [135]. Lietuvos standartais perimta daugiau kaip pusė visų ISO/TC 46 parengtų standartų. Visi Lietuvos standartai, išskyrus vieną, yra tapatūs ISO/TC 46 parengtiems ir Tarptautinės standartizacijos organizacijos patvirtintiems standartams.

Atminties ir kitos institucijos, išvelgdamos standartizacijos būtinybę ir teikiamą naudą, savanoriškai dalyvauja technikos komiteto veikloje. 2008 m. pradžios duomenimis LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje dalyvavo 19 narių, tarp kurių yra bibliotekos, archyvai, muziejai, taip pat valstybės, mokslo institucijos ir privačios įmonės bei 23 ekspertai [197, 5–6], atstovaujantys minėtus narius.

Taigi įvairūs informacijos ir dokumentavimo sektoriai į nacionalinę standartizacijos veiklą įsitraukė suvokdami standartizacijos veiklos reikšmę, plėsdami paslaugų spektrą, bendradarbiaudami su šalies ir užsienio institucijomis, siekdami integruoti savo išteklius į europines ar pasaulines kultūros išteklių duomenų bazines. Atminties institucijos atsiliespė į rinkos poreikį teikti paslaugas, naudojantis šiuolaikinių technologijų teikiamomis galimybėmis, prisidėti prie informacinės ir žinių visuomenės kūrimo infrastruktūros.

Atlikus LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įkūrimo ir plėtros analizę, paremtą technikos komiteto veiklos dokumentais, galima teigti, kad standartizacijos atminties institucijose iniciatorės buvo bibliotekos. Technikos komitetas nuosekliai, atsakingai ir išvalgiai kuriamas, numatant galimą plėtros perspektyvą. Daugiapakopė technikos komiteto LST TK 47 pertvarka parodė, kad standartizacijos nariai ir jų įgaliojimai atstovai siekdami realizuoti atstovaujamos įstaigos standartų poreikį bei įtvirtinti tarpsektorinės integracijos pamatą, aktyviai domėjosi standartizacijos veikla ir galimybėmis į ją įsitraukti bei taikyti įvairias priemones, kurios padėtų siekiant standartizacijos tikslo.

Apibendrinant galima teigti, kad kryptingai pertvarkius technikos komitetą LST TK 47 suburta stipri kompetentingų ekspertų grupė, kuri galėtų atstovauti Lietuvai Tarptautinėje standartizacijos organizacijoje ir Europos standartizacijos komitete, teikti pastabas ir pasiūlymus rengiant standartų projektus, konsultuoti standartizacijos veiklos klausimais besidominčius asmenis ir propaguoti standartizacijos veiklą.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos analizė parodė, kad nesat kito institucinio darinio, vienijančio bibliotekas, muziejus ir archyvus, technikos komitetą galima laikyti tarpsektorinės partnerystės forma. Įgaliotieji atstovai, technikos komitete atstovaujantys visų tipų atminties institucijas ir kitas su informacijos ir dokumentavimo sritimi susijusias įstaigas, yra svarbus standartizacijos veiklos subjektas, dalyvaujantis atminties institucijų kultūrinės ir standartizacinės integracijos procesuose.

3.2. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos metodologija

2009 m. duomenimis Lietuvos standartizacijos departamente prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos buvo įkurti 77 įvairių sričių technikos komitetai. 2010 m. kovo mėn. buvo paskelbta apie 81-ojo technikos komiteto „Kultūros vertybių išsaugojimas“ įsteigimą [135].

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos plane nurodoma, kad technikos komiteto *veikla susijusi su bibliotekomis, dokumentavimo ir informacijos centrais, muziejais, archyvų ir dokumentų vadyba, informacijos mokslu ir leidyba, kinematografinių kūrinių* [145, 1]. Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos interneto svetainėje technikos komiteto veiklos sritis apibrėžta kaip – *informacijos ir dokumentavimo veiklos, dokumentų valdymo, metaduomenų, bibliografinių formatų, leidybinio įforminimo, standartinės numeracijos sistemos, terminijos standartizavimas* [135]. Taigi technikos komiteto veiklos sritis apima ISO ir CEN atitiktinių technikos komitetų veiklos sritis. LST TK 47 savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos standartizacijos

įstatymu, Lietuvos standartizacijos departamento direktoriaus įsakymais, technikos komiteto nuostatais, standartų programa, technikos komiteto veiklos programa ir kitais dokumentais. Jame lygiomis teisėmis dalyvauja atminties, valstybinio, mokslo, viešojo ir privataus sektoriaus institucijos ir jų įgaliotieji atstovai.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų tyrimas atliktas naudojant anketinės apklausos metodą, taip pat remiantis standartizacijos veiklos modelių, technikos komiteto veiklos dokumentų analizės rezultatais. Technikos komitetą laikant tarpsektorinės partnerystės forma siekta iširti ekspertų požiūrį į standartizacijos veiklos subjektą, objektą, tikslus, procesus, priemones ir rezultatus bei bibliotekų, muziejų ir archyvų integraciją standartizacijos aspektu. Tyrimo respondentais buvo pasirinkti visi 23 technikos komiteto ekspertai. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų visuminė apklausa atlikta 2009 m. balandžio-gegužės mėnesiais.

Tyrimo laikomasi nuomonės, kad siekiant išnagrinėti technikos komiteto narių standartizacijos praktiką, nuomonę apie standartizacijos veiklą, jos perspektyvą atminties institucijų integracijos procese bei informacijos ir dokumentavimo srities standartų taikymą Lietuvoje, tikslinga tirti visų LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų nuomonę. Taip pat manoma, kad LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertai geriausiai išmano standartizacijos veiklos ypatumus ir gali kompetentingai vertinti standartizacijos reiškinius, nes dalyvaudami technikos komiteto veikloje reiškia įgaliojusios organizacijos nuomonę ir įgyja standartizacijos veiklos įgūdžių.

Remiantis standartizacijos veiklos teoriniu modeliu keliama hipotezė, kad dalyvavimas standartizacijos veikloje gali tapti atminties institucijų glaudesnio bendradarbiavimo pagrindu, kuris gali pasireikšti kaip standartizacinė integracija. Manoma, kad pastebimas didėjantis standartų poreikis, todėl ekspertams turėtų būti svarbu dalyvauti ne tik nacionalinėje standartizacijos veikloje, bet atstovauti Lietuvai Europos ar tarptautinio

lygmens standartizacijos organizacijų atitiktiniuose technikos komitetuose, siekiant integruoti savo žinias bendram standartizacijos tikslui pasiekti.

Anketos sudarymas. Tyrimui naudojama anketa buvo sudaryta remiantis standartizacijai skirtų publikacijų, Tarptautinės standartizacijos organizacijos ir Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos oficialių dokumentų ir kitų tekstų analizės rezultatais. Respondentams pateikta anketa (žr. 1 priedą), sudaryta remiantis nuostata, kad ISO standartai gali būti naudojami visose bibliotekose, muziejuose, archyvuose ir kitose institucijose, kuriose atliekama informacijos ir dokumentavimo veikla. Kompleksinis požiūris į standartizacijos veiklą leidžia pažinti jos subjektus, objektus, procesus, priemones, rezultatus ir tikslus.

Anketą sudaro 11 uždarų, 13 atvirų ir 25 pusiau uždari klausimai, kai paliekama vietos išsakyti kitai nuomonei. Iš 49 anketos klausimų 13 – demografinių (institucija, kuriai atstovauja, eksperto išsilavinimas, profesija, pareigos, patirtis dirbant standartizacijos srityje, amžius ir kt.). Septyni klausimai skirti individualiems standartizacijos subjektams kaip svarbiausiam standartizacijos veiklos sandui (individualaus subjekto savybėms, atrankai, suinteresuotumui dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje, kompetencijai ir kt.). Penkiuose klausimuose ekspertų prašoma išsakyti savo nuomonę apie standartizacijos veiklos objektus (įvardyti sritis, kuriose atstovaujamos įstaigos vartoja standartus, bibliotekose, muziejuose ar archyvuose galimus standartizuoti objektus, bendrai galimas standartizuoti sritis). Penkiais klausimais siekiama sužinoti respondentų nuomonę apie standartizacijos tikslus (tikėtiną naudą, kuri gali būti pasiekta įvedant optimalią tvarką, taupant išteklius ir gerinant kokybę). Šeši anketos klausimai padeda atskleisti technikos komiteto standartizacijos veiklos procesus (standartų taikymo galimybes, dalyvavimą standartų rengimo ir viešinimo procesuose). Aštuoni klausimai skirti sužinoti respondentų nuomonę apie standartizacijos veiklos priemones, kurios standartizacijos veiklos modelyje laikomos jungiančiąja visos veiklos grandimi (būdai, veiksmai, informacinės

technologijos, komunikacijos priemonės, kurios užtikrina veiklos procesų atlikimą). Penkiais klausimais siekta atskleisti ekspertų požiūrį į standartizacijos rezultatus (standartus, jų taikymą ir visuomeninį poreikį). Respondentai galėjo rinktis vieną ar kelis tinkamus atsakymus bei išsakyti savo nuomonę.

Bandomojo tyrimo atlikimas. Siekiant užtikrinti duomenų patikimumą, įvertinti anketos objektyvumą ir suprantamumą buvo atliktas bandomasis tyrimas. Tuo tikslu 2009 m. kovo mėn. buvo atliktas devynių LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų, skirtingų organizacijų įgaliotųjų atstovų anketinis tyrimas. Atsižvelgiant į gautų užpildytų anketų rezultatus, buvo patikslintos klausimų formuluotės, klausimų eiliškumas.

Apklausų duomenų analizės ir statistinio apdorojimo procedūros. Anketinės apklausos būdu gautų LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos duomenų analizei naudotas SPSS 11.5 versijos statistinės analizės paketas. Atlikta požymių priklausomumo analizė ir nustatyti ryšiai tarp kintamųjų. Ryšiai tarp kokybinių požymių buvo vertinami Chi kvadrato (χ^2) kriterijumi, naudojama p-reikšmė. χ^2 kriterijus atsako į klausimą, ar požymiai priklausomi arba ar kelios skirtingos populiacijos tam tikro požymio atžvilgiu yra vienodos (homogeniškos). Remiantis χ^2 pasiskirstymo dėsnio α lygmens kritinės reikšmės lentelės duomenimis ir nustatytu laisvės laipsnių skaičiumi (df) buvo apskaičiuota χ^2 kriterijaus reikšmė. Naudotas statistinių hipotezių patikimumo žymuo, kai $p < 0,05$ – kintamasis yra statistiškai reikšmingas.

Ryšiai tarp kiekybinių požymių buvo vertinami apskaičiuojant Pearson koreliacijos koeficientą R. Koreliacijos koeficiento įverčio realizacija r (tiesinės priklausomybės tarp kintamųjų kiekybinio įvertinimo kriterijus) turi tokias savybes:

$-1 \leq r \leq 1$. Kuo r reikšmė absoliučiau didumu arčiau 1, tuo tiesinė Y priklausomybė nuo X stipresnė. Jeigu $r > 0$, tai didėjant X, didėja ir Y. Jeigu $r < 0$, tai didėjant X, Y mažėja;

r priklauso nuo duomenų homogeniškumo. Kuo $x_1, x_2, \dots, x_n$ arba $y_1, y_2, \dots, y_n$ vienodesni, tuo r mažesnis. Jeigu visi x vienodi, tai $r = 0$.

Aprašomoje statistikoje laikomasi sutarimo, kokią koreliaciją laikyti stipria. Stipri koreliacija gali būti ir neigiama (kai r arti -1). Koreliacija silpna, kai r arti nulio.

Vizualiai pateikiant surinktus ir apdorotus statistinius duomenis naudojami grafiniai ir skaitiniai duomenų vaizdavimo būdai parengti Microsoft Excel 2000 programa. Atlikto tyrimo požymių priklausomumo analizės diagramos pateiktos 2 priede.

3. 3. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausos rezultatai

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos subjektais. Respondentų demografiniai duomenys tyrime analizuojami plačiau, kadangi ekspertai vertinami kaip individualūs standartizacijos subjektai, kurie standartizacijos veiklos modelyje užima svarbią vietą. Gauti duomenys leidžia sukurti apibendrintą individualaus standartizacijos subjekto, LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įgaliotojo atstovo, vaizdą.

Dauguma respondentų dirba bibliotekoje (26 %), kiek mažiau archyve, valstybės įstaigoje ir privačioje įmonėje (apie 17 %), dar mažiau muziejuje (13 %) ir aukštojoje mokykloje (apie 9 %) (žr. 8 lentelę). Tai, kad daugiausia atstovų yra iš bibliotekų galima paaiškinti tuo, kad technikos komiteto įkūrimo iniciatorė ir koordinatore buvo Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, o valstybinės reikšmės bibliotekos standartizacijos veikloje dalyvavo nuo LST TK 47 įkūrimo pradžios. Archyvai, valstybės įstaigos, muziejai, aukštosios mokyklos ir privacios įmonės išitraukė vėliau, o standartizacijos veikloje suinteresuota dalyvauti tik ta aukštoji mokykla (jos padalinys), kurioje dėstomi dalykai susiję su LST TK 47 standartizacijos srities specifika

8 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal atstovaujama instituciją

Institucija	Respondentų skaičius	Procentais
Biblioteka	6	26
Muziejus	3	13
Archyvas	4	17
Aukštoji mokykla	2	9
Valstybės įstaiga	4	17
Privati įmonė	4	17
Iš viso	23	100

Atliekant analizę buvo nustatytas respondentų amžiaus ir atstovaujamos institucijos ryšys (žr. 2 priedą, 1 diagramą). Paaiškėjo, kad beveik pusė respondentų yra 51-60 m. (apie 43 %), dirbantys bibliotekoje, muziejuje arba archyve. Apie vieną ketvirtadalį (26 %) sudaro 30-40 m. respondentai, tarp kurių yra dirbančių valstybės įstaigose ir 4 % aukštojoje mokykloje, 41-50 m. amžiaus ekspertų (26 %) daugiausia atstovauja bibliotekoms (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių ir atstovaujama institucija

Jūs dirbate?	Jūsų amžius?					Iš viso
	iki 30 m.	30-40 m.	41-50 m.	51-60 m.	61 m. ir daugiau	
Bibliotekoje	0	0	2	2	2	6
Muziejuje	0		0	3	0	3
Archyve	0	1	0	3	0	4
Aukšt. mokykloje	0	1	1	0	0	2
Valstybės įstaigoje	1	3	0	0	0	4
Privačioje įmonėje	0	1	1	2	0	4
Iš viso	1	6	4	10	2	23

Keturi penktadaliai LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įgaliotųjų atstovų yra moterys, kurių 50 % yra 51-60 metų amžiaus (žr. 10 lentelę). Vyrai sudaro apie vieną ketvirtadalį visų respondentų, 80 % vyrų amžius siekia 30-40 metų. Mažiausiai respondentų yra iki 30 metų ir daugiau

nei 61 metų amžiaus moterų, tokio amžiaus grupėje vyrų technikos komiteto ekspertų nėra (žr. 2 priedą, 2 diagramą).

10 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį

Jūsų lytis:	Jūsų amžius?					Iš viso
	iki 30 m.	30-40 m.	41-50 m.	51-60 m.	61 m. ir daugiau	
Moteris	1	2	4	9	2	18
Vyras	0	4	0	1	0	5
Iš viso	1	6	4	10	2	23

Visi LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įgaliotieji atstovai, turi aukštąjį išsilavinimą. Beveik vienas ketvirtadalis ekspertų turi, o apie dešimtadalis respondentų siekia įgyti mokslinį laipsnį (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal mokslinį laipsnį

Ar turite mokslinį laipsnį?	Ar siekiate įgyti mokslinį laipsnį?		Iš viso
	Taip	Ne	
Taip	0	5	5
Ne	2	16	18
Iš viso	2	21	23

Didžioji dalis įgaliotųjų atstovų įgiję humanitarinio profilio specialybes – istoriko, filologo ar bibliotekininko, tik du respondentai yra techninio profilio specialybės atstovai (žr. 12 lentelę). Tyrimo duomenys parodė, kad 26 % respondentų eina direktoriaus pavaduotojų arba vyriausiųjų specialistų pareigas, 30 % skyriaus vedėjų, po 4 % eina centro vedėjo, prodekano, docento, analitiko pareigas.

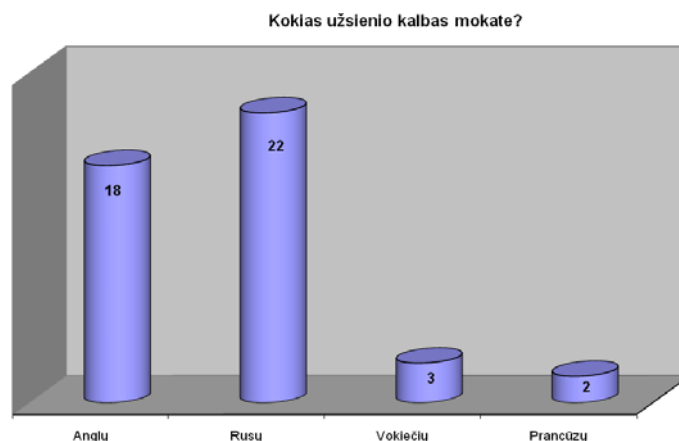
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal įgytą specialybę

Specialybė (pagal išsimokslinimą)	Atsakymų skaičius	Procentais
Bibliotekininkas (bibliografas)	7	31
Istorikas	7	31
Filologas	5	22

Informatikas	1	4
Inžinierius sistemotechnikas	1	4
Kultūrinės veiklos vadybininkas	1	4
Žurnalistas	1	4
Iš viso	23	100

Anketos klausimų atsakymų apie užsienio kalbų mokėjimą analizė rodo, kad 78 % LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų moka anglų, 95% – rusų, 13 % – vokiečių, apie 7 % – prancūzų kalbas, apie pusę respondentų moka dvi, dažniausiai anglų ir rusų, užsienio kalbas (žr. 3 diagramą). Tai, kad beveik 100 % respondentų nurodo mokantys rusų kalbą rodo, kad technikos komiteto veikloje dalyvauja vidutinio ir vyresnio amžiaus ekspertai.

3 diagrama. **Respondentų pasiskirstymas pagal užsienio kalbų mokėjimą**

Kaip parodė tyrimas dauguma respondentų užima vadovaujančias pareigas atstovaujamoje įstaigoje, moka užsienio kalbų, tai rodo jų aukštą kvalifikaciją ir kompetenciją bei įstaigų vadovų požiūrį į standartizacijos veiklą, atstovavimo technikos komitete lygį. Dauguma bibliotekas atstovaujančių respondentų LST TK 47 veikloje dalyvauja nuo jo įkūrimo pradžios, t. y. 1998 metų. Archyvai, muziejai, aukštoji mokykla, valstybės įstaigos ir privačios įmonės savo atstovams įgaliojimus suteikė po 2003 metų, prasidėjus technikos komiteto pertvarkai.

Kitas svarbus technikos komiteto ekspertų kompetencijos aspektas – respondentų darbo stažas atstovaujamoje organizacijoje. Tyrimo duomenimis per keturis penktadalius respondentų dirba daugiau nei 10 metų darbovietėje, kuriai atstovauja technikos komitete (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. Respondentų darbo stažas atstovaujamoje organizacijoje

Koks Jūsų darbo stažas darbovietėje, kuriai atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?	Atsakymų skaičius	Procentais
Mažiau kaip 5 metai	2	9
5-10 metų	3	13
Daugiau kaip 10 metų	18	78
Iš viso	23	100

Ekspertams svarbu ne tik dalyvauti standartizacijos veikloje, bet ir domėtis standartais, jų taikymo galimybėmis. Geriausiai tai įvykdoma, jeigu ekspertams darbe dažniau tenka naudoti standartus (žr. 14 lentelę). Du respondentai savo tiesioginiame darbe nesidomi tarptautiniais standartais, vienas domisi nuo 1992 m., kai buvo pradėta Lietuvos bibliografinės apskaitos pertvarka. Savo tiesioginiame darbe tarptautiniais standartais beveik po lygiai respondentų domisi mažiau kaip 5 metus, 5-10 metų ir daugiau kaip 10 metų.

14 lentelė. Respondentų domėjimasis tarptautiniais standartais tiesioginiame darbe

Ar Jums tenka tiesioginiame darbe domėtis tarptautiniais standartais?	Atsakymų skaičius	Procentais
Daugiau kaip 10 metų	6	27
Mažiau kaip 5 metus	7	30
5-10 metų	7	30
Kita nuomonė	3	13
Iš viso	23	100

Darbo stažą atstovaujamoje organizacijoje galima tiesiogiai sieti su domėjimusi tarptautiniais standartais tiesioginiame darbe (žr. 2 priedą, 3 diagramą). Nustatyta, kad respondentų, kurių darbo stažas siekia daugiau nei

10 metų arba mažiau kaip 5 metus tiek pat laiko domisi tarptautiniais standartais. Tarp respondentų, dirbančių atstovaujamoje darbovietėje daugiau kaip 10 metų, atsakymai įvairuoja labiau. Tačiau beveik pusė ekspertų ISO standartais domisi nuo 5 iki 10 metų arba daugiau kaip 10 metų (žr. 15 lentelę), tai gali būti sietina atstovavimo LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ laikotarpiu.

15 lentelė. Respondentų atsakymų dėl darbo stažo ir domėjimosi standartais priklausomumo lentelė

Ar Jums tenka tiesioginiame darbe domėtis tarptautiniais standartais?	Koks Jūsų darbo stažas darbovietėje, kuriai atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?						Iš viso
	Mažiau kaip 5 metai	Proc.	5-10 metų	Proc.	Daugiau kaip 10 metų	Proc.	
Mažiau kaip 5 metus	2	9	1	4	4	17	7
5-10 metų	0	0	1	4	6	26	7
Daugiau kaip 10 metų	0	0	1	4	5	22	6
Kita nuomonė	0	0	0	0	3	13	3
Iš viso	2	9	3	13	18	78	23

Apibendrinus respondentų, LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įgaliotųjų atstovų demografinius duomenis, galime pateikti tokį individualaus standartizacijos subjekto statistinį modelį. Tai 51-60 m. moteris, turinti aukštąjį išsilavinimą, mokanti užsienio kalbą ir bibliotekoje, muziejuje arba archyve einanti vadovujančias pareigas, savo atstovaujamoje institucijoje dirbanti daugiau nei 10 metų ir tiesioginiame darbe besidominti tarptautiniais standartais. Toks apibendrintas individualaus standartizacijos subjekto, LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ eksperto, vaizdas leidžia teigti, kad šiuo metu įstaigos, įgalioja standartizacijos veikloje dalyvauti aukščiausios kvalifikacijos, mokančius užsienio kalbą, turinčius darbo patirties su standartais specialistus, tačiau šioje veikloje nedalyvauja visų su

informacijos ir dokumentavimo veikla susijusių institucijų ir privačių įmonių nariai ir jų įgaliojami atstovai.

Tolesnei individualaus standartizacijos subjekto analizei skirta grupė klausimų, kuriais siekta išsiaiškinti apie atstovavimo LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ sąlygas ir galimybes, subjektų dalyvavimo šioje veikloje vertinimą, jų dalykines savybes. Todėl respondentų buvo teirautasi, kaip technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija juos vertina. Apklausos duomenys parodė, kad daugiausiai ekspertų savo įstaigose yra vertinami kaip dalyko žinovai (specialistai), beveik po lygiai atsakiusiųjų teigė, kad yra vertinami kaip informacijos ir dokumentavimo srities žinovai arba išsakė kitą nuomonę, mažiausiai respondentų mano, kad yra vertinami kaip išmanantys tarptautinės standartizacijos ypatumus (žr. 16 lentelę).

16 lentelė. **Technikos komiteto narių ekspertų vertinimo rezultatai**

Ar Technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija vertina Jus kaip:	Atsakymų skaičius	Procentais
Tarptautinės standartizacijos žinovą	2	9
Informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos žinovą	4	18
Kaip dalyko žinovą (specialistą)	17	74
Kita nuomonė	5	22

Respondentų, išsakiusių kitokią nuomonę, atsakymai įvairuoja. Biblioteką atstovaujantis respondentas mano, kad yra *vertinamas kaip informacijos paieškos, tvarkymo, apskaitos specialistas, bet ne standartizacijos žinovas*, kitas biblioteką atstovaujantis respondentas negalėjo atsakyti į šį klausimą. Aukštosios mokyklos paskirtas ekspertas esąs *vertinamas kaip dėstytojas, dėstantis įvairius dalykus ir besigilinantį į juos*. Vienas muziejaus įgaliojusias atstovas mano, kad į šį klausimą *geriau atsakytų tik organizacijos vadovai*, tuo tarpu ekspertas, atstovaujantis archyvą teigia, kad šia jo veikla organizacija *nesidomi*. Tokia atsakymų sklaida rodo, kad penktadalis technikos komiteto įgaliojusių atstovų nėra glaudžiai susiję su standartizacija, o juos įgaliojusios organizacijos nedaug dėmesio skiria standartizacijos veiklai.

Tuo tarpu respondentų atsakymų kaip jie būdami ekspertais, vertina savo dalyvavimą LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje analizė parodė, kad didžioji jų dalis gauna daugiau standartizacijos žinių (78 %) ir tai jiems padeda tiesioginiame darbe (52 %). Trečdalis respondentų mano, kad dalyvavimas padeda tobulėti standartizacijos srityje. Gerokai mažiau teigia, kad tenka aktyviai dalyvauti technikos komiteto veikloje arba gali jaustis informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos specialistais (žr. 17 lentelę). Respondentas, atstovaujantis biblioteką, pasirinkęs atvirą atsakymą *kita nuomonė* nurodė, kad dar nėra dalyvavęs šio komiteto veikloje, nes yra naujas žmogus, pakeitęs prieš tai buvusį, kitas respondentas mano, kad dalyvavimas technikos komiteto veikloje padeda sėkmingiau taikyti būtinus standartus ir integruoti atminties institucijas bendriems tikslams. Muziejų atstovaujantis ekspertas tikisi, kad darbas technikos komitete padės pakelti jo, kaip muziejininko, kuris artimiausiais metais turėtų rūpintis Lietuvos muziejinių vertybių skaitmeniniu, kvalifikaciją ir prisidės prie muziejuose naudojamų standartų rengimo ir tobulinimo. Taigi dauguma ekspertų vertindami savo veiklą technikos komitete ją sieja su naujomis žiniomis ir galimybe arba perspektyva jas taikyti darbe ar rengiant standartų projektus, kita vertus, jie nemana aktyviai dalyvaujantys technikos komiteto veikloje arba esą informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos specialistais.

17 lentelė. **Technikos komiteto ekspertų savivertės rezultatai**

Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?	Atsakymų skaičius	Procentais
Jaučiuosi informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos specialistas	1	4
Aktyviai dalyvauju technikos komiteto veikloje	1	4
Padeda tobulėti standartizacijos srityje	7	30
Padeda tiesioginiame darbe	12	52
Gaunu daugiau standartizacijos žinių	18	78
Kita nuomonė	3	13

Remiantis ekspertų duomenų analize buvo patikrinti ryšiai tarp technikos komitete įgaliojusios atstovauti organizacijos ir pačių ekspertų dalyvavimo technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“

vertinimų (žr. 2 priedą, 4 diagramą). Tikrinant požymių nepriklausomumą formuluojame hipotezę : H_0 – Ar savęs vertinimas dalyvaujant technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas nepriklauso nuo technikos komitete įgaliojusios atstovauti organizacijos vertinimo ir H_1 – Ar savęs vertinimas dalyvaujant technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ priklauso nuo technikos komitete įgaliojusios atstovauti organizacijos vertinimo. Požymiai statistiškai reikšmingai nepriklausomi ($\chi^2 = 7,155$; $df = 9$; $p > 0,621$). Todėl galima daryti išvadą, kad tiriamieji požymiai yra nepriklausomi, t. y. savęs vertinimas dalyvaujant technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas nepriklauso nuo technikos komitete įgaliojusios atstovauti organizacijos vertinimo. Tarp požymių yra silpna koreliacija ($r = 0,135$) (žr. 18 lentelę).

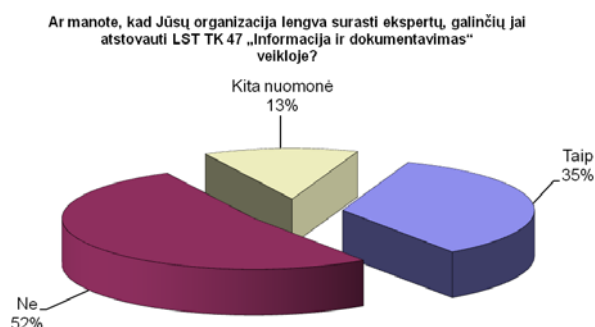
18 lentelė. **Ryšiai tarp ekspertų savivertės ir įgaliojusios organizacijos vertinimo**

Ar Technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija vertina Jus kaip:	Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?				Iš viso
	Padedu tiesioginiame darbe	Gaunu daugiau standartizacijos žinių	Padedu tobulėti standartizacijos srityje	Kita nuomonė	
Tarptautinės standartizacijos žinovą	1	1			2
Kaip dalyko žinovą (specialistą)	6	8	3		17
Informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos žinovą	1	1	1	1	4
Kita nuomonė	2	2	1		5
Iš viso	10	12	5	1	28

$\chi^2 = 7,155$; $df = 9$; $p > 0,621$; $r = 0,135$

Kaip rodo tyrimo rezultatai, tinkamų ekspertų suradimas organizacijoje, suinteresuotoje dalyvauti standartizacijos veikloje yra svarbi ir atsakinga užduotis. Kas antras respondentas teigia, kad surasti ekspertų, kurie atstovautų jų įstaigai, yra sudėtinga, o trečdalis respondentų teigia, kad jų įstaigai nesunku surasti, kas jai galėtų atstovauti technikos komiteto veikloje (žr. 4 diagramą).

4 diagrama. Respondentų nuomonė apie ekspertų suradimą

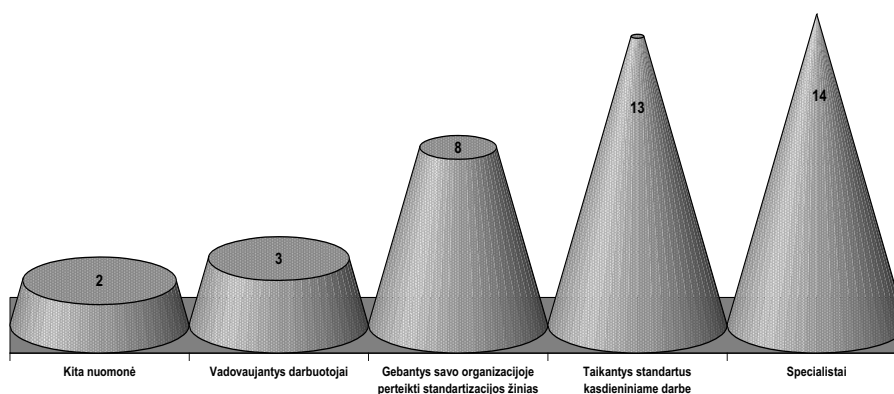
Kitą nuomonę išreiškę respondentai mano, kad galima rasti *įvairių muziejų specialistų savo srities žinovų*, tačiau vienas valstybės instituciją atstovavęs respondentas mano, kad *surasti ekspertų nelengva*, panašiai mano ir biblioteką atstovaujantis ekspertas teigdamas, kad *labai nedaug yra specialistų norinčių dalyvauti TK 47 veikloje* ir įvardija priežastis, kurios lemia tokią padėtį, *nes mokslo tiriamasis darbas yra „užslėptas“ ir jis neužskaitomas, materialiai neatlyginamas. Todėl labai menka motyvacija iš specialistų pusės dalyvauti šioje veikloje.*

Remiantis standartizacijos veiklos modeliu nustatyta, kad ekspertų dalyvavimas, jų erudicija, kompetencija, dalykinės ir komunikacinės savybės yra vienas svarbiausių technikos komiteto sėkmingos ir veiksmingos veiklos veiksmų. Neretai šios savybės siejamos su individualaus subjekto tam tikromis pareigomis ar pozicija kolektyve.

61 % respondentų atsakydami į klausimą, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“, įvardija specialistus, 57 % mano, kad tai turėtų būti darbuotojai, taikantys standartus kasdieniniame darbe, 35 % teigia, kad technikos komiteto veikloje turėtų dalyvauti gebantys savo organizacijoje perteikti standartizacijos žinias, vos 13 % linkę manyti, kad tai turėtų būti vadovaujantys darbuotojai (žr. 5 diagramą).

5 diagrama. **Respondentų nuomonė apie tai, kas turėtų dalyvauti technikos komiteto veikloje**

Kaip Jūs manote, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

7 % respondentų išsakę kitą nuomonę mano, kad technikos komiteto veikloje turėtų dalyvauti ir *savo srities specialistai*, ir *taikantys standartus darbe*, taip pat *gebantys perteikti žinias* bei *mąstantys strategiškai, besidomintys kitomis (gretutinėmis) sritimis* – ne tik savo sritimi, turintys *potraukį mokslo tiriamajam darbui*. Iš esmės tai patvirtina didžiosios respondentų dalies nuomonę, kad technikos komitete atstovauti organizacijai turėtų dalyko žinovai ir darbuotojai, kurių darbas susijęs su standartų taikymu.

Pagal respondentų vertinimus darytina išvada, kad standartizacijos veiklai organizacija turėtų skirti geriausius savo srities žinovus, kompetentingus, plačios erudicijos darbuotojus, pageidautina tuos, kurių darbas susijęs su standartų taikymu ar žiniomis apie juos, tačiau nebūtinai vadovaujančias pareigas užimančius asmenis.

Tyrimo duomenų analizė leido patikrinti ryšius tarp ekspertų suradimo ir nuomonės apie tai, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje (žr. 2 priedą, 5 diagramą). Tikrinant požymių nepriklausomumą keliamo hipotezę – H_0 – Ekspertų, galinčių organizacijai

atstovauti LST TK 47, suradimas nepriklauso nuo nuomonės, kas turėtų dalyvauti technikos komitete ir H_1 – Ekspertų, galinčių organizacijai atstovauti LST TK 47, suradimas priklauso nuo nuomonės, kas turėtų dalyvauti technikos komiteto veikloje. Nustatyta, kad tiriamieji požymiai statistiškai nepriklausomi ($\chi^2 = 7,427$; $df = 8$; $p > 0,491$), t. y. ekspertų, galinčių organizacijai atstovauti LST TK 47, suradimas nepriklauso nuo nuomonės, kas turėtų dalyvauti technikos komitete. Tarp požymių yra silpna teigiama koreliacija ($r = 0,248$) (žr. 19 lentelę).

19 lentelė. Ryšiai tarp nuomonės apie ekspertų suradimą ir atstovavimą LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje

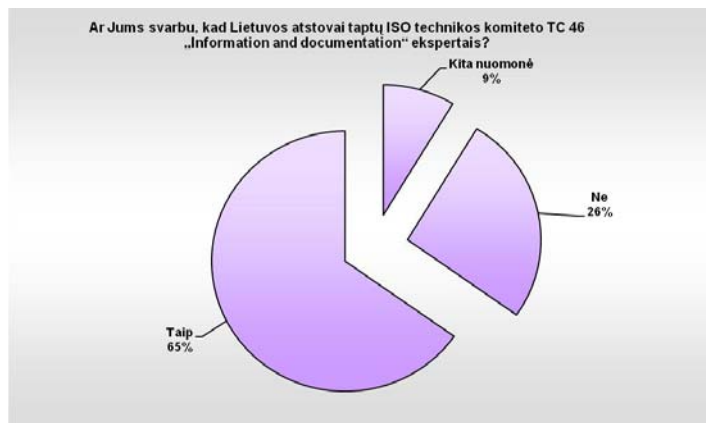
Ar manote, kad Jūsų organizacijai lengva surasti ekspertų, galinčių jai atstovauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?	Kaip Jūs manote, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?					Iš viso
	Vadovaujantys darbuotojai	Specialistai	Taikantys standartus kasdieniniame darbe	Gebantys savo organizacijoje perteikti standartizacijos žinių	Kita nuomonė	
Taip	1	3	3	1		8
Ne	1	4	5	1	1	12
Kita nuomonė		1		2		3
Iš viso	2	8	8	4	1	23

$\chi^2 = 7,427$; $df = 8$; $p > 0,491$; $r = 0,248$

Nuo 2002 m. technikos komitetas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ turi nario stebėtojo statusą atitiktiniame Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komitete. Tikroji narystė Lietuvos atstovams leistų dalyvauti ekspertų teisėmis rengiant tarptautinių standartų projektus. Daugiau nei pusė respondentų teigia, kad tai yra svarbu, penktadalis mano, kad nereikėtų siekti tikrosios narystės ISO/TC 46 „Information and documentation“ (žr. 6 diagramą). Du kitą nuomonę išsakę igaliojė atstovai akcentuoja finansavimo problemą.

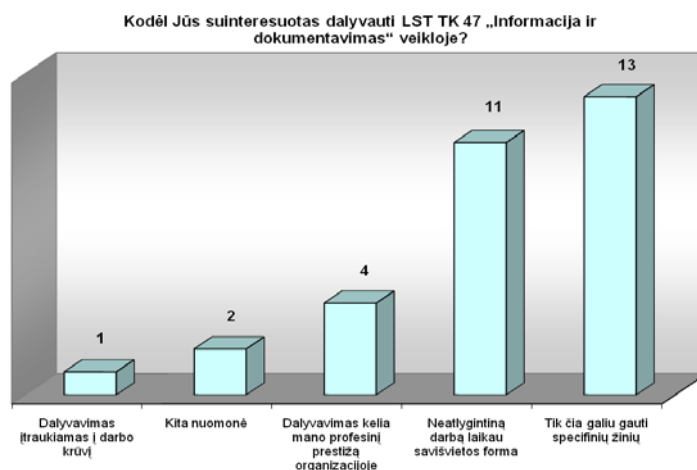

6 diagrama. Respondentų nuomonė apie Lietuvos atstovavimą ISO/TC 46 „Information and documentation“

Nagrinėjant standartizacijos veiklos sandus nustatyta, kad individualaus standartizacijos subjekto suinteresuotumas dalyvavimu standartizacijos veikloje yra būtina efektyvios ir aktyvios veiklos sąlyga. Respondentai buvo paprašyti išsakyti savo nuomonę, kodėl jie asmeniškai suinteresuoti dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje (žr. 7 diagramą). Kas antras ekspertas teigia, kad tik čia gali gauti specifinių žinių ir neatlygintą darbą laiko savišvietos forma. 17 % arba kas šeštas respondentas linkęs manyti, kad dalyvavimas standartizacijos veikloje kelia jo profesinį prestižą organizacijoje. Nei vienas respondentas negalėjo pasakyti, kad šis darbas papildomai apmokamas, tačiau vienas teigia, kad jo dalyvavimas technikos komiteto veikloje įtraukiamas į darbo krūvį.

7 diagrama. Respondentų suinteresuotumas dalyvauti technikos komiteto veikloje

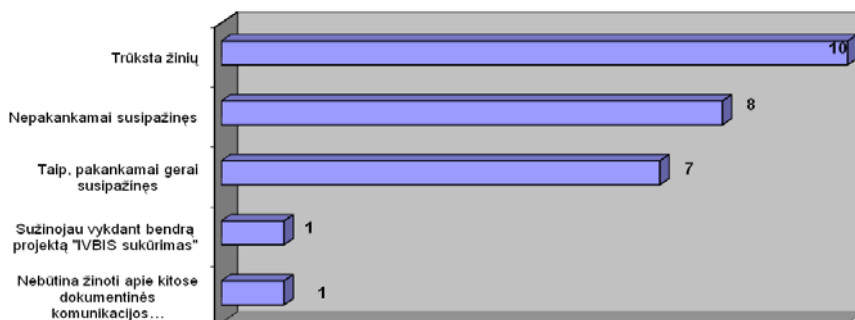

Kitą nuomonę išsakę respondentai, atstovaujantys technikos komitete biblioteką mano, kad *gauna specifinių žinių ir kažkuria prasme tai kelia profesinį prestižą* bei teigia, kad *visuomet buvo svarbu, kad šalies bibliografinė apskaita būtų organizuojama tarptautiniu lygmeniu*. Taigi ekspertų nuomonės tyrimas patvirtino hipotezę, kad dalyvavimas standartizacijos veikloje suteikia papildomų, svarbių žinių bei suteikia didesnę įvertį.

Tyrimas parodė, kad ekspertai domisi gretimuose sektoriuose taikomais tarptautiniais standartais, yra pakankamai susipažinę su galimybe juos taikyti bibliotekose, muziejuose ir archyvuose. Kitą nuomonę išsakęs biblioteką atstovaujantis respondentas teigia, kad susipažinęs *pakankamai gerai, bet žinių trūksta* (žr. 8 diagramą).

8 diagrama. Respondentų nuomonė apie tarptautinių standartų taikymą atminties institucijose

Ar, Jūsų nuomone, esate pakankamai susipažinęs, su galimybe bibliotekose, muziejuose ir archyvuose taikyti tarptautinius standartus?

Apibendrinus ekspertų apklausos apie standartizacijos subjektus rezultatus galima teigti, kad dalyvavimas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje yra savotiška individualių subjektų standartizacijos mokykla. Darbas technikos komitete yra neapmokamas, tačiau tai yra savišvietos forma, tik čia galima įgyti specifinių žinių, taikyti jas darbe, subrandinti profesinį pranašumą, pakelti profesinį prestižą. Nors respondentams trūksta žinių apie galimus bendrai taikyti bibliotekose, muziejuose ir archyvuose tarptautinius standartus, tačiau standartizacijos veikloje dalyvauja įvairių atminties ir kitų su informacijos ir dokumentavimo veikla susijusių įstaigų įgaliotieji atstovai. Tai suteikia tarpsektorinės bendrystės ir kultūrinės bei standartizacinės integracijos galimybes.

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos objektais. Kuriant standartizacijos veiklos modelį buvo prieita išvados, kad standartizacijos veiklos objektas yra objektyvios realybės sritis, į kurią nukreiptos subjekto pastangos. Ekspertų apklausos metu siekta sužinoti individualių subjektų, atstovaujančių įvairias institucijas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje, nuomonę apie jų organizacijose standartizuotinas sritis (žr. 20 lentelę).

20 lentelė. **Veiklos sritys, kuriose atstovaujama organizacija naudoja standartus**

Archyvai
Dokumentų tvarkymas ir aprašymas. Dokumentų rengimas. Informacinės sistemos „Lietuvos archyvų fondų sąvadas“ kūrimas. Vaizdo ir garso dokumentų saugojimas, aprašymas, tvarkymas, skaitmeninimas. Rašytinių dokumentų restauravimas, įrišimas, skaitmeninimas, mikrofilmavimas, mikrofilmų ryškinimas, kopijavimas ir skaitmeninimas.
Bibliotekos
Statistika, bibliografinis aprašas. Bibliotekų veiklos apskaita. Literatūros tvarkymas, bibliografinė apskaita. Bibliotekinės, bibliografinės ir informacinės veiklos reglamentavimas. Bibliotekos veiklos statistika (dokumentų apskaita, vartotojų informacinis aptarnavimas ir kt.). Įvairių laikmenų (knygų, vaizdinės, fotografinės medžiagos ir kt.) saugojimas, apskaita, skaitmeninimas. Priešgaisrinės apsauga, darbo sauga ir higiena, ryšių sistemos. Bibliografinis aprašas, archyvų aprašas, restauravimas, konservavimas, fondų apskaita.
Muziejai
Muziejaus bibliotekoje. Muziejinių vertybių apskaitos, saugojimo, pervežimo, pristatymo visuomenei (viešųjų prieigų kūrimo), interneto svetainių, duomenų bazių kūrimo srityse. Rašytinėje ir kompiuterizuotoje muziejaus rinkinių apskaitoje.
Aukštoji mokykla
Skaitmeninimo projektai. Bibliografinių nuorodų sudarymas.
Valstybės įstaiga
Vidaus administravimo srityje, vykdant specialiąsias funkcijas. Informacijos technologijų srityje. Standartai naudojami įstaigai vykdant vidaus administravimo ir specialiąsias funkcijas; daugiau – vykdant pastarąsias. Dokumentų valdymas, dokumentų saugojimo reikalavimai.
Privačios įmonės
Dokumentų įforminimas, kino kopijų apskaita, įkainių formavimas. Programinės įrangos kūrimo veikloje

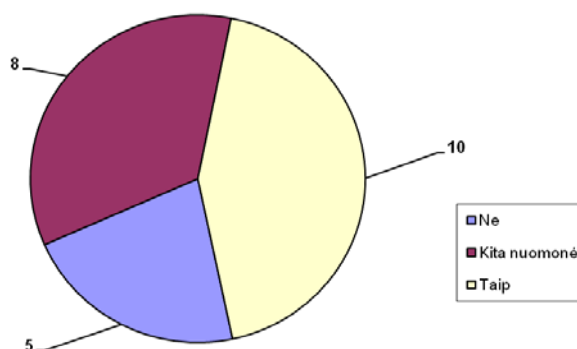
Pagal susistemintus respondentų į atvirą klausimą duomenis apie standartizuotinas veiklos sritis, galime spręsti, kad pirmiausia standartai taikomi pagal jų atstovaujamos organizacijos atliekamas funkcijas, t. y.

standartai taikomi savo organizacijos reikmėms. Tačiau skaitmeninimas kaip veikia imli standartizacijai minima visose atminties institucijose. Nors skaitmeninimas muziejuose nepaminėtas kaip atskira sritis, kuriai taikomi standartai, tačiau tai savaime suprantama kuriant eksponatų duomenų bazes ir užtikrinant internetinę prieigą.

Siekiant išsiaiškinti požiūrį į bendrų standartų taikymo atminties institucijose perspektyvą, respondentų buvo teirautasi, ar tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose. Beveik pusė jų atsakė teigiamai, apie 20 % respondentų mano, kad tai neįmanoma (žr. 9 diagramą).

9 diagrama. **Respondentų nuomonė apie tų pačių tarptautinių standartų taikymą atminties institucijose**

Ar, Jūsų nuomone, tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose?

Trečdalis respondentų išsakė kitą nuomonę, kurioje nepaisant atsakymų formuluotės teigiama, kad jeigu standartai atitinka veiklos pobūdį, gali būti bendrai taikomi. Tokiu atveju bendrų tarptautinių standartų taikymas atminties institucijose *priklauso nuo konkretaus standarto objekto ir jo pritaikymo galimybės* arba *priklauso nuo situacijos*. Bibliotekų atstovas mano, kad *šiuo metu turinio standartai labai skiriasi, tačiau jie yra harmonizuojami, siekiant suderinti skirtingų žinybų aprašymo objektus*. Muziejų įgaliotojo atstovo nuomone, bendrų standartų taikymas *priklauso nuo šių institucijų veiklos kompiuterizavimo tikslų. Jei tikslai apsiriboja galimybe keistis*

metaduomenimis ar tik jų pateikimu interneto vartotojui – tuomet gali. Jei tikslai sudėtingesni – atsiranda būtinybė įsivesti specifinius profesinius standartus.

Teigiamai atsakę respondentai pagrindė savo nuomonę teigdami, kad tų pačių tarptautinių standartų taikymą bibliotekose, muziejuose ir archyvuose lemia *panašūs tikslai, veikla, saugomos vertybės, panašus pateikimo, aprašymo pobūdis; tarpinstitucinė daugialypė sąveika; paieška, bendradarbiavimas*, taip pat tai, kad standartai taip ir kuriami, kad galėtų būti taikomi to paties tipo reiškiniais įvairiose aplinkose.

Pabrėžiamas siekis *suderinti skirtingų žinybų aprašymo objektus. Ypač aktualu metaduomenų bei skaitmeninių objektų aprašymas, ilgalaikis išsaugojimas ir sklaida*. Taip pat akcentuojama *atminties institucijų idėja, taigi šios institucijos turi labai panašius tikslus, panašias veiklas, tad gali taikyti ir panašius standartus*. Privačios įmonės atstovas savo nuomonę grindžia tuo, kad *visos šios institucijos kartu atlieka vieną bendrą funkciją – užtikrina informacijos saugojimą (tik tos informacijos pobūdis kiekvienu atveju yra kitoks), [...] standartai, kurie apibrėžia bendruosius techninius protokolus ir paslaugas, kaip XML, HTTP, el. paštas ir pan. taikomi net nesusimąstant*.

Keli bibliotekas atstovaujantys respondentai mano, kad tie patys tarptautiniai standartai negali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, nes tai *skirtingos sferos; kadangi skirtingos organizacijų funkcijos; saugomi skirtingi dokumentai, kurie tvarkomi, apskaitomi ir prieinami skirtingai*. Tačiau muziejų įgaliotasis atstovas mano, kad *kai kurie gali būti taikomi, tačiau ne visi*.

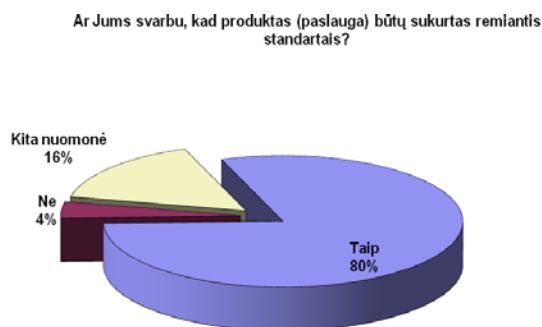
Išanalizavus gautus ekspertų apklausos duomenis apie standartizacijos objektus galima teigti, kad kiekviena atstovaujama LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ organizacija turi savo reikmes, kurioms taiko standartus. Dauguma respondentų mano, kad tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose, nes tam turi įtakos *panašūs atminties institucijų tikslai, veikla, aktyvėjantis bendradarbiavimas, metaduomenų ir objektų aprašymo vienodinimas*. Pastebima, kad

metaduomenų standartizacijos lygmuo išskiriamas kaip tikrai galimas bibliotekų, muziejų ir archyvų vieningų standartų taikymo atvejis.

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos tikslais. Ekspertų apklausos duomenys patvirtina teoriniame standartizacijos veiklos modelyje suformuluotus tikslus, kai taikant standartus išreiškiami visuomeniniai interesai, kuriuos įgyvendinus pasiekiamas standartizacijos tikslas – taikyti standartus ir patenkinti visuomenės poreikius pagaminti ir vartoti kokybišką produktą, teikti ir gauti tinkamą paslaugą ar našiai atlikti procesą ir efektyviai naudoti visokeriopus išteklius.

Daugiau kaip keturi penktadaliai respondentų teigia, kad jiems svarbu, ar produktas (paslauga) yra sukurtas remiantis standartais (žr. 10 diagramą). Vienas ekspertas neturi nuomonės šiuo klausimu, tačiau likusieji kitą nuomonę išsakę respondentai mano, kad standartų taikymas daro teigiamą poveikį produkto kokybei ir darnai. Taigi, dauguma respondentų patvirtina teiginį, kad pagal standarto rekomendacijas sukurtas produktas yra patikimesnis, saugesnis, kokybiškesnis.

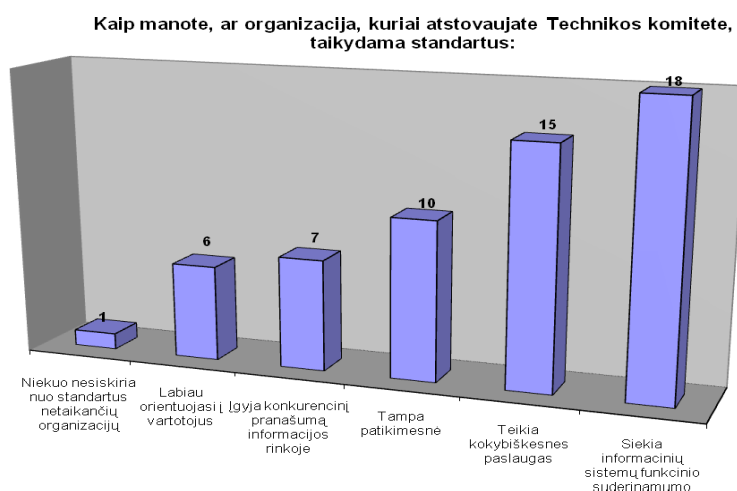
10 diagrama. **Respondentų nuomonė apie standarto taikymo svarbą**

Tyrimo rezultatai parodė, kad visos technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ atstovaujamos institucijos taiko standartus savo veikloje. Apie 70 % respondentų teigia, kad tokiu būdu jų organizacija

siekia informacinių sistemų funkcinio suderinamumo, teikia kokybiškesnes paslaugas. Beveik pusė visų respondentų mano, kad taikydama standartus jų organizacija tampa patikimesnė, o apie 30 % teigia, kad tokiu būdu įgyjamas konkurencinis pranašumas informacijos rinkoje ir labiau orientuojamasi į vartotojus (žr. 11 diagramą).

11 diagrama. **Respondentų nuomonė dėl taikančios standartus organizacijos**

Remiantis ekspertų atsakymais buvo patikrinti ryšiai tarp galimybės tarptautiniame lygmenyje dalyvauti rengiant standartų projektus ir atstovaujamos organizacijos standartų taikymo naudos (žr. 2 priedą, 6 diagramą).

Tikrinant požymių nepriklausomumą keliamo hipotezę – H_0 – Lietuvos atstovų tapimas ISO technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ ekspertais nepriklauso nuo taikomų standartų socialinio ir ekonominio efekto ir H_1 – Lietuvos atstovų tapimas ISO technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ ekspertais priklauso nuo taikomų standartų socialinio ir ekonominio poveikio atstovaujamai organizacijai.

Nustatyta, kad šie požymiai statistiškai nepriklausomi ($\chi^2 = 5,571$; $df = 8$; $p > 0,695$). Taigi galima teigti, kad tiriamieji požymiai yra nepriklausomi, t.

y. Lietuvos atstovų tapimas ISO/ TC 46 „Information and documentation“ ekspertais nepriklauso nuo taikomų standartų socialinio ir ekonominio poveikio. Tarp požymių yra labai silpnas koreliacinis ryšys ($r = 0,038$) (žr. 21 lentelę).

21 lentelė. **Ryšys tarp nuomonės apie atstovaujamą organizaciją taikančią standartus ir Lietuvos atstovavimo galimybės ISO/TC 46 „Information and documentation“**

Kaip manote, ar organizacija, kuriai atstovaujate Technikos komitete, taikydama standartus:	Ar Jums svarbu, kad Lietuvos atstovai taptų ISO technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ ekspertais?			Iš viso
	Taip	Ne	Kita nuomonė	
Igyja konkurencinį pranašumą informacijos rinkoje	3	2	1	6
Tampa patikimesnė	4			4
Teikia kokybiškesnes paslaugas	3	2		5
Labiau orientuojasi į vartotojus	2			2
Siekia informacinių sistemų funkcinio suderinamumo	3	2	1	6
Iš viso	15	6	2	23

$\chi^2 = 5,571$; $df = 8$; $p > 0,695$; $r=0,038$

Išanalizavus respondentų atsakymus pastebėtas ryšys tarp ekspertų darbo stažo atstovaujamoje institucijoje ir nuomonės apie standartų taikymo toje organizacijoje poveikį. Nustatyta, kad kuo didesnis darbo stažas, tuo labiau respondantai linkę manyti, kad organizacija, kuriai atstovaujama technikos komitete tampa patikimesnė, įgyja konkurencinį pranašumą informacijos rinkoje, teikia kokybiškesnes paslaugas ir siekia informacinių sistemų funkcinio suderinamumo (žr. 2 priedą, 7 diagramą).

Respondentai atsakydami į atvirą klausimą, kokią naudą turi jų atstovaujama organizacija technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ daugiausia nurodo informacinę ir komunikacinę vertę, nors vienas respondentas teigia, kad *tiesiogiai* jų organizacija *neturi jokios naudos*, kitas negalėjo atsakyti. Vis dėlto dauguma respondentų nurodo, kad jų organizacija *įgyja naujų žinių ir kontaktų; vyksta informacijos sklaida, pozicijos išsakymas, dalyvavimas standartų vertime; turint daugiau*

informacijos apie standartus bus paprasčiau [juos] taikyti; organizacijos atstovo tiesioginis dalyvavimas komiteto veikloje sudaro galimybę sėkmingiau taikyti standartus įstaigos darbe; įgytos žinios taikomos darbe, bendraujant su kitomis atminties institucijomis ir įgyvendinant tarptautinius projektus; įstaiga turi galimybę plačiau pažvelgti į savo veiklą ir susipažinti su tarptautiniu požiūriu į vieną ar kitą jos veiklos aspektą; gaunama daugiau standartizacijos žinių, galimybę detaliau susipažinti su tarptautine praktika; teikia kokybiškesnes paslaugas, labiau orientuojasi į vartotojus, siekia informacinių sistemų funkcinio suderinamumo; padeda neatsilikti standartizacijos srityje. Tačiau nepamirštama pridurti, kad Lietuvos standartizacijos departamentas, neturėdamas nuosavų specialistų, „naudojasi“ kviestiniais, dirbančiais be atlygio (bent jau dalyvaujančiais posėdžiuose ir reaguojančiais į e. LST).

Nagrinėjant teorinio standartizacijos veiklos modelio tikslų sandą nustatyta, kad formuluojant standartizacijos tikslus atsiskleidžia socialinė ir ekonominė standartizacijos paskirtis, standartai taikomi, siekiant įvesti tvarką tam tikroje veiklos srityje, efektyviai naudoti ir taupyti išteklius, pagerinti visuomenės gyvenimo kokybę. Respondentų buvo prašoma įvardyti priežastis, kurios skatina taikyti Lietuvos standartus bibliotekose, muziejuose, archyvuose ir jų atstovaujamoje įstaigoje.

Atlikus ekspertų apklausos duomenų analizę paaiškėjo, kad bibliotekas atstovaujančių respondentų nuomone taikomi Lietuvos standartai reikalingi palengvinti ir kokybiškai atlikti joms paskirtas funkcijas, kurios visų pirma susijusios su dokumentų aprašymu, katalogavimu, paieška, informacijos pateikimu paieškos sistemose ir aptarnavimu *nuotoliniu būdu – per viešuosius prieigos taškus*, taip pat bibliotekų statistikos duomenų tvarkyba ir mainais. Atliekant socialines bibliotekų funkcijas pabrėžiamas ir ekonominis standartų taikymo aspektas – *informacijos mainų tarp bibliotekų, vartotojų aptarnavimo gerinimo poreikis, informacinių sistemų kaštų mažinimas; operatyvus, šiuolaikiškas skaitytojų aptarnavimas (taip pat ir), įstaigos veiklos įvairiapusis pristatymas*. Bibliotekose standartai taikomi ir dalyvaujant *nacionaliniuose ir*

tarptautiniuose skaitmeninimo projektuose; siekiant informacinių sistemų funkcinio bei turinio ir informacinių sistemų suderinamumo.

Respondentų nuomone muziejuose, kaip ir bibliotekose, Lietuvos standartai taikomi atliekant muziejų pagrindines funkcijas, susijusias su muziejinių vertybių aprašymo suvienodinimu, katalogavimu, pateikimu informacijos paieškos sistemose. Respondentai pastebi standartų taikymo poreikį siekiant skaitmeninio *turinio ir informacinių sistemų suderinamumo, dalyvaujant nacionaliniuose ir tarptautiniuose skaitmeninimo projektuose.* Lietuvos standartai gali būti naudingi *lyginamajai analizei, tiek tarptautiniu, tiek kitais mastais ir lygmenimis.* Ekonominę standartizacijos poveikį galima patirti teikiant *kokybiškesnes paslaugas muziejų lankytojams, interneto vartotojams, edukatoriams, tyrinėtojams,* taip pat siekiant tenkinti *vartotojų aptarnavimo gerinimo poreikį, mažinti informacinių sistemų kaštus, modernizuoti muziejinių vertybių apskaitą ir jų tyrinėjimus.*

Įvardydami, kodėl reikėtų taikyti standartus archyvuose, respondentai teigia, kad tai padeda *suformuoti vieningą dokumentų valdymo praktiką; suvienodinti dokumentų aprašymą, katalogavimą bei informacijos apdorojimą ir pateikimą informacijos paieškos sistemose, teikti kokybiškesnes paslaugas; siekti suvienodinti veiklos metodus ir požiūrius į juos, įvairiapusio įstaigos veiklos pristatymo, užtikrinti specialių dokumentų valdymui sukurtų sistemų suderinamumą ir funkcionalumą bei plėtrą, standartizuoti informacijos apsikeitimo ir ypač dokumentų gavimą elektroniniu būdu.*

Toks standartų taikymo spektras archyvuose visų pirma parodo archyvų veiklos aktualijas, tačiau ekspertai pastebi svarbų archyvų veiklos standartizacijos ekonominį aspektą, kuris atsiskleidžia per *vartotojų aptarnavimo gerinimo ar operatyvaus [ypač nutolusių] interesantų aptarnavimo poreikį, informacinių sistemų kaštų mažinimą,* bei technologinį aspektą – *dokumentai turi atitikti jų naudojimui, gaminimui ir saugojimui tinkamos technikos ir naudotojų keliamus reikalavimus, kadangi jie prieinami tik specialios įrangos priemonėmis.*

Atskiros institucijos siekia geriau valdyti savo veiklos procesus, todėl teigiama, kad *organizacijose dokumentų (archyvų) valdymas yra viena iš vidaus administravimo funkcijų, todėl ši sritis svarbi įvairioms organizacijoms, taigi dokumentų valdymas yra viena iš vidaus administravimo sričių (LR viešojo administravimo įstatymas). Dokumentai yra kiekvienos įstaigos veiklos įrodymai, o jų tinkamam valdymui reikalinga tam tikra sistema ir standartai.*

Respondentų nuomone Lietuvos standartai archyvuose reikalingi ir bendrai atminties institucijų veiklai, kuri pastebima *įgyvendinant bendrus projektus; vykdant skaitmeninimo veiklą, bendradarbiavimui palaikyti, ypač dalyvaujant nacionaliniuose ir tarptautiniuose skaitmeninimo projektuose; taip pat įvairaus lygmens lyginamajai analizei bei siekiant turinio ir informacinių sistemų suderinamumo.*

Respondentų buvo teirautasi nuomonės, kodėl į LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą išitraukė įvairių organizacijų atstovai. Į atvirą klausimą atsakė beveik 90 % respondentų, kurių atsakymuose galima išvelgti keletą tikslų.

Visų pirma, tai *bendras interesas gauti naudingos informacijos, nes trūksta informacijos, trūksta žinių apie galimybę bibliotekose, muziejuose ir archyvuose taikyti standartus, todėl atsiranda poreikis dalintis patirtimi ir informacija, atsiranda galimybė plėsti informacijos apimtį, jos įvairovę visais aspektais, taip pat pastebima, kad bendra sistema suteikia galimybes platesnei profesinei veiklai.*

Antras svarbus dalykas, buriantis įvairias organizacijas standartizacijos veiklai, yra *vis labiau suvokiama standartų svarba, poreikis taikyti standartus praktikoje, būtinybė bendradarbiauti, skleidžiant informaciją apie saugomus objektus, keičiantis ja, įgyvendinant bendrus projektus.*

Respondentai pastebi, kad technologijų taikymas taip pat reikalauja glaudesnio bendradarbiavimo, nes *naujausių informacinių technologijų suteikiamos galimybės modernizuoti institucijų veiklą, reikalauja dažniau taikyti standartus, kurie bendri ir kitoms atminties institucijoms, todėl tų institucijų intelektines pajėgas būtina vienyti bendram tikslui pasiekti.*

Ekspertų nuomone, į LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą skatina įsitraukti strateginiai kultūros paveldo išsaugojimo, prieigos ir integracijos į bendraeuropinę paveldo išteklių sistemą šalies ir Europos mastu dokumentai, tarp kurių minimas *Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės, įgyvendinimas. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija turi tikslą: „Skatinti atminties institucijose saugomų kultūros paveldo objektų skaitmeninimą ir užtikrinti Lietuvos kultūros paveldo saugojimą, integravimą į virtualią kultūros paveldo erdvę bei sklaidą pasaulyje“*.

Standartizacijos veiklos tikslai glaudžiai susiję su procesais, todėl respondentai atkreipia dėmesį į atstovavimo svarbą, kad būtų užtikrintas *atstovavimo pilnumas, idant būtų išvengta nesutarimų pamačius jau patvirtintą standartą, kurį patvirtino kitos institucijos veiklos nelabai išmanančios institucijos atstovai*. Taip pat mano, kad į šią veiklą įstaigos įsitraukė *savo noru ar kadangi kitur nepritapo arba to reiktų klausti šių organizacijų*. Tarp respondentų yra teigiančių, kad *toks buvo strateginis sprendimas „iš viršaus“ ir tai buvo padaryta pagal ISO TC 46 modelį*.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, susijusius su standartizacijos veiklos tikslais, galima daryti išvadą, kad ekspertai įvardydami priežastis, kurios skatina taikyti Lietuvos standartus bibliotekose, archyvuose, pirmiausia mini funkcinės tam tikro sektoriaus veiklos sritis, kuriose standartų taikymas veiksmingas siekiant paslaugos kokybės ir patikimumo bei efektyvaus išteklių naudojimo, taip pat pabrėžiami technologiniai standartų taikymo aspektai. Pastebima, kad standartizacijos veikla ir dalyvavimas technikos komiteto darbe yra pastangų vienijimo pamatas, kuris gali tapti atminties institucijų vienu pagrindiniu integracijos veiksmu, skatinančiu standartizacijos subjektų žinias ir supratimą apie didėjančią standartų poreikį ir galimą socialinę ir ekonominę naudą bei ginti atstovaujamos institucijos interesus.

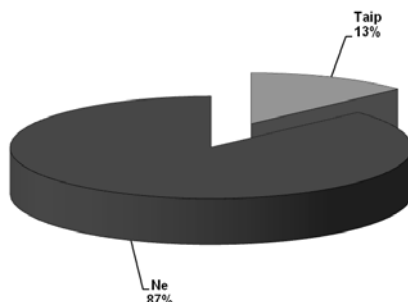
Taigi remiantis ekspertų apklausos duomenimis galime teigti, kad per informacinę ir komunikacinę dalyvavimo technikos komiteto, o tuo pačiu ir

standartizacijos veikloje reikšmę, pasireiškia atminties institucijų integracijos proceso aspektai, kai realizuojama bendradarbiavimo su giminingomis institucijomis galimybė rengti ir taikyti standartus, dalyvauti nacionalinės, tarptautinės ir Europos standartizacijos veiklos procesuose.

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos procesais. Standartizacijos veiklos modelyje kaip vienas svarbiausių, išskiriamas standarto rengimo procesas, kuris yra glaudžiai susijęs su tikslo ir rezultato sandais. Tyrimo metu paaiškėjo, kad dauguma respondentų neturėjo galimybės dalyvauti Tarptautinės standartizacijos organizacijos rengtuose susitikimuose (žr. 12 diagramą), tačiau dalyvavo Lietuvos standartizacijos departamento, LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ bei CEN susitikime, kuriame buvo svarstyti Europos standartų, skirtų kinematografijai projektai.

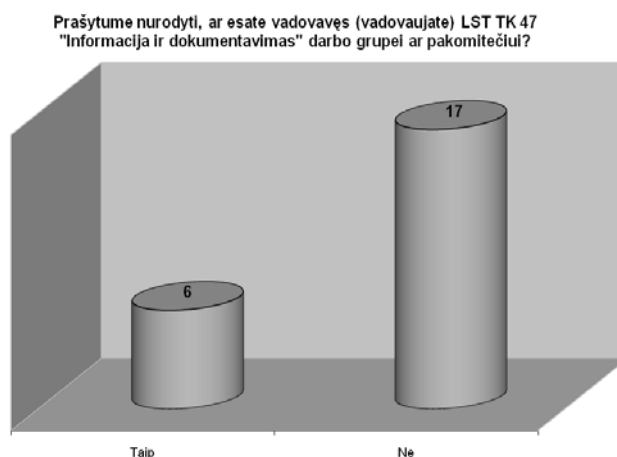
12 diagrama. **Respondentų dalyvavimas ISO/TC 46 rengtuose posėdžiuose**

Prašytume nurodyti, ar esate dalyvavęs Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) rengtuose posėdžiuose?

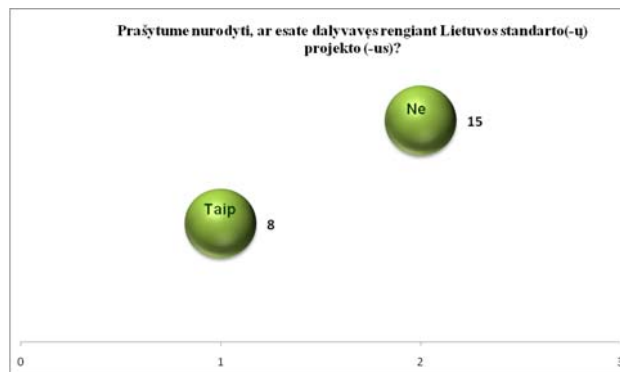
Vos 26 % respondentų teko vadovauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ laikinajai ar pastoviajai darbo grupei (žr. 13 diagramą) ir tokiu būdu aktyviau dalyvauti standartizacijos veikloje. Tai galima paaiškinti tuo, kad pastovių darbo grupių vadovai renkami ketveriems metams, o laikinos darbo grupės sudaromos rengti Lietuvos standartų projektus.

13 diagrama. **Ekspertų vadovavimas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ darbo grupei ar pakomitečiui**

Trečdalis respondentų dalyvavo rengiant Lietuvos standartų projektus (žr. 14 diagramą). Dėl darbų finansavimo trūkumo Lietuvos standartais perimama vos po vieną ar du standartus į metus, todėl nedaug ekspertų dalyvavo standarto projekto rengimo darbo grupėje. Kita priežastis ribojanti ekspertų dalyvavimą tikslinėje darbo grupėje yra ta, kad paskelbus Lietuvos standartą negaliojančiu ir rengiant naujos laidos standarto projektą dažniausiai sudaroma tų pačių ekspertų darbo grupė. Tačiau ekspertai turi galimybę įsitraukti į viešąją apklausą, kuri laikoma specialiąja standartizacijos veiklos priemone ir dalyvauti jau parengto standarto projekto svarstyme, taip pat informuoti apie patvirtintą standartą ar dalyvauti standartizacijos veiklos viešiniame.

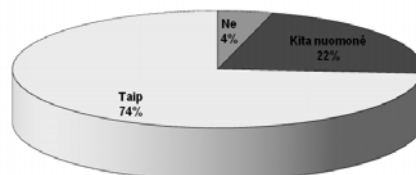
14 diagrama. Respondentų dalyvavimas rengiant Lietuvos standartų projektus

Nepaisant menko dalyvavimo pagrindiniuose standartizacijos veiklos procesuose respondentai įsitikinę, kad standartizacijos veikla galėtų tapti vienijančiu bibliotekas, archyvus muziejus ir kitas institucijas, dirbančias kultūros paveldo bei informacijos ir dokumentavimo srityje veiksnium (žr. 15 diagramą). Didžioji ekspertų dauguma mano, kad bendri standartizacijos tikslai ir dalyvavimas standartų rengimo, taikymo, viešinimo, valdymo procesuose gali tapti tokiu veiksnium. Tik vienas respondentas pareiškė neigiamą nuomonę šiuo klausimu.

15 diagrama. Respondentų nuomonė apie standartizacijos veiklą kaip institucijas integruojantį veiksnį

Ar, Jūsų manymu, standartizacijos veikla galėtų tapti bibliotekas, muziejus, archyvus ir kitas dokumentinės komunikacijos institucijas integruojančiu veiksnium?

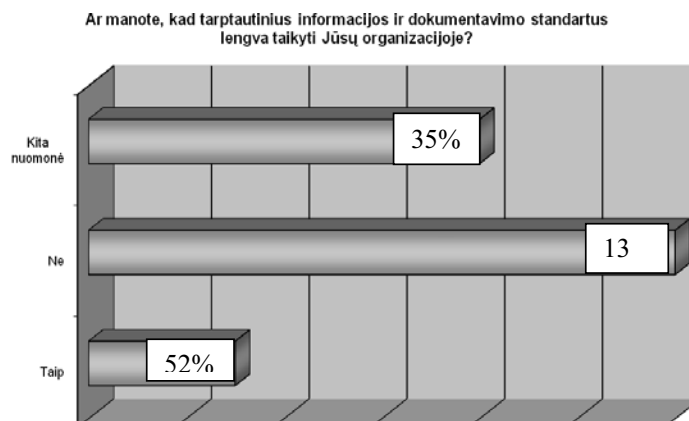
Kitą nuomonę turintys respondentai patikslina teigiamą nuostatą, teigdami, kad tokia integracija gali vykti tik iš dalies, pavyzdžiui

tarpinstitucinio metaduomenų apsisikeitimo lygiu, tačiau instituciniu lygiu ne visada, nes nereikia pamiršti, kad šios įstaigų grupės turi ir skirtingų užduočių. Tačiau bendradarbiavimas įmanomas, kadangi toks buvo planas, įkuriant šį komitetą.

Standarto taikymas kitas svarbus daug žinių reikalaujantis standartizacijos veiklos procesas, todėl respondentų buvo teirautasi, ar Tarptautinės standartizacijos organizacijos informacijos ir dokumentavimo srities standartus paprasta taikyti jų atstovaujamoje organizacijoje (žr. 16 diagramą). Tik daugiau nei dešimtdalis respondentų mano, kad juos lengva taikyti, net daugiau nei pusė teigia, kad nelengva, o daugiau nei trečdalis turi kitą nuomonę.

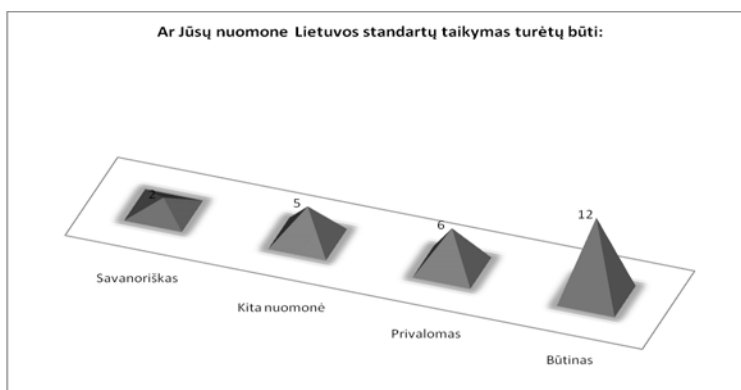
16 diagrama. **Respondentų nuomonė apie ISO standartų taikymą atstovaujamoje organizacijoje**

Išsakę kitą nuomonę respondentai įsitikinę, kad *ne visada* lengva, tačiau *įmanoma*, tai *priklauso nuo standarto*, nes *standartai dažniausiai yra gana apibendrinto pobūdžio*, todėl juos taikant konkrečioje veiklos reguliavimo srityje reikia standartus taikyti itin apgalvotai. Taip pat yra teigiančių, kad *nežino*, nebent *mokymo procese*, ir nuogaštujančių, kad *bibliografiniame darbe yra nemažai aprašo atvejų, kurių standartai tiesiog nenumato*, todėl *tenka kurti savas metodikas*.

Vienas pagrindinių nacionalinės, Europos ar tarptautinės standartizacijos principų yra savanoriškas standartų taikymas. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad tik 8 % respondentų linkę manyti, kad Lietuvos standartų taikymas turėtų būti savanoriškas. Daugiau nei pusė technikos komiteto įgaliotųjų atstovų mano, kad standartų taikymas būtinas, vienas ketvirtadalis teigia, kad turėtų būti privalomas (žr. 17 diagramą).

17 diagrama. **Respondentų nuomonė apie Lietuvos standartų taikymo reikalavimą**

Kitą nuomonę turintys respondentai mano, kad standartas turėtų būti *privalomas kai yra taikymo būtinybė ir galimybės* arba jo taikymo būtinumas *priklauso nuo vadovaujančios institucijos*. Taikant standartą *institucija turėtų turėti galimybę savarankiškai spręsti klausimą, jei iškyla standarte nenumatyti atvejai*.

Ekspertų apklausa parodė, kad jiems nėra pakankamai galimybių aktyviai dalyvauti svarbiausiuose standartizacijos veiklos procesuose – rengiant ir taikant standartus. Nepaisant to teigiama, kad standartų taikymas svarbus standartizacijos veiklos procesas, reikalaujantis daug išmanymo ir supratimo pasirenkant savanorišką ar privalomą jo taikymo būdą.

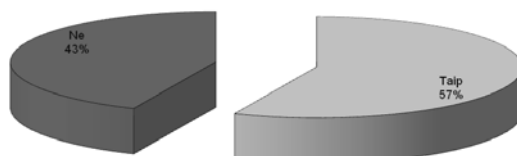
Objektyvios priežastys, dėl kurių ne visi technikos komiteto veikloje dalyvaujantys ekspertai gali dalyvauti standarto rengimo procese ir jo vadyboje, netrukdo laikytis nuomonės, kad standartizavimo veikla gali būti atminties institucijas vienijančiu veiksmu. Respondentai teigia, kad tokia

integracija turi vykti ne instituciniu, bet funkciniu lygmeniu. Atskiros institucijos atlieka joms nustatytas užduotis, priklauso skirtingoms žinyboms, tačiau esant bendriems interesams toks bendradarbiavimas įmanomas ir tai rodo LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ savanoriškai dalyvaujančių įvairių sektorių institucijų spektras.

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos priemonėmis. Specialiosios ir universalios standartizacijos veiklos priemonės padeda realizuoti tikslus, aprūpinti standartizacijos veiklos procesus. Ekspertų apklausos metu buvo siekta nustatyti kaip respondentai vertina informavimo apie standartus šaltinius, standartizacijos viešinimo ir kitas standartizacijos veiklos priemones reikalingas standartų rengėjams ir vartotojams. Respondentų nuomone informacijos apie Lietuvos ir ISO standartus pakanka. Ekspertų nuomonės šiuo klausimu pasiskirstė beveik po lygiai (žr. 18 diagramą).

18 diagrama. **Respondentų nuomonė dėl informacijos apie standartus kiekio**

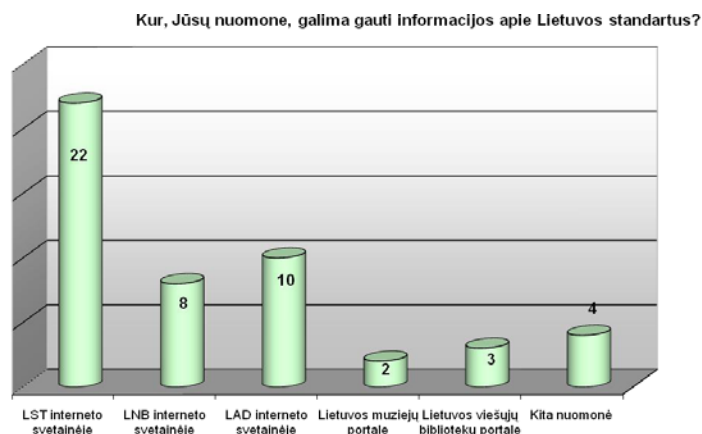
Ar pakanka informacijos apie Lietuvos ir Tarptautinius (ISO) standartus?

Beveik visi ekspertai informacijos apie Lietuvos standartus gauna Lietuvos standartizacijos departamento svetainėje, apie 40 % respondentų naudojami Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos interneto svetainėse pateikta informacija, tuo tarpu Lietuvos viešųjų bibliotekų ir

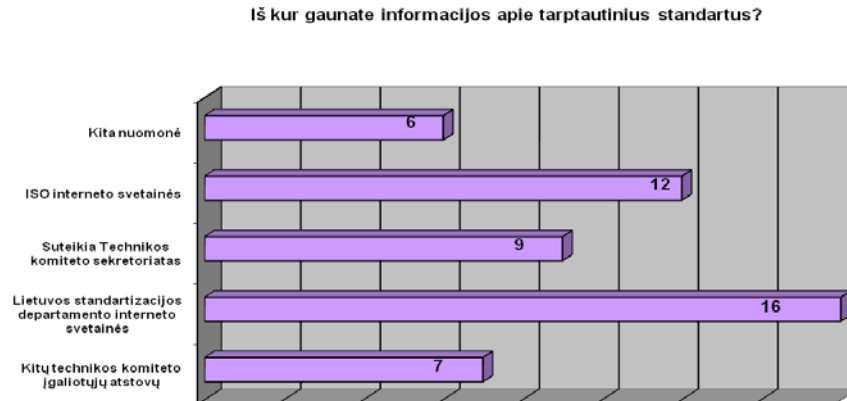
Lietuvos muziejų portaluose pateikta informacija apie standartus naudojasi apie 10 % respondentų (žr. 19 diagramą). Muziejus atstovaujantis respondentas paaiškina, kad Lietuvos muziejų portalą laiko informacijos apie Lietuvos standartus šaltiniu, nes jame *paskelbta muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcija*, tačiau tai nėra Lietuvos standartas. Kitą nuomonę išsakę respondentai Lietuvos standartų informacijos šaltiniais laiko *Google paieškos sistemą ir internetą*.

19 diagrama. Ekspertų apklausos duomenų rezultatai apie Lietuvos standartų informacijos šaltinius

Kaip pagrindinį informacijos apie tarptautinius standartus šaltinį respondentai nurodo Lietuvos standartizacijos departamento ir Tarptautinės standartizacijos organizacijos interneto svetaines (žr. 20 diagramą). Apie tarptautinius ar Europos standartus respondentai naudojami informacija pateikta *Europos standartizacijos komiteto, Tarptautinės archyvų tarybos, Tarptautinės televizijos archyvų federacijos ir Tarptautinės garso ir audiovizualinių archyvų federacijos* interneto svetainėse.

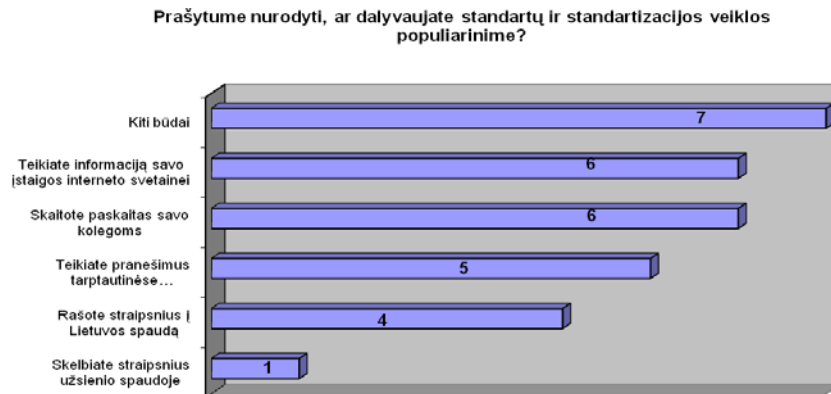
20 diagrama. Ekspertų apklausos duomenų rezultatai apie ISO standartus

Aktyvią komunikaciją ir ekspertų bendradarbiavimą rodo tai, kad trečdalis respondentų informacijos gauna iš kitų technikos komiteto įgaliotųjų atstovų arba LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ sekretoriatare. Minėtas veiksnys žymus ir tarp kitą nuomonę išsakiusių respondentų, kurie teigia, kad svarbūs *kiti profesiniai kontaktai*, nes apie ISO standartus *sužino iš neformalių šaltinių, pavyzdžiui, susitikimų su kolegomis, pažįstamais*. Dalis respondentų apie tarptautinius standartus daugiau sužino *vykdydami tiesiogines funkcijas* arba dalyvaudami *projekto technikos komiteto CEN/TC 372 „Kinematografijos kūriniai“ veikloje; tarptautinėse darbo grupėse, IFLA, CIDOC veikloje; tarptautinėse konferencijose*.

Standartas kaip priemonė glaudžiai susijusi su standarto viešinimo, o kartu ir taikymo bei grįžtamojo ryšio procesais. Standarto viešinimo metu kartu propaguojama ir standartizacijos veikla. Todėl respondentų teirautasi, ar jie dalyvauja standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime (žr. 21 diagramą). Tyrimas parodė, kad ekspertai dalinasi standartizacijos žiniomis su kolegomis, skaito jiems paskaitas, teikia informaciją savo įstaigos interneto svetainei, publikuojasi Lietuvos spaudoje. Informacijos apie aktualius standartizacijos veiklos klausimus sklaidą vyksta ir tarptautiniame lygmenyje, teikiami pranešimai tarptautinėse konferencijose ir yra publikacijų užsienio spaudoje.

21 diagrama. **Respondentų nuomonė apie standartų ir standartizacijos veiklos populiarinimą**

Respondentai nurodo kitus standartų ir standartizacijos populiarinimo būdus tarp kurių vyrauja paskaitos studentams, žinių sklaidimas kolegų tarpe, informavimas apie naujus standartus ir kitas standartizacijos naujienas, teikiant informacijos pagal poreikį teikimas arba supažindinimas su praktiškai pritaikomais dalykais. Ekspertų apklausos duomenys rodo, kad šiomis standartizacijos veiklos viešinimo priemonėmis naudojasi apie trečdalis respondentų.

Išanalizavus ekspertų atsakymų duomenis nustatytas ryšys tarp suinteresuotumo dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje ir dalyvavimo standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime. Pastebėta, kad respondentai rašantys straipsnius į Lietuvos spaudą mano, kad tik dalyvaudami LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje gali gauti specifinių žinių. Ekspertai, skaitantys paskaitas savo kolegoms ir teikiantys informaciją savo įstaigos interneto svetainei bei nurodę kitus būdus, neatlygintą darbą technikos komitete laiko savišvietos forma. Straipsnių skelbimas užsienio spaudoje ir dalyvavimas tarptautinėse konferencijose sietinas su profesiniu prestižu organizacijoje (žr. 2 priedą, 8 diagramą).

Pastebimas respondentų atsakymų ryšys tarp ekspertų dalyvavimo standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime bei savo dalyvavimo

technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ vertinimo (žr. 2 priedą, 9 diagramą).

Tikrinant ryšius tarp požymių keliama hipotezė, kad H_0 –technikos komiteto ekspertų savivertė priklauso nuo dalyvavimo standartų populiarinimo veikloje ir H_1 –technikos komiteto ekspertų savivertė nepriklauso nuo dalyvavimo standartų populiarinimo veikloje. Požymiai statistiškai reikšmingi ($\chi^2 = 14,703$; $df = 15$; $p > 0,473$), tarp požymių yra silpna teigiama koreliacija ($r = 0,222$), todėl galima daryti išvadą, kad ekspertų dalyvavimo technikos komitete savivertė priklauso nuo to, ar respondentai naudoja įvairias standartų populiarinimo priemones (žr. 22 lentelę).

22 lentelė. Ekspertų dalyvavimo technikos komitete ir standartizacijos veiklos populiarinimo ryšys

Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?	Prašytume nurodyti, ar dalyvaujate standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime?													
	Skaitote paskaitas savo kolegoms	Proc.	Teikiate pranešimus tarptautinėse konferencijose	Proc.	Rašote straipsnius į Lietuvos spaudą	Proc.	Skelbiate straipsnius užsienio spaudoje	Proc.	Teikiate informaciją savo įstaigos interneto svetainei	Proc.	Kiti būdai	Proc.	Iš viso	Proc.
Padeda tiesiogiai me darbe	2	7	2	7	1	3	0	0	2	7	3	10	10	34
Gaunu daugiau standartizacijos žinių	4	14	3	10	2	7	1	3	0	0	2	7	12	41
Padeda tobulėti standartizacijos srityje	0	0	0	0	1	3	0	0	3	10	2	7	6	21
Kita nuomonė	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	3
Iš viso	6	21	5	17	4	14	1	3	6	21	7	24	29	100

$\chi^2 = 14,703$; $df = 15$; $p > 0,473$; $r = 0,222$

Standartizacijos veiklos priemonėms priskirtinas ne tik informacijos sklaidimas, bet ir naujų žinių kaupimas ir įsisavinimas. Ekspertų apklausos

rezultatai parodė, kad vos 13 % nuolat domisi užsienio literatūra, tuo tarpu perpus daugiau ją skaito pagal poreikį, o daugiau negu 40 % standartizacijos literatūra nesidomi. Keli respondentai teigia, kad naudojami tik tokia literatūra apie standartus, kuri tiesiogiai susijusi su jų darbu įstaigoje, pavyzdžiui, skaito literatūrą apie standartus, taikomus *vaizdo ir garso dokumentus saugančiose institucijose*, arba apie tuos, kurie susiję su *įstaigų skaitmeninių, elektroninių, periodinių, neperiodinių leidinių leidyba*.

Literatūra lietuvių kalba apie informacijos ir dokumentavimo srities standartizaciją būtų lengviau suprantama, tačiau respondentų nuomone jos nėra pakankamai arba jos trūksta, taip teigia daugiau negu 50 % ekspertų. Kai kurie respondentai įvardija konkrečias sritis, kuriose trūksta literatūros apie standartizaciją lietuvių kalba, pavyzdžiui, *muziejininkams skirtos informacijos* arba *kaip standartai taikomi vaizdo ir garso dokumentus saugančiose institucijose*. Respondentui gerai mokančiam užsienio kalbą iškyla terminijos problema skaitant tekstus gimtąja kalba, nes *lietuviški terminai kartais būna sunkiai suprantami arba turi kiek kitokius prasmės niuansus nei originalus terminas*.

Respondentų buvo teirautasi apie nacionalinės informacijos ir dokumentavimo standartizacijos veiklos tobulinimo galimybes. Ekspertų siūlymai tobulinti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą apėmė pagrindinius standartizacijos veiklos procesus ir priemones (žr. 23 lentelę).

23 lentelė. Respondentų pasiūlymai kaip tobulinti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą

Pasiūlymo esmė	Įstaiga	Pasiūlymas
Finansavimas	Bibliotekos	Reikia daugiau užsiimti fondoieška, siekiant gauti didesnę finansinę paramą standartų rengimui. To tikrai nepakanka, ką skiria Lietuvos standartizacijos departamentas. Geresnio finansavimo.
	Valstybės įstaiga	Motyvuoti komiteto narius, atlyginant už dalyvavimą šioje veikloje.

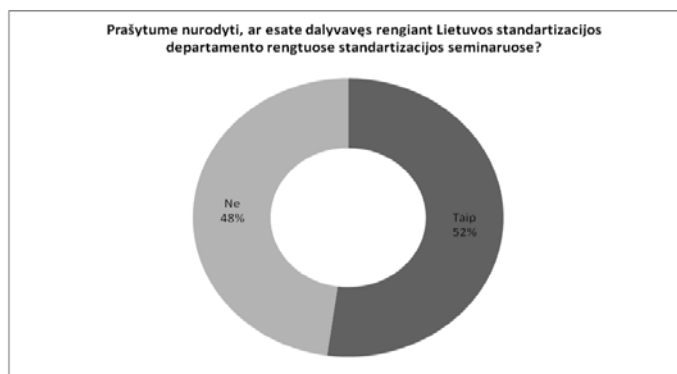
Vadyba	Archyvas	Palikti tik aktyviai dirbančius narius. Šiaip veikla tenkina, nes esu pasyvus komiteto narys.
	Aukštoji mokykla	Siekiant palengvinti ir padaryti efektyvesnį standartų rengėjų vertimo būdu darbą siūloma: Standarto vertimo apimtis skaičiuoti ne puslapiais ir žodžiais, o spaudos ženklais; mokant už vertimą būtina įvertinti teksto sudėtingumo lygį, tam galima panaudoti FOG ar teksto perskaitomumo indeksą; verčiamų terminų skaičius turi būti realus, t. y. mokama už tiek terminų, kiek jų yra standarte, nes jau išversti terminai dažnai netinka konkrečiam standartui; darbo grupių nariams turi būti mokama atskirai nuo vertimo, jų atlyginimas galėtų būti įvertinamas koeficientais, priklausomai nuo standarto teksto apimties ir sudėtingumo, standartų pateikimui rengiami tikslūs reikalavimai, pagal kuriuos galima rankraštį parengti be trafareto; trafaretai su Palemono šriftu turėtų būti veikti Office 2000, Office 2003, Office 2007 ir Open Office aplinkose.
	Valstybės įstaigos	Esant galimybėms operatyvesnis standartų svarstymas Reikėtų populiarinti ir labiau koordinuoti veiklą, sudarant palankesnes tarpinstitucinio bendradarbiavimo sąlygas. Manytina, kad per daug lieka konkrečių asmenų asmeninei iniciatyvai. Tuo pačiu reikalinga motyvuoti ar skatinti šioje veikloje dalyvaujančius asmenis.
Viešinimas	Archyvas	Populiarinti ir skleisti informaciją apie komiteto veiklą šio komiteto narių institucijų interneto svetainėse.
	Privati įmonė	Reiktų daugiau viešinimo apie standartus ir jų naudojimo pavyzdžius, kurie parodytų standartų taikymo naudą.

	Muziejus	Leisti informacinį periodinį leidinį, kuriame būtų pristatomi naujausi standartai ir svarbūs dokumentai, susiję su standartais, aktualūs įstaigoms, kurioms atstovauja LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ nariai, taip pat įtaigiai pateikiama įstaigose sukaupta geroji patirtis, pristatomi projektai, susiję su standartų taikymu ir kt.
	Valstybės įstaiga	Daugiau informacijos apie praktinį darbą.
	Biblioteka	Reikėtų prie sudėtingų standartų paruošti metodikas.
Nacionalinė standartizacija	Muziejus	Daugiau dėmesio skirti nacionalinių standartų kūrimui ir diegimui.
Kita	Biblioteka	Svarbu išsaugoti esamą patirtį.
	Archyvas	Negaliu atsakyti.

Remiantis respondentų pasiūlymais kaip tobulinti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą galima teigti, kad nepriklausomai nuo žinybinės atstovaujamos įstaigos priklausomybės ar statuso teikiami pasiūlymai dėl finansavimo šaltinių, dėl standarto rengimo proceso vadybos, standartizacijos veiklos populiarinimo ir viešinimo priemonių tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimo. Įvairias įstaigas atstovaujantys ekspertai siūlo steigti naują technikos komiteto ir standartizacijos atminties institucijose skaidos priemonę – rengti specialų informacinį leidinį, kuriame ekspertai galėtų įtaigiai pateikti praktinės standartų naudos pavyzdžius, dalintis gera patirtimi, pristatyti projektus arba apie sudėtingesnius standartus parengtas metodikas.

Lietuvos standartizacijos departamentas siekdamas tikrosios narystės Europos standartizacijos komitete, populiarino standartizacijos veiklos naudą, stengėsi pritraukti naujus narius, organizavo mokymus, seminarus, kuriuose buvo kviečiami dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ įgaliotieji atstovai. Apklaustos duomenys parodė, kad tokiuose nacionalinės standartizacijos institucijos organizuojamuose renginiuose dalyvavo daugiau nei pusė respondentų (žr. 22 diagramą).

22 diagrama. Respondentų dalyvavimas Lietuvos standartizacijos departamento rengtuose standartizacijos seminaruose

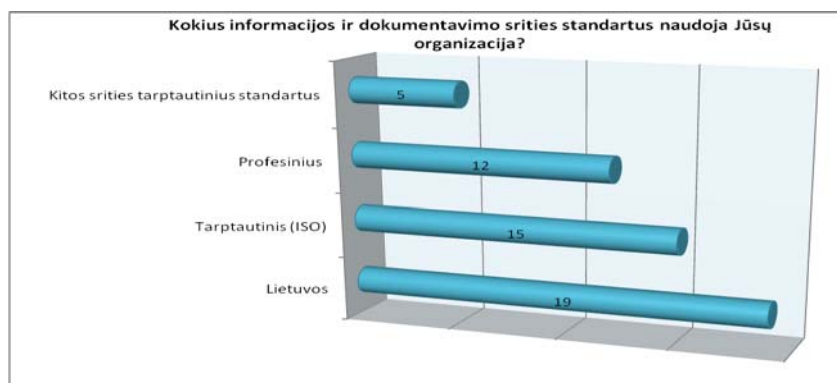

Apibendrinant respondentų apklausos duomenis apie standartizacijos veiklos priemones galima teigti, kad technikos komiteto ekspertai sąmoningai dalyvauja standartizacijos veikloje pasirinkdami įvairias priemones ir teikdami pasiūlymus dėl technikos komiteto veiklos tobulinimo. Platesnis standartizacijos priemonių spektro taikymas pakelia technikos komiteto įgaliotųjų atstovų savivertę, leidžia siekti efektyvumo kuriant ir diegiant nacionalinius standartus, pertvarkant kai kuriuos Lietuvos standartų rengimo proceso vadybos aspektus. Informacijos apie Lietuvos ir tarptautinius standartus sklaida įvairiuose šaltiniuose kelia naujos standartizacijos veiklos priemonės – specialaus informacinio leidinio, skirto atminties institucijų standartizacijai, sukūrimo idėją.

Anketavimo ir statistinės analizės duomenų rezultatai, susiję su standartizacijos veiklos rezultatais. Standartizacijos veiklos galutinis rezultatas – standarto taikymas. Atlikus dokumentų tekstų analizę, buvo prieita išvados, kad bibliotekos, muziejai ir archyvai bei kitos institucijos savo veikloje taiko tarptautinius ir nacionalinius, *de jure* ir *de facto* standartus. Todėl respondentų buvo teirautasi, kokius informacijos ir dokumentavimo srities standartus naudoja jų atstovaujama organizacija. Ekspertų apklausos rezultatai parodė, kad per 80 % technikos komiteto narių naudoja Lietuvos, 65 % – ISO standartus, pusė respondentų teigia, kad taiko profesinius standartus, kas

penkto respondento atstovaujamoje įstaigoje naudojami kitos nei informacijos ir dokumentavimo srities ISO standartai (žr. 23 diagramą).

23 diagrama. **Standartų taikymas atstovaujamoje įstaigoje**

ISO standartus taiko didžioji dauguma technikos komiteto narių, todėl klausiami apie tarptautinių informacijos ir dokumentavimo srities standartų kiekį daugiausia ekspertų teigė, kad tokių standartų stinga. Gerokai mažiau ekspertų mano, kad tarptautinių informacijos ir dokumentavimo standartų pakanka, kai tuo tarpu vos keli pritaria nuomonei, kad jų yra per daug (žr. 24 diagramą).

24 diagrama. **Respondentų nuomonė apie tarptautinių informacijos ir dokumentavimo standartų kiekį**

70 % respondentų pateikdami savo atsakymo variantą nurodo, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų pakanka. Archyvus atstovaujantis respondentas teigia, kad *šiuo metu pakanka, t. y. reikalingiausi dokumentų ir archyvų valdymo srityje yra perimti Lietuvos standartais*. Muziejaus ir bibliotekos įgaliotasis atstovas mano, kad stinga standartų, susijusių su jų atstovaujama įstaigų specifinėmis veiklos sritimis.

Sugretinus respondentų atsakymų rezultatus į klausimą apie tarptautinių informacijos ir dokumentavimo standartų taikymą bei tokių standartų kiekį paaiškėjo, kad teigiantys, jog stinga tarptautinių standartų kartu linkę manyti, kad juos nelengva taikyti ekspertų atstovaujamoje organizacijoje (žr. 2 priedą, 10 diagramą).

Siekiant nustatyti tarptautinių standartų taikymo patogumo bei informacijos ir dokumentavimo standartų kiekio ryšį tikrinamas požymių homogeniškumas. Tuo tikslu keliama hipotezė, kad H_0 – tarptautinių standartų kiekio vertinimas tiesiogiai priklauso nuo jų taikymo lengvumo atstovaujamoje organizacijoje ir H_1 – tarptautinių standartų kiekio vertinimas nepriklauso nuo jų taikymo lengvumo atstovaujamoje organizacijoje. Požymių reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0,05$, iš gautų rezultatų matyti, kad $p = 0,075$ ir $p > \alpha = 0,05$. Nustatyta, kad požymiai homogeniški, t. y. požiūris į standartų taikymo patogumą ir jų kiekį nepriklauso nuo juos taikančios organizacijos žinybinės priklausomybės (žr. 24 lentelę).

24 lentelė. **Ryšys tarp tarptautinių informacijos ir dokumentavimo standartų taikymo ir jų kiekio**

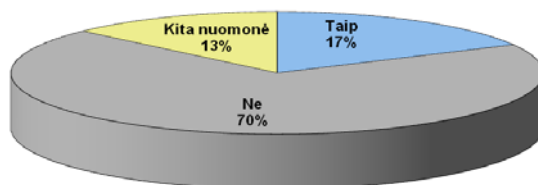
Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų?	Ar manote, kad tarptautinius informacijos ir dokumentavimo standartus lengva taikyti Jūsų organizacijoje?			Iš viso
	Taip	Ne	Kita nuomonė	
Per daug	1	0	1	2
Stinga	1	8	1	10
Kita nuomonė	1	4	6	11
Iš viso	3	12	8	23

$\chi^2 = 8,486$; $df = 4$; $p > 0,075$

Visos LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje dalyvaujančios organizacijos taiko *de jure* ir *de facto* standartus. Respondentų buvo teirautasi, ar jiems pakankamai suprantama Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema. Daugiausiai atsakiusių į šį klausimą mano, kad standartų sistema nepakankamai aiški (žr. 25 diagramą). Kitą nuomonę turinčių respondentų atsakymus galima priskirti prie neigiamų atsakymų, nes jie maną, kad Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema *ne visai* aiški arba apskritai *neaiški*. Vienas respondentas teigė, kad nėra *pakankamai išsigilinęs, kad galėtų spręsti apie visą sistemą*. Remiantis tokia ekspertų nuomone galima manyti, kad tai susiję standartizacijos veiklos priemonių nepakankamu panaudojimu.

25 diagrama. **Respondentų nuomonė apie Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistemą**

Ar manote, kad Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema yra pakankamai aiški?

Ekspertų atsakymų duomenys leido nustatyti, ryšį tarp informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų kiekio ir nuomonės apie Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistemą. Respondentai manantys, kad stinga informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartus, linkę teigti, kad Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema yra nepakankamai suprantama, sudėtinga (žr. 2 priedą, 11 diagramą).

Respondentų atsakymų į klausimą apie informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų kiekį ir nuomonės apie tų pačių tarptautinių standartų taikymą bibliotekose, muziejuose ir archyvuose ryšio analizė leidžia manyti, kad, nepaisant nuomonės dėl tarptautinių standartų stokos, yra galimybė juos taikyti visų trijų tipų institucijose, nors beveik tiek pat ekspertų linkę manyti, to padaryti neįmanoma (žr. 2 priedą, 12 diagramą).

Tikrinant požymių nepriklausomumą keliama hipotezė, kad H_0 – informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų kiekio vertinimas priklauso nuo jų bendro taikymo bibliotekose, muziejuose ir archyvuose ir H_1 – kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų kiekio vertinimas nepriklauso nuo jų bendro taikymo bibliotekose, muziejuose ir archyvuose. Nustatyta, kad požymiai statistiškai nepriklausomi ($\chi^2 = 10,104$; $df = 4$; $p > 0,039$). Todėl galima daryti išvadą, kad tiriamieji požymiai yra nepriklausomi, t. y. kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų kiekio vertinimas priklauso nuo jų bendro taikymo bibliotekose, muziejuose ir archyvuose galimybės. Tarp požymių yra vidurinio stiprumo teigiama koreliacija ($r=0,522$) (žr. 25 lentelę).

25 lentelė. **Ryšys tarp tarptautinių standartų kiekio vertinimo ir jų taikymo atminties institucijose**

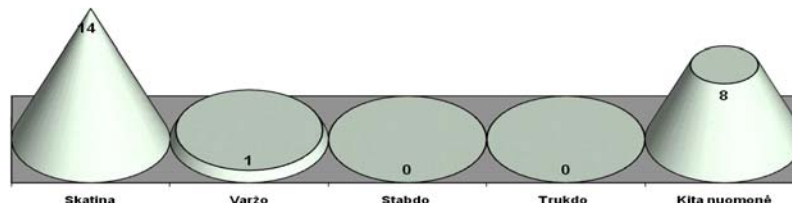
Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų?	Ar, Jūsų nuomone, tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose?			Iš viso
	Taip	Ne	Kita nuomonė	
Per daug	2	0	0	2
Stinga	5	4	1	10
Kita nuomonė	3	1	7	11
Iš viso	10	5	8	23

$\chi^2 = 10,104$; $df = 4$; $p > 0,039$; $r = 0,522$

61% ekspertų mano, kad standartai jų atstovaujamos organizacijos veiklą skatina, nebuvo pritarta nuomonei, kad standartai stabdo ar trukdo respondentus įgaliojusios organizacijos veiklą (žr. 26 diagramą).

26 diagrama. **Respondentų nuomonė apie standartų poveikį atstovaujamai organizacijai**

Ar Jūs manote, kad standartai Jūsų organizacijos veiklą:

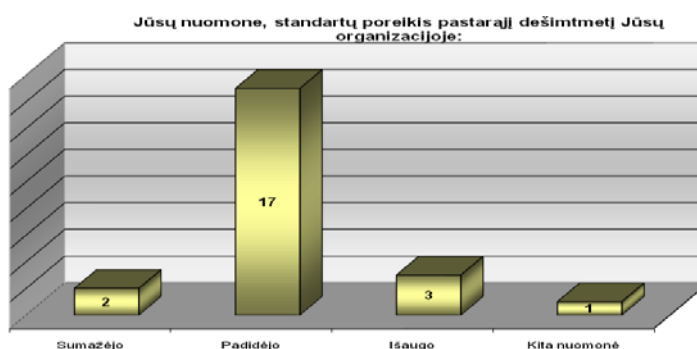
35 % respondentų išsakę kitą nuomonę dėl standartų taikymo poveikio jų atstovaujamai organizacijai teigia, kad *kai kuriais atvejais varžo*, tačiau yra manančių, kad *netrukdo* bei *labiau organizuoja ir lengvina* veiklą, taip pat *įgalina IS suderinamumą*. Kai kurie ekspertai mano, kad tai *būtinybė*, yra *nežinančių*, kokią poveikį daro standartų taikymas jo atstovaujamos įstaigos veiklai. Muziejų atstovas linkęs manyti, kad *iki šiol Lietuvoje nebuvo nuosekliai dirbama muziejinių vertybių apskaitos metodikų, tezaurų, raktažodžių žodynų kūrimo srityse, trūksta metodinės medžiagos šiais klausimais. Daugelio muziejų veikloje standartų taikymas – saviveikla (kaip kas išmano, taip daro). Trūksta patvirtintų, aiškių standartų, todėl paskutiniaisiais metais standartų taikymo srityje tarp muziejų didėjo atskirtis*. Remiantis ekspertų atsakymais, kuriuose išreikšta kita nuomonė, galime daryti išvadą, kad jie labiau pritaria nuomonei, kad standartai skatina jų atstovaujamos organizacijos veiklą, negu nepitaria.

Respondentai teigdami, kad standartai jų atstovaujamos organizacijos veiklą skatina, taip pat mano, kad standartus būtina arba privaloma taikyti (žr. 2 priedą, 13 diagramą). Nustatytas ryšys tarp respondento nuomonės dėl privalomo standartų taikymo ir su tuo susijusiu jo atstovaujamos organizacijos veiklos suvaržymo, tačiau dauguma kitą nuomonę išsakiusių ekspertų teigia, kad standartai būtinai turi būti taikomi ir tai ne nestabdo ir nevaržo organizacijos veiklos.

Standartų taikymas glaudžiai susijęs su jų poreikiu. Respondentų buvo teirautasi nuomonės kaip keitėsi standartų poreikis jų atstovaujamoje organizacijoje per pastarąjį dešimtmetį. Dešimtmečio laikotarpis pasirinktas kaip atskaitos taškas, kai savo veiklą pradėjo specializuotas informacijos ir dokumentavimo srities nacionalinio lygmens technikos komitetas. Daugiau nei 70 % respondentų nurodė, kad standartų poreikis per pastarąjį dešimtmetį padidėjo, apie 9 % linkę manyti, kad sumažėjo, daugiau nei 10 % teigia, kad išaugo, kitą nuomonę išsakė 4 % technikos komiteto ekspertų (žr. 27 diagramą). Kitą nuomonę išsakęs respondentas, teigia nežinąs atsakymo.

27 diagrama. Respondentų nuomonė apie standartų poreikį per pastarąjį dešimtmetį

Analizuojant ekspertų nuomonę apie standartų poreikį atstovaujamoje organizacijoje pastarąjį dešimtmetį ir jose taikomų standartų rūšį pastebėta, kad 70 proc. ekspertų mano, kad labiausiai padidėjęs Lietuvos bei ISO standartų poreikis organizacijose, mažiau domėtasi profesiniais ir kitos srities standartais. Nors pastebimas *de facto* ir *de jure* standartų poreikio padidėjimas, tačiau 2% respondentų teigia, kad sumažėjo Lietuvos standartų poreikis, 13 % mano, kad ISO ir profesinių standartų poreikis nepakito (žr. 2 priedą, 14 diagramą).

Tikrinant požymių homogeniškumą keliama hipotezė, kad H_0 – įvairių standartų naudojimo organizacijoje poreikis vienodas ir H_1 – įvairių standartų naudojimo pasirinkimas skiriasi. Požymių reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0,05$. Iš

gautų rezultatų matyti, kad $p=0,171$ ir $p > \alpha = 0,05$. Todėl galima daryti išvadą, kad hipotezė nebus atmetama, t. y. įvairių standartų panaudojimo organizacijoje poreikis vienodas (žr. 26 lentelę).

26 lentelė. Ryšys tarp standartų poreikio pastarąjį dešimtmetį atstovaujamoje organizacijoje ir įvairių standartų naudojimo

Kokius informacijos ir dokumentavimo srities standartus naudoja Jūsų organizacija	Jūsų nuomone, standartų poreikis pastarąjį dešimtmetį Jūsų organizacijoje:								Iš viso	
	Sumažėjo		Padidėjo		Nepakito		Kita nuomone			
	Ats. sk.	%	Ats. sk.	%	Ats. sk.	%	Ats. sk.	%	Ats. sk.	%
Lietuvos	2	9	6	26	0	0	1	4	9	39
Tarptautinis (ISO)	0	0	6	26	1	4	0	0	7	30
Profesinius	0	0	3	13	2	9	0	0	5	22
Kitos srities tarptautinius standartus	0	0	1	4	0	0	1	4	2	9

$\chi^2 = 12,817$; $df = 9$; $p > 0,171$

Remiantis ekspertų apklausos duomenimis dėl standartizacijos veiklos galutinio rezultato, kuris pasiekiamas taikant standartus, galima teigti, kad LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ nariai naudoja Lietuvos ir ISO standartus, taiko profesinius standartus, mato bendro tų pačių tarptautinių standartų taikymo galimybę atminties institucijose. Respondentai linkę manyti, kad standartai skatina jų atstovaujamų organizacijų veiklą ir standartų poreikis pastarąjį dešimtmetį didėjo, tačiau pastebi, kad trūksta Lietuvos informacijos ir dokumentavimo sistemos aiškumo.

Apibendrinant technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos ir plėtros analizę bei remiantis technikos komiteto ekspertinės apklausos rezultatais galima daryti išvadą, kad nuosekliai ir kryptingai dešimtmetį kurtas technikos komitetas atlieka reikšmingą vaidmenį Lietuvos atminties institucijų integracijos procese. Technikos komitetas,

kuriame dalyvauja aukštos kvalifikacijos, kompetentingų, vadovujančias pareigas einančių atminties institucijų ir kitų suinteresuotų informacijos ir dokumentavimo srities standartizacija įstaigų įgaliotieji atstovai, yra partnerystės ir žinių integracijos forma.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertai turėdami pakankamai kompetencijos neturi finansinių galimybių stebėtojo teisėmis dalyvauti ISO/TC 46 „Information and documentation“ susitikimuose. Įsigilinti į standarto rengimo procesą ir jo vadybą trukdo tai, kad beveik pusei ekspertų neteko dalyvauti rengiant Lietuvos standarto projektą ir vadovauti darbo grupei.

Tačiau savanoriškas dalyvavimas ir atvira galimybė dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje bei didėjantis standartų poreikis pavienėse įvairaus informacijos ir dokumentavimo profilio įstaigose bei bendroje institucijų kultūros paveldo skaitmeninimo, išsaugojimo, sklaidos ir prieigos veikloje lemia naujų suinteresuotų narių įsitraukimą į technikos komiteto veiklą ir jos tobulinimą, siekiant standartizacijos veiklos tikslo ir rezultato. Technikos komiteto įgaliotieji atstovai, suvokdami standartizacijos reikšmę ir atsakomybę, dalyvavimą standartizacijos veikloje laiko neatlygintinos veiklos ir savišvietos forma, nes svarbiausiais dalyvavimo veikloje kriterijais tampa komunikacinis, profesinio prestižo veiksnys ir naujų žinių įgijimo galimybė.

Atlikus tyrimą galima teigti, kad įvairūs informacijos ir dokumentavimo sektoriai į nacionalinę standartizacijos veiklą įsitraukė suvokdami didėjančią standartizacijos svarbą, kuri ypatingai išryškėjo bendradarbiaujant su šalies ir užsienio institucijomis siekiant integruoti savo išteklius į vieningas šalies, bendraeuropines ar pasaulines kultūros išteklių duomenų bases. Bibliotekų, muziejų ir archyvų glaudesnę bendradarbiavimą ir partnerystę skatina kultūrinė ir standartizacinė atminties institucijų integracija.

IŠVADOS

Analizuojant standartizacijos vaidmenį atminties institucijų integracijos procese buvo išnagrinėtos bibliotekų, archyvų ir muziejų integracijos prielaidos ir nustatyta, kad atminties institucijų integraciją skatina kultūrinė ir standartizacinė integracija. Kultūrinė integracija kaip didelio kultūros paveldo išteklių masyvo apjungimas į vieningą informacinę struktūrą praktiniame lygmenyje pasireiškia įvairių kultūros subjektų, tarp kurių yra ir atminties institucijos, veiklos krypčių, formų, metodų sąveika. Išnagrinėjus atminties institucijų integracijos galimybes nustatyta, kad didėja standartizacijos poreikis kuriant virtualias kultūros paveldo sistemas, tuo tarpu savanoriškas dalyvavimas nacionalinio, Europos ar tarptautinio lygmens informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veikloje gali būti laikoma veiksminga atminties institucijų partnerystės forma.

Įvertinus atminties institucijų standartizacijos poreikį kultūrinės integracijos procese daroma išvada, kad standartizacinė integracija suprantama kaip jungimasis, atsinaujinimas per standartizacijos veiklą, kurios plėtrą sąlygoja naujų technologijų iššūkiai ir su tuo susiję vartotojų poreikiai, kurie leidžiantys numatyti atminties institucijų dalyvavimo standartizacijos veikloje perspektyvą. Standartizacinė integracija pasireiškianti dėl bibliotekų, muziejų ir archyvų dalyvavimo standartizacijos veikloje ir virtualios kultūros paveldo informacinės sistemos kūrimo tampa atminties institucijų suartėjimo ir sąveikos pamatu.

Sukurtas standartizacijos veiklos modelis parodo standartizacijos veiklos sandarą ir gali būti vertinamas kaip galima atminties institucijų sąveikumo raiška. Nustatyta, kad standartizacijos veiklą sudaro sudaro šeši tarpusavyje susiję ir sąveikaujantys sandai: standartizacijos subjektai, objektai, tikslai, procesai, priemonės ir rezultatai. Kiekvienas standartizacijos veiklos sandas išlaiko savarankiškumą, tačiau visi kartu jie sudaro visumą, kuri dėl sandų sąveikos leidžia suvokti standartizacijos veiklą kaip sistemą. Universalų standartizacijos veiklos modelį kaip metodologinį pagrindą galima

papildyti ir adaptuoti bei sukurti kitų standartizacijos sričių tyrimams taikytiną sisteminių tyrimo instrumentą.

Tarptautinės standartizacijos organizacijos informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veiklos analizė parodė, kad vienas pagrindinių standartizacijos subjektų – specializuotas technikos komitetas. Tarptautiniame lygmenyje technikos komitetui ISO/TC 46 „Information and documentation“ priskirta veiklos, susijusios su bibliotekomis, dokumentavimo ir informacijos centrais, leidyba, archyvais, muziejų dokumentacija, dokumentų valdymu, indeksavimo ir referavimo paslaugomis ir informacijos mokslu standartizacija.

Remiantis Tarptautine standartų klasifikacija atlikta Tarptautinės standartizacijos organizacijos technikos komiteto ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartizacijos objektų analizė leidžia teigti, kad informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos objektai pasižymi didele įvairove, tačiau tik maža dalis šio technikos komiteto parengtų standartų tinka bendrai bibliotekų, muziejų ir archyvų veiklai, kuri susijusi su kultūros išteklių integracija. Todėl atminties institucijos siekdamos integruoti kultūros išteklius į šalies, Europos ar pasaulio mastu kuriamą kultūros paveldo išteklių informacinę sistemą taiko ne tik ISO/TC 46 „Information and documentation“, bet ir kitų Tarptautinės standartizacijos organizacijų technikos komiteto parengtus standartus, taip pat pripažintus *de facto* standartus.

Siekiant numatyti ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartų taikymą atminties institucijų kultūrinės integracijos kontekste buvo atlikta Europos Komisijos ir Lietuvos inicijuotų kultūros paveldo skaitmeninimo projektų, kuriuose kartu dalyvauja skirtingų tipų atminties institucijos, dokumentų analizė. Nustatyta, kad projektuose, taikomi vos keli ISO/TC 46 „Information and documentation“ parengti tarptautiniai standartai. Tačiau dauguma tarptautinių informacijos ir dokumentavimo srities standartų yra universalūs ir gali būti atskirai taikomi visose atminties institucijose ir kitose dokumentavimo įstaigose.

Nacionalinio lygmens informacijos ir dokumentavimo srities technikos komiteto standartizacijos veiklos tyrimas parodė, kad 1998 m. bibliotekų iniciatyva įkurtas technikos komitetas gali būti laikomas Lietuvos atminties institucijų integracijos forma. Remiantis oficialių technikos komiteto veiklos dokumentų analize galima teigti, kad technikos komitetas buvo nuosekliai ir atsakingai kurtas, numatant galimą plėtros perspektyvą. Nuo 2004 m. į technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą įsitraukė pagrindinių šalies archyvų atstovai, muziejų, mokslo ir valstybės įstaigų bei privačių įstaigų ekspertai.

Dalyvavimas technikos komiteto veikloje yra neabejotina atminties institucijų tarpsektorinės partnerystės ir integracijos forma, tačiau kartu paaiškėjo, kad bibliotekos ne tik pirmosios įsitraukė į pagal tarptautinio ir europinio lygmens standartizacijos principus organizuojamą nacionalinę standartizacijos veiklą, bet ir koordinuodamos informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veiklą įvykdė daugiapakopę technikos komiteto LST TK 47 pertvarką. Kita priežastimi lėmusia bibliotekų lyderystę, organizuojant standartizacijos veiklą ir kuriant bibliotekų, muziejų ir archyvų virtualią kultūros paveldo sistemą, galima laikyti tai, kad Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka pirmoji šalyje pradėjo kurti Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą.

Išanalizavus LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ standartizacijos veiklą nustatyta, kad ji gali būti laikoma inovatyvaus ir vienijančio atminties institucijas veiklumo forma. LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų apklausa parodė, kad standartizacijos veikla atlieka integracinį vaidmenį Lietuvos atminties institucijose, o technikos komitetas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ yra perspektyvi atminties institucijų partnerystės standartizacijos veiklos aspektu forma, kuri padeda pasiekti sutarimą, peržengti institucijų pavaldumo ir žinijos ribas. Tai galima pagrįsti tuo, kad nacionalinė standartizacijos sistema suteikia lygias ir įvairiapuses galimybes visiems suinteresuotiems subjektams dalyvauti šioje veikloje, technikos komitetų funkcijos ir uždaviniai susiję su narių veikla ir

poreikiais, standartizacijos veiklos subjektai gali rinktis standartizacijos veiklos priemones ir aktyviai dalyvauti standartizacijos veiklos procesuose.

Atlikus tyrimą galima pateikti rekomendacijas skirtas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ nariams ir įgaliotiesiems atstovams bei nacionalinei standartizacijos institucijai, siekiant įvertinti standartizacijos vaidmenį atminties institucijų integracijos procese ir tobulinti nacionalinę informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veiklą.

Nors bibliotekos, muziejai ir archyvai įgalioja atstovus dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje, tačiau tiesiogiai neskiria lėšų šiai veiklai. Dėl didelio ekspertų užimtumo jų tiesioginiame darbe, rekomenduojama, kad LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ nariai netiesiogiai remtų šią veiklą, įtraukdami dalyvavimą technikos komiteto veikloje į darbo krūvį.

Tyrimas parodė, kad rasti ekspertų, galinčių atstovauti organizacijai LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje nėra paprasta, tačiau didėjantis standartų poreikis bei standartizacijos veiklos atvirumas galėtų padidinti susidomėjimą šia veikla. Žinios apie standartus ir standartizacijos veiklą padeda suprasti standartizacijos subjektų ir objektų įvairovę, įvertinti standartizacijos procesus, priemones ir rezultatus bei tikslus ir tobulinti reikiamą standartizacijos veiklos modelio grandį.

Lietuvos standartizacijos departamentas galėtų rengti nuolatinis mokymus, siekiant standartizacijos veiklos subjektus supažindinti su tarptautinės ir nacionalinės standartizacijos procedūromis, kurios užtikrina tinkamą standarto projekto sukūrimą ir supratimą apie atstovavimą organizacijai. Ekspertų mokymai galėtų praversti dalyvaujant nacionalinėje bei tarptautinėje veikloje ir tapti svarbia priemone atminties institucijoms priimant sprendimus dėl standartų.

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ekspertų kompetencija, jų dalykinės ir komunikacinės savybės, standartizacijos veiklos išmanymas sudaro galimybę technikos komitetui tapti ISO/TC 46 tikruoju nariu. Tokiu būdu ekspertams

būtų sudarytos sąlygos atstovauti Lietuvai, rengiant tarptautinių standartų projektus, teikti savo pastabas ir pasiūlymus, turėti balsavimo teisę.

Standartizacijos veikla įtraukia vis daugiau subjektų, atminties ir kitų informacijos ir dokumentavimo institucijų specialistai susiduria su žinių apie standartus poreikiu. Todėl rekomenduojama informaciją apie atminties institucijų veiklą, standartizacijos naujienas, Lietuvos ir tarptautinių standartų turinius, sistemintą pagal standartizacijos objektus standartų sąrašą skelbti interneto svetainėje, o nuorodą į ją pateikti visų LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ narių taip pat Lietuvos standartizacijos departamento interneto svetainėse. Tokį darbą galėtų atlikti LST TK 47 ekspertai kaip informacijos ir dokumentavimo standartizacijos žinovai, tačiau darbui atlikti ir jį palaikyti būtina rasti finansavimo šaltinius ir laiko išteklius.

Aukštajai mokyklai, rengiančiai bibliotekų, muziejų ir archyvų specialistus rekomenduojama suteikti bazinių žinių apie standartizacijos veiklą, atsižvelgiant į tai, kad stiprėja specialistų judumas, bibliotekų, muziejų ir archyvų tarptautinis bendradarbiavimas, didėja galimybės dalyvauti bendruose projektuose.

LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ parengti ir Lietuvos standartizacijos departamento patvirtinti Lietuvos standartai tapatūs ISO standartams. Tačiau, nepaisant ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartizuojamos srities ir standartizacijos objektų įvairovės, neužtikrinamas visapusiškas Lietuvos standartų atminties institucijose poreikis. Todėl remiantis atitinkama Lietuvos standartizacijos departamento patvirtinta tvarka ir procedūromis rekomenduojama kurti bei įteisinti originalius Lietuvos standartus.

Remiantis išvadomis ir pateiktomis rekomendacijos galima teigti, kad disertacijos ginamieji teiginiai patvirtinti:

Lietuvos bibliotekos yra standartizacinės integracijos lyderės, tai patvirtina jų iniciatyva steigiant nacionalinį informacijos ir dokumentavimo srities technikos komitetą ir inicijuojant projektą „Integralios virtualios informacinės sistemos sukūrimas“. Bibliotekų ir kitų atminties institucijų

partnerystė leido priimti svarbius strateginius sprendimus, susijusius su Lietuvos atminties institucijų kultūros paveldo informacinės sistemos kūrimu, kurio viena esminių grandžių sutarimas dėl bendrų standartų taikymo.

Teisės aktuose ir strateginiuose dokumentuose nėra numatyta bibliotekų, muziejų ir archyvų būtinybė dalyvauti nacionalinėje informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos veikloje. Kultūrinė ir standartizacinė atminties institucijų integracija ir savanoriškas skirtingų atminties institucijų ekspertų dalyvavimas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ leidžia teigti, kad standartizacijos veikla yra perspektyvi atminties institucijų partnerystės forma ir atlieka integracinį vaidmenį Lietuvos atminties institucijose bei sudaro prielaidas būti laikoma inovatyvia bibliotekų, muziejų ir archyvų veikla.

Tarptautinė standartizacijos organizacija laikoma didžiausia tarptautinių standartų rengėja. ISO skirtingų technikos komitetų parengti standartai gali būti taikomi kuriant virtualią kultūros išteklių informacinę sistemą, tačiau tik ISO/TC 46 „Information and documentation“ standartų nepakanka, todėl bibliotekos, muziejai ir archyvai naudoja *de jure* ir *de facto* standartus.

Standartų taikymas atminties institucijų kultūrinės integracijos kontekste ir atminties institucijų dalyvavimas standartizacijos veikloje turi reikšmės siekiant tarpsektorinės partnerystės. Standartizacijos veikloje kaip daugialygėje tarpusavyje sąveikaujančių elementų sistemoje pasireiškia inegraciniai aspektai, kai įvairaus lygmens subjektai, darydami įtaką standartizacijos objektams, taikydami tinkamas priemones ir dalyvaudami standartizacijos procesuose, įgyvendina tikslus ir siekia rezultatų.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. *Action Plan on Coordination of Digitisation Programmes and Policies: Implementation Framework for Digitisation Coordination Actions in Europe* [interaktyvus]. [S. l., 2001] [žiūrėta 2006 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/lund/lund_action_plan_en.pdf>.
2. ALLEN, Nancy and BISHOFF, Liz. *Academic Library/Museum Collaboration: I'm OK, You're OK* [interaktyvus]. Denver (Col), 2001, March 15–18 [žiūrėta 2007 m. birželio 29 d.], p. 59–69. Prieiga per internetą: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/events/pdf/allen.pdf>>.
3. ARMS, Y. William, *et al.* A Spectrum of Interoperability. In *D-Lib Magazine* [interaktyvus]. January 2002, vol. 8, no. 1 [žiūrėta 2006 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dlib.org/dlib/january02/arms/01arms.html>>. ISSN 1082-9873.
4. *Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: mokslo, politikos ir praktikos sąveika*. Vilnius, 2008. 290 p. ISBN 978-9955-33-314-2.
5. *Atvirųjų standartų vartotojo vadovas* [interaktyvus]. Vilnius, 2005 [žiūrėta 2008 m. sausio 23 d.], 52 p. Prieiga per internetą: <<http://www.akl.lt/2005/phare/AtvirujuStandartuVartotojoVadovas.pdf>>.
6. BACA, Murtha; and O'KEEFE, Elizabeth. *Sharing Standards and Expertise in the Early 21st Century: Moving toward a Collaborative, "Cross-community" Model for Metadata Creation* [interaktyvus]. [S. l., s. a] [žiūrėta 2008 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/156-Baca_OKeefe-en.pdf>.
7. BASKIN, E.; and KRECHMER, K.; and SHERIF, M. H. The six dimensions of standards: contribution towards a theory of standartization. In *Management of Technology, Sustainable Development and Eco-Efficiency* [interaktyvus]. [S. l., 1998] [žiūrėta 2008 m. vasario 23 d.], p. 53–62. Prieiga per internetą: <<http://www.csrstds.com/theory.html>>.
8. BEDNY Gregory; and KARWOWSKI, Waldemar. *A Systemic-Structural Theory of Activity: Applications to Human Performance and Work Design*. Taylor & Francis LLC, 2006. 526 p. ISBN 978-0849-397-64-6.
9. BJÖRN Lindh, Archival standardization – today and tomorrow. In *Kongres Hrvatskih archivista*. Dubrovnik, 2005, p. 1–5.
10. BLIUDŽIUVIENĖ, Nijolė; and BUCKIENĖ Liubovė. International standardization in practice: Lithuanian approach. In *Latvijas Arhīvi* [interaktyvus]. 2008, vol. 2 [žiūrėta 2009 m. liepos 25 d.], p. 12–18. Prieiga per internetą: <http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/12-18-ARHIVI-Bliudziuviene.pdf>. ISSN 1407-2270.

11. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Standartizacija dokumentinės komunikacijos institucijose rinkos požiūriu. *Knygotyra*, 2009, t. 52, p. 185–197. ISSN 0204-2061.
12. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Standartizacija: samprata ir rezultatai. *Knygotyra*, 2008, t. 51, p. 192–211. ISSN 0204-2061.
13. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Šiuolaikinės atminties institucijų standartizavimo kryptys. In *Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: mokslo, politikos ir praktikos sąveika*. Vilnius, 2008, p. 263–268.
14. BLIŪDŽIUVIENĖ, Nijolė. Tarptautinių ir Europos informacijos ir dokumentavimo standartų perėmimas Lietuvoje. *Knygotyra*, 2004, t. 43, p. 87–95. ISSN 0204-2061.
15. BOISDEFFRE, Martine de. The importance of records management in France. In *Records Management Journal* [interaktyvus]. [S. 1.], 2006, vol. 16, issue 2 [žiūrėta 2007 m. lapkričio 10 d.], p. 76–81. Prieiga per internetą: <<http://emeraldinsight.com/10.1108/09565690610677427>>. ISSN 0956-5698.
16. BORGMAN, C. L. *Nuo Gutenbergo iki globalios informacijos infrastruktūros: informacijos prieiga tinklų apraizgytame pasaulyje*. Kaunas, 2003. 327 p. ISBN 9986-850-49-5.
17. BORGMAN, Christine L. The Invisible Library: Paradox of the Global Information Infrastructure. *Library Trends*. 2003, vol. 51, issue 4, p. 652–674.
18. BRAKKER, N.; and KUJBYSHEV, N. Information resources on cultural heritage: some problems of integration. *INSPEL* [interaktyvus]. [S. 1.], 1999, vol. 33, nr. 4 [žiūrėta 2007 m. gruodžio 14 d.], p. 199–208. Prieiga per internetą: <<http://forge.fh-potsdam.de/~IFLA/INSPEL/cont334.htm>>.
19. BRUCK, Peter Aurelius, et al. *E-Content: Technologies and Perspectives for the European Market*. Berlin, 2005. 244 p. ISBN 978-3-540-25093-7.
20. BRUNSSON, Nils; and JACOBSSON, Bengt. *A World of standards*. Oxford, 2002. 198 p. ISBN 0199256950.
21. *Business plan ISO/TC 46 „Information and documentation“* [interaktyvus]. Adopted 2003-05, Version: 2.0 [žiūrėta 2006 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://isotc.iso.org/livelink/livelink/fetch/20002122/687806/ISO_TC_046_Information_and_documentation_pdf?nodeid=1959966&vernum=0>.
22. *Calimera projekto gairės* [interaktyvus]. [S. 1., s. a] [žiūrėta 2006 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uvb.lt/Calimera%20guidelines%20full%20version_Lithuania.doc>.
23. *Cataloging Cultural Objects: A Guide to Describing Cultural Works and Their Images (CCO)* [interaktyvus]. USA: Visual Resources Association, 2006 [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vraweb.org/ccoweb/cco/index.html>>.

24. CHANDLER, Alfred D.; and HAGSTROM, Peter; and SÖLVELL, Örjan. *The Dynamic Firm – The Role of Technology, Strategy, Organization, and Regions*. Oxford, 1999. ISBN-10: 0-19-829604-5.
25. CICĖNIENĖ, Viliunė. *Moksliniai tyrimai bibliotekose: metodologija, metodika, rezultatų sklaida*. Vilnius, 2006. 286 p. ISBN 9955-541-57-1.
26. COBURN, Erin, et al. *L'expérience de cataloguer les objets culturels: codifier les pratiques de la communauté du patrimoine culturel [interaktyvus]*. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/107-coburn-fr.pdf>>.
27. *Coordinating digitisation in Europe: Progress report of the National Representatives Group coordination mechanisms for digitization policies and programmes 2006*. Roma, 2007. 185 p.
28. Cultural heritage as a factor in economic development. In *European Culture Portal* [interaktyvus]. Last update: 03-05-2006 [žiūrėta 2008 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_dev_en.htm>.
29. DANILČENKO, H.; ir MIKELAITIS, J.; ir PREKERIS V. *Standartizacijos pagrindai*. Akademija, 2002. 62 p.
30. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 4-asis leid. Vilnius, 2000. 967 p.
31. Dėl bibliotekų veiklos norminių dokumentų ir Lietuvos standarto sąrašo patvirtinimo: Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2008 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. ĮV-323. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 77-3051. ISSN 1392-4559.
32. Dėl informacinės sistemos „Lietuvos archyvų fondų sąvadas“ steigimo ir nuostatų patvirtinimo: Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. V-39 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<ftp://ftp.ivpk.lt/Archyvu/Archyv.FonduS.2006N.pdf>>.
33. Dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos: Europos Komisijos 2006 m. rugpjūčio 24 d. rekomendacija 2006/585/EB. *Oficialusis leidinys* [interaktyvus]. 2006, L 236 [žiūrėta 2007 m. gruodžio 15 d.], p. 0028–0030. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006H0585:LT:HTML>>
34. Dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos: Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. lapkričio 13 d. išvados 2006/C279/01. *Oficialusis leidinys*, 2006, C 279. p. 1.
35. Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginio plano patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. nutarimas Nr. 984. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 71-2534. ISSN 1392-4559.
36. Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d.

- nutarimas Nr. 625. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 73-2649. ISSN 1392-4559.
37. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. 315. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 40-1290. ISSN 1392-4559.
38. Dėl Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto „Bibliotekininkystė“ sudarymo: Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 97, 1998 m. gruodžio 31 d. [mašinėraštis]. Vilnius, 1998. 3 lap.
39. Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. spalio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=266311>.
40. Dėl pavidimo Lietuvos dailės muziejui vykdyti projektą „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“ ir lėšų skyrimo Lietuvos dailės muziejui 2009 metais investicinio projekto „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos LIMIS diegimas Lietuvos muziejuose“ parengimui: Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2009 m. liepos 7 d. įsakymas Nr. 345 [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/Teises_aktai/images/isakymas_muziejui.pdf>.
41. Dėl standartizacijos darbų organizavimo tvarkos: Lietuvos standartizacijos departamento direktoriaus 1997 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 355. *Valstybės žinios*, 1998, Nr.1-37. ISSN 1392-4559.
42. Dėl technikos komiteto LST TK 47 veiklos pertvarkymo: Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktoriaus 2004 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. V-22 [mašinėraštis]. Vilnius, 2004, 2 p.
43. Dėl valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo koncepcijos: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 1367. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 1-17. ISSN 1392-4559.
44. Dėl skaitmeninio turinio kūrimo, saugojimo ir prieigos standartų ir norminių dokumentų sąrašų patvirtinimo: Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas 2010 m. sausio 7 d. nr. IV-6 [interaktyvus]. Vilnius, [s. a.] [žiūrėta 2009 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.muza.lt/go.php/lit/1/21/217/0>>.
45. Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos: Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 113-5029. ISSN 1392-4559.
46. *Digital Heritage and Cultural Content*: European Commission DG Information Society Cultural Heritage Application [interaktyvus]. Last updated 23 April 2003 [žiūrėta 2006 m. birželio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cordis.lu/ist/ka3/digicult/home.htm>>.

47. *Digitizer's Handbook* [interaktyvus]. The Digitizer's Handbook v3.3. Rīga, [s. a.] [žiūrėta 2008 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lnb.lv/en/digital-library/for-partners/digitizers-handbook>>.
48. *Discovering Planet ISO: ISO Annual Report 2006*. Genève, 2007. 20 p. ISBN 978-92-67-10445-4.
49. DORNSEIF, Karen A. Joint Use Libraries: Balancing Autonomy and Cooperation. *Resource Sharing & Information Networks*, 2001, vol. 15, issue 1&2, p.103–115.
50. DRAKE Karl-Magnus;and JUSTRELL Borje; and TAMMARO Anna Maria. *Good Practice Handbook* [interaktyvus]. Version 1.2. ed. by the Minerva Working Group 6. [S. l.], 2003 [žiūrėta 2006 m. kovo 29 d.] 105 p. Prieiga per internetą: <http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups/goodpract/document/bestpracticehandbook1_2.pdf>.
51. DUDLAUSKIENĖ, Nijolė. Standartizacijos vaidmuo skatinant ekonominę integraciją. *Verslo banga* [interaktyvus]. 2001, nr. 6 [žiūrėta 2008 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.full/3c10bc1b4a66c>>.
52. EGAN, Michelle. *Constructing a European Market – Standards, Regulation, and Governance*. Oxford, 2001. 366 p. ISBN 0-19-924405-7.
53. *E-governance: transforming Government to build trust and quality*. Roma, 2007. 301 p. ISBN 978-8890-301-80-3.
54. ELLIOTT, Alison. Facilitating discovery, interaction and collaboration of knowledge banks. *ISO Focus*. 2008, vol. 5, nr. 4, p. 10–12. ISSN 1729-8709.
55. *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas* [interaktyvus]. [Vilnius, 2003]. Atnaujinta 2007-12-07 [žiūrėta 2008 m. sausio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://aldona.mii.lt/pms/terminai/term/z2odynas.html>>.
56. *European Interoperability Framework for Pan-European eGovernment Services* [interaktyvus]. Luxembourg, 2004. Version 1.0 [žiūrėta 2007 m. spalio 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc?id=19529>>. ISBN 92-894-8389-X.
57. *Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui dėl Europos standartizacijos vaidmens Europos politikos ir teisės aktų leidybos srityje* [interaktyvus]. Briuselis, 2004 [žiūrėta 2007 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0674FIN:LT:DOC>>.
58. *Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl mokslinės informacijos skaitmeniniame amžiuje: prieinamumas, sklaida ir išsaugojimas* [interaktyvus]. Briuselis, 2007 [žiūrėta 2007 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0056:LT:NOT>>.

59. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB, nustatanti informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarką. *Oficialusis leidinys* [interaktyvus]. 1998, L 24 [žiūrėta 2007 m. gegužės 29 d.], p. 1–21. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/consleg/1998/L/01998L0034-20070101-lt.pdf>>.
60. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl kino paveldo ir su juo susijusios pramoninės veiklos konkurencingumo. *Oficialusis leidinys* [interaktyvus]. 2006, L 323 [žiūrėta 2009 m. birželio 29 d.], p. 0057–0061 Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:323:0057:01:LT:HTML>>.
61. FALETAR TANACKOVIĆ, Sanjica. Can archivists, librarians and curators join hands and do a better job? In *International Genealogy and Local History: Papers presented by the Genealogy and Local History Section at IFLA General Conferences 2001-2005*. Berlin, New York: K. G. Saur, 2008, p. 247-263. ISBN 978-3-598-22036-4.
62. FALETAR TANACKOVIĆ, Sanjica; and BADURINA, Boris. Collaboration as a Wave of Future: Exploring Experiences from Croatian Archives. *Library Hi Tech*, 2008, vol. 26; issue 4, p.557-574. ISSN 0737-8831.
63. FRENCH, E. J. Standardization as a factor in information transfer. *Journal of Information Science*, 1981, vol. 3, no. 2, p. 91–100.
64. FRONTARD, Raymond. Standards-related activities: the global view [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2006 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <www.iso.org/iso/activities.pdf>.
65. GIBSON, Hannah. Links between Libraries and Museums: Investigating Museum-Library Collaboration in England and the USA. *Libri* [interaktyvus]. 2007, vol. 57 [žiūrėta 2008 m. vasario 15 d.], p. 53–64. Prieiga per internetą: <<http://www.librijournal.org/pdf/2007-2pp53-64.pdf>>. ISSN 0024-2667.
66. GILL, Tony; and MILLER, Paul. Re-inventing the Wheel? Standards, Interoperability and Digital Cultural Content. In *D-Lib Magazine* [interaktyvus]. January 2002, vol. 8, nr. 1 [žiūrėta 2005 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dlib.org/dlib/january02/gill/01gill.html>>. ISSN 1082-9873.
67. GLOSIENĖ, Audronė; ir VILIŪNAS, Giedrius. Institucinės talpyklos ir naujoji mokslinės komunikacijos infrastruktūrų sankloda. *Informacijos mokslai*, 2006, t. 36, p. 53–67. ISSN 1392-0561.
68. GLOSIENĖ, Audronė; ir RUDŽIONIENĖ, Jurgita. Kultūros paveldo institucijų plėtra: politikos, technologijų, inovatyvios praktikos ir mokslinių tyrimų sąveika. *Informacijos mokslai*, 2006, t. 36, p. 9–25. ISSN 1392-0561.
69. *Glossary of terms and abbreviations used in ISO/TC Business Plans*. [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. lapkričio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://isotc.iso.org/livelink/livelink.exe/fetch>>.

- /2000/2122/687806/Glossary.htm?nodeid=2778927&vernum=0>.
70. GOLDBERGA, Anita. *Synergy towards shared standards for ALM. Latvian scenario* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/156-Goldberga-en.pdf>>.
  71. *Good practices in digitisation* [interaktyvus]. [S. l., s. a.]. Last revision 2007-12-07 [žiūrėta 2008 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.minervaeurope.org/bestpractices/listgoodpract.htm>>.
  72. GREEN, Brian. Identifying media content. *ISO Focus*. 2008, vol. 5, nr. 4, p. 21–24. ISSN 1729-8709.
  73. GREENWAY, Iain. *Why Standardise?* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2006 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fig.net/pub/accra/papers/ps03/ps03_03_greenway.pdf>.
  74. GRINDLEY, Peter. *Standards, strategy and policy – cases and stories*. Oxford, 1995. 285 p. ISBN 0-19-828807-7.
  75. GROCHOWSKA, Alina. Normalizacja w zakresie informacji i dokumentacji w Polsce w latach 1993-2000. *Przegląd biblioteczny*. Warszawa, 2001, z. 1/2, p. 11–39. ISSN 0033-202X.
  76. GUNNLAUGSDOTTIR, Johanna. An international standard on records management: an opportunity for librarians. *LIBRI*. 2002, nr. 52 (4), p. 231-240. ISSN 0024-2667.
  77. HALLSTRÖM, Kristina T. *Organizing international standardization*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2004. 214 p. ISBN 1843764814.
  78. HARRIS, Patricia R. Why Standards Matter? In *Libraries and the Academy* [interaktyvus]. 2001, vol. 1, nr. 4 [žiūrėta 2007 m. spalio 29 d.], p. 525–529. Prieiga per internetą: <http://muse.jhu.edu/login?uri=/journals/portal_libraries_and_the_academy/v001/1.4harris.html>.
  79. HAWKINS, Richard; and BALLON, Pieter. When standards become business models: reinterpreting „failure“ in the standardization paradigm. In *Info* [interaktyvus]. 2007, vol. 9, nr. 5 [žiūrėta 2008 m. liepos 22 d.], p. 20–30. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/14636690710816426>>. ISSN 1463-6697.
  80. HEDEGAARD, Ruth. *Benefits of Archives, Libraries and Museums Working Together* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla69/papers/051e-Hedegaard.pdf>>.
  81. HEDSTROM, Margaret; and KING, John Leslie. *On the LAM: Library, Archive, and Museum Collections in the Creation and Maintenance of Knowledge Communities* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. spalio 22]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/dataoecd/59/63/32126054.pdf>>.
  82. HINDAL, Sidsel; and WYLLER, Elin Harriet. The Norwegian Archive, Library and Museum Authority – our role in a society based on

- knowledge and culture. *Library Review*, 2004, vol. 53, no. 3, p. 207–212. ISSN 0024-2535.
83. HJURLAND, B. Arguments for philosophical realism in library and information science? *Library Trends*. 2004, vol. 52, no. 3, p. 488–506.
  84. HOCHMANN, Ján. *Interoperabilita na Slovensku* [interaktyvus]. [S. l.], 2005 [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.itapa.sk/data/att/2251_prezentacia.pdf>.
  85. HOPKINSON, Alan. Introduction to library standards and the players in the field. In *Digitalia* [interaktyvus]. 2006, nr. 2 [žiūrėta 2007 m. lapkričio 24 d.], p. 11–21. Prieiga per internetą: <digitalia.sbn.it/upload/documenti/digitalia20062_HOPKINSON.pdf>.
  86. *Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos*. Vilnius, 2002, 183 p. ISBN 9955-442-87-5.
  87. *International Classification for Standards*. 6th ed. Switzerland: ISO, 2005. 112 p. ISBN 92-67-10405-5.
  88. *International Council on Archives* [interaktyvus]. Paris, 2008 [žiūrėta 2009 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ica.org/>>.
  89. *International Council of Museums* [interaktyvus]. Paris, [2009]. Updated: 4 November 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://icom.museum/#>>.
  90. *International Federation of Library Associations and Institutions* [interaktyvus]. [S. l., s.a.]. Last update: 6 April 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ifla.org/>>.
  91. International harmonized stage codes. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva, 2009] [žiūrėta 2009 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iso.org/>>.
  92. *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva], 2008 [žiūrėta 2008 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.iso.org/>>.
  93. *International Standard Classification of Occupations* [interaktyvus]. Geneva: International Labour Organization, 1996-2009 [žiūrėta 2009 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco88/index.htm>>.
  94. ISO in figures. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva], January, 1997. [žiūrėta 2006 m. liepos 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iso.org/iso/figures_1996.pdf>.
  95. ISO in figures. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva], January, 2001. [žiūrėta 2006 m. liepos 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iso.org/iso/figures_2000.pdf>.
  96. ISO in figures for the year 2008. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva], January, 2009. [žiūrėta 2009 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iso.org/iso/iso_in_figures_2009.pdf>.
  97. ISO in figures for the year 2007. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva], 2008 [žiūrėta 2008 m.

- balandžio 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iso.org/iso/about/iso_in_figures.htm>.
98. ISO members. In *International Organization for Standardization* [interaktyvus]. [Geneva, 2008.]. [žiūrėta 2009 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.iso.org/iso/about/iso_members.htm>.
99. Izveidota Muzeju, arhivų un bibliotėku standartizacijos techniskā komiteja. In *MABSTK* [interaktyvus]. Riga, [s. a.] [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isalise.lv/isalise/mabstk.htm>>.
100. YARROW, Alexandra; and CLUBB, Barbara; and DRAPER, Jennifer-Lynn. *Public Libraries, Archives and Museums: Trends in Collaboration and Cooperation*. The Hague: IFLA Headquarters, 2008. 50 p. ISBN 978-90-77897-28-7.
101. JORDAN, Mark. *Putting content online: a practical guide for libraries*. Oxford, 2006. 349 p. ISBN 978-1-84334-176-5.
102. JUŠEVIČIŪTĖ, Valerija. Kinematografijos kūriniai – Europos Sąjungos šalių nacionalinis audiovizualinis paveldas. *Lietuvos standartizacijos biuletenis*, 2008, nr. 11, p. 7–9. ISSN 1392-3277.
103. KANIŠAUSKAS, Saulius. *Sinergetinio pasaulėvaizdžio kontūrai : filosofiniai ir moksliniai aspektai*. Vilnius, 2008. 447 p. ISBN 978-9955-19-078-3.
104. KAZILIŪNAS, Adolfas. *ISO standartizacija*. Vilnius, 1997. 86 p.
105. KATUŠČÁK, Dušan. Mentálna a sémantická interoperabilita v knihovnictve a knižnično-informačnom systéme. *ITlib*, 2007, roč. 11, č. 1, p. 14–17.
106. KELLY, Brian. *et al. A Contextual Framework For Standards* [interaktyvus]. [S. l.], 2006 [žiūrėta 2006 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukoln.ac.uk/web-focus/papers/e-gov-workshop-2006/standards.pdf>>.
107. Key Issues and Recommendations. In *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage: Executive Summary* [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2006 m. balandžio 20 d.], p. 46–54. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-6265-8.
108. KINDLEBERGER, Charles P. Standards as public, collective and private goods. *Kyklos*, 1983, vol. 26, no. 3. p. 377–396.
109. *Knowledge Structures Review: Outline of Topics and Main Points to Remember* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.scils.rutgers.edu/~dalbello/KnowledgeStructures/f2004/KS-review%20\(f2004\).pdf](http://www.scils.rutgers.edu/~dalbello/KnowledgeStructures/f2004/KS-review%20(f2004).pdf)>.
110. KUNDROTAS, Vytautas. *Filosofija ir metodologija*. Vilnius, 2000. 92 p. ISBN 9986-479-68-1.
111. KVIETKAUSKAS, Rolandas; ir VARNIENĖ, Regina. Kultūros paveldo skaitmeninimo koordinavimas Europoje: Lietuvos perspektyva. *Knygotyra*. 2005, t. 45, p. 108–122. ISSN 0204–2061.

112. KVIETKAUSKAS, Rolandas; ir VARNIENĖ, Regina. Kultūros paveldo skaitmeninio koordinavimo perspektyva Lietuvoje. *Tarp knygų*, 2005, nr. 9, p. 1–4. ISSN 0868-8826.
113. *Kultūros industrijos: iššūkiai ir perspektyvos*. Vilnius, 2008. 148 p. ISBN 978-9955-33-372-2
114. LAUŽIKAS, Rimvydas. *Archeologija ir muzeologija: komunikacijos skaitmeninėje erdvėje taikomas modelis* [rankraštis]. Vilnius, 2006. 296 p.
115. LAUŽIKAS, Rimvydas. *Kultūros paveldo skaitmeninio ABC... DEFG...* Vilnius, 2009. 159 p. ISBN 978-609-95026-0-1
116. LAUŽIKAS, Rimvydas. Skaitmeninimas kaip mokslas: BARIS projekto patirtis. *Informacijos mokslai*. 2008, t. 46, p. 67–83. ISSN 1392-0561
117. LAUŽIKAS, Rimvydas. *Skaitmeninių duomenų saugojimas muziejuose* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidiny/leidiny_37_42.pdf>.
118. LEONAVIČIENĖ, Teresė. *SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose*: mokomoji knyga. Vilnius, 2007. 125 p. ISBN 978-9955-20-222-6.
119. LEONAVIČIUS, Juozas. Sociologijos žodynas. Vilnius, 1993. 283 p. ISBN 9986-08-002-9.
120. LERESCHE, Françoise. *Bibliothèques et archives: partager des normes pour faciliter l'accès au patrimoine* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. spalio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/156-Leresche-fr.pdf>>.
121. LIBICKI, Martin, et al. *Scaffolding the new Web: standards and standards policy for the digital economy*. Santa Monika, 2000. 148 p. ISBN 0-8330-2858-8.
122. Library and Information Science and the Philosophy of Science. *Journal of Documentation*. 2005, vol. 61, no. 1, p. 158–163. ISSN 00220418.
123. *Lietuvos archyvų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/archyvai/index.jsp>>.
124. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 73-2649. ISSN 1392-4559.
125. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio koncepcija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 933. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 105-3877. ISSN 1392-4559.
126. Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 493. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 66-2624. ISSN 1392-4559.

127. Lietuvos kultūros politikos nuostatos: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 542. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 42-1454. ISSN 1392-4559.
128. *Lietuvos profesijų klasifikatorius* [interaktyvus]. Vilnius, 2002. [žiūrėta 2009 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://213.197.179.229/mod/klasifikatorius/>>.
129. Lietuvos Respublikos archyvų įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 57-1982. ISSN 1392-4559.
130. Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 120-4431. ISSN 1392-4559.
131. Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 59-2638. ISSN 1392-4559.
132. Lietuvos Respublikos standartizacijos įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 39-1435. ISSN 1392-4559.
133. *Lietuvos Respublikos terminų bankas* [interaktyvus]. [Vilnius], 2005 [žiūrėta 2007 m. gegužės 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://terminai.vlkk.lt:10001/pls/tb/tb.search>>.
134. *Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas* [interaktyvus]. Vilnius, [s. a] [žiūrėta 2007 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=280580>.
135. *Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos* [interaktyvus]. [Vilnius], 2008 [žiūrėta 2009 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lsd.lt/typo_new/>.
136. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto „Bibliotekininkystė ir bibliografija“ steigiamasis susirinkimas: protokolas* [mašinėraštis]. Vilnius, 1998. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ap. 1, b. 285, lap. 35.
137. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ susirinkimo protokolas nr. 3, 2003 m. birželio 25 d.* [mašinėraštis]. Vilnius, 2003. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ap. 1, b. 296, lap. 16.
138. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ nuostatai: patvirtinta Lietuvos standartizacijos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktoriaus 2004 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. V-22* [mašinėraštis]. Vilnius, 2004, 8 p.
139. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ susirinkimo protokolas nr. 4, 2003 m. liepos 4 d.* [mašinėraštis]. Vilnius, 2003. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ap. 1, b. 296, lap. 42.
140. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ susirinkimo protokolas nr. 5, 2003 m.*

- spalio mėn. 21 d.* [mašinėraštis]. Vilnius, 2003. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. ap. 1, b. 296, lap. 79.
141. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ susirinkimo protokolas nr. 1, 2004, kovo mėn. 25 d.* [mašinėraštis]. Vilnius, 2004. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. ap. 1, b. 299, lap. 55.
142. *Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ ataskaitinio susirinkimo protokolas nr. 1, 2006 m. kovo mėn. 6 d.* [mašinėraštis]. Vilnius, 2006. Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ap. 1, b. 309, lap. 12.
143. *Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimas Nr. 853. Valstybės žinios, 2002, Nr. 60-2424. ISSN 1392-4559.*
144. *Lietuvos viešosios bibliotekos* [interaktyvus]. [S. 1.], 2010 [žiūrėta 2010 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <www.bibliotekos.lt>.
145. *LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklos planas* [interaktyvus]. [Vilnius], 2008. [žiūrėta 2009 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lsd.lt/standards/Veiklos_planai/LSTTK47.pdf>.
146. LUKŠAITĖ, Daiva. Archyvistikos samprata, objektas, uždaviniai. *Knygotyra*. 2007, t. 49, p. 22–52. ISSN 0204-2061.
147. *LVS/STK 22 „Muzeju, arhīvu un bibliotēku darbs“ Standartizācijas tehniskais komitejas nolikums* [interaktyvus]. [S. 1., s. a.] [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.km.gov.lv/ui/faili/2/nolikums.pdf>>.
148. MAJEROVÁ, Jarmila. A brief essay on documents and objects in library, museum and art gallery standards. *Latvijas Archīvi*, 2008, nr. 2, p. 34–41.
149. MANŽUCH, Zinaida. *Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: ES strateginio požiūrio analizė* [rankraštis]. Vilnius, 2007. 243 p.
150. MANŽUCH, Zinaida; ir GLOSIENĖ, Audronė. Kultūros paveldo valdymas Europoje: svarbiausi strateginiai dokumentai. *Tarp knygu*. 2003, nr. 10, p. 9–11; nr. 11, p. 16–20. ISSN 0868-8826.
151. MARTIN, Robert S. Co-operation and change: archives, libraries and museums in the United States. In *International Genealogy and Local History: Papers presented by the Genealogy and Local History Section at IFLA General Conferences 2001-2005*. Berlin, New York: K. G. Saur, 2008, p. lxxv–lxxvi. ISBN 978-3-598-22036-4.
152. MAULINA, Anna. Innovative Solutions in Libraries of Latvia. In *Research and innovation: Nordic-Baltic strategies for library development*. Riga, 2005, p. 107–114.

153. McCALLUM, Sally, H. Keeping pace with the times – From books to the Internet. *ISO Focus*. 2008, vol. 5, nr. 4, p. 8–10. ISSN 1729-8709.
154. *META – Kunskap om kunskap* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://meta.se/en_index.php>.
155. *Metrology, standardization and conformity assessment: building an infrastructure for sustainable development*. Genève, 2006. 4 p. ISBN 92-67-10416-0.
156. *Michael: Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe*. [S. l.], 2007. 27 p.
157. MIDDLETON, Ken. Collaborative digitization programs: a multifaceted approach to sustainability. In *Library Hi Tech* [interaktyvus]. 2005, vol. 23, issue 2 [žiūrėta 2008 m. sausio 12 d.], p. 145–150. Prieiga per internetą: <<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/07378830510605115>>.
158. *Ministerial Network for Valorising Activities in Digitisation: Project Working Groups* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2006 m. birželio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.minervaeurope.org/structure/workinggroups.htm>>.
159. *My ISO job: guidance for delegates and experts*. Geneve, 2008. 21 p. ISBN 978-92-67-10474-4.
160. MOLHOLM, Kurt. Standards and interoperability. *Information Services & Use*. 2006, no. 26, p. 29–37.
161. MORKŪNIENĖ, Jūratė. *Socialinė filosofija: šiuolaikinė mąstymo paradigma*. Vilnius, 2002. 148 p. ISBN 9955-442-76-X.
162. MOZŪRAITĖ, Vita; ir RUDŽIONIENĖ, Jurgita. Muziejai, archyvai ir bibliotekos elektroninėje Europoje: Europos Komisijos projektas CALIMERA. *Knygotyra*. 2006, t. 47, p. 204–220. ISSN 0204–2061.
163. *Multilingual access to the European cultural heritage : multilingual websites and thesauri*. [Roma]: Minerva Plus Project, 2006. 90 p.
164. *Muzeju, arhīvu un bibliotēku darba standartizācijas tehniskā komiteja (MABSTK)* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=4906>>.
165. *Muziejinių vertybių skaitmeninimas* [interaktyvus]. [S. l., s. a.]. Atnaujinta 2010-04-01 [žiūrėta 2010 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.emuziejai.lt./](http://www.emuziejai.lt/)>.
166. NUYS, Carol van. *The Norwegian Digital Library – Easy Access to Information and Knowledge Sources* [interaktyvus]. [S. l.], 2005 [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 4 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ifla.org/IV/ifla71/papers/120e-vanNuys.pdf>>.
167. *O-Membership in ISO/TC 46 and ISO Technical Committee ISO/TC 46/SCs 4, 8, 9, 11*. Lietuvos standartizacijos departamento prie

- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktoriaus raštas nr. 31-05-83, 2002 m. sausio 6 d. [mašinėraštis]. Vilnius, 2002. 1 p.
168. ODLIS — *Online Dictionary for Library and Information Science* [interaktyvus]. [S. l.], 2004–2007. Last updated November 19, 2007 [žiūrėta 2008 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lu.com/odlis>>.
169. ØSTBY, Jon Birger. *Cross-sectorial challenges for archives libraries and museums* [interaktyvus]. Oslo, 2005 [žiūrėta 2006 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/IV/ifla71/papers/017e-Birger_Ostby.pdf>.
170. PASS, Christopher; ir LOWES, Bryan; ir DAVIES, Leslie. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius, 1997. 584 p. ISBN 9986-604-01-X.
171. PEMBER, Margaret. Sorting out the standards: what every records and information professional should know. In *Records Management Journal* [interaktyvus]. 2006, vol. 16, no. 1 [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 10 d.], p. 21–33. Prieiga per internetą: <<http://xtra.emeraldinsight.com/10.1108/09565690610654765>>.
172. *Penkiakalbis aiškinamasis metrologijos terminų žodynas*. Vilnius, 2006. 1163 p. ISBN 5-420-01568-4.
173. *Perspectives on activity theory*. Ed. by Engeström, Yrjö; Miettinen, Reijo; Punamäki, Raija-Leena. Cambridge, 1999. 462 p. ISBN 0-521-43730-X.
174. PETRAVIČIŪTĖ, Inga. *Elektroninių dokumentų Lietuvos nacionaliniame dokumentų fonde valdymas* [rankraštis]. Vilnius, 2007. 127 p.
175. Pranešimas dėl iniciatyvos „i2010: skaitmeninės bibliotekos“ (2006/2040(INI)). In *Europos Parlamentas* [interaktyvus]. [S. l., s. a.]. Atnaujinta 2007 m. rugsėjo 13 d. [žiūrėta 2008 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=LT&reference=A6-0296/2007>>.
176. PROFFITT M. J.; and WAIBEL G. *Setting the stage: Libraries, archives, museums – same difference?* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.worldcat.org/arcviewer/1/OCC/2007/09/28/0000073852/viewer/file934.html>>.
177. PRUSKUS, Valdas. Kultūros įtaka visuomenės ekonominei plėtrai [interaktyvus]. *Gedimino universitetas*, 2003, nr. 4. [žiūrėta 2009 m. birželio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vgtu.lt/vgtu/lt/Zurnalas_gedimino_universitetas/10406.10367.1?view=1&category=83&idd=499>.
178. RAYWARD, W. Boyd. *Electronic information and the functional integration of libraries, museums, and archives*. In *History and Electronic Artefacts*. Ed. by Edward Higgs. Oxford: Clarendon Press, 1998, p 207–226. ISBN 0198-23-633-6.
179. RIBEIRO, Fernanda. *International standards for archives: a Portuguese perspective* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m.

- kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ler.letras.up.pt/uploads/ficheiros/artigo8971.PDF>>.
180. RIVA, Pat; and DOERR, Martin; and ŽUMER, Maja. *FRBRoo: enabling a common view of information from memory institutions* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. spalio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/156-Riva_Doerr_Zumer-en.pdf>.
181. RYDZ, Maria. Standarty komputeryzacji bibliotek publicznych. *Bibliotekarz*. 2005, nr. 3, p. 5–10. ISSN 0208-4333.
182. Sharing of information and resources: cooperation of museums, archives and libraries in field of standardization. In *National Library of Latvia* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lnb.lv:80/eng/events/standart.htm>>.
183. SHERIF, M. H. When Is Standardization Slow? *Journal of IT Standards & Standardization Research*, 2003, no. 1 (1), p. 19–32.
184. „Sintagmos” sukurta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema LIBIS – tarp geriausių Lietuvos metų gaminių. In *Sintagma* [interaktyvus] [S. l.], 2002 [žiūrėta 2009 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sintagma.lt/sintagma/content/news.jsp?docLocator=89BC296F0C7F11D98CF4746164617373&pathId=34&sortBy=publishDateFromDesc&category=8&categoryId=8>>.
185. Situation analysis: present state and perspectives of the cultural sector: 1996-2001–2006. In *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage: Executive Summary* [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2006 m. balandžio 20 d.], p. 19–25. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-6265-8
186. SIVAN, Yesha. *Knowledge Age Standards: A brief introduction to their dimensions* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.igi-pub.com/downloads/excerpts/jakobs.pdf>>.
187. SPIVAK, Steven M.; and BRENNER, Cecil. *Standardization Essentials: principles and practice*. New York, 2001. 316 p. ISBN 0-247-8918-0.
188. SPIVAK, Steven M.; and WINSELL Keith A. *A Sourcebook on standards information: education, access, and development*. Boston, 1991. 451 p. ISBN 978-0816119486.
189. *Standardisation mandate to the CEN on the harmonisation of cataloguing and indexing practices of cinematographic works and on the interoperability of film databases: M/365 EN* [interaktyvus]. Brussels, 2005 [žiūrėta 2007 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/reg/cinema/m365en.pdf>>.
190. Standardization work. In *Epistemological Lifeboat. Epistemology and Philosophy of Science for Information Scientists* [interaktyvus]. Copenhagen, 2005 [žiūrėta 2008 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.db.dk/jni/lifeboat/info.asp?subjectid=18>>.

191. Standardisation work. In *National library of Latvia* [interaktyvus]. Riga, [s. a.] [žiūrėta 2008 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lnb.lv/en/for-librarians/standardisation-work/?searchterm=standard>>.
192. Standards. In *National Library of Estonia* [interaktyvus]. [S. 1., s. a.] [žiūrėta 2008 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nlib.ee/17572>>.
193. *Standartizacija ir su ja susijusi veikla. Bendrasis aiškinamasis žodynas: Lietuvos standartas LST EN 45020*. Vilnius, 2007. 72 p.
194. *Tarybos rekomendacijos 2005/835/EB dėl prioritetinių veiksmų siekiant Europoje didinti bendradarbiavimą archyvų srityje įgyvendinimo pažangos ataskaita Tarybai, pateikta Europos archyvų grupės: Komisijos komunikatas*. Santrauka [interaktyvus]. Briuselis, 2008 [žiūrėta 2008 m. rugsėjo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/stotisFiles/uploaded/Attachments/komunikatas200872624528.pdf>>.
195. *Tarptautinių žodžių žodynas*. 2-as patais. ir papild. leid. Vilnius, 2001. 1039 p. ISBN 9986-465-50-8.
196. Technical Guidelines for Digital Cultural Content Creation Programmes. In *MINERVA EC* [interaktyvus]. [S. 1.], September 2008 [žiūrėta 2009 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.minervaeurope.org/publications/technicalguidelines.htm>>.
197. *Technikos komitetas LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“: veiklos dešimtmetis*. Vilnius, 2008. 6 p.
198. Terminų duomenų bazė. In *Lietuvos standartizacijos departamentas prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos* [interaktyvus]. [S. 1.], 2008 [žiūrėta 2008 m. sausio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lsd.lt/typo_new/index.php?id=159>.
199. THACKER, Jane. Standardization and Libraries. In *Study on International Sharing of Japanese Scholarly Information* [interaktyvus]. Japan, 2002 [žiūrėta 2006 m. lapkričio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nii.ac.jp/publications/kaken/HTML%93%FA%96%7B%8F%EE%95%F12000/2000Thack01-E.html>>.
200. The CIDOC Conceptual Reference Model. In *CIDOC CRM Home page* [interaktyvus]. Last Updated: 15-12-2006 [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://cidoc.ics.forth.gr/index.html>>.
201. *The CIMI Profile Release 1.0. A Z39.50 Profile for Cultural Heritage Information* [interaktyvus]. Consortium for the Computer Interchange of Museum Information (CIMI) CIMI Z39.50 Working Group, November 1998 [žiūrėta 2007 m. balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unt.edu/wmoen/projects/CIMI/HarmonProfile1.htm>>.
202. *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage: Executive Summary* [interaktyvus]. European Communities, 2002

- [žiūrėta 2006 m. balandžio 20 d.], 72 p. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-6265-8
203. *The DIGICULT report. Technological Landscapes for Tomorrow's Cultural Economy: Unlocking the Value of Cultural Heritage*: Full Report [interaktyvus]. European Communities, 2002 [žiūrėta 2006 m. balandžio 20 d.], 328 p. Prieiga per internetą: <<http://digicult.salzburgresearch.at/>>. ISBN 92-828-5189-3.
204. THORHAUGE, Jens. *Ten common sense statements* [interaktyvus]. [S. l.], 2005 [žiūrėta 2007 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.naple.info/calimera/statements_jth.pdf>.
205. TOUGH, Alistair; and MOSS Michael. *Record keeping in a hybrid environment : managing the creation, use, preservation and disposal of unpublished information objects in context*. Oxford, 2006. 275 p. ISBN 978-1-84334-142-0.
206. TOLK, Andreas; and MUGUIRA, James A. *The Levels of Conceptual Interoperability Model* [interaktyvus]. Florida, 2003 [žiūrėta 2007 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sei.cmu.edu/isis/pdfs/tolk.pdf>>.
207. VALM, Tiiu. *The Role of Cultural Memory Institutions in Knowledge society* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. gegužės 29 d.]. Prieiga per internetą: <confifap.cpic.ru/upload/conf2005/reports/dokladEn_561.doc>.
208. VARNIENĖ-JANSSEN, Regina. *Methodological and organisational aspects of digitisation and bibliographic access of cultural heritage: the Lithuanian approach* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/77-varniene-en.pdf>>.
209. VARNIENĖ, Regina; ir DAUGIALA, Giedrius. Virtuali skaitmeninio paveldo sistema – atminties institucijų sąveikos pagrindas. In *Atminties komunikacija archyvuose, bibliotekose ir muziejuose: mokslo, politikos ir praktikos sąveika*. Vilnius, 2008, p. 95–109.
210. VARNIENĖ, Regina. Kartais pakanka tik vienos idėjos, kad gyvenimas pasikeistų... *Tarp knygų*. 2008, nr. 3, p. 1–6. ISSN 0868-8826.
211. VARNIENĖ, Regina. *LST TK 47 „Bibliotekininkystė“ pirmininkės dalyvavimo ISO TC 46 pakomitečių susirinkimuose, įvykusuose Romoje 2003 m. gegužės 19–23 d. ataskaita* [mašininis raštas]. Vilnius, 2003. 4 p.
212. VARNIENĖ, Regina. Prospects of co-operation between memory institutions in digitization of national cultural heritage in Lithuania. In *Les bibliothèques virtuelles européennes : état de l'art et stratégies*. Paris: Bibliothèque Nationale de France, 2005. p. 36–44.
213. VARNIENĖ, Regina. Skaitmeninių dokumentų informacijos sistemos projektas. *Informacijos mokslai*. 2004, t. 31, p. 124–140. ISSN 1392-0561.
214. VARNIENĖ, Regina. *Tarptautiniai bibliografinių ir autoritetinių įrašų standartai bei jų naudojimas* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta

- 2007 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mab.lt/konferencijos.html>>.
215. VELTMAN, K. Cultural and Historical Metadata: MEMECS (Metadonnées et Mémoire Collective Systématique). In *Cultivate Interactive* [interaktyvus]. 2000, issue 1 [žiūrėta 2006 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cultivate-int.org/issue1/memecs/>>.
216. VERMAN, L. *Standardization: A New Discipline*. Hamden, Connecticut, 1973. 460 p.
217. *Virtualios bibliotekos svetainė* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.epaveldas.lt>>.
218. WEBSTER, Frank. *Informacinės visuomenės teorijos*. Vilnius, 2006. 319 p. ISBN 9986-850-56-8.
219. WHITTAKER, D. Interoperability in the MAL Sector. *Library + Information Update*, 2003, vol. 2, nr. 4, p. 44–45.
220. WILLER, Mirna. Darbas siekiant tarptautinės prieigos prie autoritetinių duomenų įrašų: 1995–1998. *Bibliografija 2000*, Vilnius, 2001, p. 24–34. ISSN 1392-1991.
221. WISSER, Katherine. Meeting metadata challenges in the consortial environment. Metadata coordination for North Carolina Exploring Cultural Heritage Online. *Library Hi Tech* [interaktyvus]. 2005, vol. 23, issue 2 [žiūrėta 2008 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.emerald-library.com/Insight/viewPDF.jsp?Filename=html/Output/Published/EmeraldFullTextArticle/Pdf/2380230203.pdf>>.
222. WOODY, J. Library and information technology standards. *Library Resources & technical services*. 1991, nr. 35 (4), p. 487–489. ISSN 0024-2527.
223. *World Libraries on the Information Superhighway: preparing for the Challenges of the New Millennium*. Hershey, PA: Idea Group Publishing, 2000. 319 p. ISBN 1-930708-79-3.
224. ZAECHE, Linda. *ISO/TC 46 and SCs – LST O-membership*. Pranešimas Lietuvos standartizacijos departamento direktoriui, 2002 m. vasario 6 d. [mašiniškis]. Vilnius, 2002. 1 p.
225. БАЖАНОВ, В. А. Деятельностный подход. In *Эпистемология и философия науки* [interaktyvus]. 2007, t. 12, nr. 3 [žiūrėta 2008 m. kovo 25 d.], p. 144–146. Prieiga per internetą: <<http://www.ulsu.ru/staff/homepages/bazhanov/russian/deyat.pdf>>.
226. БРАККЕР, Н. В.: and КУЙБЫШЕВ Л. А. Некоторые вопросы интеграции информационных ресурсов по культурному наследию. In *Материалы международной конференции EVA'99*. Москва, 1999. p. 1–9.
227. БРАККЕР, Н. В. *Стандарты – основа взаимодействия* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2008 m. spalio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cpic.ru/Publicat/26-00.htm>>.
228. ГРИБКОВ, Д. Н. *Интеграция информационных ресурсов региона в культурно-образовательной сфере: объекты, цели,*

- задачи, современные направления [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2006 m. liepos 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ostu.ru/libraries/Konf_14-15_08/Gribkov%20D_Y_Integratsiya.doc>.
229. ДЕМЧЕНКО, Юлия. А. *Интеграционные процессы в современной культуре: на примере библиотек и музеев* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2006 m. liepos 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lib.csu.ru/vch/156/002.pdf>>.
230. ДЬЯКОНОВА, О. А.; and КОРНОУШЕНКО, Н. Ф. Техническому комитету 46 «Информация и документация» Международной организации по стандартизации (ИСО/ТК 46) – 60 лет. *Библиотекосведение*. 2009, nr. 2, p. 80–89. ISSN 0869-608X
231. КУЙБЫШЕВ, Л. А.; and БРАККЕР, Н. В. *Библиотеки и музеи: кооперация и интеграция электронных ресурсов* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cpic.ru/Publicat/25-00.htm>>.
232. ЛЕКТОРСКИЙ, В. А. Наследие деятельностного подхода и современность. *Альманах “Восток”* [interaktyvus]. 2006, nr. 3(39) [žiūrėta 2008 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.situation.ru/app/j_art_1126.htm>.
233. НОВИЦКИЙ, А. В. Обзор некоторых направлений интеграции гетерогенных ресурсов в электронных библиотеках. In *Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, электронные коллекции – RCDL'2009* [interaktyvus]. Петрозаводск, 2009 [žiūrėta 2009 m. rugsėjo 30 d.], p. 350–356. Prieiga per internetą: <http://rcdl2009.krc.karelia.ru/doc/full_text/350_356_Section11-3.pdf>.
234. НОЛЬ, Лев Я. *Сохранение электронных ресурсов по культурному наследию в музеях и библиотеках: общее и специфическое* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2007 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud/tom1/sec/Doc103.HTML>>.
235. СМИРНОВ, В. Н., et al. *Библиотека, музей, архив: создания единого информационного ресурса. Проблемы и решения* [interaktyvus]. [S. l., s. a.] [žiūrėta 2009 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2001/tom/sec5/Doc13.HTML>>.
236. ЩЕДРОВИЦКИЙ, Г. П. Исходные представления и категориальные средства теории деятельности. In *Разработка и внедрение автоматизированных систем в проектировании (теория и методология)* [interaktyvus]. Москва, 1975 [žiūrėta 2008 m. spalio 5 d.], p. 1–33. Prieiga per internetą: <<http://www.fondgp.ru/gp/biblio/rus/75/>>.
237. Этот сложный мир стандартов ИСО. *Стандарты и качество*, 2008, nr. 6, p. 22–34. ISSN 0038-9692.

Anketos pavyzdys

Gerbiamieji ekspertai,

VU Komunikacijos fakultete rengiamas tyrimas „Standartizacijos veikla bibliotekų, muziejų ir archyvų integracijos procese“. Tyrimo tikslas – ištirti standartizacijos veiklą Lietuvos atminties institucijose (bibliotekose, muziejuose ir archyvuose). Tikslui pasiekti keliami uždaviniai: 1) išanalizuoti standartizacijos subjektus; 2) nustatyti, kaip ekspertai vertina standartizacijos veiklą; 3) ištirti, ar dalyvavimas technikos komiteto LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje gali tapti Lietuvos bibliotekas, muziejus ir archyvus vienijančiu veiksmu.

Tyrimas atliekamas anketinės apklausos būdu. Maloniai kviečiame Jus, kaip su informacijos ir dokumentavimo veikla susijusių institucijų standartizacijos ekspertus, dalyvauti apklausoje. Tyrėjui labai svarbi ir reikšminga Jūsų nuomonė, tai padės pasiekti numatytą tikslą ir išspręsti iškeltus uždavinius.

Anketoje po kiekvieno klausimo išdėstyti galimi atsakymų variantai. Prašyčiau Jūsų nuomone tinkamiausią(-ius) atsakymą(-us) pažymėti tuščiaame langelyje ženklu „+“, o neradus tinkamo atsakymo parašyti savąjį. Maloniai prašyčiau atsakyti ir į kelis atvirus klausimus.

Užpildytą anketą prašyčiau siųsti e. pašto adresu nijole.bliudziuviene@kf.vu.lt arba paštu adresu: Nijolei Bliūdžiuvienei, Saulėtekio al. 9, I rūmai Vilnius

Atsakymais į anketos klausimus naudosis tik tyrėja, anketos duomenys bus panaudoti tik apdoroti ir apibendrinti.

Iš anksto dėkoju už Jūsų sugaištą laiką ir bendradarbiavimą.

Pagarbiai,

Tyrimo rengėja

ANKETA

1. Kokius informacijos ir dokumentavimo srities standartus naudoja Jūsų organizacija?

- 1.1. Lietuvos
- 1.2. Tarptautinius (ISO)
- 1.3. Profesinius
- 1.4. Kitos srities tarptautinius standartus
- 1.5. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

2. Ar pakanka informacijos apie standartus?

- 2.1. Lietuvos Taip Ne
- 2.2. Tarptautinius (ISO) Taip Ne

3. Iš kur gaunate informacijos apie tarptautinius standartus?

- 3.1. Kitų technikos komiteto įgaliotųjų atstovų
- 3.2. Lietuvos standartizacijos departamento interneto svetainės
- 3.3. Suteikia Technikos komiteto sekretoriatas
- 3.4. ISO interneto svetainės
- 3.5. Kiti šaltiniai. Kokie? _____

4. Kur, Jūsų nuomone, galima gauti informacijos apie Lietuvos standartus?

- 4.1. Lietuvos standartizacijos departamento interneto svetainėje?
- 4.2. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos interneto svetainėje?
- 4.3. Lietuvos archyvų departamento interneto svetainėje?
- 4.4. Lietuvos muziejų portale
- 4.5. Lietuvos viešųjų bibliotekų portale
- 4.6. Kiti šaltiniai. Kokie? _____

5. Ar Jums svarbu, kad produktas (paslauga) būtų sukurtas remiantis standartais?

- 5.1. Taip
- 5.2. Ne
- 5.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

6. Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų:

- 6.1. Per daug
- 6.2. Stinga
- 6.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

7. Ar Jūs manote, kad Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema yra pakankamai aiški?

7.1. Taip

7.2. Ne

7.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

8. Ar manote, kad tarptautinius informacijos ir dokumentavimo standartus lengva taikyti Jūsų organizacijoje?

8.1. Taip

8.2. Ne

8.3. Kita _____

9. Prašytume įvardyti, kokiose veiklos srityse Jūsų organizacija naudoja standartus? _____

10. Ar Jūs manote, kad standartai Jūsų organizacijos veiklą:

10.1. Skatina

10.2. Stabdo

10.3. Varžo

10.4. Trukdo

10.5. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

11. Jūsų nuomone, standartų poreikis per pastarąjį dešimtmetį Jūsų organizacijoje:

11.1. Sumažėjo

11.2. Padidėjo

11.3. Nepakito

11.4. Netaikomi

11.5. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

12. Kaip manote, ar organizacija, kuriai atstovaujate Technikos komitete, taikydama standartus:

12.1. Įgyja konkurencinį pranašumą informacijos rinkoje

12.2. Tampa patikimesnė

12.3. Teikia kokybiškesnes paslaugas

12.4. Labiau orientuojasi į vartotojus

12.5. Siekia informacinių sistemų funkcinio suderinamumo

12.6. Niekuo nesiskiria nuo standartus netaikančių organizacijų

12.7. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

13. Ar Technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija vertina Jus kaip:

13.1. Tarptautinės standartizacijos žinovą

13.2. Kaip dalyko žinovą (specialistą)

13.3. Informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos žinovą

13.4 Kitokia nuomonė. Kokia? _____

14. Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?

- 14.1 Padeda tiesioginiame darbe
- 14.2. Gaunu daugiau standartizacijos žinių
- 14.3. Padeda tobulėti standartizacijos srityje
- 14.4. Jaučiuosi informacijos ir dokumentavimo srities standartizacijos žinovu
- 14.5. Aktyviai dalyvauju technikos komiteto veikloje
- 14.6. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

15. Ar manote, kad Jūsų organizacijai lengva surasti ekspertų, galinčių jai atstovauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

- 15.1. Taip
- 15.2. Ne
- 15.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

16. Kokią, Jūsų manymu, naudą turi organizacija, kuriai Jūs atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje? _____

17. Kaip Jūs manote, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

- 17.1. Vadovaujantys darbuotojai
- 17.2. Specialistai
- 17.3. Taikantys standartus kasdieniniame darbe
- 17.4. Gebantys savo organizacijoje perteikti standartizacijos žinias
- 17.5. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

18. Ar Jums svarbu, kad Lietuvos atstovai taptų ISO technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ ekspertais?

- 18.1. Taip
- 18.2. Ne
- 18.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

19. Kodėl Jūs suinteresuotas dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

- 19.1. Dalyvavimas įtraukiamas į darbo krūvį
- 19.2. Neatlygintą darbą laikau savišvietos forma
- 19.3. Tik čia galiu gauti specifinių žinių
- 19.4. Dalyvavimas kelia mano profesinį prestižą organizacijoje
- 19.5. Šis darbas papildomai apmokamas
- 19.6. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

20. Prašytume nurodyti, ar dalyvaujate standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime?

- 20.1. Skaitote paskaitas savo kolegoms
- 20.2. Teikiate pranešimus tarptautinėse konferencijose
- 20.3. Rašote straipsnius į Lietuvos spaudą
- 20.4. Skelbiate straipsnius užsienio spaudoje
- 20.5. Teikiate informaciją savo įstaigos interneto svetainei
- 20.6. Kiti būdai? Kokie? _____

21. Prašytume nurodyti, ar nuolat domitės užsienio literatūra apie tarptautinę standartizaciją dokumentinės komunikacijos institucijose? _____

22. Ar, Jūsų nuomone, pakankamai literatūros lietuvių kalba apie standartizaciją dokumentinės komunikacijos institucijose? _____

23. Ar Jūsų nuomone Lietuvos standartų taikymas turėtų būti:

- 23.1. Savanoriškas
- 23.2. Privalomas
- 23.3. Būtinasis
- 23.4. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

24. Kokios priežastys, Jūsų manymu, skatina taikyti Lietuvos standartus?

24.1. Bibliotekose _____

24.2. Muziejuose _____

24.3. Archyvuose _____

24.4. Jūsų įstaigoje _____

25. Ar, Jūsų nuomone, tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose?

- 25.1. Taip
- 25.2. Ne
- 25.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____

26. Jeigu teigiamai atsakėte, prašytume nurodyti, kodėl? _____

27. Jeigu neigiamai atsakėte, prašytume pakomentuoti savo atsakymą? _____
28. Kaip Jūs manote, kokius standartus galėtų kartu taikyti bibliotekos, muziejai ir archyvai? _____
29. Ar, Jūsų nuomone, esate pakankamai susipažinęs, su galimybe bibliotekose, muziejuose ir archyvuose taikyti tarptautinius standartus?
- 29.1. Taip, pakankamai gerai susipažinęs
- 29.2. Nepakankamai susipažinęs
- 29.3. Trūksta žinių
- 29.4. Nebūtina žinoti apie kitose dokumentinės komunikacijos institucijose taikomus standartus
- 29.5. Sužinojau vykdant bendrą projektą „Integralios virtualios bibliotekų informacinės sistemos sukūrimas“?
30. Ar, Jūsų manymu, standartizacijos veikla galėtų tapti bibliotekas, muziejus, archyvus ir kitas dokumentinės komunikacijos institucijas integruojančiu veiksmu?
- 30.1. Taip
- 30.2. Ne
- 30.3. Kitokia nuomonė. Kokia? _____
31. Kodėl, Jūsų nuomone, į LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veiklą įsitraukė įvairių organizacijų atstovai? _____
32. Ką siūlytumėte tobulinti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje? _____
33. Prašytume nurodyti, ar esate dalyvavęs rengiant Lietuvos standarto(-ų) projektą(-us)?
- 33.1. Taip
- 33.2. Ne
34. Prašytume nurodyti, ar esate dalyvavęs Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) rengtuose posėdžiuose?
- 34.1. Taip
- 34.2. Ne

35. Prašytume nurodyti, ar esate dalyvavęs Lietuvos standartizacijos departamento rengtuose standartizacijos seminaruose?

35.1. Taip

35.2. Ne

35.3. Kita nuomonė. Kokia? _____

36. Prašytume nurodyti, ar esate vadovavęs (vadovaujate) LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ darbo grupei ar pakomitečiui?

36.1. Taip

36.2. Ne

Prašytume pateikti šiek tiek žinių apie save:

37. Nuo kurių metų dalyvaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

_____

38. Ar Jums tenka savo tiesioginiame darbe domėtis tarptautiniais standartais?

38.1. Mažiau kaip 5metus

38.2. 5-10 metų

38.3. Daugiau kaip 10 metų

38.4. Kita nuomonė. Kokia? _____

39. Koks Jūsų darbo stažas darbovietėje, kuriai atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?

39.1. Mažiau kaip 5metai

39.2. 5-10 metų

39.3. Daugiau kaip 10 metų

40. Pareigos (kuo dirbate?) _____

41. Jūsų profesija? _____

42. Jūsų specialybė (pagal išsimokslinimą)? _____

43. Jūs dirbate?

43.1. Bibliotekoje

43.2. Muziejuje

43.3. Archyve

43.4. Aukštojoje mokykloje

43.4. Valstybės įstaigoje

- 43.4. Privačioje įmonėje
43.4. Kita. Prašytume nurodyti _____

44. Jūsų išsilavinimas? _____

45. Ar turite mokslinį laipsnį?

45.1. Taip

45.2. Ne

46. Jei neturite, ar siekiate įgyti mokslinį laipsnį?

46.1. Taip

46.2. Ne

47. Kokias užsienio kalbas mokate?

47.1. Anglų

47.2. Rusų

47.3. Vokiečių

47.4. Prancūzų

47.5. Kitas. Nurodykite? _____

48. Jūsų lytis

48.1. Moteris

48.2. Vyras

49. Jūsų amžius

49.1. Iki 30 m.

49.2. 30-40 m.

49.3. 41-50 m.

49.4. 51-60 m.

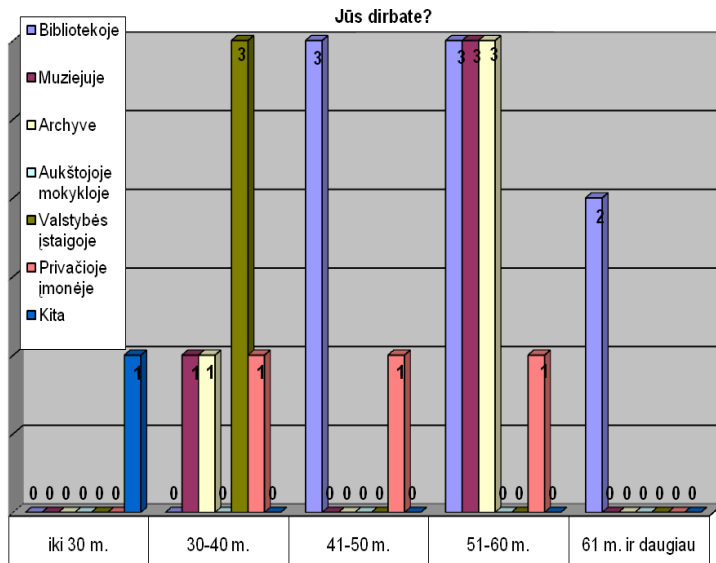
49.6. 61 m. ir daugiau

Anketos užpildymo data

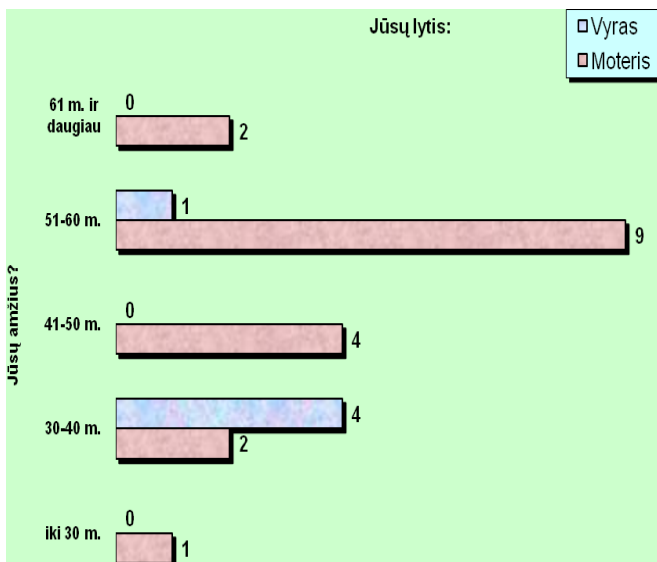
2009 m. ___ mėn. ___ d.

Požymių priklausomumo analizės diagramos

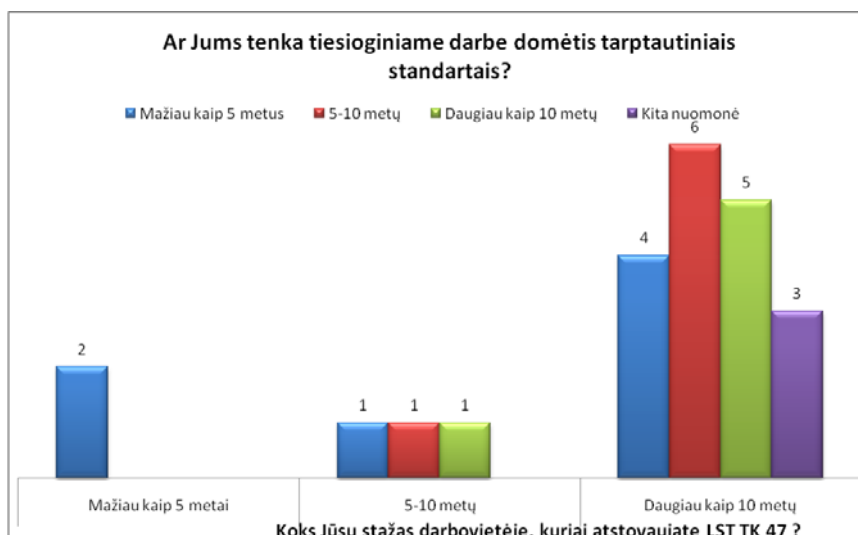
1 diagrama. 43 klausimas. Jūs dirbate? ir 49 klausimas. Jūsų amžius?

2 diagrama. 48 klausimas. Jūsų lytis? ir 49 klausimas. Jūsų amžius?

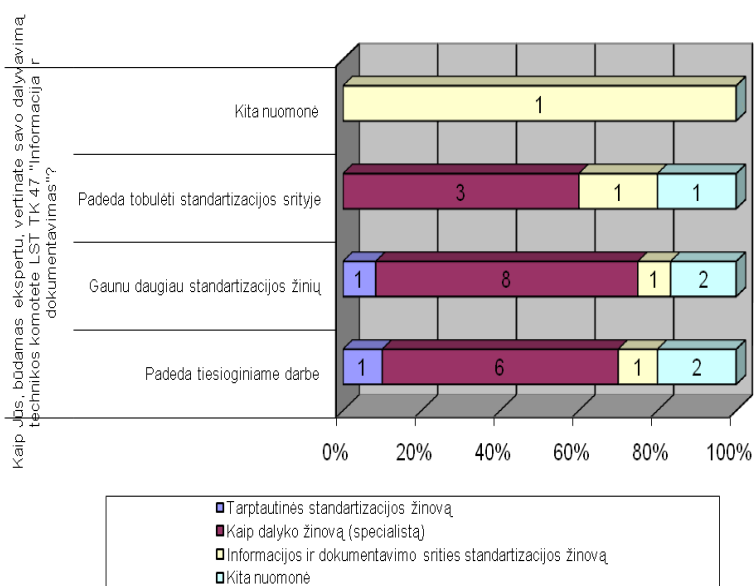

3 diagrama. 38 klausimas. Ar Jums tenka tiesioginiame darbe domėtis tarptautiniais standartais? ir 39 klausimas. Koks Jūsų darbo stažas darbovietėje, kuriai atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?

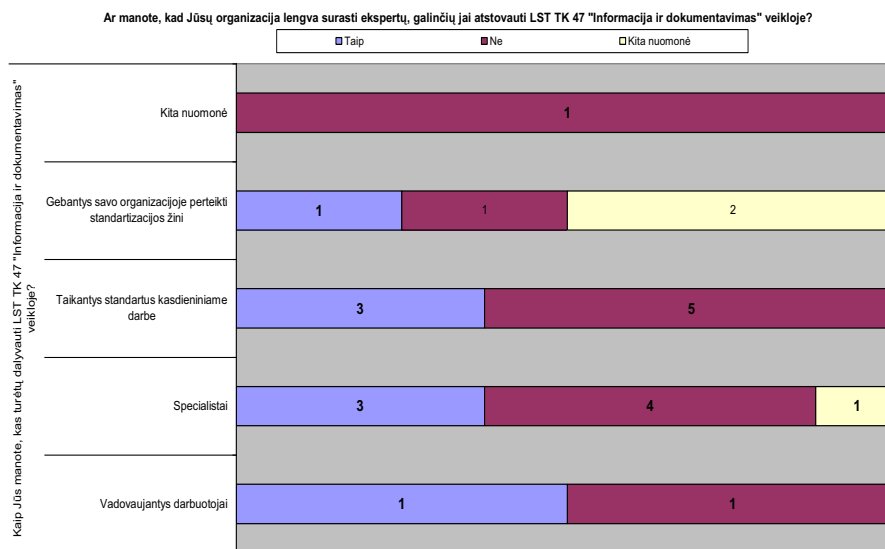

4 diagrama. 13 klausimas. Ar Technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija vertina Jus kaip: ir 14 klausimas. Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“?

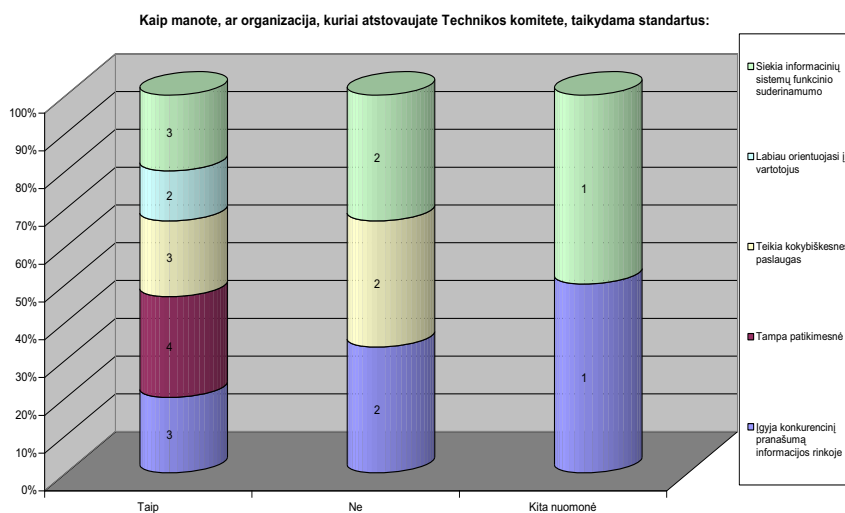
Ar Technikos komitete įgaliojusi atstovauti organizacija vertina Jus kaip:

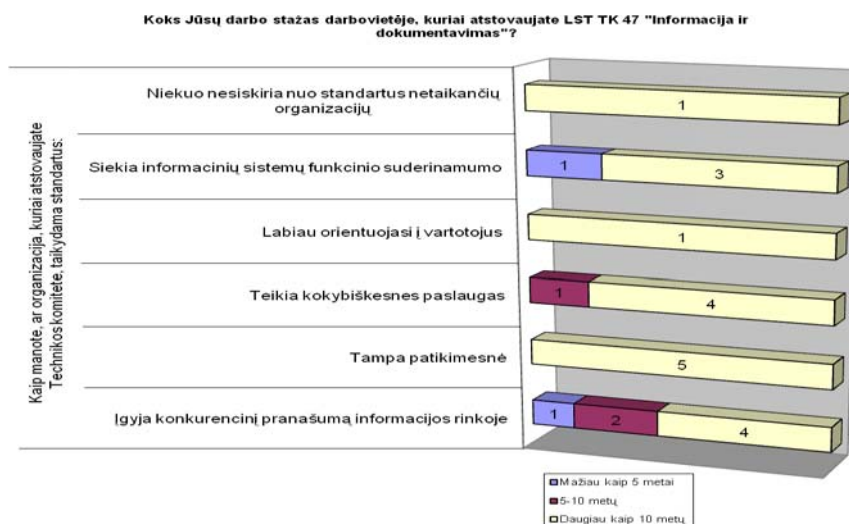
5 diagrama. 15 klausimas. Ar manote, kad Jūsų organizacijai lengva surasti ekspertų, galinčių jai atstovauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?“ ir 17 klausimas. Kaip Jūs manote, kas turėtų dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje?

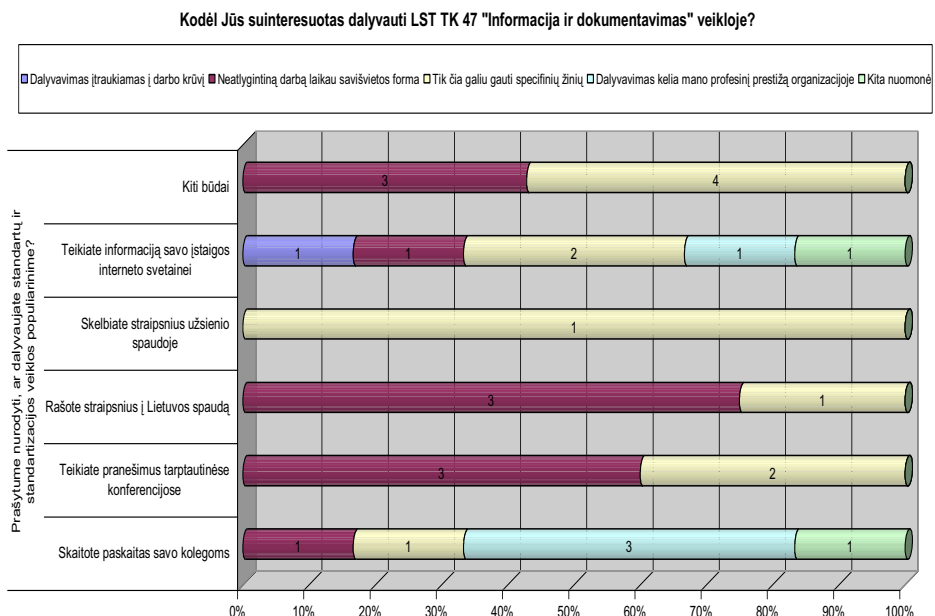
6 diagrama. 12 klausimas. Kaip manote, ar organizacija, kuriai atstovaujate Technikos komitete, taikydama standartus: ir 18 klausimas. Ar Jums svarbu, kad Lietuvos atstovai taptų ISO technikos komiteto TC 46 „Information and documentation“ ekspertais?

7 diagrama. 39 klausimas. Koks Jūsų darbo stažas darbovietėje, kuriai atstovaujate LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“? ir 12 klausimas. Kaip manote, ar organizacija, kuriai atstovaujate Technikos komitete, taikydama standartus:

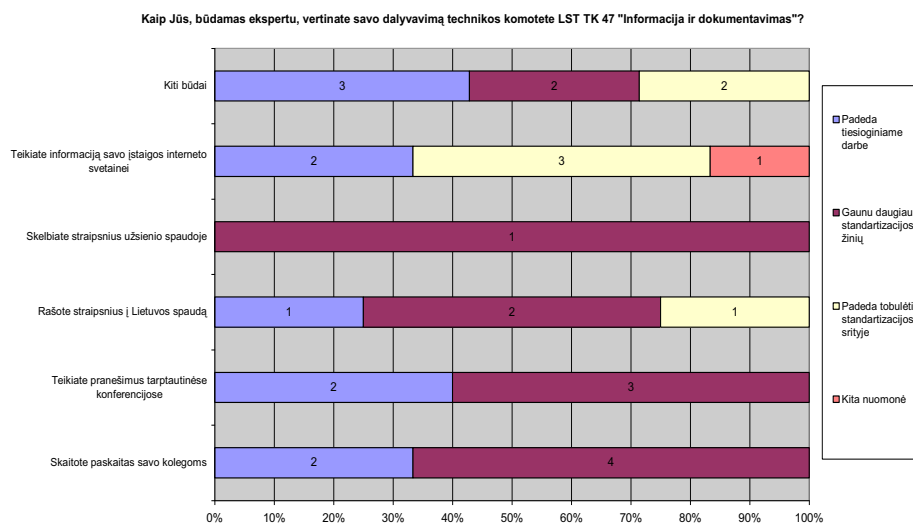

8 diagrama. 19 klausimas. Kodėl Jūs suinteresuotas dalyvauti LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“ veikloje? ir 20 klausimas. Prašytume nurodyti, ar dalyvaujate standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime?

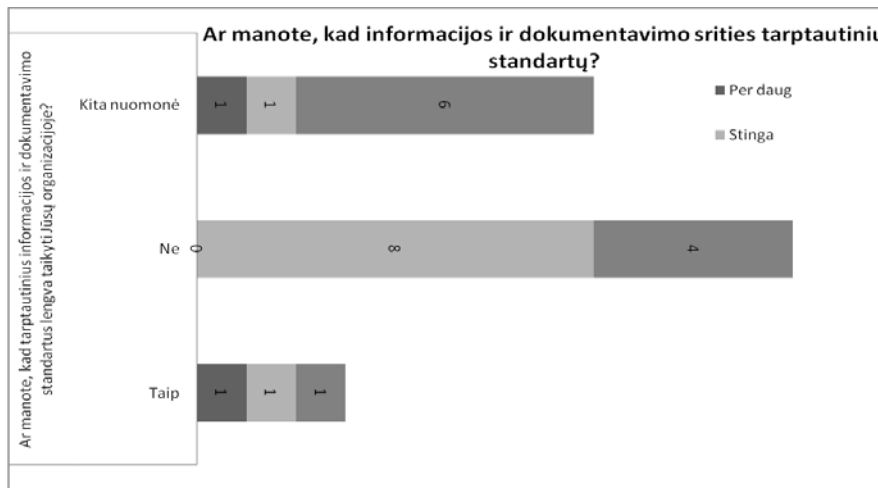

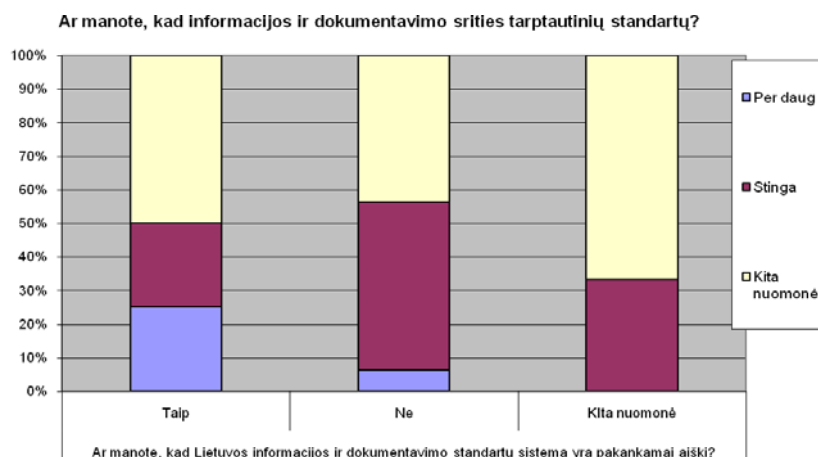
9 diagrama. 14 klausimas. Kaip Jūs, būdamas ekspertu, vertinate savo dalyvavimą technikos komitete LST TK 47 „Informacija ir dokumentavimas“? ir 20 klausimas. Prašytume nurodyti, ar dalyvaujate standartų ir standartizacijos veiklos populiarinime?

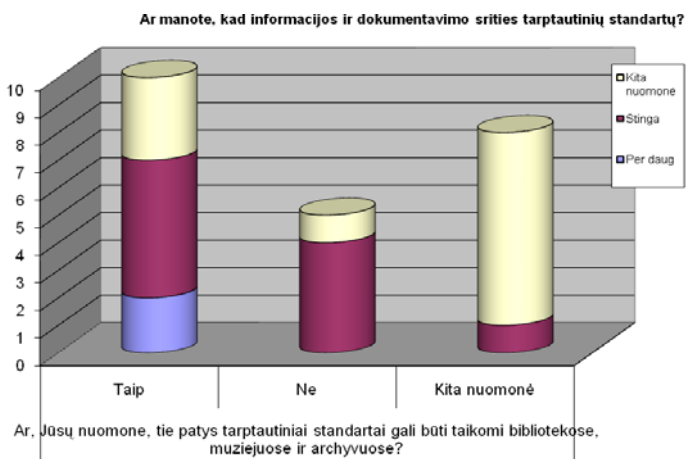
10 diagrama. 6 klausimas. Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų: ir 8 klausimas. Ar manote, kad tarptautinius informacijos ir dokumentavimo standartus lengva taikyti Jūsų organizacijoje?

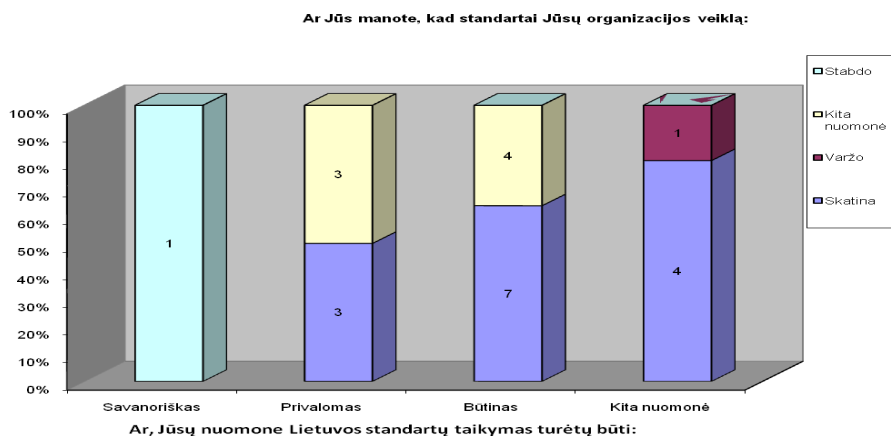
11 diagrama. 6 klausimas. Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų: ir 7 klausimas. Ar Jūs manote, kad Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų sistema yra pakankamai aiški?

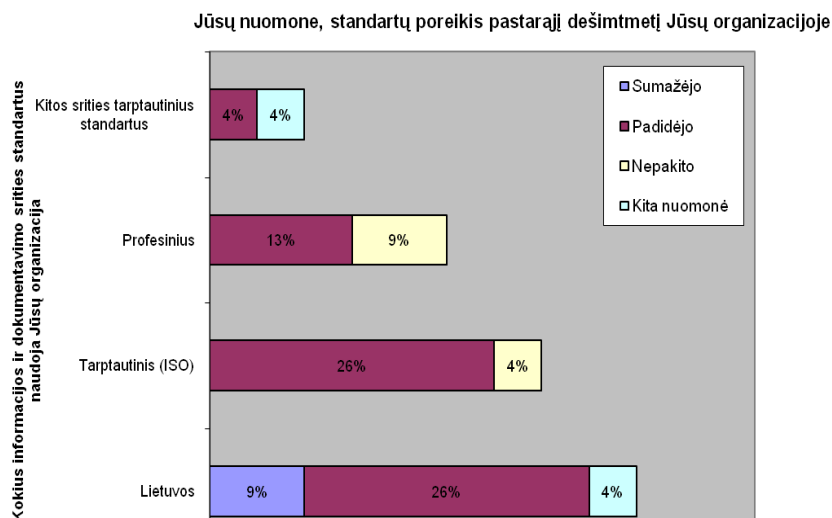
12 diagrama. 6 klausimas. Ar manote, kad informacijos ir dokumentavimo srities tarptautinių standartų: ir 25 klausimas. Ar, Jūsų nuomone, tie patys tarptautiniai standartai gali būti taikomi bibliotekose, muziejuose ir archyvuose?

13 diagrama. 10 klausimas. Ar Jūs manote, kad standartai Jūsų organizacijos veiklą: ir 23 klausimas. Ar Jūsų nuomone Lietuvos standartų taikymas turėtų būti:

14 diagrama. 1 klausimas. Kokius informacijos ir dokumentavimo srities standartus naudoja Jūsų organizacija? ir 11 klausimas. Jūsų nuomone, standartų poreikis per pastarąjį dešimtmetį Jūsų organizacijoje:

Nijolė BLIŪDŽIUVIENĖ
**STANDARTIZACIJOS VAIDMUO ATMINTIES INSTITUCIJŲ
INTEGRACIJOS PROCESE**
Daktaro disertacija

Humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija (06H)

Išleido ir spausdino VšĮ Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 1, LT-01122 Vilnius